Nicidecum părăsiţi
Helen Good Brenneman
Originally published as But Not Forsaken
Copyright © 1992
By Christian Light Publications, Inc. AII Rights reserved
Tradus în limba română cu permisiunea Christian Light Publications, Inc.
Tehnoredactarea computerizată: *Gicu Cotlet*
Traducerea: *Cornelia Lup*
Coperta: *Kristi Yoder*
Această carte este dedicată cu profund respect în memoria lui C.F. Klassen, care a murit slujind refugiaţii pe care i-a iubit atât de mult.
Tipărită în USA de Christian Aici Ministries Berlin, Ohio 44610 S.U.A
Ediţia I, Mai 2010
ISBN 978 – 1 – 936208 – 04 – 3
Refugiata
O victimă a „războiului drept”.
Cu faţa brăzdată şi inima frântă în piept.
Cu gândul mereu la cei dragi – La fiii flămânzi care mor îngheţaţi.
Căci numai un suflet ca-al ei de zdrobit Pricepe ce înseamnă să fii pribegit Străin printre oameni, refugiat istovit.
Deşi-i azi lipsită de tot ce e bine, O văd colo sus, stând pe tron lângă Tine, Cu haine regeşti, în aur şi rubine Făr nicio durere, plină de gânduri senine, Căci EL, care ţine prin sfântu-l Cuvânt Veşnicia şi tot ce vedem cu ochiul plăpând, Iubeşte refugiaţii de pe-ntregul pământ.
Doamne, în timpu-acesta confuz, Mă simt obligat şi te rog să-mi răspunzi: Chiar dacă tot ce ştiu şi am dobândit Mi-ar fi cu violenţă răpit.
Tu să-mi păstrezi viaţa mea imaculată în smerenie să fiu îmbrăcată
Ca această sărmană refugiată.
Helen Good Brenneman
Prefaţă
Prin 1947 – 1948, împreună cu soţul meu, am avut privilegiul de a lucra la tabăra de refugiaţi din Gronau, Germania, prin Comitetul Central Mennonit. Tabăra, care la început era foarte mică, doar ca măsură de urgenţă, a ajuns o comunitate zgomotoasă, un mare centru de emigrare. Având o capacitate de 700 – 800 de locuri, pereţii ei erau

mult prea strâmţi pentru cei 2000 de oameni fără adăpost.

Dacă s-ar fi scris toate povestirile pe care aceşti fraţi în nevoie le-au adunat de când au pornit din ţara lor natală, pe parcursul grelei lor călătorii, s-ar umple multe volume cu întâmplări fascinante, pline de suferinţă şi de aventură. Familiile care s-au întors în număr complet (mamă, tată şi copii) erau foarte rare. Fiecare om avea povestea lui, plină de restrişte şi încercări grele, după cum fiecare din cei care au fost în tabără avea momentele lui de teamă şi nelinişte în ce priveşte atât trecutul, cât şi prezentul şi viitorul.

Dar în ciuda tuturor greutăţilor unei vieţi de refugiat, Dumnezeu nu şi-a uitat poporul şi nici poporul Său nu L-a uitat. Din fărâme de speranţe şi visuri zdrobite se ridică o credinţă puternică în Dumnezeu, care ne uimeşte pe noi, toţi cei care nu am trecut niciodată prin asemenea împrejurări

Nicidecum părăsiţi nefericite. Uneori am fost martori la răspunsuri la rugăciuni, care nu sunt cu nimic mai prejos decât minunile de azi şi care ne-au întărit credinţa.

Când ne-am luat rămas bun de la oamenii aceştia care ne-au învăţat atât de multe, la ultima strângere de mână, cu ultimul „Dumnezeu să te binecuvânteze" stăruind încă în urechile noastre, ne-am dat seama că niciodată nu vom mai fi aceeaşi oameni care am fost, niciodată nu vom mai considera binecuvântarea unui cămin, hrana, confortul material sau hrana spirituală drept lucruri ce ni se cuvin de la sine. Lecţia care am învăţat-o de la refugiaţi arde în inima noastră şi cere să fie povestită. Şi pe măsură ce o împărtăşim altora, ne dăm seama că e datoria noastră să o spunem.

Din această convingere a izvorât cartea „Nicidecum părăsiţi", care este povestea refugiaţilor, într-o formă narativă, dar nu fictivă, deoarece se bazează pe multe povestiri adevărate, relatate de prietenii refugiaţilor. Trecerea peste graniţă a Mariei Penner, de exemplu, este aproape identică cu experienţa ce ne-a povestit-o o refugiată, doar că povestea ei a fost mult mai zguduitoare. Dumnezeu a ajutat-o să treacă pe lângă şase grăniceri la graniţa rusească. Membrii Comitetului Central Mennonit (CCM) ne-au relatat un număr impresionant de cazuri în care membrii unei familii s-au reîntâlnit după mulţi ani, timp în care au crezut unii despre alţii că sunt morţi.

Sper că această carte vă va aduce o înţelegere mai bună şi o simpatie mai profundă faţă de pribegii fără de cămin din lumea

noastră.

Mai 1954.

Iowa City, *Iowa*

Helen Good Brenneman

Dacă nu ai trăit trauma şi durerea de a fi fost despărţit în mod crud de cei pe care îi iubeşti cel mai mult, va fi greu să te identifici cu cei ce au suferit în urma ravagiilor războiului sau a prigoanelor religioase. În cartea „*Nicidecumpărăsiţi*" te vei regăsi împărtăşind încercările, tristeţea şi bucuriile lor.

Aici sunt relatate pe scurt tragedia şi biruinţa celor care au fost obligaţi să-şi părăsească bunurile lor pământeşti, realizând totuşi că Dumnezeu nu-i va părăsi niciodată. De asemenea, viaţa de familie este descrisă atât în frământarea şi durerea despărţirii, cât şi în extazul reîntâlnirii. Aici vei citi despre cei a căror credinţă a fost greu încercată dar nu au fost părăsiţi niciodată.

Am republicat această carte, care iniţial a fost editată de o altă editură. Noi, cei de la Christian Light (Lumina creştină – n.t.), am considerat că ea trebuie să rămână în circulaţie, deşi nu suntem de acord cu unele lucruri, cum ar fi pomul de Crăciun, teatrul sau purtarea costumelor.

Indiferent care sunt acum relaţiile din familia ta, descrierea portretului de loialitate al acestei familii te

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

determină să meditezi mai profund la binecuvântările pe care adesea considerăm că ni se cuvin. Noi vă prezentăm aceste pagini având convingerea că ele vă vor întări în credinţă şi veţi continua să-L slujiţi pe El care rămâne credincios, şi a promis că niciodată nu îi va lăsa, nici nu-i va părăsi pe cei ce îşi pun încrederea în El.

Christian Light Publications apitolul 1

„*Segne Vater*, *diese Speise*.

Uns zur Kraft, *und Dir zum Preise*."*

După ce copiii terminară rugăciunea, Maria Penner rămase câteva momente cu capul plecat, apoi îşi ridică privirea zâmbindu-i lui Hans, care stătea la masă chiar în faţa ei. Nu era suficient doar să-i mulţumească lui Dumnezeu pentru mâncare, acum, când Hans şi cei mici se aflau în siguranţă lângă ea. De la mica lor adunare de familie lipsea numai micuţa Lenie, care dormea liniştită în pătuţul ei din colţul camerei. Se ridică încetişor şi se îndreptă către cuptor pentru a aduce

supa, privind cu coada ochiului la Hans care se chinuia să taie pâinea neagră în felii subţiri.

— Hans, astăzi după-masă am făcut din nou o scurtă vizită la Doamna Schmidt şi mama ei.

Maria se întoarse la masă şi puse supa fierbinte în farfuriile de tablă.

— Se pare că şi numai o oră cu ea mă face să mă simt mai bine.

— Frau Schmidt i-a împrumutat mamei Biblia ei pentru

— Traducere liberă: „Tatăl nostru care eşti în ceruri, binecuvântează această mâncare, spre Slava Ta, şi spre binele nostru".

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

câtva timp, spuse Roşie vădit impresionată. Se aplecă mult cu faţa ei palidă şi pistruiată ca să dea această fărâmă de informaţie, în timp ce o şuviţă din părul castaniu îi atârna pe spatele scaunului, iar alta i se aşeză ciudat în jurul capului.

— Şi, tată, mama ne-a citit câteva povestiri, mie şi lui Rosie.

Hansie se opri un moment între înghiţituri, pentru a adăuga aceasta, dar pe Maria nu o lăsa inima să-l mustre pentru lăcomia cu care mânca în seara aceasta. Toată după-amiaza se plânsese că îi este foame şi din când în când se interesase dacă e gata cina. Una din cele mai mari încercări pentru o mamă refugiată era să ştie că niciodată copiii ei nu sunt cu adevărat sătui. Stătea într-un cot, sprijinindu-şi capul mic şi ciufulit de parcă i-ar fi fost prea greu să şi-l ţină sus. Cu cealaltă mână ducea la gură fiecare lingură de supă.

— Hans, supa ţine mai mult dacă nu o mănânci aşa de repede, îi atrase atenţia Hans cel mai în vârstă, aplecându-se gentil spre băiat apoi îşi puse mâna lui mare pe umerii lui înguşti.

Cât de bine e, gândi Maria, să-i vezi împreună! Dar faţa lui Hans era brăzdată de cute adânci de îngrijorare, când se uită la ea.

— Crezi că e bine să citeşti copiilor din Biblie? Suntem încă în teritoriul ocupat de ruşi. Mă gândesc tot timpul la faptul că suntem urmăriţi. Ei sunt totdeauna pe aproape, iar copiii vorbesc.

O privire de atenţionare din partea soţiei îl opri pe Hans de la altă remarcă. Dintr-odată îşi aminti de coşmarurile pe care le avusese Roşie tocmai când consideraseră că se

Nicidecum părăsiţi restabilise emoţional: coşmaruri cu feţe înfricoşătoare, care se uitau pe fereastră, figuri mari, groteşti care o prindeau din umbră. Crescuse cu o teamă teribilă faţă de întuneric, aşa

încât orice aluzie la vreun pericol, oricât de mic, o aducea în pragul disperării. În ultima vreme, Hans şi Maria nu mai vorbeau cu voce tare despre teama lor crescândă că ar putea fi trimişi înapoi în Rusia, ci începuseră să vorbească în şoaptă despre problemele lor, noaptea, când cei mici dormeau, iar ei stăteau ghemuiţi pe patul lor tare din colţul camerei.

Da, Roşie nu mai mănâncă; se uită încurcată la lingura ce o ţinea în mână.

— Roşie, zise Hans încet. Roşie, n-am vrut să te înspăimânt, ci doar să-ţi aduc aminte că noi nu povestim prietenilor de la şcoală ce facem şi ce discutăm în familie. Nu e – nu e spre binele nostru.

Părea tare neîndemânatic privind faţa femeii înalte, cu părul negru, înlemnită cu farfuria de supă în aer. Pentru că nu primi niciun ajutor, tuşi să-şi dreagă glasul şi continuă cu stângăcie:

— Nu-i treaba nimănui să ştie ce vorbim noi acasă.

— O, tată, ne-ai spus aceasta atât de des! Nu vorbim la şcoală, mai ales despre Biblie, deşi ştiu că Hilda şi Retha au Biblii şi ele nu trebuie să se teamă. Nu ştiu despre ce să vorbesc cu ele şi mi-e teamă să nu zic ceva ce nu ar trebui.

— Nu poţi să te joci şi să cânţi cu alţi copii şi să vorbiţi despre şcoală? Sfatul acesta părea aşa de logic pentru mintea matură a lui Hans, care voia să încheie conversaţia.

— Dar tată, Biblia spune să nu minţim şi totuşi noi aproape că trebuie să minţim cu privire la Biblie. Şi încă

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

ceva; Hilda mă tot întreabă de unde sunt şi unde m-am născut şi când vede că nu vreau să-i răspund, mă necăjeşte la culme până când clopoţelul sună din nou pentru clasă. Îmi vine să inventez eu o localitate, dar mama spune că nu e bine să spunem lucruri neadevărate.

Roşie ştia de altă dată că părinţii ei nu au niciun răspuns la aceste întrebări, aşa că se întoarse la farfuria ei cu supă, ce începuse să se răcească.

Hans şi Maria nu voiau să se certe în faţa copiilor. Privind spre Hans, Maria îşi dădu seama la ce se gândeşte acesta: că în anii înspăimântători de după război, în Germania, modul ingenios de a te descurca a luat locul puterii de convingere, iar religia şi ideologia ei frumoasă şi-au pierdut puterea. Le-ar fi spus copiilor poveşti plauzibile

pe care să le spună prietenilor, dacă nu ar fi ştiut cât de mult ar răni-o şi dacă nu ar fi fost în contradicţie cu învăţătura pe care le-o dădea ea zi de zi. Era singura fisură în fericirea căsniciei lor: raţiunea lui în contrast cu credinţa ei, dar aceasta crea probleme la fiecare răspântie a căii lor.

— Aş vrea să retragem copiii de la şcoală până când ne vom îndrepta spre apus din nou.

Intenţionat se făcu că nu observă expresia plină de durere de pe faţa copiilor. Deja lipsiseră prea mult de la şcoală. La fiecare popas în călătoria lor din Rusia până în Germania de Est, fuseseră nevoiţi să o ia de la capăt, să-şi facă prieteni noi, evitând răspunsurile la întrebările lor curioase cu acest răspuns simplu: „Noi nu avem casă, suntem refugiaţi".

Deşi mai erau mulţi alţii ca ei, întotdeauna se găseau la şcoală copii insistenţi, care, fie din bunăvoinţă, fie din simplă curiozitate, căutau să cerceteze trecutul lor, atât de

Nicidecum părăsiţi bine păzit. Şi apoi, când reuşeau să-şi facă prieteni, să fie apreciaţi de profesori şi să facă progrese la învăţătură, erau din nou dezrădăcinaţi din mediul în care puteau învăţa şi mutaţi într-un loc nou şi ostil.

— Ei, bine, imită Hans gestul tatălui său când filosofa. Abia aştept să plecăm de la şcoala aceea veche.

— De ce? Chiar dacă în probleme spirituale Maria şi Hans aveau păreri diferite, întotdeauna luau hotărâri împreună când era vorba de copii.

— Nu-mi place de băieţii de la şcoală.

— De ce, Hansie? Niciodată n-ai avut probleme să te înţelegi cu alţii! spuse Maria, privind uimită la tânăra faţă, isteaţă, dar tristă, cu o sprânceană ridicată, rezemată în palmele murdare ale băiatului ce stătea ca un bătrânel, ghemuit pe marginea scaunului.

— Pentru că – pentru că nu le place de mine.

— Nu le place de tine? De ce? întrebă Maria.

— Râd de mine – spun că sunt un biet refugiat care nu-i în stare de nimic şi îşi bat joc de mine că – oh, n-are importanţă.

Ceea ce Hansie căuta cu tărie să nu arate prin atitudinea lui încăpăţânată, era slăbiciunea. Sări de la masă atât de repede că toţi îl priviră miraţi şi se aruncă pe grămada de pături vechi care îi ţinea loc de pat. Cu faţa în jos, abia îşi stăpânea lacrimile.

Hans dădu la o parte scaunul pe care stătea la masă şi se îndreptă în grabă spre băiat, ştiind bine că niciunul din copiii lui nu obişnuiesc să aibă accese de furie. Cu siguranţă, ceea ce spunea fiul său era ceva foarte serios.

— Hai, băiete, treci peste asta, îl îndemnă el. Noi.

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

bărbaţii, privim problemele în faţă şi trecem peste ele.

Ce mult ar fi vrut ca lucrul acesta să fie adevărat şi pentru el. Micul Hans se ridică dintr-o săritură.

— Nu-i nimic. Dar tăcerea din jur îi arătă că nu-l crede nimeni, aşa că înghiţi cu greu, îşi puse picioarele sub el şi continuă:

— E vorba de pantofii mei. Nu că ei ar avea o încălţăminte mai bună. Alţi copii mai săraci vin la şcoală în Klompen (papuci de lemn), dar ai mei sunt mult mai mari decât ar trebui. Unii colegi îmi pun piedică atunci când trec pe lângă banca lor.

— Au râs şi de hainele tale?

Hansie se uită la cămaşa lui cârpită şi la pantalonii largi cu buzunare roase.

— Toţi au hainele cârpite. Nu s-au legat de ale mele.

— Hai să-ţi văd pantofii. Ridică-te!

Hans studie cu atenţie lungimea piciorului şi a pantofilor lui. Fusese atât de recunoscător când Waldemar îi oferise, deşi simţea că-l doare sufletul gândindu-se la ocazia în care i-a primit. Ajunsese de dimineaţă la fabrică, aşa cum obişnuia şi, când trecuse de colţul coridorului, îl întâlnise pe Waldemar, prietenul lui, care venea cu umerii căzuţi, cu buzele palide şi părul nepieptănat.

— Băiatul s-a dus, îi şoptise prietenul lui. Apoi, după câteva minute în care Hans îl ţinea de după umăr, privind amândoi în pământ, Waldemar îi dăduse pantofii aceştia.

— Dă-i băiatului tău. Atât a mai rămas de la Claus căci merită să fie daţi.

Dar nu i se potriveau prea bine; îl făceau pe Hansie de două ori mai stângaci decât erau ceilalţi băieţi

Nicidecum părăsiţi neîndemânatici. Totuşi sunt destul de buni, şi mai pot fi folosiţi cel puţin încă şase luni.

— Nu sunt destul de mari ca să fie buni pentru mama, nu-i aşa? întrebă Hans cel mare, în timp ce îi ţinea în mână, sub pretext că îi studiază.

Maria se uită cu simpatie la fiul ei.

— Sunt cu câteva numere mai mici decât am eu nevoie, iar perechea cealaltă a lui Hansie e ruptă de tot. Hansie, îţi aminteşti cum am mulţumit lui Dumnezeu că ţi-a trimis o altă pereche de pantofi? Ultimul cupon l-am folosit pentru micuţa Lenie şi n-am mai avut niciun ban. Dacă ai putea să-i mai porţi puţin, poate Domnul ne va ajuta să găsim o pereche care să ţi se potrivească mai bine.

Hans cel mare se întoarse la masă, după ce se asigură că Hansie realizase că n-are rost să se mai plângă pentru pantofi.

— Haide, Hansie, mănâncă şi bucata asta de pâine, îl îndemnă Maria în şoaptă, cu o voce plină de dragoste şi milă. Mie nu mi-e foame în seara aceasta.

Se ferea să întâlnească privirea ochilor soţului ei, cunoscând ce vor spune ei, cum aceşti ochi o vor acuza pentru o „dreptate" falsă pretinzând că nu-i este foame, de dragul băiatului.

Deodată se auzi o bătaie în uşa dinspre camera alăturată şi la răspunsul „da" al tatii, intră doamna Freisen, puţin încurcată, văzând că familia era încă la masă.

— Poftă bună, salută ea respectuos, aşezându-se pe grămada de pături din colţul camerei. Prin felul în care stătea sprijinită şi după cum se frământa, aduse şi mai multă confuzie.

„*Cei ce cunosc Numele Iau*, *se încred în Tine*…"

— Tanti Anni, ai servit cina? N-ai vrea să bei cu noi o ceaşcă de cafea? Maria ar fi preferat să sacrifice ultima coajă ce o avea pentru prietena ei bună. Înainte de a i-o oferi, clăti cana ei şi o umplu cu lichidul acela cald, artificial, pe care germanii îl fierbeau în timpul războiului şi îl flatau cu numele de „cafea".

— O, nu trebuie. Eu – eu am mâncat şi – oh – am spălat deja vasele. Aş fi dorit doar puţină companie.

Doamna Freisen era conştientă că scuzele ei nu erau necesare şi nici naturale (căci petrecuse multe ore plăcute împreună cu familia Penner), lăsă ciorapul în poală şi îi privi cu un zâmbet care era la fel de departe de realitate ca şi „cafeaua" pe care o sorbea încet, cu gândul în altă parte. Maria ştia destul de bine că ea se gândea la altceva, căci citea teama şi îngrijorarea pe faţa de obicei veselă a prietenei sale.

— Roşie, tu şi Hansie spălaţi repede vasele şi mergeţi la culcare ca să fiţi odihniţi mâine la şcoală. Dar fiţi atenţi să n-o treziţi pe Lenie.

— Cum se simte micuţa?

— Să-ţi spun drept, Anni, sunt îngrijorată. De câteva ore doarme liniştită, dar toată ziua a avut febră şi s-a răsucit întruna şi s-a zvârcolit. Camera aceasta e atât de întunecoasă, cu excepţia locului de lângă fereastră. Acolo am ţinut-o aproape toată ziua.

Maria se uită în jur, la camera mohorâtă, privind din nou crăpăturile din pereţi, geamul spart care-l înlocuiseră cu un carton şi masa necioplită care avea atât de multe întrebuinţări. Totuşi, în lunga lor călătorie spre vest, avuseseră camere şi mai rele. În Polonia locuiseră într-una

Nicidecum părăsiţi cu podeaua murdară şi cu şobolani. Apoi urmaşe cea în care mirosea greu, situată lângă un hambar vechi şi pe care o numiseră cămin, după ce ajunseseră în Germania de Est. Totuşi, de multe ori dormiseră afară, având ca acoperiş un cer înstelat foarte îndepărtat, iar singura lor mobilă fuseseră nişte pături uzate folosite drept pat şi o sobă improvizată din moloz.

Hans îngenunche lângă fetiţa cea mică cu îngrijorarea citindu-i-se pe faţă. Maria se aşează lângă el şi îşi puse mâna pe fruntea fetiţei.

— Hans, cred că Lenie e mai bine. Nu mai are febră şi nu mai plânge în somn! – remarcă ea în şoaptă, dar cuvintele-i erau pline de frământare, aşa că fetiţa deschise ochii, uitându-se când la unul, când la celălalt.

— Mi-e sete!

— O, slavă Domnului, acum ştiu sigur că e mai bine. Maria luă repede o cană de pe masă şi o umplu cu apă.

Apoi o apropie de buzele lui Lenie. După câteva înghiţituri bune, fetiţa căzu din nou într-un somn adânc. Ce mult ar fi dorit Maria să poată găsi un doctor care să le vină în ajutor! Dar doctorii erau prea puţini în comparaţie cu foarte multele cerinţe.

După ce Hans cel mare întinse pătura pe jos şi după ce auzi rugăciunile lui Hansie şi a lui Rosie, care se terminau amândouă cu cererea: „şi, Te rog, fă-o pe Lenie sănătoasă", se îndreptă încet către Anni şi Maria, trăgând un scaun lângă soţia sa. Cuvântul „ruşi" îi atrase atenţia şi îl nelinişti. Uşor, aruncă o privire spre piramida de pături din colţ, ca să fie sigur că cei mici adormiseră, obosiţi după o zi istovitoare. îi păru bine că femeile vorbeau în şoaptă, căci îl îngrijora

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încredân Tine*…"

numai gândul că trebuie să o liniştească din nou pe Rosie. Era

hotărât să facă un plan după care să pornească din nou, în secret, spre vest, spre eliberarea de teamă şi spre îndeplinirea dorinţei de a nu mai fi tot timpul urmăriţi.

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*"

Cu lacrimi în ochi, Maria întrebă:

— Anni, eşti sigură? Hans, ascultă ce zice Anni.

Îl apucă de mână şi el observă cât de umedă îi era aceasta şi ce încordaţi îi erau muşchii.

— Mai spune încă o dată, Anni.

Anni Freisen stătea pe o grămăjoară de lucruri ce în eventualitate puteau fi patul lui Hans şi al Mariei şi se uita la cei doi care erau aplecaţi spre ea. Umbrele înserării le ascundea expresia feţei, dar tensiunea ce-i stăpânea se putea simţi în întuneric.

— Cum m-am întors de la fabrică în seara aceasta, am venit direct la voi în cameră. Am minţit, vă rog să mă iertaţi, am minţit când am zis că am mâncat. Dar nu puteam să iau nicio bucăţică. După ce am trecut de colţul străzii, jos, pe Felderstrasse, m-am ciocnit de un soldat. Nu ne-am văzut unul pe altul înainte de a ne fi lovit.

Făcu o pauză şi se scutură, apoi continuă, spunând dintr-o răsuflare:

— Dacă ar fi fost un soldat german, mi-aş fi cerut scuze şi mi-aş fi văzut de drum, dar era rus – cu căciulă de oaie, cu jachetă de piele şi uniformă de culoare albastră cu nuanţă de gri. Vă spun, n-am nicio îndoială. Stăteam înaintea lui şi tremuram din cap până-n picioare. El m-a privit suspicios şi mi-a cerut să mă legitimez. M-a întrebat de unde sunt şi i-am spus că acesta e oraşul în care locuiesc. I-am arătat documentele şi s-a uitat cu foarte mare atenţie la adresa mea şi…

Vorbea repede, îngrozită, în Plattdeutsch (dialect german) şi dintr-odată izbucni în lacrimi. Nu era nevoie să spună mai mult. Maria stătea jos pe podea şi plângea împreună cu ea plină de milă şi de teamă. Hans îşi îngropa faţa în mâini, gândindu-se profund.

Să fi fost simpla ei imaginaţie? Maria, în prietenia ei oarbă faţă de Anni, nu putea să judece obiectiv lucrurile. Dar el, ca bărbat, trebuia

să cântărească bine faptele şi să vadă dacă teama ei era justificată. Hans avusese de-a face cu femei cu nervii la pământ, gata să devină isterice la cea mai mică alarmă, dar trebuia să recunoască că tanti Anni nu era una dintre ele, indiferent de trecutul ei groaznic. Văzuse mulţi bărbaţi care nu aveau nimic din curajul ei.

— Dar sunt mulţi germani în jurul nostru care se tem de ei, medita Hans, cu voce tare. Şi ei ar fi reacţionat în acelaşi fel. A încercat să vorbească ruseşte cu dumneata? A făcut vreo aluzie la faptul că ar bănui de unde eşti?

Vocea lui deveni dintr-odată poruncitoare şi, pentru un moment, femeia din faţa lor se opri să mai gândească; închise ochii, ca şi când prin gestul acesta ar fi putut exclude toate detaliile lipsite de importanţă din înfăţişarea soldatului, rupând liniştea doar cu câte un suspin, din când în când.

21

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

— Totul s-a întâmplat aşa de repede. Acum, când mă gândesc, îmi dau seama că nu a arătat că ar şti, dar cine poate înţelege ce-i în mintea lor?

— Atunci, tanti Anni, cred că ar trebui să mergi la culcare şi să nu te mai gândeşti la asta. După ce se va face bine micuţa ar fi mai bine să ne mutăm din nou, chiar în zona de vest, dar mă gândesc cu groază că trebuie să găsim altă casă şi alte slujbe în alt oraş. Camera aceasta e destul de mizerabilă, dar cel puţin are tavan şi patru pereţi iar tu, Anni, ai singură o cameră. Nici nu ştiu cum ai reuşit.

Zâmbi în ciuda tristeţii, alungând tensiunea cu un zâmbet.

Doamna Friesen, fără să ţină cont de îndoielile ei, se linişti datorită motivelor date de acest bărbat. Uneori, Hans îi amintea de soţul ei, pe care nu-l mai văzuse din anul 1941, când fusese luat din Ucraina împreună cu alţi bărbaţi şi băieţi mennoniţi şi duşi în Siberia într-un lagăr de muncă. De multe ori, când îl vedea pe Hans şi Maria reuniţi, din nou împreună, îşi amintea de iubitul ei soţ Gerhardt. Adesea în orele ei de singurătate, dincolo de peretele ce o despărţea de familia Penners, se întreba dacă Gerhardt mai trăieşte şi care sunt condiţiile pe care trebuie să le îndure el şi miile de mennoniţi verschleppt. (Lagăr de muncă forţată din Siberia) îi plăcea să-şi imagineze că el este lângă ea, că o mângâie când îi este frică şi că o ia în

braţe, ca şi în trecut. Totuşi, în timpul zilei, când mergea la lucru la moară, se străduia să aibă înfăţişarea unei femei curajoase.

— Viaţa de refugiat n-ar fi aşa de grea dacă nu ar fi amintirile din trecut şi teama de viitor, spuse ea în şoaptă, după o pauză lungă.

Maria privi pe geam, jos, la strada întunecată, apoi la cerul înstelat de deasupra oraşului, şi deasupra lumii dezorientate de războaie şi problemele făcute de oameni.

— Dar n-am putea îndura viaţa de refugiaţi dacă n-am avea amintirile frumoase din trecut şi speranţa unui viitor cu Domnul Iisus Hristos, completă ea. Astăzi, doamna Schmidt mi-a împrumutat Biblia ei pentru un timp. Am început să-ţi spun despre ea, Hans.

Făcu o pauză, căci îşi aminti că el nu fusese întru totul de acord cu ea.

— A fost aşa de emoţionant când am răsfoit-o şi am citit pasajele preferate, după atâţia ani în care n-am avut o Biblie. Am citit şi copiilor câteva povestiri despre Domnul Iisus şi cum a vindecat pe cei bolnavi şi deodată am văzut un verset pe care doamna Schmidt l-a subliniat cu roşu. L-am copiat.

Hans şi Anni o urmăreau cum, aşa slabă cum era, trecu grăbită peste lucrurile împachetate, gata pregătite pentru a le lua dacă ar fi trebuit să fugă şi scoase o foaie mică, murdară. Luă din geam luminiţa slabă şi o apropie de comoara ei, cu aceeaşi râvnă cu care un om de ştiinţă se apropie de eprubeta în care testează ceva preţios, sau ca un copil flămând care se aruncă asupra vasului cu supă fierbinte. Cu tot respectul de care era în stare, se strădui să citească expresiv câteva versete din 2 Corinteni capitolul 4, versete care însemnaseră atât de mult pentru ea, când le citise din Biblia doamnei Schmidt.

„Suntem încolţiţi în toate chipurile, dar nu la strâmtorare; în grea cumpănă, dar nu deznădăjduiţi, prigoniţi dar nu părăsiţi; trântiţi jos, dar nu omorâţi. Purtăm întotdeauna cu

Nicidecum părăsiţi noi, în trupul nostru omorârea Domnului Iisus, pentru ca şi viaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru".

Liniştea ce urmă era într-un fel stânjenitoare. Maria luă loc din nou lângă Hans, cu mâna în mâna lui simţind cât de lungi îi sunt degetele şi cât de bătătorite la articulaţii, ştiind că o iubeşte. Se gândea dacă înţelesese ceea ce citise. Oare cuvintele acestea din Biblie o ajutaseră pe Anni la fel de mult cum o ajutaseră pe ea? Toţi se uitau pe

fereastră, la stele, bucurându-se fiecare de propriile lui gânduri.

— Amintirile frumoase, repetă Anni ca pentru sine, sunt speranţe pentru viitor. Da, Maria, speranţa mea în viitor e câteodată foarte slabă, dar amintirile îmi sunt aşa de limpezi, în fiecare seară el e cu mine, aşa cum Hans e alături de tine, îmi ascultă necazurile şi îmi şopteşte cuvintele de mângâiere pe care obişnuia să mi le spună când eram împreună. Eram aşa de fericiţi.

Anni începu din nou să plângă, fără să se sfiască, iar Maria era alături de ea. Rareori i se întâmpla să plângă, mai ales în prezenţa lor. Cu siguranţă, tanti Anni era foarte tulburată în seara aceasta.

Hans, îşi trase stânjenit mâna dintr-a Mariei, se ridică de pe scaun şi merse la fereastră. Cum ar putea cineva să rămână psihic normal când trebuie să facă faţă realităţii aspre a vieţii de refugiat, să suporte condiţiile mizere ale vieţii de după război şi, în acelaşi timp, să se elibereze de amintirile cele mai diabolice? Nu putea să plângă ca o femeie, lăsând tensiunea şi frustrarea acumulată să se scurgă în acest fel. Nu putea nici să se roage, căci pentru el, Dumnezeu era un Dumnezeu al ordinii şi al dragostei, care se îngrijeşte de tot ceea ce au nevoie oamenii. Poate oare

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*”.

să existe un asemenea Dumnezeu în lumea aceasta plină de copii flămânzi, plină de ură şi nedreptate ca între animale? Nu putea să accepte credinţa strămoşilor lui. Nu-i rămăsese decât un singur sentiment – cel puţin atunci când era tulburat de ticăloşia şi lipsa de sens a vieţii – ura puternică împotriva opresorilor.

Încleştându-şi strâns pumnii, pentru o clipă avu impresia că e dumnezeul lui însuşi, răzbunând sângele miilor de fraţi care fuseseră ucişi cu cruzime şi cerând dreptate pentru lacrimile vărsate de o mulţime de femei nevinovate, smulse de lângă soţii lor. Câte femei nu erau „văduve” ca tanti Anni, care plâng şi se întreabă dacă soţii lor sunt morţi sau sunt prinşi sub tirania lucrului fără sfârşit, fără nicio răsplată.

Mennoniţii din Rusia sunt o parte dintr-un grup mare de oameni care vorbesc limba germană şi care, la invitaţia Ecaterinei a ÎI – a de Rusia, se stabiliseră în minunata ţară Ucraina. Păstraseră totuşi cultura lor germană, în ciuda influenţelor ruse din jur. Bineînţeles, avuseseră parte de prosperitate înainte ca revoluţia bolşevică să fi început un lung şir de privaţiuni, exilări şi crime.

Dar mennoniţii erau obişnuiţi cu aceasta. După origine erau olandezi, iar cei care se stabiliseră în Rusia fugiseră din Olanda în Prusia pe la mijlocul secolului al şaisprezecelea, căutând un refugiu din cauza persecuţiilor, în ciuda contribuţiei deosebite ce o avuseseră în dezvoltarea agriculturii din Prusia, până în anul 1786 când libertatea lor religioasă şi economică fusese din nou în primejdie. În secolul următor, jumătate din ei au migrat în stepele din sudul Rusiei, transformând un pământ necultivat în ceea

Nicidecum părăsiţi ce mai târziu a devenit grânarul Europei. Limba vorbită de aceştia în epoca modernă, era Plattendeutch, un dialect adus de ei în Rusia din şesurile Olandei şi ale Germaniei.

Prin munca lor grea, prin economia şi calităţile lor de agricultori, mennoniţii au construit o cultură superioară şi, într-un cuvânt, au devenit prosperi. Au cultivat bine pământul, şi-au construit sate, au dezvoltat ramuri ale industriei, au făcut şcoli şi biserici mari. Apoi a început din nou persecuţia – prigonire pentru credinţa lor şi pentru prosperitatea economică. Proprietăţile private au fost colectivizate, fermierii înstăriţi au fost arestaţi, închişi şi apoi trimişi în Siberia şi de atunci nu i-a mai văzut nimeni.

Pentru că mennoniţii au păstrat cultura germană, mulţi dintre ei au fost evacuaţi dincolo de munţii Ural, înainte ca armata germană să fi ajuns în Ucraina, în timpul celui de-al doilea război mondial. Privilegiile religioase le-au fost luate.

Când germanii s-au îndreptat spre Rusia şi au ocupat o parte din teritoriu pentru un timp scurt, mennoniţii, împreună cu toţi cei care erau de origine germană, au considerat armata germană drept „eliberatorul lor”. Iniţiativa personală a fost răsplătită, viaţa religioasă a reînviat, iar bisericile au fost deschise din nou. Astfel, în toamna anului 1943, când germanii au fost obligaţi să se retragă, mennoniţii au fugit pe urmele lor, unii cu trenul, mulţi alţii pe jos, călare sau cu căruţele. Călătoria a fost plină de greutăţi şi odată cu retragerea lor pe urmele înaintaşilor, moartea i-a însoţit permanent.

Viaţa nu le-a fost în siguranţă niciodată. Permanent au avut necazuri şi au fost în primejdie. Aşa va fi întotdeauna.

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…”

Maria îşi putuse păstra credinţa – ceea ce o ajută. Dar Hans văzuse prea multe. Dacă există Dumnezeu, gândea el, cu siguranţă el era un administrator slab.

— Dragă Hans, Anni s-a hotărât să meargă la culcare. Cred că ar trebui să mergem şi noi. Era vocea Mariei, care veni lângă el.

El îşi înecă mânia şi simţi din nou acea luptă interioară. Când era aproape convins că totul este răutate şi mârşăvie, că trebuie să se lase pe deplin subjugat de necredincioşie, plecă privirea din nou spre acea faţă. Dacă până la urmă nu există bine, atunci ce explicaţie ar avea pentru bunătatea Mariei? Şi cum s-ar putea ca un suflet inocent de copil să se nască dintr-un abis al răului? Nimeni nu vrea să creadă în ceva inutil. Hans strânse la piept acest simbol viu de virtute, bucuros că poate amâna paradoxul coexistenţei binelui şi răului atât timp cât ea este aproape. Întinseră amândoi pătura pe care şezuse Anni.

Lenie scâncea adesea în somn, iar ceilalţi copii se zvârcoleau neliniştiţi în pat, înfăşurându-se cu pătura cu care erau acoperiţi. Nimeni nu putea dormi bine. Anni, eliberată puţin de tensiunea interioară prin discuţia cu familia Penner, nu dormea bine din cauza coşmarurilor, iar dimineaţa se trezi cu durere de cap. Când de afară se auzi primul cânt al păsărelelor, anunţând o nouă dimineaţă, fiecare din ei se deşteptă fără vreun ajutor.

CI 1 apitolul

I

*§? &

Copiii se întoarseră deja de la şcoală, alergând o vreme prin casă cântând noul cântec pe care îl învăţaseră. Hansie era flămând, dar, pentru că nu aveau pâine destulă, trebuia să mai aştepte. Roşie, care avea doar opt ani, cu doi ani mai mică decât Hans, după ce povesti cu multă însufleţire evenimentele din cursul zilei, îşi căută un loc unde să poată dormi puţin. Pentru copii, şcoala era o aventură obişnuită, o alternativă fericită la camera întunecoasă pe care tatăl lor o găsise într-o zonă părăginită a oraşului.

Maria nu era de acord cu tot ce învăţau copiii la şcoală şi prin urmare încerca să le dea o educaţie creştină acasă. Să-i înveţe să aibă o credinţă neclintită, ar fi însemnat să le asigure un viitor sigur.

— Mamă, Lenie s-a făcut bine? întrebă Hansie, privind cu drag spre surioara lui.

— Nu, Hans, Lenie se simte mai rău în seara aceasta.

— Dar seara trecută L-am rugat pe Domnul Iisus să o facă sănătoasă.

— Da, îl întrerupse Roşie, ne-ai citit istorisiri despre felul în care Domnul Iisus a vindecat bolnavii.

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*"

— Trebuie să continuăm să ne rugăm, dar ştiţi că ne-am rugat ca Dumnezeu să o vindece pe Lenie dacă e voia Lui? Când ne-am rugat să ne ajute să-l găsim pe tata, El ne-a răspuns „da", dar uneori… se opri să înghită nodul care-i stătea în gât, uneori Dumnezeu ştie mai bine decât oamenii şi lucrează după alte planuri.

— Sper ca de data asta să aibă acelaşi plan cu noi, spuse Roşie, aşezându-se pe pat la picioarele surioarei ei. Maria o trimise să se spele pe mâini şi pe faţă, căci era murdară după o zi de lucru. Deşi îmbrăcămintea copiilor era foarte peticită, atât copiii cât şi hainele lor erau uimitor de curate, mai ales că Maria nu avea săpun cu care să spele. Părul Roşiei era întotdeauna împletit, ordonat iar Hans le adusese nişte ciorapi lungi albi, aşa cum purtau la şcoală toţi copiii.

După ce se însera, Hansie învăţă cât de mult putu la lumina ce pătrundea prin fereastră. Roşie adormi. Lenie scânci puţin, apoi adormi din nou, cu faţa îmbujorată.

— Faţa ei nu pare o faţă de copil, remarcă Maria, dând la o parte o şuviţă de pe fruntea fetiţei. Era o faţă mică şi tristă, aproape lipsită de aspectul ei copilăresc. Născută în noiembrie 1944, la puţin timp după ce Hans fusese înrolat în armata germană, Lenie a fost plimbată de-a lungul celor doi ani şi jumătate întotdeauna din loc în loc, întotdeauna spre vest. Prea mică şi nedezvoltată pentru vârsta ei, trăise viaţa ei scurtă fără hrană adecvată, fără lapte suficient şi într-o atmosferă permanent tensionată. Roşie, care dormea alături de ea, nu era deprinsă să studieze înţelepciunea lumii, dar era destul de matură încât în ea să se oglindească teama celor mari. Maria credea că războiul aruncase mantia

Nicidecum părăsiţi maturităţii asupra copiilor ei, iar pe cei vârstnici i-a grăbit spre mormânt.

Numai de s-ar grăbi Hans, Hans cel mai în vârstă! Maria o acoperi pe Rosie cu o pătură de culoare închisă şi se îndreptă spre cealaltă parte a încăperii, sperând ca privind pe fereastră spre stradă, să-l poată zări pe Hans venind. Trebuie să cheme un doctor sau să o

ducă pe Lenie undeva la un medic. Minutele păreau ore în timp ce fetiţa se zvârcolea cuprinsă de febră. Maria repeta în gând câteva versete şi încerca să se roage, umblând agitată încolo şi încoace, umezind din nou şi din nou obrăjorii înfierbântaţi ai fetiţei. Numai de şi-ar putea stăpâni bătăile neliniştite ale inimii! Oare cât o fi ora? Ar fi putut merge până sus să o întrebe pe doamna Schmidt, dar nu voia să lase copiii singuri.

Maria deretică din nou, poate pentru a cincizecea oară în ziua aceea, în cameră şi pe mobila aspră, tăcută şi întunecată, în minte îi stăruiau cuvintele: „Aş vrea să fie aici, aş vrea să fie aici – trebuie să vină, trebuie să vină".

Ca şi când graba ei l-ar fi putut aduce mai repede acasă, Maria luă nişte cartofi din sac, îi spălă şi-i puse la fiert cu tot cu coajă. Apoi se îndreptă încet spre cutia unde ţinea farfuriile de tablă şi, uitându-se la ele ca şi când acestea ar fi fost vinovate pentru toate necazurile ei, le aşeză nervoasă pe masă. Nu mai semăna cu Maria cea blândă, căci era aproape nebună din dorinţa de a vedea odată faţa celui pe care îl iubea. Stătea în linişte să-i audă paşii lui repezi în hol, dar în zadar. Zadarnic alerga la fereastră şi înapoi, căci chipul lui lung şi slab nu mai apărea.

— Numai de s-ar întoarce! Oh, Roşie, nici nu ştii ce

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…"

copii binecuvântaţi sunteţi pentru că tatăl vostru e din nou cu noi. Se opri lângă pat şi puse mâna pe obrăjorul fin al fetiţei, apoi se întoarse din nou spre fereastră, îngrozită de teama ce o cuprindea pentru micuţa Lenie.

Ruinele clădirilor bombardate de peste drum erau aproape frumoase, ca nişte siluete pe orizontul înroşit, înălţându-se ca nişte degete pe albastrul-verzui al cerului. Maria oftă, iar sufletul ei înfometat gustă cu lăcomie acest strop de frumuseţe. Roşie întinse mâna spre Maria.

— O, Roşie, rosti ea în şoaptă, pătrunsă de reverenţa ce o copleşise atunci când le arătase copiilor catedrala. Roşie, vreau să-ţi arăt ceva. Vino aici.

O luă în braţe, în timp ce fetiţa căsca încă, şi îi spuse:

— Să ştii un lucru, draga mea, ei pot să bombardeze oraşele pe care le-au clădit oamenii, dar nimeni, nimeni n-a bombardat vreunul din apusurile de soare făcute de Dumnezeu.

În clipa aceea uşa se deschise şi pe ea intrară cei doi Hans,

ţinându-se de mână.

Tanti Freisen stătea în dreptul uşii, de data aceasta mult mai calmă decât în seara trecută, dar adânc îngrijorată din cauza fetiţei, la fel ca toţi cei din familie. Lenie plângea şi se răsucea în pat de durere de cap. Tanti îi răspunse lui Rosie cu aceeaşi îmbrăţişare afectuoasă pe care o primi ea uitându-se peste capul fetiţei la cei doi părinţi care căutau fiecare privirea celuilalt şi discutau despre ce aveau de făcut.

— Hansie şi Roşie, ce-ar fi să veniţi în camera mea să vă citesc o poveste, spuse ea, văzând că aceştia nu înţeleg situaţia şi se necăjesc. Ea nu era mătuşa lor adevărată, dar

Nicidecum părăsiţi printre oamenii care vorbesc germana, s-a moştenit ideea că orice om pe care îl respecţi datorită vârstei sau poziţiei este numit unchi sau mătuşă. Deşi n-avea nicio idee despre ce povestire să le spună, înfruntă această grea încercare şi scoase repede copii pe uşă, închizând-o încet în urma ei.

— Maria, dragă, am vorbit azi cu unul din prietenii mei de la serviciu şi i-am spus că avem nevoie de un doctor. De asta am venit aşa de târziu. El a zis că dacă aş putea merge cu trenul la Komrade – e numai la treizeci şi cinci de kilometri de aici – e sigur că surorile de la Spitalul Evanghelic nu ne-ar refuza. Spitalul lor e plin – toate spitalele sunt pline. Dar Lenie e atât de bolnavă şi sigur i-ar putea face şi ei loc.

— Dar, Hans, nu poţi duce un copil aşa de bolnav într-un tren aglomerat. Chiar şi când mă simt bine, simt că sunt gata să leşin când trebuie să mă strecor prin mulţimea din staţie. Probabil, atât de slăbită îi va fi mult mai rău.

Hans se aplecă să vadă mai bine faţa ei micuţă îmbujorată de febră, apoi se îndreptă şi zise:

— Cu siguranţă şi ceilalţi pasageri au suflet. Nu mă vor lăsa să călătoresc pe scară cu copilul şi chiar numai privind-o îmi vor acorda atenţie.

Încearcă să fie optimist, dar şi el este îngrijorat, se gândea Maria, privindu-l cum stă pe marginea patului. îl văzu îndreptându-se energic cu lumânarea în mână către partea cealaltă a camerei, unde ascunse mărcile. îl auzi apoi numărând banii în şoaptă şi încerca să nu bage în seamă cântecul pe care îl cântau copiii dincolo, cu tanti Anni.

— Chiar pleci, Hans? întrebă ea cu vocea tremurând, căci gândul despărţirii, chiar şi numai pentru o noapte, era

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*”

dureros. Atât de mulţi dintre prietenii lor mennoniţi, de fapt mii dintre ei, fuseseră obligaţi să se repatrieze în Rusia, iar cei care mai rămăseseră în teritoriul ocupat de comunişti erau îngroziţi că ar putea deveni şi ei asemenea victime.

— Noi am făcut legământ că nu ne vom mai despărţi peste noapte. Nu am putea merge toţi, Hans? întrebarea ei era ridicolă, imposibil de realizat şi era convinsă de acest lucru.

Bărbatul puse banii în portofel şi îl aşează în buzunarul cel mai ascuns, împreună cu actele de identitate. Apoi se apropie de ea şi o conduse la fereastră.

— Maria, ce altceva am putea face decât să plec singur? Abia avem bani cât să mergem toţi cu trenul până la spital, dar nu ne-ar rămâne nimic nici pentru biletul de internare nici pentru mâncarea de mâine. Şi dacă am merge toţi, unde am putea sta acolo? Pentru copii e mult mai bine să rămână aici, în paturile lor, cu tine şi cu Anni.

Aici se opri.

— Ştiu la ce te gândeşti. Anni a ajuns cu nervii la pământ şi toţi suntem plini de teamă. Dar nu cred că avem vreun motiv să ne temem de ei, în timp ce voi fi plecat.

La lumina lumânării Maria arăta minunat. Părul ei negru, neted, legat cu grijă la spate îi scotea în evidenţă faţa delicată. Probabil din cauză că era prea sensibilă la necazul altora sau poate suferinţa prin care trecuse făcu ca pe faţă să-i apară câteva linii ce nu-şi aveau locul acolo.

Lenie suspină din nou în somn, apoi deschise ochii pe jumătate şi ceru încă puţină apă. Îndurerată, Maria o ascultă în grabă, iar Hans o luă în braţe.

— Te rog, Hans, ia-o şi mergeţi. Eu, noi vom fi bine. Să

Nicidecum părăsiţi ai grijă de ea şi Dumnezeu să aibă grijă de noi toţi. Hans se apucă de treabă.

— Aveţi pâine şi cartofi destui până ne vom întoarce noi? Dacă asistenta va fi de acord, o voi lăsa acolo pe Lenie şi mă voi întoarce aşa încât să ajung la timp mâine, la serviciu. Îţi voi spune amănunţit tot ce se întâmplă, scumpa mea, şi te rog, nu te îngrijora. Ne vom întoarce cât putem de repede.

O cuprinse în braţe o clipă şi îi şopti ceva la ureche.

— Da, Hans, şi te vei ruga şi tu, nu-i aşa? Asta ne ajută.

El nu era departe de împărăţie.

— Am să încerc, îngăimă el, zâmbind sfios în timp ce lua cu gingăşie în braţe fetiţa, ca să nu o trezească din somn. Spune-le copiilor să vină aici, încet.

— La revedere Hansie şi Roşie, spuse el puţin mai târziu, când ei intrară grăbiţi, râzând până când realizară că se întâmplă ceva rău.

— Tata o duce pe Lenie la spital. Se va întoarce repede, le explică Maria, în timp ce Hans se aplecă şi îi sărută pe amândoi. Plină de îndoială şi teamă, sărută fruntea fierbinte a fetiţei şi îl privi pe Hans cum iese încrezător, făcându-le cu drag semn cu capul, din cauza poverii preţioase ce o avea în braţe.

Rămase în uşă, cu copiii, aproape cinci minute, fără să zică niciunul nimic. Apoi, stând întinsă pe pat, se întreba dacă gândurile se transmit de la mamă la copil. Avea impresia că gândurile ei neliniştite aleargă împreună cu sângele fierbinte din inimă, în jos prin braţele care o dor prin palmele ei reci şi umede până în vârful degetelor cu

Cei ce cunosc Numele Tău, *se încred în Tine*…"

care ţinea strâns mâna lui Hansie şi înapoi spre inima ei plină de teamă.

— Mamă, o întrebă acesta, căutând cu greu să-şi stăpânească glasul, crezi că Lenie se va face, într-adevăr, bine?

CI apitoiu

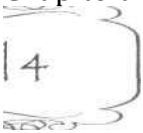

Ziua a fost lungă şi obositoare. Trează între cei doi copii, Maria se întreba cum mai poate să suporte starea aceasta. Cu siguranţă, fără Dumnezeu nu ar fi rezistat. Toată ziua alergase la fereastră, în speranţa că îl va vedea pe Hans venind acasă cu Lenie.

În noaptea trecută nu putuse dormi deloc, aşa că dimineaţa devreme se ridicase din pat şi îngenunchease lângă geam pentru a se ruga. Dăduse copiilor şi porţia ei de pâine, pentru că nu avea deloc poftă de mâncare. Apoi făcuse o cafea foarte fierbinte, în speranţa că va fi mai hrănitoare, înainte de a pleca copiii la şcoală, se rugaseră împreună, îi sărutase şi le amintise din nou să nu vorbească cu niciun prieten despre casă sau despre Dumnezeu. La despărţire le făcuse cu mâna. În timp ce freca de zor duşumeaua, Anni venise să o salute şi plecase grăbită la fabrică. Apoi totul rămase tăcut, mult prea tăcut.

Acum, se răsuci în patul tare de lemn, cu grijă să n-o trezească

pe Rosie. Ce copil drăgălaş e Rosie, un ajutor adevărat şi cu câtă seriozitate priveşte ea toate lucrurile! Hansie o tachinează cam mult, dar în general, copiii

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*"

se înţeleg bine. Azi, Maria i-a trimis în parc după flori sălbatice, căci au apărut deja violetele timpurii şi ei ştiau unde le pot găsi. Au muncit din greu ca să aranjeze frumos camera pentru când se vor întoarce tata şi Lenie.

Maria se gândea cât de rău este pentru copiii ei că nu au avut parte de altceva decât de o viaţă anormală, de fugă în vest. Tot timpul au fugit de teroarea soldaţilor comunişti. Au trecut întâi, împreună cu alte mii de refugiaţi ca ei, în Polonia, care era ocupată de germani. Bineînţeles, atunci credeau că nazismul este mai bun decât comunismul. Maria şi-a amintit cât de recunoscătoare au fost pentru Hans, care era alături de ei, căci majoritatea femeilor îşi pierduseră soţii în Rusia.

Dar viaţa nu era roz nici în teritoriile ocupate de germani. Hitlerismul, care părea cel mai mic din cele două rele, era foarte nociv în sine. Germanii, considerând că noii veniţi le datorează recunoştinţă, au înrolat toţi bărbaţii în armata lor. Şi astfel, lucrul de care familia Penner s-a temut cel mai mult, a devenit realitate. Mana şi copiii au fost despărţiţi de soţul şi tatăl lor şi această despărţire a durat mult. În acest timp s-a născut cel de-al treilea copil, iar Maria a pornit cu micuţii ei spre vest. Întâlnirea lor, după ce războiul se terminase, a fost o adevărată minune şi atât Maria cât şi copiii nu încetează niciodată să povestească despre bucuria ce au avut-o atunci.

Dar, oare să fie justificată teama pe care o are Anni? Chiar în acea seară, deşi îi era jenă să o împovăreze şi mai mult pe Maria, îi povestise că o familie de mennoniţi din cealaltă parte a oraşului dispăruse în timpul nopţii. Comuniştii, evident, aveau de gând să repatrieze toţi

Nicidecum părăsiţi cetăţenii refractari. Anni încă nu se putea elibera de gândul că este permanent urmărită.

Maria ar fi vrut doar să se poată odihni puţin. Noaptea trecută nu dormise bine, iar peste zi mâncase foarte puţin. Cum va arăta ea, când se va întoarce Hans acasă? Se răsuci până îşi găsi o poziţie confortabilă şi se hotărî să doarmă. Apoi aţipi fără să-şi amintească vreodată dacă reuşise sau nu să doarmă.

În aţipeala ei, auzi nişte voci: o femeie ţipa de durere şi teamă, în durerile naşterii, pe un drum. Maria alerga cu copiii, dar nu putea să o ajute, pentru că avea în braţe propriul ei bebeluş de trei luni. Apoi a auzit vocea blândă a pastorului polonez din noaptea în care ea a găsit pacea. Cu o voce calmă, el spunea refugiaţilor neliniştiţi că dragostea, lumina şi speranţa le pot găsi într-o Persoană, în ciuda bombelor şi a urii pe care o aduce războiul. Apoi, a auzit din nou vocea lui Hans cel mare, care răsuna ciudat în timp ce îşi privea familia pentru prima dată, după mai bine de un an. După aceea a auzit o voce, o voce răguşită.

Maria sări din pat. Până acum, probabil visase, dar acesta nu era un vis. Auzi ţipete în camera de lângă ei: Anni plângea şi o voce groasă care dădea ordine, rostind cuvinte aspre, cu mânie, în limba rusă. Nu înţelegea ce zice omul, dar ştia ce vrea să spună. Se ridică încet, înfăşură hainele copiilor şi pantofii ei într-o pătură şi îngenunche lângă Hansie.

Băiatul se răsuci şi deschise gura să spună ceva. Maria îi puse repede mâna la gură. Speriat de comportarea ei şi de gălăgia din cealaltă cameră, băiatul se trezi imediat. Se trezi uşor şi Roşie, căreia îi lipsea căldura mamei şi simţea

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…"

agitaţia din jur. Maria şoptiseră aspru câteva ordine, luă sub braţ legătura de haine şi ieşi pe uşa laterală, urmată de copiii care veneau după ea, aproape orbi din cauza întunericului. Auziră scârţâitul treptelor sub paşii lor, dar nu se opriră nicio clipă până nu ajunseră jos, simţind aerul proaspăt al nopţii.

Nici atunci nu se opriră. Maria se simţea ca şi când corpul i-ar fi fost încărcat cu o energie incredibilă, iar membrele ar fi propulsate de o putere care nu era a ei. Conduse copiii prin grădina din spate, în jos, pe lângă poartă şi o luară pe străduţa laterală care ieşea afară din oraş şi care nu ducea nici unde. Era un drum pe care mergeau când voiau să fie singuri şi să discute despre natură, despre Dumnezeu sau despre şcoală. Nu se uitau în urmă şi nu spuneau nimic. Dimpotrivă, începură să alerge şi Maria o trăgea pe Rosie după ea, ţinându-i mâna peste gură, ca să nu se audă hohotele ei îngrozite. Privindu-l pe Hansie, Mana se miră că el a avut înţelepciunea să ia ghiozdanul lui şi a lui Rosie.

— Mamă, hai să mergem în luminişul unde am fost la picnic, propuse Hansie încet. Nimeni nu ne va găsi acolo.

Ea nu îi răspunse, dar când ajunseră în luminiș, Hansie, cu toată frica lui, a fost bucuros să vadă că mama îi ascultase sfatul.

Nu mai fuseseră la picnic din toamna trecută. Pentru familia Penner, picnic însemna doar să ia pâinea neagră şi raţia de alimente de care puteau face rost şi să meargă pe câmp să le mănânce. Într-un fel, aceasta aducea un gust plăcut alimentelor sărăcăcioase pe care le aveau.

Dar acum nu era nimic din splendoarea obişnuită a acestui loc. Pomii cu crengile plecate erau aproape goi şi se vedeau

Nicidecum părăsiţi destul de ciudat pe cerul înnorat. Cu aceeaşi îndrăzneală în mişcări, prin care reuşise să-şi salveze familia, Maria scoase pătura şi le spuse copiilor să se aşeze. Hansie strănută – nu avea la el nicio batistă. Maria le dădu repede hainele pe care le înfăşurase şi se încălţă. Nici acum, nici noaptea trecută, nu se dezbrăcase pentru culcare, parcă o intuiţie misterioasă ar fi avertizat-o că ceva urma să se întâmple, în timp ce stătea şi se ruga, Maria simţi un alt val de putere inundând-o; de data aceasta o putere interioară. Trebuia să fie ca o fortăreaţă pentru copii; nu îndrăznea să se întoarcă la sentimentul acela de teamă, ameţitor, care o cuprindea ori de câte ori se gândea la Anni Friesen.

— Să ne rugăm, copii, zise ea, punând braţele în jurul lor şi să-L întrebăm pe Dumnezeu încotro ar trebui să pornim.

Trebuia să urmeze o întrebare. Şi aşa se şi întâmplă.

— Mamă, unde merge tanti Anni? Se vor purta urât cu ea? Vor încerca să o omoare?

Întrebările veneau de la Hansie, dar Roşie se opri din plâns ca să asculte.

Maria îşi căuta cu greu cuvintele care aproape că o înţepau în gât.

— Copii, într-o zi Dumnezeu îi va pedepsi pe toţi cei care au făcut lucruri rele în viaţa lor. Am fi ajutat-o pe tanti Anni, dacă am fi putut, dar ştiu că numai rugăciunea o mai poate ajuta. Trebuia să plecăm singuri ca să putem scăpa.

Acum plângea şi Maria şi ştia că asta o va uşura. Apoi începu să-şi facă planul pentru dimineaţa următoare. Vorbindu-le cu blândeţe despre grija lui Dumnezeu, copiii adormiră pe patul lor tare şi rece. îi trezi devreme, la revărsatul zorilor unei zile noi şi necunoscute.

— I I

Capitolul

Zorii se iviră greu, târându-şi parcă picioarele şi cărând în spate povara unei noi zile, cu faţa lipsită de orice expresie. Maria întâmpină şi ea ziua cu aceeaşi indiferenţă. O durea capul din cauza întrebărilor la care nu avea răspuns, iar inima îi bătea cu putere înălţând spre cer trista-i rugăciune. Timp de câteva minute se gândi cu groază la drumul lung ce o aştepta, privindu-şi cei doi copii care, ghemuiţi lângă ea, dormeau adânc.

Duse o muncă herculeană ca să-i trezească, fiindu-i imposibil să pătrundă prin învelişul inconştienţei care îi apăra. După ce se treziră, dură destul de mult până realizară că ceea ce se întâmplase în cursul nopţii nu fusese doar un vis. Privind însă la dormitorul lor de afară şi simţind aerul răcoros, se convinseră de realitatea noii lor aventuri.

— Mamă, unde mergem acum?

— Ce s-a întâmplat cu tanti Anni?

— Îi vom găsi pe tata şi pe Lenie?

— Mamă, mi-e frig!

— Mamă, mi-e sete!

— Unde şi când vom mânca micul dejun? Avem cafea?

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*

Maria încerca să le răspundă cu multă răbdare, dorind ca ea însăşi să fi ştiut răspunsul. Da, mai întâi îl vor găsi pe tata şi pe Lenie. Acolo nu vor avea cafea, dar aseară, în fugă, Maria puse deoparte pâinea, împreună cu hainele – aşa că ei vor trebui să se mulţumească doar cu pâine. Nu, nu vor merge cu trenul; nu aveau destui bani. Vor merge pe jos multe ore, până vor ajunge la spital. Tata va înţelege că totul a mers bine.

Din fericire a fost o zi plăcută de primăvară. Trecură fără alte probleme prin oraşul care în ultimul an fusese casa lor şi se îndreptară spre Komrade pe drumul îngust şi plin de praf. Peste tot se vedeau

semnele primăverii: pomii îşi împodobiseră ramurile cu noi muguri, iar floricele de toate soiurile se iveau printre smocurile de iarbă de pe marginea drumului. Maria îi sfătui pe copii să-şi păstreze energia pentru drumul lung ce-l aveau de parcurs, dar explozia lor de încântare, când vreun iepure le tăia calea sau vreun sturz zbura pe deasupra câmpiei, era mai reconfortantă decât s-ar fi aşteptat.

Când Maria realiză că este amiaza, alese un loc plăcut şi, imaginându-şi că sunt la un picnic, serviră masa.

— M-aş fi bucurat să avem ceva de întins pe pâine. E aşa de neplăcut.

Hansie nu era obişnuit să se plângă că nu-i place mâncarea atât timp cât el avea ce mânca. Maria îl privi surprinsă.

— Să primim acest dar de la Dumnezeu şi să-l fim recunoscători, Hansie, îl mustră ea blând.

— Dacă aş fi doamna Bommann, aş avea de ce să fiu recunoscător, căci ei i-a dat îngrozitor de mult, zise el privind încruntat la bucata lui de pâine în timp ce se scărpina în cap cu indignare. Dacă Dumnezeu îi iubeşte pe toţi la fel, de ce are ea casa aceea mare şi aşa multă mâncare, iar noi nu avem nimic?

— Hansie, chiar şi doamna Bommann îşi procură mâncarea cu greu. Dar nu trebuie să îl judeci pe Dumnezeu. Ceea ce nu ne dă acum pe pământ ne va da în viitor. El ne iubeşte la fel pe toţi.

Roşie asculta cu atenţie.

— Trebuie să aşteptăm groaznic de mult, spuse ea, în timp ce mânca încet felia de pâine, ca să-i pară mai multă.

— Unde vom merge după ce îl găsim pe tata? Vom pleca departe? Va fi şi acolo şcoală?

Schimbară subiectul, revenind la problemele lor.

Tulburată, Maria îşi aminti de vremea nu prea îndepărtată, când ea era cea care începea şi sfârşea fiecare discuţie cu cuvintele: „Când îl vom găsi pe tata?" sau „Dacă îl găsim pe tata". O, dacă ar fi acţionat după instinctele ei, în seara când Hans stătea alături de ea la lumina lămpii şi mângâind-o cu drag pe Lenie, luase acea hotărâre însemnată, de a merge singur! Călcaseră legământul de a nu se despărţi niciodată peste noapte, un legământ pe care îl făcuseră când se reîntâlniseră. Se uită spre Hans cel mic şi observă că trebuie neapărat să îl tundă.

— Bine, trebuie numai să aşteptăm şi vom vedea. Cu cât îl găsim mai repede, cu atât vom afla mai curând. Maria se ridică, scutură

firimiturile de pe rochie şi se întoarseră cu toţii pe drumul ce ducea spre intersecţia principală.

Soarele era acum sus pe cer, iar razele lui pătrundeau prin hainele subţiri încălzindu-le până şi sufletul.

43

Nicidecum părăsiţi

Foarte aproape de familia Mariei călătorea un alt grup de refugiaţi, cu bagajele bine fixate pe umeri.

— Bună dimineaţa! O fată de vreo optsprezece ani, o brunetă cu părul ciufulit de vânt, curajoasă, se uita zâmbind la copii, ca şi când vederea lor i-ar fi adus o nouă speranţă. Mergeţi şi voi la Komrade?

— Da, domnişoară, răspunse Hansie. O iau pe mama şi pe sora mea la Komrade, ca să ne întâlnim cu tata şi cu cealaltă surioară a noastră.

Străina încerca cu greu să-şi ascundă amuzamentul, apoi începu să râdă tare. Cele două femei în vârstă, încovoiate sub greutatea poverii lor, îi zâmbiră apreciativ lui Hansie de parcă le-ar fi uşurat greutatea din spate cu câteva kilograme.

— Mi-ar fi plăcut să avem şi noi un băiat care să ne poarte de grijă, zise una din ele şi Maria observă că faţa ei era copia fidelă a fetei, aşa cum Hansie era copia lui Hans al ei. Părul femeii era la fel de frumos ca al fetei, dar uşor stropit cu gri.

— Acestea sunt mama şi mătuşa mea, spuse fata. Mergem spre vest. Cred că va trebui să trecem ilegal frontiera, dar avem mari speranţe. Eu sunt Justina Schaeffer.

Maria simţea cum Justina îi urmărea faţa pentru a observa un sentiment de încredere, observând starea ei de curiozitate. Ea ar fi fost tentată să plece înaintea grupului, dar planul făcut cu migală îi aduse aminte că la un drum lung nu câştigi timp grăbindu-te.

— Suntem bucuroşi de cunoştinţă. Eu nu ştiu unde vom merge, dar acum ne îndreptăm spre Komrade. Surioara noastră e acolo în spital.

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…

Impulsiv, Maria se muşcă de buză. După ce şi-a învăţat copiii să păstreze secretele personale doar pentru ei, cum putea acum să spună cu atâta naivitate planurile ei acestor persoane complet necunoscute? Poate fi în lumea asta cineva demn de încredere? într-un fel, cele trei care se alăturară familiei îi inspirau prietenie şi o căldură sinceră, în

ciuda hainelor uzate şi a poverii pe care o purtau. Nevoia şi necazurile îi unesc pe oameni.

— Mai ai încă un copilaş în afară de aceşti doi? întrebă cealaltă mamă, uitându-se cu drag la ea.

— Micuţa Lenie are mai bine de doi ani şi jumătate, dar noi o considerăm tot bebeluş. E foarte mică pentru vârsta ei.

— Trebuie să o vedeţi, spuse Roşie. Are părul negru ca mama, dar e cârlionţată ca tata, care are părul blond.

— Soţul meu este cu ea la spital.

Maria se gândea că ar fi bine să termine discuţia, din moment ce străinele acestea îşi arătase bunăvoinţa s-o asculte. Le explică faptul că fuseseră obligaţi să-şi părăsească locuinţa în absenţa soţului ei şi acum merg să-l întâlnească. În timp ce povestea pe scurt, se uita cu teamă la copii, sperând că nu vor da alte detalii. Îşi mai reveni puţin, în timp ce vorbea despre speranţele ce le avea. Copiii, plini de încredere, trecură în faţă, făcând tot felul de observaţii cu privire la drumul de ţară, lăsând impresia că nu sunt conştienţi de gravitatea situaţiei în care se află.

— E puţin cam rece pentru aprilie, nu-i aşa? zise Maria, privind la buzele vinete ale Roşiei.

— Abia aştept să înverzească pământul şi să vină zilele călduroase, spuse doamna Schaeffer. Am plecat din Polonia

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

când vremea a început să fie puţin mai bună.

Justina îi aruncă mamei o privire neliniştită, care o înfricoşa pe Maria, ca şi când ar fi avertizat-o să nu mai spună nimic. Părea aşa de drăguţă, dar dintr-odată muşchii feţei i se încordaseră. Mariei nu-i plăcea deloc această privire, pe care o observase şi mai înainte. Se uită repede şi la faţa mătuşii, ca şi când ar fi aruncat în fugă privirea peste un ziar, dar pe faţa ei lipsită de expresie, ca o mască, nu putu citi nimic.

— Ce materiale interesante au Hans şi Roşie în ghiozdan, spuse Justina, ca să schimbe subiectul mai repede, privind la bucăţile de material tricotat ce atârnau din ghiozdanul pe care îl purtau în spate. Ghiozdanele lor, burduşite acum cu lucrurile şi hainele pe care le luase Maria în fugă, în ultima clipă înainte de plecare, păreau puţin ciudate, decorate fiind cu preţioasele bucăţi de material pentru şters tăbliţele de scris.

— Am plecat la repezeală şi nu am avut timp să ne adunăm, se scuză Maria. Era întuneric şi nu mi-am găsit geanta de voiaj, iar ghiozdanele copiilor erau la îndemână şi Hans le-a luat în fugă. Simţea trei perechi de ochi aţintiţi asupra ei, curioşi să asculte mai departe, dar se opri.

— Copiii şi-au dorit mult să aibă aceste materiale pentru şters tăbliţele cât mai frumoase ca şi colegii lor, continuă Maria. Toate celelalte mame au tricotat pentru copiii lor şi ei nu pot înţelege de ce refugiaţii trebuie să aibă totdeauna mai puţine lucruri decât alţii. Aşa că am tricotat pentru Roşie un pulover dintr-unul mai vechi de-al meu pe care l-am stricat, iar din lâna ce-a mai rămas am făcut aceste perinuţe de şters tăbliţele de scris.

— Copiii nu sunt făcuţi pentru război. O mână negricioasă se strecură în buzunarul ascuns al rochiei pe care o purta doamna Schaeffer, trăgând de acolo o bucată de cârpă de un gri închis, mare, uzată şi mototolită. Se şterse la ochi privind spre pădurice ce se întindea în depărtare, dincolo de pajişte. Maria observă că Justina, care căuta să pară indiferentă faţă de discuţiile celor mari, grăbi pasul ca să-i ajungă pe copiii din faţă, care discutau cu mare poftă.

Hansie, conştient că îl văd cei din urmă şi îl admiră, începuse să facă pe grozavul şi mişca ghiozdanul, în aşa fel încât hainele tricotate în culori vii să se balanseze. Pe al surorii lui era o broderie cu o inimă care dădea o notă cenuşie hainei ei vechi. Cei trei ţopăiau cu câţiva paşi înaintea celorlalţi, înlocuind conversaţia lor sentimentală cu una vioaie.

— Circulă zvonuri că lucrurile merg mult mai bine în vest, spuse doamna Schaeffer, oprindu-se o clipă ca să-şi aranjeze atât bagajul cel mare care era la vedere cât şi cel care nu se vedea, plin cu toată grija şi zbuciumul întregii ei vieţi, care părea tot mai mare.

— Dacă Justina va găsi o slujbă bună, cât să îşi asigure hrana zilei, poate va putea să-şi găsească un rost în viaţă. Uneori, vă spun, sunt îngrozită când mă gândesc ce-o să fac cu fata. Înainte de a fi pornit spre vest – continuă ea cu o voce scăzută – era tot aşa de amărâtă ca şi celelalte tinere pe care le-am întâlnit.

— Dar acum, având un rost, îndreptându-se spre ceva, a reuşit să se ridice din starea aceea?

Maria nu trăise degeaba ultimii zece ani.

— Exact asta este. Dacă nu reuşim, dacă ceva ne va opri

să trecem frontiera – şi vocea ei se stinse, dar ca şi Maria, simţea că nu mai era nevoie să continue fraza.

— Şi eu am fost aşa, doamna Schaeffer, spuse Maria, îngândurată, conştientă fiind de pacea profundă ce o simţea în inima ei. S-a întâmplat atunci când casa ne-a fost distrusă şi m-am despărţit de soţul meu, fără vina vreunuia dintre noi. Eram cu adevărat plină de amărăciune. Duhul meu oscila după cum erau împrejurările, în funcţie de cantitatea de mâncare pe care o aveam. Apoi, într-o zi…

Se opri o clipă, gândindu-se dacă e bine să spună mai departe, dar privirile insistente ale celor două femei de lângă ea, o determinară să continue. Făcu o pauză ca să se gândească la ce trebuie să spună. îi era atât de greu să explice unor oameni care nu o puteau înţelege.

— Apoi, într-o zi, într-un lagăr pentru refugiaţi în Polonia, s-a întâmplat ceva. Mulţi oameni râd de mine când le povestesc, dar acesta este adevărul şi fără experienţa aceasta eu, eu nu ştiu ce s-ar fi ales de mine.

Se opri din nou ca să respire şi îşi dădu seama că femeile aşteptau pline de curiozitate. Ea ştia că Justina ascultă şi, de asemenea, copiii ei, care erau cu vreo trei metri în faţă, absorbiţi de propria lor conversaţie. Dar calcă pe mândrie şi continuă.

— Părinţii mei au fost creştini şi familia noastră a fost întotdeauna credincioasă. Însă, ani în şir nu ni s-a dat voie să avem o Biblie acasă şi nici să mergem la biserică. Aşa că mă gândeam întotdeauna la Dumnezeu ca la ceva îndepărtat, nu ca la Unul care e aproape de mine, dragile mele.

— Familia mea a avut tot felul de greutăţi în ultimii ani. Mi-am pierdut părinţii, am pierdut casa şi tot ce aveam. Când soţul meu a fost luat în armată, viaţa a devenit imposibil de suportat. împreună cu copiii şi două dintre surorile mele am fost duse într-un lagăr de refugiaţi din Polonia, cu alte sute de oameni. Ştiţi cum arată lagărele acelea!

Maria observă că femeile dădură din cap cu tristeţe. Numai Justina părea indiferentă, în timp ce făcea pe grozava, scrutând cu ochii ei reci peisajul din depărtare.

— Acolo era un predicator, Hugo Jung, care a deschis o capelă

într-o cameră dărăpănată şi predica în fiecare seară. Nu părea niciodată obosit. Pentru că tot nu aveam nimic de făcut, ne-am dus păturile şi băncile acolo şi l-am ascultat cam o oră. El a spus exact ceea ce aveam nevoie: există un Dumnezeu al dragostei, un Tată care se îngrijeşte de tine.

Vocea ei se stinse puţin, apoi continuă:

— Un lucru ciudat cu privire la aceasta e că lagărul era situat în oraşul Kamenez, care înseamnă „Cetate de piatră", dar inima mea s-a topit. Astăzi cred în Domnul Iisus Hristos şi nu mai sunt singură.

— Mamă, ai văzut… Copiii încetiniră mersul, ca să-i ajungă cei din urmă. Dar Roşie ştia când poate să o întrerupă. Văzând faţa mamei se retrase şi ea şi Hansie.

Tăceau toţi. Fiecare era cufundat în propriile gânduri, dincolo de peretele după care se ascundea. Numai Maria aşezase o punte spre viaţa ei particulară. O clipă se ruşina, gândindu-se ce anume o determinase să spună cea mai preţioasă parte din istoria vieţii ei, perla despre care a învăţat că nu se aruncă înaintea porcilor. De fapt, se simţise obligată să vorbească. Simţea cum se înroşea în obraji şi inima îi bătea cu putere, nu din cauza drumului, ci pentru că împărtăşise cele mai tainice lucruri din viaţă unor oameni

Nicidecum părăsiţi care s-ar putea să nu o înţeleagă.

— Este minunat să ai credinţă, spuse doamna Schaeffer după o tăcere plină de emoţii.

— Totul a început ca o sămânţă de muştar.

Justina nu mai părea aşa de nepăsătoare, cum era mai înainte când mergea alături de copii.

— O, zise ea batjocoritor, lovind cu piciorul un bulgăre de pământ. În timp ce vorbea, pe faţă i se iviră câteva riduri. Credinţa este pentru cei orbi, pentru cei ce pot fi înşelaţi uşor. Expresia i se mai îmblânzi când realiză că o răneşte pe mama ei, care mergea alături. Îmi pare rău, dar cum poţi tu crede, doar cineva fără minte poate să creadă că într-o lume ca a noastră există Dumnezeu? Dacă nu eşti tu oarbă, cu siguranţă Dumnezeul tău este.

După ce mâncară, mai călătoriră câteva ore până ce văzură pe marginea drumului femei bătrâne, de vârstă mijlocie, care adunau vreascuri pe care să le ducă acasă, în oraşul de care se apropiau. Şi parcă anume ca să întărească remarca răutăcioasă a Justinei, de după o

tufă de pe marginea drumului apăru o femeie de vreo şaptezeci de ani, mică de statură şi îmbrăcată sărăcăcios, cu hainele roase, care îşi ţâra cu greu picioarele în drum spre casă. Ducea în spate două bagaje, unul plin cu vreascuri adunate de pe drum, iar celălalt cu bucăţi mici de cărbuni, fără îndoială, adunaţi de pe calea ferată. Era evident că nu sunt departe de oraş şi, deşi începură să apară mai multe asemenea femei, prezenţa ei aruncă o umbră de tristeţe asupra micului grup de călători.

— Întreab-o pe bătrânica aceea dacă crede în Dumnezeu.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

Maria nu îi răspunse. Era o poveste veche. Dar faptul că aceste cuvinte veneau din gura unui copil, o rănire din nou şi o determinară să se roage ca Rosie, Hans şi Lenie să nu aibă niciodată o atitudine aşa de aspră.

Pentru o clipă văzu din nou mulţimea de oameni, animale, vagoane şi maşini care treceau prin „Oraşul de piatră". Auzi din nou strigătele de nelinişte, teamă şi furie, gemetele bătrânilor şi plânsul copiilor mici. Vedea ici şi colo câte un copil mic ţipând după mama lui şi câte o mamă îngrozită, care căuta să prindă micuţele mâini care au fost împinse din mâinile ei. Îşi aminti de mulţimea îngrozită împinsă la o parte de armata care venise. Îşi aminti cum, dintr-odată, surorile ei n-au mai fost lângă ea, cum a trebuit să meargă mai departe singură cu copiii. Şi apoi, privind spre cer s-a rugat şi cât de minunat l-a simţit lângă ea pe Prietenul pe care L-a descoperit de curând. Ceilalţi nu-L puteau vedea; îi râdeau în faţă sau strigau: „Unde este Dumnezeul tău?"

Nu îi răspunse imediat Justinei. Drumul pe jos cerea mai multă energie iar mâncarea nu fusese destulă; trebuia să nu mai vorbească decât dacă simţea că pentru cei din jur cuvintele ei înseamnă viaţă. În cele din urmă răspunse, fără multă îndrăzneală, dar cu un ritm schimbat al vocii.

— Ştiu că îţi pare ciudat, Justina, şi nu e uşor să-ţi explic. E ca un verset din Biblie pe care l-am citit odată. Chiar dacă lumea mă respinge, Dumnezeu nu mă va părăsi niciodată. Domnul este păstorul meu; nu voi duce lipsă de nimic.

Nu zise „Amin", dar din vocea ei blândă parcă ar fi răsunat acest cuvânt şi astfel merseră mai departe cu această binecuvântare.

Justina vorbi apoi cu mai multă umilinţă, încurcată fiind

de faptul că mama ei părea atât de interesată.

— Îmi pare rău, doamna Penner, dar eu nu pot fi convinsă aşa de uşor. Dumnezeul pe care zici că-l ai, este un Dumnezeu al dragostei. Totuşi…

Ezitând se uită spre mama ei.

— Totuşi, afară de mama şi de alte câteva persoane ca ea, nu am găsit decât ură în această lume. O, ei predică de la amvon despre dragoste, dar chiar şi predicatorii ar fi în stare să fure un sac de cartofi dacă ar avea ocazia. În piaţă se poartă la fel ca toţi ceilalţi. Am văzut oameni „iubitori de Dumnezeu" care imediat după ce au ieşit din biserică şi-au încurajat copiii să fure cărbuni dintr-un camion de stat. În lumea aceasta, fiecare se gândeşte doar la sine.

Văzând că nu prea are rost să dezbată acest subiect, continuară drumul în tăcere, alături de alţi oameni care se îndreptau spre casă, sub povara sacilor de cartofi, cărbuni sau lemne. După un număr bun de kilometri parcurşi, Maria observă că acum copiii cu greu mai puteau ţine pasul cu ceilalţi călători. Întorcându-se înapoi îl văzu pe Hans cum îşi târâia pantofii lui grei, iar Roşie avea ochii plini de lacrimi.

— Mamă, sunt aşa de obosită, mă dor picioarele şi am impresia că nu mai ajungem niciodată să mâncăm. N-am putea să ne mai oprim, numai o dată? Să stăm numai puţin, te rog…

Femeile se uitau cu milă la copii, dar erau atente şi la soarele care arunca raze luminoase spre apus. Maria le citi gândurile.

— V-am făcut să vă opriţi aşa de des şi vom ajunge pe întuneric în oraş. Nu-i nimic dacă veţi merge mai departe.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

deşi ne-a făcut plăcere să călătorim împreună.

Ştia că nu va fi singură pe drum, căci pe străzile pavate erau o mulţime de oameni care se grăbeau acasă, unii cu cumpărături, alţii cu lucruri adunate din gunoi, alţii cu ce au reuşit să fure pentru a supravieţui.

Justina se grăbi să nu scape această ocazie şi zise:

— Cred că ar trebui să mergem mai departe. Nu ne putem permite să pierdem vremea, deşi ne-a făcut plăcere să vorbim împreună.

Femeile în vârstă, puţin nemulţumite, îi dădură totuşi dreptate. Ajunseră la un local slab luminat, unde Maria intră cu copiii, în

speranţa că vor găsi măcar pentru copii ceva fierbinte de băut, la un preţ rezonabil. Îşi luară rămas-bun cu tristeţe şi se despărţiră în timp ce Maria se gândea la efectul pe care îl avuseră asupra lor ultimele ei cuvinte. Ea avea o credinţă simplă. Nu ştia să dea răspuns la toate întrebările complicate pe care i le puneau unii oameni.

Nici n-ajunse să deschidă bine uşa, când auzi în spatele ei o voce joasă şi simţi cum cineva o prinde de braţ.

— Doamnă Penner, mulţumim pentru ce ne-ai spus. Roagă-te pentru noi. Justina a fost profund rănită.

Doamna Schaeffer se întoarse şi porni grăbită spre şosea, unde celelalte două o aşteptau nerăbdătoare.

Capitolul *6*

Era deja miezul nopţii. Partea din gară ce nu fusese dărâmată de bombardamente era la fel de rece ca noaptea de afară. Lumina slabă o făcea să pară puţin mai călduţă, dar răceala din duşumeaua urâtă îi pătrundea lui Hans prin tălpile subţiri, în picioarele obosite şi pline de reumatism. Atmosfera din gară era încărcată de fum. Oamenii, ca să se încălzească, stăteau îngrămădiţi pe duşumea. Din când în când se auzea plânsul unui copil mic, care învelit în nişte pături de culoare închisă, îi amintea lui Hans de misiunea grea pe care o avusese. Azi, după ce stătuse la căpătâiul ei câteva ore care îi păruseră îngrozitor de lungi, o văzuse pe micuţa Lenie stingându-se din viaţă. Oare cum îi va spune Mariei?

În noaptea aceea, în staţia de tren erau oameni dintre cei mai de jos. Cu un gest automat, Hans strânse puternic buzunarul în care avea portofelul, în timp ce trecu pe lângă un grup de huligani ce vorbeau în şoaptă într-un colţ. Dar ei nu erau atenţi la el, ci se îndreptară spre un grup de blonde tinere care îşi câştigau existenţa într-un mod groaznic, fete care se cufundaseră în imoralitate, doar pentru a face rost

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

de puţină pâine pentru familiile lor flămânde de-acasă.

Oare Maria şi copiii au avut destulă pâine de când plecase el? îl vor mai primi la fabrică după ce a lipsit fără să anunţe pe nimeni? Ce va crede Maria de data aceasta?

Ieşi grăbit pe uşa dinspre vest şi o luă la fugă, gândindu-se dacă n-ar fi fost mai bine să îi telegrafieze. Înainte de-a pleca de acasă îi spusese că va sta doar cât o vor consulta pe fetiţă. Totuşi, n-ar fi putut s-o anunţe printr-o simplă telegramă că Lenie murise. Trebuia s-o ia în braţe când îi va spune. Ar fi bine să-i repete şi câteva din versetele ei favorite, chiar dacă pentru el nu sunt importante; trebuie neapărat să fie acolo.

— Hei, tu, unde te grăbeşti? Hans simţi o durere puternică în mână, căci din umbră, de lângă drum, îl prinse un om îmbrăcat în uniformă verde.

— E prea târziu ca să te grăbeşti aşa de tare. Probabil ceva nu e în regulă. Actele de identitate, te rog.

Poliţistul dădu drumul braţului şi, nerăbdător, se uita la el cum îşi scoate actele din buzunarul interior.

— Fetiţa mea a murit la Komrade, iar eu merg acasă să-i spun soţiei.

— Frumoasă poveste, zise el. Dar privirea rugătoare din ochii omului era prea dureroasă pentru a nu fi luată în seamă.

— Du-te.

În timp ce trecea pe lângă clădirile liniştite, care în lumina lunii păreau nişte stafii, Hans începu din nou să alerge, pătruns de un val de nelinişte care îl făcea să-şi simtă mai uşoare picioarele obosite. Încordarea făcea ca sunetul înfundat al pantofilor lui să i se pară un zgomot înfiorător

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

care spintecă liniştea sfâşietoare. Krauter, ca şi alte oraşe germane, era total lipsit de lumină noaptea. În seara aceea însă, în adâncul sufletului, Hans era stăpânit de gândul că totul este atât de liniştit pentru că se întâmplase ceva rău.

De ce nu mai ajunge odată pe Felderstrasse, nr. 21? Se opri gâfâind, apoi înteţi pasul, înaintând pe Friedrichstrasse ca un leu care se aruncă asupra victimei. Delirul, nesiguranţa şi încordarea îl îndemnau să continue drumul şi îl făceau să alerge pe margine, ca să nu facă zgomot prea mare. Luna se ascunse după un nor; drumul era aşa de întunecos că, dacă nu l-ar fi cunoscut pas cu pas, de multe ori ar fi alunecat în şanţurile şi gropile de pe şosea. Când trecu podeţul se ţinu cu mâna de margine ca să nu alunece. îi era greu să descifreze

semnele străzilor, de parcă ar fi trebuit să citească în Braille. Apoi, după un ultim salt, ajunse pe treptele de lemn care scârţâiau sub tălpile lui.

— Maria! şopti el uşor, deşi îi venea să o strige. Maria, Hansie, Roşie!

— Maria, Hansie, Roşie! îşi croi cu atenţie drum spre vestibul, căutând să vadă dacă nu găseşte vreo lumânare. Erau foarte economi cu cele câteva ce le-au mai rămas. O, iată, a găsit una! O aprinse repede şi intră clătinându-se în camera lor.

Cu inima bătând din ce în ce mai tare, se sprijini de un perete şi, în lumina pală privi în jur la lucrurile lor împrăştiate şi la patul mototolit de pe duşumea. Nu era felul în care Maria obişnuia să lase casa şi îl cuprinse un fior de groază când realiză că ceva foarte rău se întâmplase. Camera în care stătea doamna Friesen, golită de tot ce avea, cu excepţia unui scaun răsturnat, îl încurcă şi mai mult.

Îşi îngropa faţa în mâini, încercând cu disperare să gândească. Cine ar putea şti unde a plecat familia lui? De ce nu i-au lăsat niciun mesaj? apoi îşi zise: dacă ştie cineva ceva, aceasta ar putea fi doamna Schmidt, care locuieşte la mansardă. Plin de speranţă începu să urce treptele şubrede câte trei deodată.

Urcă încă un şir de trepte uzate. Apoi bătu uşor de trei ori la uşa veche.

— Cine poate fi la ora asta din noapte? Ce vrei? se auzi prin crăpătura uşii, o voce stridentă, furioasă, suspicioasă şi în acelaşi timp înfricoşată.

— Hans Penner. Ştia că e doamna Schmidt.

— Aşteaptă puţin. Descuie un zăvor, apoi altul, apoi un lacăt de fier.

— Intră, Hans Penner. Ia loc. Aprinse o lumânare, iar mama ei, o femeie în vârstă, se ridică încet de pe salteaua din colţ, ca să poată vedea mai bine, deşi auzul îi era prea slab ca să înţeleagă conversaţia.

Nu mai putea îndura. Începu să plângă, iar doamna Schmidt lupta din răsputeri ca să se poată stăpâni.

— Unde este Maria mea? Spuneţi-mi!

— Nu ştiu. Marţi am mers cu bicicleta după cartofi pentru mama şi când m-am întors acasă nu mai era nici familia Penner, nici doamna Friesen. Mama spune că a auzit ceva zgomote, dar n-a înţeles ce vorbeau. De aici de la geamul mansardei nu se poate vedea nimic, aşa

că am fugit la vecini şi mi-au spus că au venit comuniştii. Au văzut că au luat-o pe doamna Friesen şi fiindcă familia ta a dispărut în acelaşi timp…

Nu putea spune mai mult. Dar atât era suficient.

57

Nicidecum părăsiţi

— *Verschleppt*! Se simţea ca şi când în suflet ar fi avut de mult timp o bombă care acum se aprinse, ca o rafală de explozie care îl lăsă prăbuşit, ca o casă după bombardament.

Sprijinit cu spatele de uşă, Hans nu mai plângea. Stătea cu pumnii încleştaţi, privind în gol cu ochii lui gri, larg deschişi, fără să vadă nimic. Era cu gura închisă, dar buzele îi tremurau. Gândurile pline de durere măreau furtuna ce se abătuse asupra minţii lui obosite, gânduri care nu-l puteau părăsi, căci reprezentau fapte reale.

Cu o mână apucă un scaun şi îl aşeză mai aproape. Prăbuşindu-se pe el, îşi acoperi faţa cu mâinile lui, destul de mari ca să-l apere de privirile compătimitoare ale celor două femei. Dar nu era nevoie să se apere, căci nu mai ştia nici unde se află, nici cu cine sunt. Ştia doar că Maria, Hansie şi Roşie fuseseră încărcaţi ca vitele într-un vagon, că Lenie era moartă, iar el rămăsese singur.

— Serveşte te rog o cană de cafea, îl îmbie doamna Schmidt, căutând să-i ofere ce avea mai bun. El se uita la faţa aceea blândă, dar nu o vedea. Oare cât de mult a stat aici? Corpul nu îi mai tremura; faţa îi părea liniştită şi fără nicio expresie, durerea trecuse, mâinile şi picioarele îi erau amorţite. Amărăciunea şi înfrângerea îl acopereau ca o manta întunecoasă. Şi acum, odată cu speranţa ce fusese ucisă înăuntrul lui, îi pieri şi duhul.

— Vă rog, vă rog, o cană de cafea. De data aceasta văzu cana mică ce îi era întinsă, o luă fără a spune un cuvânt şi bău jumătate din ea.

— Ia-o. Ea nu are nimic de băut. Dacă nu pot bea cana pe care o bea ea…

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

Propriile lui cuvinte parcă îl readuseră la realitate. În colţul celălalt al camerei, o văzu pe bunica despre care îi povestise Maria, stând sprijinită de pernele ei şi plângând de durerea lui.

— Dar sunteţi sigură? o întrebă el pe doamna Schmidt, deşi ştia deja răspunsul.

— Cine ar putea fi sigur de ceva? Vocea ei era slabă. În zilele noastre nu poţi fi sigur decât de dragostea bunului Dumnezeu.

— Dragostea bunului Dumnezeu, repetă el cu drag cuvintele. Da, Maria ar crede aceasta.

Se trezi zicând că trebuie să plece. Dar se întreba unde şi ezită câteva clipe, în timp ce împinse scaunul din faţa uşii şi apucă mânerul rupt.

— Aşteaptă puţin, te rog. Am vrut să-i dau ceva Mariei. Poate va fi o mângâiere şi un ajutor pentru tine.

Femeia se urcă pe o grămadă de surcele pe care le culesese probabil de pe marginea drumului. Dădu uşor la o parte un goblen de pe un butuc vechi şi căută într-un teanc de hârtii vechi, picturi şi pânzeturi. Când, într-un târziu, găsi ceea ce căuta, se întoarse cu o cărticică mică, pe care i-o dădu lui Hans, urmărind reacţia lui.

O Biblie! Ce mult îşi dorise Maria o Biblie! Şi acum, după ce ea s-a dus… De ce a aşteptat femeia aceasta atâta? Ce să facă el cu o Biblie?

— Nu pot s-o primesc, zise el, dându-i-o înapoi. Trebuie să o ţineţi pentru voi.

Doamna Schmidt îşi şterse ochii repede, hotărâtă să-şi stăpânească emoţiile de dragul acestui om.

— Noi mai avem una, le-am păstrat pe amândouă tot

Nicidecum părăsiţi timpul războiului; le-am ţinut ascunse. Acesta e numai Noul Testament. Am vrut să…

Se opri brusc, încercând să schimbe subiectul, dar ezită şi privirea lui insistentă o făcu să termine ce avea de spus.

— Am vrut să i-l dau Mariei de… de ziua ei.

Ziua ei! Cu atâtea necazuri în ultima vreme, uitase că azi fusese ziua ei.

Puse Testamentul în buzunarul interior al hainei, lângă actele de identitate, apoi deschise uşa. Se opri o clipă şi se uită din nou la cele două feţe palide dar blânde, care fuseseră alături de el la nevoie.

— Mulţumesc. Dumnezeu să vă binecuvânteze.

Îşi aranja pălăria ponosită pe cap, o trase pe frunte şi dădu să plece. Se întoarse spre ele. Simţea că trebuie să mai vorbească cu prietenii lui înainte de a ieşi în noaptea duşmănoasă.

— Voi pleca din oraşul acesta şi poate nu vă voi mai vedea niciodată. Ceea ce aţi făcut pentru Maria a însemnat mult pentru ea.

Rugaţi-vă pentru ea.

Dar femeia cu care dădu mâna în semn de rămas bun, îl rugă să mai stea o clipă.

— Ce ai de gând să faci, Hans Penner? Ştii unde vei pleca de aici? Vocea ei trăda îngrijorarea ce o simţea pentru el.

— Ar trebui să merg în Siberia şi să încerc să îi găsesc, gândi el cu voce tare. Totuşi aceasta pare fără rost, e aproape ca sinuciderea.

Îşi ridică privirea şi faţa îi era obosită.

— Nu ştiu. La revedere. Mulţumesc! Şi ieşi în întunericul de afară.

C-I 1 apitolu! 7

Încă puţin, doar câţiva kilometri şi vor ajunge acasă. Acum erau într-un orăşel frumos; casele vechi de cărămidă, înghesuite una lângă alta, parcă se sprijină să nu cadă; pomii seculari îşi întind braţele îmbătrânite în semn de binecuvântare peste casele modeste; caii subnutriţi merg agale pe străzile pietruite, trăgând căruţele după ei, fără să le pese de căruţaşii care stau în vârful grămezilor de vechituri sau de lemne. Oraşul se potrivea bine cu apusul de soare.

Maria, cu durerea ei de cap şi povara ce o trăgea la pământ, se târa prin oraş fără să observe frumuseţea soarelui care cobora spre apus. Cei doi copii mergeau curajoşi alături de ea, fără să spună nimic, fiind prea trudiţi şi îndureraţi ca să mai poată vorbi. Hansie spunea că este atât de obosit, încât nu ştie unde se termină drumul şi unde sunt picioarele lui.

Maria se uita cu compasiune la cei doi membri din familie, care i-au mai rămas şi le promise că se vor opri la biserica din centru, de pe următoarea stradă, dacă este deschisă. Poate vor reuşi să se odihnească puţin pe o bancă şi să mănânce ultimele bucăţele de mâncare ce le

Nicidecum părăsiţi mai aveau. Va fi un adevărat ospăţ; asistenta de la spital le dăduse aseară puţină brânză din raţia ei.

Erau aproape de uşa bisericii înalte, cu sufletul tânjind după ocrotirea ce le-o oferea clădirea, în timp ce gura le lăsa apă, căci se gândeau la brânza aceea gălbuie, minunată. Pe neaşteptate, clopotele din turn începură să bată, iar dangătul lor se revărsa ca o ploaie peste

oraș.

— Ce s-a întâmplat, mamă?

— Îmi pare rău, fiule, m-am speriat de sunetul brusc al clopotelor atât de apropiate. Haideți să intrăm.

Se întoarse spre dreapta și observă că ușa era deschisă. Intră și se așeză repede pe prima bancă liberă. Copiii o urmară și se așezară lângă ea. Maria nu spuse nimic, ci se lăsă pe bancă cu toată greutatea, își sprijini capul în palme și, stând cu coatele pe banca din față, asculta melodia plăcută a clopotelor. Deodată ridică capul și ascultă cu atenție, căci clopotele intonau o melodie care îi plăcea mult.

Cetate tare-i Dumnezeu („Ein feste Burg ist unser Gott"), repetă ea încet, apoi continuă în șoaptă cântarea. Ce mult însemnau pentru ea aceste cuvinte! Cu mâinile tremurând, împărți în trei ultima bucată de pâine neagră, două bucăți mari și una mică, apoi la fel procedă și cu brânza. Nu pentru că i-ar fi păsat ei dacă mănâncă sau nu, ci pentru că atât ea cât și copiii aveau nevoie de putere pentru ceea ce va urma. Și numai Domnul știe ce va fi cu ei.

Cetate tare, *cetate tare* („Ein feste Burg, ein feste Burg"). Da, Dumnezeu este cetățuia ei și Cel care o întărește chiar acum, dar aproape că uitase de El; ajunsese aproape ca Justina: plină de amărăciune și de îndoieli. Nu, nu va spune nimănui, nici măcar lui Hans, cât de groaznic fusese aseară.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

când au ajuns la Komrade și au aflat că Lenie a murit, iar Hans s-a întors acasă în aceeași seară. Maria nu îndrăznea să se gândească ce s-ar fi întâmplat cu ei după ce au aflat vestea, dacă sora n-ar fi fost așa de bună și înțelegătoare și dacă nu ar fi luat copiii să le dea supă fierbinte și să îi culce în pat.

— A avut o tuberculoză avansată, foarte rar întâlnită la copii așa de mici, îi spusese o asistentă înaltă. Soțul dumneavoastră a stat la căpătâiul ei până a murit. Când a ajuns cu ea, avea febră foarte mare. A doua zi a mai scăzut, dar după-masă a crescut din nou și fetița a murit în tăcere.

Își drese gâtul, tușind, apoi continuă:

— Dumnezeu să vă întărească.

Îi păru ciudat, o adevărată ironie, să audă asemenea cuvinte de pe buzele acelea răutăcioase, „Unde este Dumnezeul tău?" Când o pornise către spital, era atât de sigură că la capătul drumului lor, lung

de o zi, îl va întâlni pe Hans care o va consola spunându-i că Lenie se va face bine…!

Avea încredere în braţele lui Dumnezeu şi ştia că e prezent acolo, dar cât de mult dorea să fie acum în braţele calde ale lui Hans. îi era ruşine de felul în care a părăsit-o credinţa, chiar în clipa când avea mai mare nevoie de ea. Poate s-a întâmplat aşa din cauză că era extrem de obosită; parcă nici nu era ea însăşi.

— Mamă, într-adevăr brânza este grozavă. De ce nu mănânci şi tu? o întrebă Hansie şi ecoul vocii lui umplu biserica goală; atitudinea lui copilărească ieşea din nou la iveală prin voioşia lui.

— Mă gândeam… şi m-am rugat puţin.

Nicidecum părăsiţi îi zâmbi cu un zâmbet forţat care lui însă îi păru unul adevărat. Roşie şi Hansie aproape că nu mai aveau putere să continue drumul, după o asemenea zi, când curajul mamei, care întotdeauna le inspirase încredere, era la pământ.

— Biserica e locul unde se roagă oamenii, nu-i aşa, mamă? întrebă Roşie, dornică să rupă tăcerea apăsătoare.

Nu îi răspunse nimic. Cuvintele pe care ar fi trebuit să le spună erau asemenea unei poveri pe inima ei.

După ce termină pâinea şi brânza, Hansie cercetă mult timp biserica, deşi era prea întunecoasă pentru a vedea lucrurile interesante, cum ar fi amvonul sau şoarecii care alergau încolo şi încoace printre bănci.

— Eu nu cred că are rost să te rogi în vreun loc, spuse el pe un ton de filosof, urmărind cu coada ochiului reacţia mamei.

Ţinând ultima bucăţică de pâine în mână, încă neînceputâ, gândurile Mariei erau însă departe şi trecură câteva minute până îşi dădu seama ce spusese el.

— Ce? Ce ai zis, Hansie?

— Am spus că nu mai cred în rugăciune, indiferent unde ar fi făcută. Asta am spus.

— Hansie!

— Bine, dar noi ne-am rugat să-l găsim pe tata şi să se facă bine Lenie. Nu l-am găsit pe tata şi nici pe Lenie. Era aşa de dureros să termine ce avea de spus; ar fi fost prea mult pentru el.

— Dragii mei, ne vom ruga în continuare toată viaţa. Dumnezeu aude rugăciunile şi El răspunde într-un fel sau altul, dar noi nu putem înţelege întotdeauna. Cât despre Lenie, ea e mult mai fericită decât a

fost vreodată; nu-i mai

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*

este foame şi nu mai este bolnavă.

— Ne-ai spus odată că acolo sunt străzi de aur, nu-i aşa, mamă? întrebă Hansie sobru, iar Maria, privind la faţa lui iscoditoare, brăzdată de dâre de murdărie, realiză că nu e cu adevărat un necredincios.

— Da, fiule, e mult mai frumos decât pot eu să vă spun şi într-o zi ne vom bucura acolo împreună. Noi… O, veniţi copii, trebuie să plecăm, altfel ajungem acasă după ce se întunecă.

Acasă? Vor putea ei să se întoarcă în clădirea aceea? Va fi oare Hans acolo? Ce va gândi despre plecarea lor? Şi tanti Anni, sărmana tanti Anni! Poate doamna Schmidt îi va lăsa să doarmă într-un colţ de cameră. Şi dacă îl vor întâlni pe Hans, el va şti ce să facă. Gândul că vor fi din nou împreună şi că se vor putea baza pe o persoană mai puternică, ce îi poate ajuta şi îndruma, îi dădu Mariei noi puteri.

— Te-ai odihnit destul, Roşie?

— Da, dar îmi pare tare bine că am ajuns până aici.

— Şi mie. Dacă ar fi fost un tren astăzi, nu ar fi trebuit să ne întoarcem pe jos.

Maria simţea că i se sfâşie inima de câte ori se gândea la noaptea trecută cum, după ce îşi revenise din şocul cauzat de Lenie, merse repede la gară ca să se intereseze de trenuri. Sora aceea bună le-a dat bani de bilete. Dar a ajuns după ce a plecat ultimul tren şi prinse vestea că ziua următoare nu circulă niciun tren din lipsă de combustibil.

Maria o ajută pe Rosie să-şi aranjeze bretelele, o pieptănă adunând firele de păr ce îi veneau în faţă, apoi verifică bagajul lui Hansie, ca să fie sigură că luaseră totul. Erau gata să iasă din clădirea mare a bisericii, când toţi

Nicidecum părăsiţi trei tresăriră, dându-şi seama că mai este cineva acolo: un om care intrase prin spatele amvonului. Roşie se sperie, iar Maria era cu nervii încordaţi. Dar imediat îşi reveni şi zise:

— E omul care a tras clopotele, copii. Vă aduceţi aminte „Cetate tare?”

Apoi apăru cântăreţul, cu trupul uscăţiv, încovoiat şi cu părul argintiu. Părea pătruns de farmecul muzicii. Cu grijă închise uşa în urma lui şi cu fruntea încordată din cauza muncii, păşi uşor cu mâinile în buzunare. Privindu-l, Maria se gândi că un om cu asemenea înfăţişare este ori foarte bun, ori foarte rău, deoarece trăsăturile lui, puternic definite, nu puteau ascunde decât în mică măsură sentimentele profunde ce le nutrea. Şi apoi felul în care cântase…

— Vă rog, domnule, n-am vrut să vă speriem. Am văzut uşa deschisă şi am intrat să ne odihnim puţin. Erau toţi în holul de la intrare, gata să pornească la drum, dar fiecare voia să-l vadă pe omul care interpretase melodiile ce îi înviorase ră.

Bătrânul se uită la ei şi observă imediat hainele vechi şi poverile grele ale refugiaţilor. Apoi privirea lui se opri pe faţa îngrijorată a Mariei.

— Ne-a plăcut foarte mult cum aţi cântat şi mai ales mesajul cântării.

— Dacă aceasta v-a întărit pentru călătoria pe care o faceţi, eu sunt pe deplin răsplătit. Mergeţi departe?

Se opri puţin ca să scoată din buzunar cheile grele şi încuie uşa mare.

Apoi porniră toţi patru spre nord. Maria îi explică unde se duc,

căci avea deplină încredere în noua lor cunoştinţă

„*Cei ce cunosc gumele Tău*, *se încred în Tine*…”

şi îl întrebă câţi kilonetri mai au de parcurs. A observat că omul ştia bine ce distanţă este între diferite locuri.

— Ei bine, acum trebuie să merg pe aici. Să văd, cred că mai sunt zece kilometri până în oraş. Bănuiesc că aveţi unde să rămâneţi peste noapte! Păreţi aşa de obosiţi.

— Mulţumim pentru amabilitate. Da, ne gândim – Maria făcu o pauză şi îşi aminti că în jurul copiilor de un lucru trebuie să fii sigur „cu siguranţă noi avem un loc unde să locuim. Dacă noi îl găsim pe soţul meu nu mai avem pentru ce ne îngrijora”.

— Şi dacă nu-l întâlniţi în seara aceasta?

— Avem o prietenă.

— Atunci, Dumnezeu să vă binecuvânteze! Bătrânul dădu mâna cu ei, în acelaşi fel solemn ca şi atunci când îi întâlnise. O luă pe o stradă îngustă şi întortocheată şi dispăru dincolo de coama dealului, fără să-şi fi dat seama că, pentru Maria şi copii ei, fusese o dovadă vie a faptului că mai există bunătate în lume.

— Ce simpatic a fost, nu-i aşa? zise Roşie. Mi-a adus aminte de bunicul.

— Bunicul nu ştia să tragă clopotele la biserică, remarcă Hansie şi, oricum, el era mult mai simpatic decât omul acesta.

— Vă mai aduceţi aminte de bunicul, copii? Eraţi destul de mici când a murit, zise Maria uimită.

— Eu îmi amintesc că avea barbă şi ne spunea poveşti. Celelalte lucruri le ştiu din ceea ce ne-ai povestit, preciza Hansie.

Vorbeau adesea despre bunicul şi în mintea lor îl considerau un adevărat sfânt.

— Îmi amintesc şi cum a murit, când eram pe drum şi că toţi erau foarte trişti restul drumului.

Umbrele înserării se alungeau tot mai mult şi pentru că moartea şi noaptea sunt atât de asemănătoare, Maria grăbi pasul fără să îşi dea seama, schimbând subiectul ca nu cumva vreunul dintre copii să aducă din nou vorba de scumpa lor Lenie. Când nu vorbeau despre ea, Maria putea merge liniştită mai departe, dar astăzi, de câteva ori fusese aproape de leşin când au vorbit despre moartea acesteia. Privind spre

comoara ei, Maria observă că Rosie îl înghiontește pe Hansie și îi șoptește:

— Nu mai vorbi despre cei care au murit. O faci pe mama să plângă.

Șoapta ei de copil se auzi tare și clar. Maria își mușcă buzele și merse mai departe. Chiar și o întârziere de cinci minute ar fi putut să însemne pierderea lui Hans cel mare. Dacă l-ar găsi, ar putea să îndure orice. Dacă nu…

Era uimitor cum fiecare grămadă de moloz, fiecare stradă întunecoasă, fiecare lumină singuratică, chiar gropile din trotuar, îi păreau un salut de bun venit, doar pentru că îi erau așa de cunoscute. Cu toate că traversaseră repede orașul, meditară că niciodată nu văzuseră un oraș mai frumos decât Krauter. Înainte de a fi intrat în oraș se opriră puțin și Maria le spuse că nu vor mai face altă oprire până vor ajunge acasă la doamna Schmidt.

Nu le spuse nimic despre pericolul de a umbla noaptea pe străzi și că trebuie să fie foarte atentă la soldații vigilenți și la ofițerii voinici care se puteau ivi de după tufele din parc sau din spatele vreunei porți. Cu toate acestea, îi era teamă ca nu cumva ei să-i simtă neliniștea.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

În centrul orașului, aproape de gară, străzile erau foarte aglomerate. Maria și copiii se lipiră de mai multe grupuri de oameni; la un moment dat, Roșie era să fie lovită de o căruță încărcată cu cartofi, probabil cumpărați de la țară și aduși cu trenul. Cu cât se apropiau mai mult de stație, cu atât era mai mare agitația, toți se grăbeau să ajungă acasă, deși casa putea fi un adăpost al disperării. Maria observă cum Hansie se uita la un băiat de vârsta lui care din umbră aduna, în pumnul lui murdar, mucurile de țigară aruncate de trecători. Peste tot vedeau fețe încruntate, împovărate de lupta pentru supraviețuire.

Mariei nu îi plăceau orașele așa că grăbi din nou pasul și se hotărî ca atunci când vor fi din nou împreună să pornească spre vest și să își caute refugiul, de data aceasta, la țară.

Prin partea stângă a gării au trecut grăbite umbrele ultimelor blocuri de pe Friedrichstrasse, apoi încă șase blocuri cufundate în întuneric. Maria se opri înainte de a urca scările din față. Nu era în stare să mai facă niciun pas. Respiră adânc, în timp ce simțea cum inima îi pompează cu putere sângele în obraji, în frunte și urechi. Abia după câteva momente ea a observat că Rosie avea o comportare

ciudată. Instantaneu se aruncă sălbatic spre mama ei şi începu să plângă tare.

— Roşie, ce-i? Am ajuns în sfârşit acasă. De ce plângi, Roşie? Maria o luă de după umeri strângând-o în braţe.

— Mi-e frică, mamă. Ei, ei au fost acolo înăuntru, ei, şi vocea i se stinse într-un plâns puternic cu suspine.

— Ei au luat-o pe tanti Anni a noastră. Tata nu e acolo. Ştiu că nu e!

— Dar doamna Schmidt, prietena noastră bună e acolo

Nicidecum părăsiţi şi putem sta la ea. Nu mai sunt… ei nu sunt înăuntru… nu mai sunt acolo. Eu cred, Roşie, dragă, spuse Maria în şoaptă, că doamna Schmidt ar putea avea veşti bune pentru noi.

Şi aşa, cei trei urcară în grabă treptele, Maria trăgând-o pe Rosie după ea cu mai multă putere. Hansie mergea înainte urcând câte două trepte deodată.

Dacă în faţa uşii ar fi fost trei stafii cu feţe palide, doamna Schmidt nu ar fi fost mai şocată decât atunci când îi văzu în pragul uşii pe cei trei care aproape plângeau.

apitolul *8*

p

— Şi ce-a mai spus, doamna Schmidt; ce-a zis când a auzit că dumneata crezi că noi am fost duşi în lagărele de muncă forţată?

— Maria dragă, şi-a acoperit faţa cu amândouă mâinile şi a stat aşa mult timp, care pentru mine şi bunica ni s-au părut ore întregi, aşa cum ţi-am mai spus. În viaţa mea, nu mi-a părut atât de rău de cineva.

— Şi chiar a crezut aşa, tot ce i-aţi spus? Nu a întrebat dacă n-ar fi posibil să greşiţi? întrebă din nou Maria. Trebuia să fie sigură dacă Hans va încerca să-i găsească.

Doamna Schmidt se aşeză şi începu din nou să plângă şi să-şi şteargă lacrimile cu batista ei, care era deja udă leoarcă.

— Dacă aş fi ştiut, o numai să fi ştiut! De ce am fost aşa de sigură că aţi fost luaţi? De fapt nu ştiam decât de doamna Friesen că a fost în lagărul de muncă forţată. Băiatul din vecini i-a auzit vocea când au luat-o cu maşina. Şi apoi aţi dispărut şi voi. O, e numai vina mea!

Maria puse mâna pe umărul prietenei sale.

— Te rog, doamnă Schmidt, nu te mai învinovăţi. I-ai

— 71 spus ceea ce ai crezut că e adevărat. Ne-ai fi de mare ajutor dacă ne-ai spune tot ce-ţi aminteşti.

Femeia, cu toate că era în vârstă, încercă din nou să-şi adune gândurile.

— Bine, vă voi spune tot ce îmi amintesc. Dar trebuie să rămâneţi peste noapte aici şi vom face tot ce putem ca să vă simţiţi bine, iar noi, bunica şi eu, ne vom strădui să ne aducem aminte.

Întinse pe jos o haină uzată şi făcu patul pentru Roşie care era foarte somnoroasă.

— Hansie, tu te întinzi lângă sora ta.

— Dar vreau şi eu să ascult, răspunse el. îl deranja faptul că e tratat ca un copil mic.

Şi aşa petrecură toată noaptea, Maria şi Hansie interogând cele două femei în timp ce ele, cu fruntea încruntată, în întuneric, se agăţau de fiecare amintire cât de mică care ar fi putut ajuta familia Penner. Descriseseră zvonurile despre plecarea lui tanti Anni, discuţiile despre Maria şi copii, care au fost şi ei luaţi, disperarea lui Hans, cadoul pe care i l-a dat, cuvintele ce le-a spus la despărţire şi cum va încerca el să-i găsească.

— Dar cu siguranţă nu va face aşa, doamna Schmidt, sunt sigură că ştie că n-are rost să meargă în Siberia! Inima Mariei fusese inundată de durere. O, ce înspăimântător! Ce se va întâmpla dacă sărmanul Hans îşi riscă viaţa ca să ne caute în Siberia? Nu ştiu ce să mai cred, nici încotro să mă îndrept.

— Dar nu va merge, sunt sigură! Ce mult aş vrea să-mi pot aminti exact ce a spus. Mamă, nu ai auzit dumneata ce a spus? A zis, stai să-mi amintesc; a zis că ar fi adevărată

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

sinucidere. Asta a zis şi am simţit clar că nu va face aşa ceva.

Cuvintele ei o mai liniştiră puţin pe Maria. Stăteau tăcute amândouă, când deodată, doamna Schmidt rupse tăcerea.

— Un lucru n-am reuşit să înţeleg din ce a spus. Ceva despre „dacă nu pot să beau paharul pe care îl bea şi ea". Asta a zis când i-am dat o ceaşcă de cafea şi a pus-o deoparte.

Maria simţi un şoc, auzind aceste cuvinte, căci, prin ele, Hans îi părea aşa de aproape… dragul ei Hans… Oare de ce îi părea că aude

exact cuvintele pe care le-a rostit Domnul Iisus în Ghetsimani! Căci Hans nu îl cunoştea pe Hristos, Cel care ar putea să-i uşureze povara. Mila care o simţea pentru el, care se gândea la suferinţa ei şi a copiilor, era mai grea decât propria ei dilemă.

După noaptea plină de dezamăgire, dimineaţa se ivi prea repede pentru ei. Maria şi copiii se treziră mai târziu decât de obicei, căci erau frânţi de oboseală şi ştiau că pentru noaptea următoare nu au nimic sigur.

— Crezi că e bine să plecaţi la drum, fără să mai staţi o zi să vă odihniţi? întrebă doamna Schmidt dimineaţa, în timp ce împărţea pâinea cu familia Penner.

— Nu văd niciun motiv pentru care să mai aşteptăm, împreună cu el am hotărât de mult să pornim spre vest cât putem de repede. Am vrut să găsim pentru un timp o casă la ţară, unde viaţa e mai uşoară pentru copii.

Rupse în trei pâinea pe care i-o dădu prietena ei.

— Ce bine ar fi dacă mi-aş aminti ce rută a notat Hans cu creionul pe hartă. Într-o seară am stat la lumina lumânării şi ne-am făcut tot felul de planuri, căutând să vedem cât de

Nicidecum părăsiţi curând ne-am putea permite să pornim la drum. Hans avea o hartă mică, dar cred că o ţine în portofel.

— Mamă! o întrerupse Hansie, care stătea tăcut şi gânditor, ascultându-i planurile, mamă, în noaptea aceea am ascultat ce vorbeaţi. Tata a hotărât să mergem spre Heuchlingen, sunt sigur de asta.

Maria râse fără să vrea.

— Tu trebuie să dormi. Dar eşti sigur, Hansie? Poate îl vom întâlni dacă mergem în acea direcţie.

Ochişorii lui Rosie străluceau plini de speranţă.

— Ne vom uita după el tot timpul pe drum, nu-i aşa? întrebă ea, cu înflăcărare, iar Maria se bucură că îşi revenise aşa de bine după ce se odihnise.

Ursula Schmidt nu se va împăca niciodată cu sine din cauza informaţiilor greşite pe care i le-a dat lui Hans. Maria simţea o milă adâncă pentru femeia aceasta aşa de bună, care ar fi fost în stare să dea chiar şi Biblia ei şi ultima bucăţică de pâine, ca să-şi repare greşeala. Pe lângă asta, îşi ceruse iertare de atâtea ori, că aproape îi obosise şi se

bucură când au putut pleca, în ciuda faptului că mergeau spre o destinaţie necunoscută.

— Totuşi, sunt două lucruri pe care trebuie să le facem înainte de a pleca din oraş, spuse Maria, în cele din urmă. Primul este, bineînţeles, să luăm cu noi tot ce ne-a mai rămas jos. Asta dacă nu cumva le-a furat cineva.

Pentru Maria a fost un chin groaznic, căci se temea de nălucile amintirilor care o vor năpădi, de fiorii reci care o vor cuprinde când se va uita în cameră. N-ar fi vrut să-şi mai aducă aminte…

Şi era atât de greu să nu-şi amintească. Nu că ar fi vrut

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

să uite, dar o durea să-şi aducă aminte de mânuţele fetiţei care se întindeau spre ea, de primele cuvinte, de faţa ei micuţă şi fermecătoare, de braţele calde, puternice care o cuprindeau, de siguranţa şi pacea ce o aducea prezenţa soţului ei. Toate acestea le-a considerat ca un lucru normal când îi aparţineau, dar amintirea lor deschidea o cicatrice adâncă, acum când nu le mai avea. I-ar fi fost mai uşor să

O poarte pe Lenie în braţe, decât să poarte povara suferinţei ei, să-şi simtă braţele goale care ar fi trebuit să o ţină pe fetiţă. Dar gândindu-se la Hans îi era şi mai greu, acum Lenie era în siguranţă şi fericită cu Dumnezeu, dar lui Hans

I se putea întâmpla orice.

— Şi care e celălalt lucru pe care te gândeşti să îl faci? întrebă doamna Schmidt, trezind-o din visare.

— E un singur loc unde aş putea afla ceva despre Hans. Trebuie să încercăm la fabrică, să vedem dacă s-a oprit să-şi ia banii. Cu siguranţă i-a luat. Are nevoie de ei.

— Nu ţi-e teamă că va trebui să dai ceva explicaţii sau că vei atrage atenţia asupra ta şi a copiilor?

Maria o termină de pieptănat pe Rosie şi îşi împleti părul.

— Să fiu sinceră, mi-e teamă şi de asta nu merg la oficiul de evidenţă pentru raţii ca să le spun că plecăm. Dar sper să avem o şansă la fabrică. Hans ne-a luat-o înainte şi trebuie să facem tot ce putem ca să-l găsim.

Nu era una din cele mai atractive părţi ale oraşului. Maria trecu în grabă cu copiii pe lângă clădiri hidoase, pe lângă copii înfometaţi care se jucau pe stradă făcând tot felul de năzbâtii, pe lângă oameni

care apăreau ca nişte umbrele în lumina slabă a dimineţii.

Nicidecum părăsiţi

— Mamă, ce-a fost şuieratul acesta? se interesă Hansie, în timp ce se grăbeau să treacă de poarta pe care credeau ei că trebuie să intre.

— Nu ştiu, răspunse Maria, care nici măcar nu auzise vreun şuierat. Copiii pot fi atât de irelevanţi uneori.

— Hans Penner? zise într-un târziu omul despre care au aflat că ar trebui să ştie, după ce, cu toată timiditatea, au întrebat vreo şase muncitori. Păreau la fel de interesaţi de problema lor, ca şi zidurile reci ale clădirii în care intraseră.

Omul stătea la un birou pe care lucrurile erau aruncate dezordonat şi, după ce deschise statul de plată a căutat la litera P.

— O, da, Hans Penner. E cel care a venit ieri dimineaţă, nu prea a avut ce lua, a fost nebun că a renunţat la o slujbă aşa de bună.

Maria aproape tresări.

— Deci, deci a plecat! Unde a plecat? Omul se uita la ea neîncrezător.

— De unde să ştiu eu încotro a plecat? Crezi că mi-a spus mie povestea vieţii lui?

În ciuda umorului lui răutăcios, Maria insistă:

— Oare nu e nimeni care să ştie? E soţul meu. Trebuie să-l găsesc.

Din vocea ei se simţea că este gata să plângă, dar nu îi folosi la nimic. Omul închise dosarul şi îşi aprinse o ţigară.

— A ieşit pe uşa aceea şi vă sfătuiesc să faceţi şi voi la fel. Trase o înjurătură şi apoi adăugă cu o voce joasă: refugiaţii aceştia creează numai neplăceri.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

— Ce-o să facem acum? întrebă Hansie cu vocea tremurând, în timp ce privea la faţa îndurerată a mamei. Stătea pe trotuar cu mâinile în şolduri iar privirea ageră îi era aţintită către uşă.

— Nu-i aşa că a fost răutăcios, mamă? întrebă Roşie încet. De ce? îmi venea să plâng.

Şi pe mine m-a făcut să plâng, gândi Maria. *Dar eu voi fi puternică*, *pentru copii*, *şi nu voi lăsa să-mi curgă lacrimile*.

— Sper ca odată să i se întâmple şi lui ceva groaznic, spuse Hansie. Ceva îngrozitor, ca…

— Hans!

— N-am vrut să zic chiar aşa, se corectă el, încercând să-şi retragă cuvintele. Dar a fost aşa de răutăcios. Mă gândeam cum s-ar fi simţit el dacă…

Maria îl luă pe fiul ei de după umeri şi o împinse uşor pe Rosie.

— Copii, trebuie să plecăm, spuse ea hotărâtă, întărindu-se pentru o nouă zi de călătorie. Ne îndreptăm spre Heuchlingen şi vom vedea cât de departe reuşim să ajungem. Dar fiţi atenţi şi uitaţi-vă după tata. Poate nu a plecat încă din Krauter.

— Dar, mamă, unde vom dormi la noapte dacă nu-l găsim?

— Dumnezeu va purta de grijă să găsim undeva un pat, spuse ea cu o voce nesigură.

Şi din nou realiză cât de fătarnică fusese faţă de copii. Privind spre cele două odrasle ale ei, slăbuţe, observă aceeaşi teamă, aceeaşi nedumerire, aceeaşi durere oglindită pe faţa lor. Nu era drept să se întâmple aşa.

Nicidecum părăsiţi

Trebuie să am mai multă încredere în Dumnezeu, gândi ea în timp ce ieşeau din nou din Krauter, simţind iar prin tălpile subţiri pământul pe care călcau, fiind din nou călători nomazi, fără casă, care se îndreaptă spre un viitor necunoscut. *Trebuie să mă încred în Dumnezeu*, *trebuie*, *trebuie*, *trebuie*!

(apito! ul

!

— Mamă, începe să se întunece.

Ştia şi ea. Hansie nu trebuia să-i amintească că e târziu. Destul îi aminteau zvâcnirile ce le avea în cap. îi aminteau şi picioarele prin durerea ce o simţea. îi amintea chiar şi spatele prin felul cum gemea sub povară. îi aminteau toate simţurile, prin felul în care îi venea să se răstească la copii.

De ce oare n-a căutat în oraşul prin care au trecut un loc unde să rămână peste noapte? Nu ştia ce să spună, doar că simţise deodată o teamă stranie şi o forţă interioară o împingea înainte. Poate era Dumnezeu care I-a vorbit. Poate au fost doar emoţiile ei. Nu ştia exact. Şi pe deasupra era prea obosită ca să îi mai pese.

Acum însă, n-ar mai fi aşa de exigentă. Ar accepta orice. Orice i-ar putea oferi un acoperiş deasupra capului şi ar putea să apere copiii de aerul timpuriu al primăverii care le răcea trupul şi sufletul. Nu contează dacă e murdar, nici n-ar putea să se murdărească mai rău. Nu contează dacă patul e tare; când eşti prea obosit, eşti în stare să dormi şi în picioare. Însă acum era mult prea obosită chiar şi pentru

79

J

Nicidecum părăsiţi a avea coşmaruri.

Lucrul care o îndurera cel mai mult era că Hans, viu şi puternic, gata să îi sprijine, rătăcea şi el pe undeva, probabil nu prea departe şi avea nevoie de ea la fel de mult cum avea şi ea de el. Şi toate astea din cauza unor mari greşeli. De ce, de ce se întâmplă aşa întotdeauna? O, Doamne, Dumnezeule, oare vor mai cunoaşte vreodată viaţa normală de familie? Totdeauna se vor pierde unul de celălalt, fugind permanent de teroare şi hoinărind pe drumuri?

Privind faţa plăpândă a copiilor, lacrimile începură să i se rostogolească pe obraji şi Maria trebui să renunţe la aceste gânduri, pocăindu-se de răzvrătirea ei.

— O, Doamne, iartă-mă, se rugă ea simplu şi, convinsă că El a iertat-o, reuşi să meargă mai departe.

Deodată se opri şi luând mâna Roşiei într-a ei, o strânse cu căldură.

— Copii, spuse ea, şi copiii se uitară la ceea ce văzuse ea mai înainte, bucurându-se de tonul vechi, atât de cunoscut şi plin de speranţă din vocea mamei lor. Copii, în faţa noastră este o mare proprietate germană (Gut). Poate ne va lăsa cineva înăuntru peste noapte.

Fără să-şi dea seama au grăbit paşii şi în curând s-au văzut ajunşi în satul înconjurat de câmpiile întinse pe care locuitori ţinutului le lucrau pentru marele proprietar al locului.

— Roşie, de ce plângi? întrebă Maria privind-o cu mirare, după ce, cu câteva minute mai devreme, aceasta se arătase la fel de curajoasă şi plină de speranţă ca şi fratele ei.

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…"

O scutură tare, căci nu era vreme pentru lacrimi.

— Roşie, ce s-a întâmplat? Era neliniştită şi pe deasupra şi agitată. Dacă vor să se culce, de ce nu îi ajută? Lacrimi grele începură

să-i curgă pe obraji când a realizat că ei erau doar copii, iar oboseala aproape că o terminase.

— Mamă, mi-e teamă că nu ne vor primi, izbucni în plâns Roşie. Şi atunci ce ne facem, mamă, ce ne facem?

Răspunsul ei o mai linişti puţin.

— Nu ne vor refuza, Roşie, ştiu că nu ne vor refuza. Maria îşi dorea din tot sufletul să fie mai atentă pe viitor, ca Rosie să nu mai simtă neliniştea ei. Dar acum, altceva o neliniştea chiar mai mult decât gândul că ar putea da peste un om cu inima împietrită, care ar putea să refuze să găzduiască o mamă cu copiii ei într-o noapte rece şi umedă.

Maria auzise multe despre ceea ce numeau ei Gut, unde ţăranii locuiau într-un sat în mijlocul moşiilor pe care lucrau. Înainte de război, ţăranii erau trataţi bine. Ei trăiau mulţumiţi în casele lor micuţe, lucrau pentru proprietar, aveau fiecare porci şi găini şi îşi trimiteau copiii la şcoala din apropiere. Relaţiile dintre ei şi proprietarii care trăiau într-o casă mare în apropiere, erau de obicei bune. El era proprietarul vacilor dar ei primeau lapte. El era proprietarul fermei, însă fiecare avea hrană suficientă. Iar casele lor erau mobilate confortabil.

Totuşi, când comuniştii ajungeau într-un asemenea sat, nu numai că îi luau proprietarului moşia, dar el era dus în lagărele de muncă forţată sau i se permitea să se mute cu chirie în una din casele lui şi să lucreze la fel ca şi ceilalţi săteni. Soldaţilor care se mutau în vila cea mare de pe

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

moşie, nu prea le păsa de ţărani, iar Maria nu se simţea deloc bine gândindu-se că ar putea să stea mai mult timp aşa aproape de comunişti.

— Scuzaţi-mă. De ce e atât de necăjită fetiţa?

Maria tresări. Nici nu o observase pe bătrâna femeie încovoiată, care se uita la Rosie.

— Căutăm un loc unde să rămânem peste noapte; nu contează ce este, o şură, o pivniţă sau un pod, orice ar fi.

Maria dormise în multe şi diferite locuri, începând de la o ladă de cărbuni umezi, până la cocina de porci şi ştia că refugiaţii nu fac caz şi e de bine orice li s-ar oferi. Ea nu suferea cerşitul! Dar în seara aceasta îşi dădu seama că nu are de ales.

— Vă rog, spuse ea plângând, dacă vom putea rămâne peste noapte în casa dumneavoastră ne vom mulţumi să stăm într-un colţ. Vă rog, nu ne alungaţi.

Bătrâna doamnă se uită din nou la Rosie, care plângea, apoi privi neliniştită în sus şi-n jos pe stradă.

— Haideţi, haideţi repede, spuse ea în şoaptă. Eu şi tata vă vom primi.

Intrară într-o casă cu două apartamente şi ajunseră într-o bucătărie încălzită. În primele momente, Maria era parcă ameţită, privind în jur printr-o perdea de lacrimi, dar înainte de a reuşi să vadă bine, mâinile acelea zbârcite o aşezară pe un scaun. După ce se şterse la ochi, se uită în jur şi-şi văzu amândoi copiii stând deja pe nişte scăunele lângă soba din capătul de apus al bucătăriei, după ce scăpaseră de povara din spate.

— Voi sunteţi flămânzi, iar eu şi tata ne pregăteam chiar acum de cină. Aveţi ceva mâncare la voi?

Maria dădu din cap, căci nu era în stare să vorbească. Mâncară la amiază ultima bucăţică din pâinea ce le-o dăduse doamna Schmidt. Dorise să economisească ceva dar ştia că odraslele sale aveau nevoie de mâncare. Ştia că, după masa de la prânz, depinde doar de Dumnezeu.

— Atunci, vom împărţi cu voi ceea ce avem, o asigură vocea aceea slabă şi tremurândă. Avem nişte cartofi şi lapte bătut pentru cină. Voi mai adăuga nişte cartofi şi vom avea un ospăţ deosebit. Vom servi şi cafea.

— Dar, dar nu vrem să mâncăm porţia dumneavoastră, se împotrivi Maria, încurcată. Nu vom fi în stare să vă răsplătim niciodată.

— Nu contează. Nu sunteţi prima familie pe care o găzduim peste noapte. Cred că în seara aceasta voi frige cartofii, în loc să-i fierb în coajă. Vor fi gata puţin mai repede. Dă-ţi jos haina, te rog. Nu vă ştiu nici măcar numele.

— Penner Maria, Hansie şi Roşie. Vă rog, bunică, spuneţi-ne şi dumneavoastră cum vă cheamă. Sunteţi atât de bună. Nici, nici nu ştiţi cât înseamnă asta pentru noi.

— Cred că ştiu. Eu sunt Erna Maier şi soţul meu este Wilhelm Maier. El e sus, să vadă câte lemne de foc mai avem. Va fi surprins să vă vadă.

Maria îşi scoase pantofii, se apropie mai mult de sobă şi se aşeză

din nou pe scaun.

— Atunci, vă vom zice bunica Maier, dacă sunteţi de acord.

O urmărea cu privirea pe noua ei prietenă care căuta să-şi grăbească trupul îmbătrânit să pregătească masa pentru ei. Şi copiii o priveau cu viu interes. Bunica Maier era suplă pentru vârsta ei. Era îmbrăcată într-o rochie închisă la culoare.

cu mâneci lungi şi purta un şorţ mare, peticit cu diferite culori.

— Mamă, mi-e teamă că trebuie să umplu din nou lada de lemne. Nu cred că ne vor ajunge.

Auziră paşi grei în încăperea de deasupra bucătăriei şi acum, în uşa de la scările de lângă sobă apăru un bătrânel cu mersul legănat. Roşie, care încă nu îşi revenise, scoase un scâncet, speriată.

Bunica Maier se întoarse zâmbind.

— Nu-i decât tata, copii. E tata!

Ridică vocea şi cuvintele ei căpătară o rezonanţă mai puternică. Se pare că bătrânelul era puţin surd.

Surprins, aruncă o privire prin bucătărie, apoi se uită întrebător la soţia lui, care îl ruga din priviri să o înţeleagă.

— N-au avut unde să rămână peste noapte şi nici ce să mănânce, tată, explică ea ţinând cuţitul care îi tremura în mână. Eşti de acord?

El îşi mângâie barba, privind gânditor, când la unul, când la altul. Într-un târziu, privirea i se opri la Hansie şi ochii i se umplură de lacrimi.

Uitase să facă cunoştinţă cu ei, aşa cum procedase în grabă soţia sa şi o privi în faţă pe bunica Maier spunând:

— Ai observat?

— Da. Şi fata la fel.

Se uită mult timp la Rosie.

— Da-aaa, spuse el într-un târziu. Aducându-şi aminte de bunele maniere, dădu solemn mâna cu fiecare membru al familiei.

— Bineînţeles, mamă, pot să rămână, spuse el cu bunăvoinţă. Am fost eu în stare vreodată să scot un copil afară, noaptea?

Când cina a fost aproape gata, bunica turnă apă dintr-un ceainic vechi într-un lighean.

— Cu siguranţă vreţi să vă spălaţi şi probabil să faceţi baie

înainte de a pleca, mâine dimineaţă. Ezită câteva clipe, apoi continuă: sau oricând vă hotărâţi să plecaţi. Nu-i nicio grabă.

După aceea serviră masa, iar bunicul ajută copiii să mănânce. Era evident că bunica se bucura de tot ce făcea pentru noii lor prieteni.

Maria nu ştia dacă cei doi bătrâni şi-ar fi plecat capetele să mulţumească dacă ea nu ar fi făcut-o din instinct. Deoarece găsise din greu ceva de mâncat pe aici pe colo, Maria înţelesese cum să fie mulţumitoare.

Fusese o lecţie pe care nu putea s-o uite niciodată.

Era dimineaţa târziu. Maria nu avea idee cât e ora, dar ştia că de câteva săptămâni nu se mai odihnise atât de bine. Se întinse şi se întoarse, şi privea cu drag faţa lui Rosie, care încă dormea. Apoi s-a îmbrăcat repede şi merse în bucătărie.

Hansie era deja treaz şi studia atent tot ce era prin casă, punând o mulţime de întrebări. Ciorba de cartofi pregătită pentru micul dejun, răspândea o aromă plăcută. Bunica Maier se întoarse vioaie, îndreptând nişte cute imaginare de pe şorţ, şi apoi spuse zâmbind:

— Bună dimineaţa!

— Zâmbind prin barba lui, bunicul îi aruncă o privire scurtă, căci stătea de vorbă cu Hansie. Dintr-odată, Maria se simţi ca acasă, într-un cămin cu adevărat călduros, cu dragoste şi voioşie. În timp ce bunica punea pe masă farfuriile, obiecte de familie pe care le luase din bufetul din camera de zi pentru această ocazie, Maria nu putea să-şi ia gândul de la ceea ce le lipsise copiilor ei în viaţă.

După ce terminară micul dejun, bunicul Maier o privi pe bunica căutând în privirea ei un răspuns aprobator, apoi îi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

sugeră ca, în loc să spele vasele, să meargă toţi în camera de zi să stea de vorbă. Ştia că nu poate lipsi prea mult de la lucru, dar nu ar fi vrut ca musafirii să plece înainte de a se cunoaşte mai bine. Roşie se alătură de data aceasta grupului şi se aşezară cu toţii în cameră, apoi începură să discute într-un mod plăcut, în tihnă, aşa cum le place

oamenilor bătrâni.

— Aseară aţi fost foarte obosiţi, nu-i aşa? De la ce distanţă aţi venit? începu bunica Maier.

Atunci Maria le povesti ce se întâmplase, începând cu despărţirea de Hans şi moartea lui Lenie, ocazional făcând referiri la lucruri care se întâmplaseră mai înainte. Nu mai simţea reţinerea aceea pe care o avea de obicei. Oamenii aceştia le erau prieteni.

— Dar am vorbit numai despre noi, spuse ea într-un târziu. Dumneavoastră aveţi copii?

Cei doi bătrâni rămaseră tăcuţi ceea ce o făcu pe Maria să se întrebe dacă n-ar fi fost mai bine dacă tăcea. Apoi bunicul începu pe-ndelete să răspundă, vorbind cu acelaşi respect şi atenţie cu care adusese din bufet cele mai bune vase de porţelan pe care le aveau.

— Noi am avut doi copii, ca şi voi şi între ei era cam aceeaşi diferenţă de vârstă cum este între Hansie şi Roşie.

Făcu o pauză şi îl mângâie pe Hansie pe cap, gest care nu era prea apreciat de fiul Mariei.

— Dar Martha şi Peter nu au rămas mici. Peter a fost ucis în armata germană şi zace pe un câmp din Franţa. Martha…

Era atent ca privirea lui să nu o întâlnească pe a soţisi.

— Martha nu a rămas acasă cu noi, aşa cum am fi vrut.

Nicidecum părăsiţi

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

Când avea douăzeci şi unu de ani, s-a dus la oraş (în Berlin) şi s-a angajat ca fată în casă. Acolo a întâlnit un băiat fermecător şi s-au căsătorit. Au avut trei copii drăgălaşi, erau doar bebeluşi.

Făcu o pauză lungă ca să-şi dreagă vocea. Apoi, pe neaşteptate, bunica continuă:

— În timpul raidurilor americane, casa lor a fost făcută praf şi pulbere. Toţi au murit. Ne-a scris o verişoară. Nici măcar n-am putut să-i înmormântăm. Verişoara noastră a mers la mormanul acela de moloz care a fost casa lor, a pus o cruce albă şi s-a rugat. Asta a fost toată înmormântarea lor.

— Cred că ştiţi cum arată Berlinul după război, spuse bunicul, încercând să schimbe puţin subiectul de la lucrul care le aducea cea mai mare durere.

— Ştiţi, am locuit în Krauter, răspunse Maria. E distrus în mare parte. Dar din câte am auzit, Berlinul trebuie să fie mult mai rău.

Bunicul plecă capul, de parcă ar fi purtat pe umeri toată ruşinea şi nesăbuinţa întregii generaţii.

— Războiul, oftă el. Ce nebunie! Ce bine ar fi de n-ar mai exista niciodată un alt război!

Rămase aşa câteva clipe, cufundat în tristeţea lui, apoi îşi ridică privirea şi şi-o îndreptă către Maria.

— Încotro veţi merge, draga mea? întrebă el, cu toată seriozitatea.

— Nu ştiu, răspunse Maria, şi ar fi vrut să nu aducă vorba despre aceasta atât de repede.

— Vedeţi, continuă ea, nu ştiu dacă are rost să mai încerc să-l găsesc pe Hans. Şi apoi, trebuie să ne oprim undeva să facem rost de hrană, altfel vom muri de foame pe drum. Dacă putem, am vrea să încercăm să trecem în zona de vest.

Continuă cu o voce scăzută:

— Pentru că acolo ştim că se îndreaptă Hans şi acolo l-am putea găsi.

Bunica avea ochii plini de lacrimi.

— Eşti curajoasă, poate prea curajoasă.

— Dumnezeu ne va purta de grijă.

Bunicul tuşi ca să-şi cureţe gâtul, privind în acelaşi timp rugător spre Maria.

— Ştii, spuse el, uitându-se întâi la Hansie, apoi la Rosie. Ştii, doamna Penner, copiii tăi ne amintesc mult de cei doi copii ai noştri când erau mici. Aseară, după ce am mers la culcare, am stat mult de vorbă. Noi suntem bătrâni şi cu greu putem îngriji cele aproape două hectare de pământ: să-l arăm, să-l semănăm, să-l cultivăm, să adunăm recolta, să aducem lemne, să mulgem vaca, să îngrijim porcul şi găinile. Putem face câte ceva, dar eu sunt din ce în ce mai bătrân. Mi-am trăit viaţa şi am muncit cât am putut. Acum însă, împreună cu bunica trebuie să lucrăm în continuare. Trebuie să arătăm că putem lucra, altfel, mi-e teamă că vom fi daţi afară din casă.

Continuă, încruntându-şi fruntea plin de îngrijorare şi vorbind rar.

— Şi aseară, mama mi-a spus: „Tată, avem destul loc pentru familia Penner. Suntem singuri şi par oameni de treabă. Poate, dacă ne unim puterile vom putea trăi toţi aici. Hai să-i rugăm să rămână la noi".

— Maria se uita când la unul, când la celălalt şi simţea

Nicidecum părăsiţi cum inima îi bate cu putere.

— Cât de bun este Dumnezeu! spuse ea, stăpânindu-se cu greu. Cât de bun este Dumnezeu!

Apoi, un nor trecu peste sufletul ei. Nu ar fi vrut să sacrifice scopul cel mai mare al ei, de a-l găsi pe Hans, pentru confortul lor temporar.

— Dar Hans, soţul meu! Nu pot crede că a fost atât de lipsit de judecată, încât să ne caute în Siberia. Şi dacă nu a făcut-o, cine ştie, poate e foarte aproape de noi. Cine poate şti? Bunicul se încruntă, trăgându-se de barbă, ca şi când în felul acesta ar putea gândi mai limpede.

— Are un avans de o zi, faţă de voi?

— Da, a pornit cu două nopţi şi o zi înaintea noastră. Bineînţeles, şi el trebuie să se fi odihnit puţin.

— De unde ştiţi că a pornit în aceeaşi direcţie?

— Nu ştim. Odată ne-am făcut planul să venim pe drumul acesta.

— Şi apoi, el este bărbat, continuă bunica, şi un bărbat poate umbla mult mai repede decât o femeie cu copii.

— Ştiu, aşa este.

— Şi apoi, ai vreo dovadă că nu a mers în Siberia? Tremurând, Maria dădu din cap.

— Dacă plecaţi azi sau mâine, nu aveţi mâncare, aveţi doar puţine haine şi niciun acoperiş deasupra capului.

O determină să se gândească singură ce trebuie să facă.

Maria îşi plecă privirea şi lăsă impresia că se uită la mâinile ei împreunate.

„O, Doamne, se rugă ea, spune-mi ce trebuie să fac”. Apoi, când bunicul vorbi din nou, ei îi păru că Dumnezeu îi vorbeşte prin el.

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…

— De ce să nu rămâneţi până rezolvi problema hranei, să te înzdrăveneşti puţin, apoi să scrii la Crucea Roşie din Berlin pentru a da de urma soţului tău? Cu siguranţă el ne va da de ştire când va avea o nouă adresă.

— Dar el crede că am fost duşi în lagărul de muncă forţată. Nici nu se va gândi să anunţe.

— Nu mai ai alte neamuri la care ar putea încerca să te

găsească?

Maria ridică din umeri.

— Nu ştim câţi mai sunt în viaţă. Şi e puţin probabil să fi ajuns vreunul aşa de departe în vest. Despre cei mai mulţi ştim că sunt în Siberia.

— Totuşi, dacă e înţelept, se va înregistra la Berlin.

— Dar dacă rămân aici, cum mă voi descurca cu comuniştii? Nu supraveghează această comunitate? V-am spus de unde suntem. Trăim tot timpul cu frică să nu fim repatriaţi.

— Bineînţeles, te înţeleg. Dar noi nu suntem trataţi cu cruzime de comunişti, atâta vreme cât ne facem lucrul. Nu le pasă de noi şi nu-şi bagă nasul în treburile noastre. Sunt prea interesaţi de propriile lor afaceri ca să le pese de ţărani. Şi noi, sătenii, suntem uniţi. Nimeni nu va spune nimic despre cineva din această comunitate. Nu cred că ai de ce să te temi.

Vocea lui era încrezătoare şi norul care umbrea sufletul Mariei se risipi.

— Atunci, atunci vom rămâne, nu-i aşa, copii? Vom rămâne până când Dumnezeu ne va trimite mai departe, vom rămâne atât timp cât vă vom putea ajuta, până ce vom fi destul de puternici ca să pornim spre vest. Da, răspunse

Nicidecum părăsiţi ea zâmbind, în timp ce copiii strigau de bucurie. Da, ne bucurăm mult că putem rămâne!

s >

CI I apitolul Nu ţi-ar fi plăcut ca vacanţa să nu se mai termine niciodată, Friedrich? îl întrebă Hans pe prietenul său într-o zi călduroasă la începutul lui septembrie, când se întorceau agale de la şcoală. Se gândea cu nostalgie cât de scurtă fusese luna iulie. Atunci nu avea de mers la şcoală; el şi bunicul Maier puteau lucra cot la cot toată ziua, apoi, după ce terminau lucrul, în timpul ce le mai rămânea, se juca împreună cu Friedrich, fără ca orele de şcoală să le fure din timpul de joacă. Cât de mult se distraseră atunci, cioplind cu un cuţit vechi al bunicii, alergând unul după celălalt în jurul casei, necăjindu-le pe surorile lor, prăpădindu-se de râs la propriile lor glume. Şi apoi,

înainte de a merge la culcare, se aşteptau întotdeauna ca bunicul să le spună o poveste, uneori emoţionantă, alteori mai plictisitoare, dar cu toate acestea, o poveste bună de ascultat.

— O, nu ştiu, răspunse Friedrich cel studios. M-am săturat să muncesc în lunile de vară. Prefer să merg la şcoală. Îmi place acolo.

O, da!? Ajunseseră la o discuţie în care Hansie şi Friedrich nu puteau avea aceeaşi părere. Dar Hansie ştia că

Nicidecum părăsiţi n-are rost să meargă mai departe.

— Ce mult mi-aş dori să mai găsim un iepure, spuse el, schimbând subiectul cu politeţe. Era o replică bună întotdeauna, când amintea de povestea cu iepurele. Fusese cel mai uimitor lucru care li se întâmplase, era minunat şi datorită bucuriei ce o făcuseră părinţilor, minunat datorită mirosului răspândit când îl gătise bunica şi datorită gustului, când amândouă familiile serviseră masa împreună.

— Şi ştii, Friedrich, se lăudă Hansie, dacă n-aş fi avut curajul să-i urmăresc pe vânători, n-am fi avut iepurele. Ţie ţi-a fost frică.

— Nu mi-a fost frică. Am fost doar perceptibil. Am fost norocoşi că nu ne-au văzut şi n-au văzut nici iepurele.

— Şi ce bine că nu am ştiut cine erau vânătorii şi de unde veneau. Dacă am fi ştiut, mama m-ar fi trimis să le dau iepurele înapoi. Pentru că, într-adevăr, nu era al nostru.

— Dar n-am ştiut, spuse Friedrich triumfător. Mama a spus că e adevărată mană din cer sau ceva asemănător cu ea.

Nu, nu vor uita niciodată întâmplarea cu iepurele. Se întorceau împreună de la şcoală imediat după ce a venit Hansie, căutând să se cunoască, vorbind despre o mulţime de lucruri, când, deodată, auziră împuşcături. La câţiva metri depărtare de ei se auziră nişte voci energice de bărbaţi şi se ascunseră în iarba înaltă. Apoi, după ce vânătorii plecară, se furişară spre locul de unde se auziseră împuşcăturile şi se uitară în jur. Deodată, Friedrich se împiedică de ceva moale şi cald din iarbă. Era un iepure pe care îl împuşcaseră oamenii, dar nu-l găsiră.

Ce bucurie! Familia lui Friedrich, care locuia în cealaltă

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

jumătate din casa familiei Maier veni să ajute la preparare şi aduseră şi nişte cartofi, ca să fie meniul complet. Mama Penner se rugă pentru binecuvântare şi, în timp ce la toţi le lăsa gura apă, iepurele a fost dat celor doi tineri eroi, ca să servească ce le place. Până atunci şi

de atunci încolo nu mai fusese carne în casă. Aceasta era o zi despre care merită să povestească şi strănepoţilor.

— Da, spuse Hansie, ca pentru el, după ce se opriră ca să îşi facă scobitori din nişte nuiele. Tare mi-aş dori să găsim încă un iepure. Bunicul a promis că va face o cursă la iarnă. A zis că poate comandantul îi va da voie să taie porcul în iarna aceasta, deşi nu ar vrea să-l mai întrebe, pentru că s-ar putea să nu mai facă niciodată rost de altul. Dar acum zarzavaturile din grădină s-au terminat şi cartofi avem foarte puţini. Bunicul pare foarte îngrijorat.

Hansie se încruntă, gândindu-se la altă persoană care era îngrijorată, mama lui. Îl durea sufletul când se gândea la ea, căci era mereu obosită, uneori bolnavă şi trebuia să stea pe pat din cauza ameţelilor. îl durea şi mai mult dacă se gândea la ceea ce o auzi pe mama vorbind aseară cu bunica şi bunicul Maier. Nu, nu mai bine să nu se întâmple aşa ceva. Nu doreau să plece de la familia Maier, cel puţin nu acum. Dar mama zisese că ar trebui s-o facă, pentru că altfel vor mânca alimentele de care bunicul şi bunica au mare nevoie. Şi dacă trebuie să plece, ar fi mai bine să plece cât timp e destul de cald ca să poată călători.

În timpul verii fusese uşor să găsească mâncare. Au avut mere, salată din grădină şi lapte din belşug, pe lângă o pâine neagră pe săptămână pentru fiecare persoană. Au avut şi sirop de sfeclă de zahăr pentru pâine. De obicei, la

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

micul dejun aveau ciorbă de cartofi fără lapte sau plăcinte cu cartofi. Prânzul era supă de lapte slab cu găluşte de făină sau, uneori cartofi fripţi cu cafea de orz turnată deasupra. La cină mâncau cartofi fierţi în coajă şi lapte acru.

În luna iulie, bunicul şi Hansie s-au bucurat că au putut aduna frăguţe după ce terminau ziua de lucru la câmp, căci fructele de pădure proaspete au adus o schimbare în meniul lor, reprezentând un adevărat lux. Dar acum, după ce bunătăţile de astă-vară trecuseră, meniul principal al familiei era din nou doar cartofi, lapte şi pâine neagră.

— Friedrich, zise Hansie cu voce tare cu toate că îi era greu să-l întrebe. Friedrich, ce-ai să faci dacă eu voi pleca?

Ghiozdanul greu era aproape să-i scape din mâinile firave ale lui

Friedrich.

— Ce vrei să zici, Hansie, doar nu plecaţi?

— S-ar putea.

— De ce? De ce trebuie să plecaţi?

— Mama a văzut cartofii care i-am scos din grădină şi spune că abia ajung pentru bunici în iarna aceasta. Nu sunt destui pentru noi toţi. Şi fără cartofi vom muri de foame. Cred că ştii asta.

— Dar ce se face bunicul Maier fără voi?

Hansie se gândi o clipă la ceea ce spusese Friedrich şi îl cuprinse un sentiment deosebit; un sentiment minunat de mulţumire înţelegând că este nevoie de el. Poate de asta nu-i păsa cât de mult trebuie să lucreze în fiecare zi, spre deosebire de Friedrich, pentru că ştia că în felul acesta îl ajută pe bunicul Maier şi aceasta face din el un membru important în familie.

La urma urmei, cine duce apă de la pompa din sat în fiecare seară? Cine îl ajută iarna pe bunicul să taie lemne? Cine urcă toate lemnele şi le stivuieşte ordonat în pod? Cine are grijă de Rosie când ei merg la moară ca să macine grâul adunat după secerat? Cine s-a pus pe lucru ca un om mare şi a ajutat la strângerea grâului în snopi în spatele maşinii de treierat? Cine va ajunge în curând să sape aproape la fel de multă sfeclă de zahăr cât un om mare? Cine l-a ajutat pe bunicul în fiecare seară? Hansie! Şi bunicul nu a fost zgârcit cu aprecierile pentru băiat.

— Ştiu că bunicul se va descurca greu fără mine, recunoscu Hansie, încercând să pară modest. Nu îmi dau seama nici cum s-a descurcat înainte de venirea mea.

— Eu totuşi, încă nu cred că trebuie să plecaţi! spuse Friedrich, ridicând din sprâncene, aşa cum făcea când încerca să rezolve o problemă dificilă de matematică.

Erau deja în dreptul vilei mari în care locuia proprietarul acestei comunităţi. Cu toate că de obicei se uitau lung când treceau pe acolo, ca să vadă ce se întâmplă în „Marele necunoscut", Hansie şi Friedrich grăbiră pasul.

— Ceea ce mă dezgustă enorm, Hansie, zise Friedrich încet, după ce trecură de vilă, este că tu trebuie să pleci din cauză că nu aveţi destulă mâncare, în timp ce ofiţerii aceia vor lăsa o holdă întreagă de morcovi să se strice, aşa cum au făcut anul trecut.

— Vrei să zici că nu fac nimic cu grămada aceea mare de

morcovi?

— Anul trecut n-au făcut nimic. I-au lăsat să se strice. Şi noi toţi eram atât de flămânzi, încât abia ne abţineam când îi vedeam. Cu toate acestea, fiecare se temea să facă ceva.

97

Nicidecum părăsiţi

— Mie n-are să-mi fie frică.

— Ba da, şi ţie!

— Nu, Friedrich, mie nu! Aminteşte-ţi de iepure. Tu ai fost cel fricos.

Friedrich se înroşi de mânie. Se săturase să-l audă pe Hansie vorbind aşa.

— Ei bine, dacă nu ţi-e frică de ce nu mergi chiar acum să iei câţiva să-i duci acasă, isteţule!

— Crezi că sunt chiar aşa de prost încât să încerc ziua? Vorbesc serios, Friedrich. Cine ne poate vedea după ce se întunecă?

— Ei pot!

— Nu, ei nu pot!

Se opri şi privi în urmă, acum, după ce trecură de cotitura drumului şi erau departe de vilă.

— Uite, Friedrich. După ce terminăm lucrul, când e aproape întuneric, prea întuneric să putem fi văzuţi, dar destul de lumină ca să vedem pe unde mergem, putem să ne strecurăm uşor din casă, să mergem pe dincolo de holda lui Fetzer şi să ducem acasă câţiva morcovi.

— Asta înseamnă să furăm.

— Nu, nu-i aşa! Nu, pentru că ei oricum nu-i folosesc.

— Eu… eu cred că ai dreptate, dar dacă ne prind? Ai noştri nu ne vor mai vedea niciodată… ca să nu mai vorbim de morcovi…

— Nu fi prostuţ. Ei nu sunt atenţi la holda de morcovi în timpul cinei. Atunci ori mănâncă, ori beau. Ţii minte ce s-a întâmplat atunci?

Bineînţeles, Hansie era sigur că Friedrich îşi aduce aminte de nişte soldaţi beţi care îi speriaseră cumplit odată.

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*”

când bătuseră la uşa lor la miezul nopţii. Se putea ca soldaţii să fie pedepsiţi pentru fapta lor dacă s-ar fi aflat.

— Bine Hans, tu poţi să mergi dacă vrei, dar eu nu. Prefer să rămân în viaţă.

— Întotdeauna eşti fricos. Şi după ce voi pleca îmi voi aminti cât de fricos ai fost.

Hansie era sigur că metoda lui va da rezultate. De mai multe ori folosise incidentul cu iepurele pentru a-l obliga la vreo aventură pe prietenul lui.

— Bine, spuse Friedrich într-un târziu. Dar adu-ţi aminte, dacă se întâmplă ceva, a fost ideea ta.

— Da. Şi va fi tot ideea mea şi atunci când vom sta toţi la masă şi ne vom ospăta cu morcovi, spuse el zâmbind.

— Când ne întâlnim?

— Voi veni pe la tine şi te voi chema să ne jucăm.

— Mama va spune, nu! dacă află cât avem de învăţat în seara asta.

— Voi zice că durează puţin, că vreau doar să îţi arăt ceva. De acord?

Friedrich ezită şi îşi încruntă fruntea.

— De acord.

Capitolul i 2

Era în amurg, acel moment nehotărât când nu e nici zi, nici noapte, cu o nuanţă uşor albăstruie, când mama încerca să-şi amintească versetele pe care le citise din Biblia doamnei Schmidt. Terminaseră cina şi Hansie trebuia să meargă la întâlnire. Furişându-se pe uşa de la bucătărie, merse repede la Friedrich şi bătu uşor în uşă.

— Eşti gata?

— Trebuie să-mi cer voie. Să nu uit ce scuză să aduc! Nu era greu să obţină acordul părinţilor lui Friedrich, deoarece erau obişnuiţi cu ghiduşiile băieţilor seara.

— Nu uitaţi că mai aveţi de învăţat. Nu staţi mult şi să nu mergeţi departe.

Avertizările obişnuite. Amândoi le ştiau pe de rost. Se saturaseră de atâtea sfaturi din partea mamelor lor.

— Ei bine, haide Friedrich. Ce-i cu tine? Nu ştii că trebuie să ne grăbim?

— Mai am ceva de făcut. Friedrich prinse cu o mână de ciorap şi continuă să şchiopăteze în celălalt picior.

— Bine, bine, hai să mergem.

De câteva ori în seara aceasta, Hansie aproape că îşi

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

pierdu cumpătul. Vedea când faţa îngrijorată a mamei, când grămada aceea imensă de morcovi care vor putrezi acolo. Furios, căuta să alunge din mintea lui amintirile despre felul în care au fost obligaţi să se despartă de tanti Anni şi lucrurile care le-a auzit despre ei. Va lua câţiva morcovi şi nimeni nu va observa nimic, numai el va şti de ce.

Hansie se întoarse din nou spre Friedrich cel leneş şi şovăitor, dezgustat de stângăcia lui.

— Uneori mi se pare, Friedrich, că eşti la fel de încuiat, pe cât eşti de deştept la şcoală. Acum, uite, trebuie să ne grăbim până mai este puţină lumină ca să putem vedea unde suntem. Vom merge pe aici pe scurtătură, şi arătă spre holda din faţă, apoi ne întoarcem, prin lanul de sfeclă de zahăr al domnului Fetzer.

— Hans, chiar crezi că vom reuşi? Dacă ne prind, ai noştri vor suporta consecinţele. Şi tu ştii bine ce înseamnă.

— Am crezut că îţi pare rău de morcovii aceia care se risipesc.

— Da, bineînţeles, dar…

— Ei bine, vom încerca să facem ceva. Nu ne vor prinde. Haide. Adu-ţi aminte de iepu…

— O, atunci mai bine du-te singur. Dar termină odată cu iepurele acela!

— Aşa voi face dacă ai de gând să te mai opreşti şi să fii aşa de încăpăţânat.

Cei doi tineri trecură pe furiş prin spatele holdei şi îşi croiră drum prin iarba înaltă de lângă lotul pe care era grămada de morcovi. Vila care adăpostea centrul autorităţilor satului era la vreo şaizeci de metri depărtare. Deodată, fără nicio avertizare, Hansie se opri.

NllIDKCUM PĂRĂSIŢI

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

— Ce faci, Hans? De ce nu-mi spui, amice?

— Şşşt. Mai bine să nu fim prea aproape unul de celălalt. Eu mă uit dacă nu e nimeni înjur. Apoi mă arunc şi umplu sacul. Pe urmă vii tu şi îl umpli pe al tău. După aceea fugim spre casă cât putem de repede, înţelegi? Nu aştepţi după mine. Fugi! Ai înţeles? Eu sunt gata.

Friedrich suspină. Întreaga după-masă de neliniște culmina cu o durere groaznică de cap și acum i se părea că-l doare și într-o parte. Și-ar fi dorit să nu fi venit. Ce mult și-ar fi dorit, mai ales acum, când se chinuia să nu-l piardă din ochi pe Hans cel nesăbuit care, avântându-se curajos și atent, înainta cu pași mărunți dar siguri.

Deodată Friedrich auzi un zgomot ce aproape că îl paraliza și, înainte de a-și stăpâni emoțiile, o și luă la fugă. Zbură ca un glonț spre casă peste holde și fiecare nerv îl împingea parcă mai repede. În viața lui nu fugise așa de repede.

Friedrich nu putea înțelege limba armatei care îi ocupase țara, dar nu avea nevoie de translator pentru strigătele mânioase ce le auzise în urma lui. Strigătele erau pentru cel mai bun prieten al lui, pentru prietenul lui cel prostuț. Într-un târziu, crezându-se scăpat de pericol, Friedrich se ascunse după o cocină. Plângea ca un copil mic.

— Te rog, te rog Hansie, grăbește-te! Nu-i lăsa să te prindă, te rog… șoptea el și ar fi vrut să se roage, dar nu știa cum.

Apoi, înainte de a reuși să spună o rugăciune, ochii lui plini de bucurie văzură răspunsul, pe Hansie, care venea ca o săgeată dinspre nord, nu dinspre vest, cum se aștepta el. Hansie se împiedica mereu – Hansie, fără sac și fără morcovi, așa cum era și el.

— Hans, spuse el, pe jumătate șoptit, pe jumătate strigând. Hans, sunt aici.

— N-ai ajuns încă acasă? Nu te opri! Fugi, îți spun! îi porunci Hansie gâfâind și fugind mai departe.

— Te-a văzut?

— Sigur, m-a văzut.

Stăteau amândoi în fața casei. Niciodată Friedrich nu-l mai văzuse așa de alb la față și cu ochii așa plini de groază.

Mai bine să intrăm. Pe tine nu te-au văzut, așa că e mai bine să nu spui nimic. Dar eu trebuie să-i spun bunicului.

Făcu o pauză și curajul înflăcărat cu care vorbea cu un sfert de oră în urmă se risipi. De data aceasta Hansie era speriat.

— Trebuie să-i spun mamei și bunicului. Dar tu să nu vorbești nimic.

— Și așa, draga mea Maria, spuse bunicul când Hansie intră în casă și închise grăbit ușa în urma lui, nu trebuie să plecați. Cred că ne vom descurca.

Cuvintele lui coborau ușor peste camera micuță, ca zăpada

moale într-un peisaj liniştit de iarnă. Mama stătea în leagăn şi degetele ei harnice reparau singura rochiţă pe care o avea Roşie. îmbrăcată în cămaşa de noapte, pe care i-o făcuse bunica din bluza unei pijamale vechi de-a bunicului, Roşie stătea ghemuită pe podea, la picioarele mamei. Bunica se opri în tăcere cu mâinile în poală.

— Dar bunicule, începu mama, trebuie să vă gândiţi şi la dumneavoastră. Aşa ar trebui. Deodată ridică privirea şi îl zări pe Hansie.

103

Nicidecum părăsiţi

— Hans!

El se lăsă jos pe podea lângă Roşie. Tot trupul îl durea, iar sufletul îi era răvăşit. Simţea că e bolnav şi fiecare încercare de a vorbi aducea lacrimi de regret în ochii lui iar glasul îi deveni plângăreţ. De ce a făcut-o? Oricând s-ar putea deschide uşa şi ei să fie arestaţi. Tremura. Trebuie să le spună ce a făcut. Dar cum ar putea?

Apoi, simţi mâna ei pe umărul lui, mama cuprinzându-l cu mâinile ei, mama care-l înţelegea. Nu se va răzvrăti. Nu mai rămăsese niciun pic de mândrie în el.

Apoi începu să spună ce se întâmplase.

— Împreună cu Friedrich am văzut grămada lor de morcovi. El mi-a spus că anul trecut i-au lăsat să se strice. Asta m-a înfuriat. Pentru că noi trebuia să plecăm şi toate celelalte, el se opri suspinând, pentru că nu aveam mâncare destulă. Am vorbit cu Friedrich, nu era vina lui. Am luat sacii noştri iar ai bunicului au rămas pe câmp, unde i-am lăsat.

El s-a uitat nesigur la mama.

— Ăsta nu e furt, pentru că oricum ei nu-i folosesc.

— Spune mai departe, fiule.

N-ar fi vrut să spună mai departe. Se hotărî cu greu să continue.

— Pe Friedrich nu l-au văzut, dar m-au văzut pe mine. A ţipat la mine şi am început să fug.

— Cine te-a văzut? întrebă bunicul.

— Sol… soldatul. Îşi ascunse faţa ca să nu vadă privirea aspră a bunicului.

— M-a urmărit un timp, dar l-am păcălit. Am fugit puţin spre nord şi apoi pe după holda lui Fetzer. După ce

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

mi-a pierdut urma, m-am întors spre est. Eu… eu cred că a

renunţat.

Undeva, în adâncul sufletului, Hans spera că familia îl va linişti şi îi vor spune ceva să îl asigure că nu se va întâmpla nimic, că soldaţii nu-l vor putea găsi sau ceva asemănător. Dar nu se întâmplă aşa. Ba, mai mult, toţi căzură pe gânduri, năuciţi de povestea lui. La un moment dat, bunicul începu:

— Vino aici, fiule, zise el răguşit.

— Crezi că mă vor căuta? întrebă Hansie, aşezându-se lângă bunicul, dar căutând să nu-i întâlnească privirea.

— Nu cred. Au alte lucruri de făcut în seara asta. Dar dacă te-a văzut bine, îşi va aduce aminte de tine când te va vedea din nou. Şi asta poate fi periculos pentru noi toţi.

Bătrânul ezită o clipă, gândindu-se dacă ar trebui să spună mai mult. Apoi, privi la mama care asculta cu atenţie fiecare cuvinţel.

— Anul trecut un om a făcut ceea ce a încercat Hansie în seara asta. L-au prins.

— Şi?

— L-au bătut şi l-au pus într-o pivniţă întunecoasă fără niciun pic de mâncare.

— Oooh! Maria ar fi vrut să nu fi întrebat. Roşie era foarte tulburată.

— Aşa cum am spus, continuă bunicul cu vocea slabă, nu se vor apuca să caute în seara asta un băieţandru. Mi-e greu să spun asta, Maria, dar cred că ar fi mai bine să plecaţi.

— Trebuie oare să plecăm în seara asta?

— Aşteptaţi până dimineaţă, cu o oră înainte de a se lumina de ziuă. Se opri, aruncând o privire încurajatoare spre bunica. Ea plângea.

NllIDKCUM PĂRĂSIŢI

— Mi-e greu să vă spun să plecaţi, Maria, dar e spre binele vostru.

— Ştiu.

Se gândi puţin, apoi zise:

— Necazul e că nu ştiu încotro să pornesc.

— Vrei să mergi spre vest, nu-i aşa?

— Da, dar vestul e foarte mare.

Încet şi cu grijă, bunicul se ridică cu greu de pe scaun şi se târî până în dormitor. Când se întoarse, ducea într-o mână un cufăr vechi, gravat cu un model complicat, iar în cealaltă o cheie. Verifică dacă

jaluzelele sunt lăsate, apoi se aşeză şi privi cu durere la familia din jurul lui. Nu i-a fost uşor să zică ceea ce urmă. De câteva ori, aproape că nu-şi găsea cuvintele.

— Aşa cum v-am spus deja, începu el solemn de parcă ar fi ţinut o cuvântare, eu şi bunica suntem tare bătrâni. Nu mai avem mult de trăit şi noi ştim lucrul acesta. Cu mult timp în urmă am început să economisim ceva pentru nepoţii noştri. Dar nepoţii noştri s-au dus. Nu putem să-i mai aducem înapoi. Dar Hansie şi Roşie au fost pentru noi ca nişte nepoţi, iar tu, Maria, ai fost ca o fiică pentru noi. Niciodată nu îţi vom putea răsplăti.

— Acum, dacă mergeţi spre vest, drum de o oră, veţi ajunge la Heuchlingen, unde este o gară. Trenurile nu circulă regulat, dar merg spre vest. Ştim că aceste câteva mărci nu înseamnă prea mult astăzi, dar cred că vă vor ajuta să parcurgeţi o parte din drumul vostru.

Cu degetele tremurând, bătrânelul numără un teanc de monede şi câteva bancnote. Apoi ridică nişte hârtii preţioase pentru familia lui şi, dintre ele, scoase o hartă a

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

Germaniei.

— Şi asta vă poate fi de mare ajutor. Maria, noi ştiam că veţi pleca în curând, deşi am încercat să vă convingem să rămâneţi cu noi. De asta ne-am gândit adânc la toate aspectele acestei situaţi. Tu nu eşti o femeie sănătoasă. Eu şi bunica am observat amândoi că în vara aceasta ai slăbit din ce în ce mai mult şi că ameţeşti tot mai des. Nu poţi merge pe jos prea mult.

Maria îşi plecă capul. Bunătatea şi lipsa de egoism a acestor oameni o făceau să se simtă nevrednică de darul lor. El continuă.

— Poţi să faci cum vrei, Maria, dar ce-ar fi să cauţi un spital când ajungi la Heuchlingen, înainte de a porni cu trenul? Ştii, unul din cele la care a dus-o soţul tău pe fetiţă.

Maria ridică privirea şi se uită la faţa omului care vorbea. Simţea în cuvintele lui căldura unui tată.

— Dar cum am putea noi să luăm tot ce aţi agonisit? Bunicul era categoric.

— Nu fi prostuţă. Ce să mai facem noi cu ei? Nu pierde vremea cu sentimentele.

— Dar cum veţi aduna recolta şi cum veţi aduce lemnele pentru iarnă fără Hansie? Mi-e teamă să rămânem, dar n-aş vrea nici să

plecăm, căci nu ştiu ce se va întâmpla cu dumneavoastră. Pentru noi, parcă aţi face parte din familie.

Puse mâna pe mâna bunicii.

— Ai fost aşa de bună. Bunicul tuşi şi se uită în altă parte.

— Maria, de când ai început să vorbeşti de plecare.

Nicidecum părăsiţi împreună cu bunica ne-am gândit la o mulţime de lucruri. Ne pot ajuta tinerii, cum e Friedrich, vecinul nostru, iar noi să le dăm în schimb lapte. Dar mai e ceva mult mai important, Maria.

Bunica se aşeză, privind la Rosie, care stătea cu picioarele încrucişate pe podea.

— Cred că înainte de venirea ta, pentru noi, Dumnezeu nu a însemnat prea mult. Dar felul în care mereu ai vorbit despre grija Sa pentru voi, precum şi credinţa şi încrederea pe care o ai în El, ne-a pus şi pe noi pe gânduri.

— Şi aşa, încheie bunicul, dacă vrei să ştii cum ne vom descurca fără voi, să ştii că ne va fi greu. Dar acelaşi Dumnezeu care se îngrijeşte de voi, ne va purta şi nouă de grijă. Privind la felul în care trăieşti tu, Maria, am învăţat şi noi să ne încredem în El.

— < = < V

(apâtolul 1

Era toamna: vreme schimbătoare, un vânt capricios dinspre nord ce îşi purta neliniştea prin frunzele ruginii răsturnându-le la pământ, frunze ce cădeau aşteptând să fie măturate de o altă rafală de vânt sau de ţopăiala veveriţelor zglobii. Maria stătea pe veranda însorită a Spitalului Luteran din Niederwinden, unde petrecuse ultimele două luni şi urmărea agitaţia naturii, cu gândurile la fel de lipsite de ţel ca şi frunzele care nu se puteau împotrivi vântului. O albină, ce pătrunse ca un intrus pe veranda însorită, teribil de nefericită din cauza situaţiei ei, se lovea de geam, zumzăind furioasă.

Maria asculta zgomotul slab, ritmat al paşilor pe caldarâm. Nu era nici bocănitul greu, insistent al oamenilor care merg la lucru, nici cel lipsit de griji al şcolarilor, ci unul responsabil, cel al picioarelor obosite ale gospodinelor care aveau de îndeplinit o mulţime de treburi şi care umblau în toate părţile, prin micuţul orăşel. Peste o oră, monotonia mersului greoi al femeilor va face loc strigătelor puternice, cântecelor şi ţipetelor şcolarilor ce se îndreaptă spre casă. Unii din ei, cu feţele foarte palide, se vor târî în acelaşi ritm

Nicidecum părăsiţi monoton ca şi mamele lor, sub povara ghiozdanelor grele din spate.

Maria închise ochii dorindu-şi să fie afară, acolo unde lumea mirosea a viaţă, nu a medicamente, unde putea să simtă pământul sub picioare. Ar fi vrut să fie acolo unde cerul se întindea deasupra ei dând naştere unei privelişti cu nori subţiri, în loc să stea închisă pe verandă, în spatele acestui geam mare de sticlă.

Mai mult decât atât, şi-ar fi dorit să-i conducă din nou pe copii spre vest, să meargă acolo unde ar putea întâlni mai multe feţe, cu speranţa că îl va găsi pe Hans. Trecuseră aproape şapte luni; să fie oare mai multe riduri pe faţa lui iubită? Sentimentul că Hans este viu, căci nu putea crede altceva, făcea ca inima să-i bată mai tare şi o ajuta să fie mai hotărâtă în a se însănătoşi.

Mişcarea ritmată a frunzelor de afară, a căror încercare de a rămâne agăţate de ramuri era tot mai slabă, se potrivea de minune cu gândurile Mariei. Închise ochii încercând să-şi amintească casa părintească cotropită de război şi de jefuitori. Îşi amintea fiecare pom care era acolo, în locul unde îl sădiseră străbunicii ei. Oare mai veneau vrăbiuţele în jurul casei, mai înfloreau tufele de zmeură de lângă gard, oare şura şi casa au fost lăsate în paragină de cei care n-au ştiut să le preţuiască? Maria era convinsă că, fără prezenţa Celui care nu se schimbă şi care dă puterea de conservare naturii umane, nu ar fi fost în stare să reziste nesiguranţei vieţii de refugiată.

Cufundată în mica ei lume de speranţă şi filosofie, Maria nu sesiză foşnetul specific al uniformei apretate, nici sunetul paşilor grăbiţi ai surorii Lisa care, pe neaşteptate.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

Intră în salon şi veni la patul ei. Sora Lisa crezu că Maria doarme sau e cufundată în gânduri şi, astfel, se opri, puse pe pat lenjeria proaspăt spălată pe care o avea în braţe şi se uită din nou la plicul care evident, conţinea o telegramă pentru doamna Maria Penner.

— Maria!

Ea deschise ochii, speriată nu atât de prezenţa persoanei în halat albastru, cât de felul grăbit în care îi fusese rostit numele.

— Maria, ai o telegramă din zona britanică.

— Eu? Dar de ce să primesc eu o telegramă? Maria cunoştea o singură persoană din zona britanică, o verişoară a cărei adresă şi-o

amintise într-o zi, după ce venise la spital. îi scrisese şi primise o scrisoare ca răspuns de la ea, dar asta nu poate explica apariţia telegramei.

Hans! Să fi ajuns el în zona britanică? Dar cum ar fi putut el afla unde este ea?

Maria a luat repede plicul şi, cu degetele tremurând, încercă cu greu să-l deschidă, sprijinindu-se într-un cot cu toată greutatea. Sorbi efectiv mesajul, aşa cum îşi mănâncă Hansie supa şi apoi îl gustă din nou pe-ndelete. După ce o citi şi răsciti de câteva ori, se întoarse spre persoana care acum tăcea şi, stând lângă ea, se uita pe fereastră.

— Nu pot să înţeleg asta, soră Lisa, spuse ea. Am putea merge jos la dumneata în birou să stăm de vorbă?

Maria era foarte obosită şi destul de bolnavă când, împreună cu copiii, ajunsese cu trenul la Niederwinden. Cine ştie ce s-ar fi întâmplat cu ea, dacă Domnul nu i-ar fi pus pe inimă bunicului Maier să le plătească biletele de tren. Infirmiera şefă, sora Lisa cea micuţă şi pricepută, a văzut

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

nevoia ei de îngrijire medicală şi după ce a examinat-o un doctor, a internat-o şi a plasat copiii într-o familie. Acum, după câteva luni de odihnă, Maria umbla mai repede şi nu-i era greu să ţină pasul cu sora Lisa.

Asistenta se aşează în spatele biroului şi îi făcu semn Mariei să se aşeze pe scaunul din faţa ei.

— E o telegramă din Gronau, din zona britanică, semnată de organizaţia Comitetul Central Mennonit. V-am spus, soră Lisa, că sunt o mennonită din Rusia, dar n-am auzit niciodată de acest comitet. Iată ce spune telegrama. „RUTH REMPEL KIEL scria (aceasta este verişoara mea la care îi scriam) SUNT ÎNGRIJORATĂ DE SĂNĂTATEA TA PUNCT ÎŢI SUGEREZ SĂ MERGI LA SCHNAITHEIM”. Ce credeţi că înseamnă aceasta?

Sora Lisa rămase pe gânduri câteva clipe, apoi scoase din sertarul biroului o hartă.

— Ştii, Maria, Schnaitheim este la câţiva kilometri dincolo de graniţă. Vino aici şi îţi voi arăta unde este. Deoarece Niederwinden este doar la o jumătate de zi de mers pe jos, faţă de graniţă, cred că distanţa de aici la Schnaitheim nu e mai mare de treizeci şi cinci de kilometri.

Dar, ca să ajungi la Schnaitheim, nu aceasta este cea mai mare problemă.

— Ştiu. E vorba de trecerea frontierei. Ştii cumva dacă există acolo o staţiune climaterică? Sau este doar o capcană?

— Aparent, Maria, prietenii tăi nu ţin cont de trecerea frontierei. Probabil în acest moment ei sunt mai îngrijoraţi de sănătatea ta politică decât de cea fizică.

— Dacă ai fi în locul meu, ai merge?

Sora Lisa se gândi puţin iar pe un ton serios spuse:

— Nu te-aş sfătui să încerci singură. Oamenii care locuiesc aproape de graniţă spun că aud împuşcături în fiecare zi.

— Să zicem că aş încerca să-i rog să mă lase să trec. Femeia de dincolo de birou dădu din cap dezaprobator.

— Nu cred că ai avea prea mult de câştigat. Cred că ar fi pierdere de vreme. Un drum lung cu copiii, fără rost.

Auzind de Hansie şi Roşie, Maria îşi aminti de altă problemă la care se gândea. În ultimele zile încercase să vorbească cu sora Lisa de câteva ori despre copii, dar, de fiecare dată, asistenta evitase cu grijă răspunsul.

— Soră Lisa, când crezi că vor putea veni din nou copiii? N-au venit să mă vadă de câteva zile.

Sora Lisa era de obicei calmă, stăpână pe orice situaţie. De la şiretul corect legat al pantofilor ei, care arătau bine deşi erau destul de uzaţi, până la îndrăzneaţă fundă albă legată cu grijă sub bărbie, reuşea să fie expertă şi să-şi disciplineze propria viaţă şi în acelaşi timp să ajute conştiinţa altora să facă acelaşi lucru pe care îl făcea ea. Acum, însă, sora Lisa nu era făţarnică; vocea ei de obicei blândă, deveni deodată lipsită de demnitate, chiar enervantă.

— Maria, nu poţi cere copiilor să vină în fiecare zi să te vadă. Dacă doamna Lucke are grijă de ei, cu siguranţă vrea să fie ajutată în schimb după-masa. Şi se întunecă devreme. Nu cred că ai vrea să vină pe întuneric.

Maria ţinea încă strâns în mână telegrama. Ochii ei întunecaţi priveau la faţa prietenei ei.

— Soră Lisa, copiii sunt bine? Nu cumva îmi ascunzi ceva?

Femeia aceea subţirică începu să-şi caute de lucru prin încăpere,

făcu ordine pe masa care era deja cu grijă aranjată, ridică nişte cărţi de lângă birou şi aruncă la coş câteva bucăţele de hârtie. Dându-şi seama că nu mai poate tărăgăna lucrurile, Lisa se întoarse repede spre Maria. Vocea ei era plină de căinţă.

— Îmi pare rău, Maria. Doamna Lucke are aşa de puţine alimente, încât şi-a dat seama că nu mai poate da copiilor suficientă mâncare ca să-i poată trimite la şcoală. Aceeaşi problemă este peste tot, se spune că ar fi posibil să se închidă şcolile. Totuşi, pentru cei care pot merge, e darul lui Dumnezeu.

— Atunci, Hansie şi Roşie sunt bolnavi de subnutriţie?

— Nu chiar bolnavi, dar slăbiţi. Doamna Lucke a fost aici azi dimineaţă şi i-am dat nişte cartofi din rezervele spitalului. Asistenta se înclină puţin şi continuă pe un ton confidenţial. Nu ar fi fost voie să-i dau, e împotriva legilor, dar am simţit că trebuie să o fac.

Privind la ceas, sora Lisa se ridică.

— Nu te îngrijora pentru copii, Maria. Spune-i Tatălui ceresc şi citeşte în Biblia care ţi-am dat-o. Uită de telegramă, cel puţin pentru un timp.

Maria se întoarse gânditoare în cameră şi se strecură în pat, privind pe fereastră, dar fără să vadă ceva din peisajul din faţa ei, nici măcar copiii care acum se întorceau de la şcoală. De ce să-i aştepte, dacă Roşie şi Hans n-au fost la şcoală?

Oare e posibil ca telegrama aceasta şi nevoia de hrană a copiilor să fi venit deodată cu un anumit scop? Oare este ea destul de bine ca să poată face din nou o călătorie spre

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*"

vest?

O întrebare, însă, o tulbura pe Maria mai mult decât toate celelalte, în timp ce se frământa în mintea ei. Va putea ea să treacă cu bine în zona britanică. împreună cu copiii? Fiecare refugiat ştia că grănicerii sunt foarte atenţi, că sunt multe semnale de avertizare, că poliţiştii sunt înarmaţi, că este sârmă ghimpată cu curent electric şi că au câini bine dresaţi pentru a preveni orice trecere ilegală. Dacă nu cunoşti împrejurimile, încercarea de a trece ilegal e curată sinucidere. Singura ei alternativă este să-i roage să o lase să treacă, dar şi aceasta este riscant, datorită pericolului permanent ca soldaţii comunişti să-i descopere identitatea şi să o trimită din nou în Rusia, aşa cum au făcut cu tante Anni şi cu mulţi alţii. Unii au încercat să miruiască vameşii cu

mâncare sau cu ţigări, dar aşa ceva era imposibil pentru ea.

Apoi luă Biblia de pe noptiera de lângă pat. Până şi sora Lisa observase nevoia ei de a avea o Biblie aşa că îi dăruise una, iar ea nu se mai sătura să o citească.

„Doamne, dă-mi un cuvânt de îmbărbătare", se rugă ea, în timp ce deschise la cartea lui Iosua, unde ajunsese cu cititul. Ieri citise capitolul unu dar acum simţea nevoia să citească din nou acel pasaj. Îşi aminti cum o mângâiase ceea ce i-a spus Dumnezeu lui Iosua:

„Întăreşte-te şi îmbărbătează-te. Nu te înspăimânta şi nu te îngrozi, căci Domnul, Dumnezeul tău, este cu tine în tot ce vei face".

Se uită peste pasaj până găsi din nou versetul. N-avea

NllIDKCUM PĂRĂSIŢI

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*..."

rost să citească mai departe; nu putea să se gândească la altceva decât la problema care o frământa. Şi apoi, de ce altceva ar fi avut nevoie mai mult decât de aceste cuvinte? Oare nu a fost prezenţa lui Dumnezeu reală pentru ea încă de la minunea din Cetatea de piatră?

Se rugă mult, până când umbrele înserării se măriră şi Domnul întinse mantia protectoare a întunericului peste pământ. Asistentele aduseră fulgi de porumb fierbinţi pentru cină şi din nou, sora Lisa se opri la fiecare pacientă pentru o scurtă vizită. Maria se întinse peste pat şi atinse braţul ei alb şi slab.

— Aş vrea să trimiţi pentru mine o telegramă, soră Lisa, spuse ea încet. Am vorbit cu Domnul şi cred că El mi-a vorbit mie. Am o puternică încredinţare că trebuie să încercăm să trecem pe la funcţionarii de la vamă.

Nu băgă în seamă privirea mirată de pe faţa prietenei sale.

Sora Lisa scrise mesajul pe o bucăţică de hârtie şi rămase în picioare, încruntată, în timp ce citea.

CĂTRE COMITETUL CENTRAL MENNONIT GRONAU GERMANIA

AM HOTĂRÂT SĂ FACEM CĂLĂTORIA PE CARE MI-AŢI PROPUS-O PENTRU SĂNĂTATEA MEA PC/JVCTPUTEM SĂ NE ÎNTÂLNIM ÎN GARĂ ÎN NOAPTEA DE 10 OCTOMBRIE

MĂRIA PENNER

Deodată o privire plină de admiraţie îi cuprinse ochii.

— E scrisă bine, spuse ea în şoaptă. Întotdeauna, gara e un loc bun unde să aştepţi. Şi nu cred că telegrama aceasta ar putea arunca vreo umbră de suspiciune asupra ta. Dacă poţi trece graniţa, totul va fi

bine.

117

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…”

Capitolul p

Niciodată sora Lisa nu se arătă aşa de drăguţă ca în dimineaţa în care o ajută pe Maria să-şi strângă mai bine bagajul din spate. Lui Hansie, cel slăbuţ, îi era greu să se mişte, iar Lisa, cu ţinuta ei bine pusă la punct, ca şi când nu ar fi fost abia ora cinci dimineaţa, se chinuia să aranjeze bagajul lui Hans ca să i se potrivească mai bine. Maria observă că se descurcă foarte bine, deşi era marcată de momentul despărţirii şi avea ochii înecaţi în lacrimi.

Rămaseră câteva clipe în tăcere, cu mâinile strânse, exprimând astfel prietenia lor şi căutând fiecare cuvintele cele mai potrivite de rămas bun. Maria îşi aminti clar cum, atunci când ajunsese la uşa Spitalului Lutheran, era la capătul puterilor şi îl auzise pe Hansie spunând: „Mamă, cred că soreii Lisa îi place de noi”.

Lisa i-a iubit mult, la fel ca pe ceilalţi pacienţi şi a făcut la fel de multe sacrificii pentru ei, ca şi pentru ceilalţi. Dar a fost mai mult decât o legătură dintre o soră şi un pacient, căci sora Lisa şi Maria erau amândouă credincioase şi credinţa lor le-a ţinut de multe ori deasupra disperării care îi cuprindea adesea pe cei din jur.

— S-ar putea să nu ne mai vedem niciodată, soră Lisa, dar la fel de bine s-ar putea să te trezeşti cu noi la uşă peste câteva ore.

Gândul acesta nu era deloc amuzant şi o înfricoşa puţin, dar pe faţa Lisei se citea încrederea.

— Dumnezeu mai face şi azi minuni, Maria. Ne vom ruga pentru voi.

— N-am cuvinte să-ţi mulţumesc îndeajuns.

— Eu sunt cea care rămâne datoare. Să te ajut, a fost datoria mea profesională, am făcut o juruinţă, dar a fost şi o mulţumire permanentă şi chiar o plăcere.

Făcu o pauză ca să o sărute pe Rosie şi să-l îmbrăţişeze pe fratele ei.

— Ştii Maria, noi surorile, nu avem copiii noştri, dar cei tineri, cum sunt Hans şi Roşie sunt, într-un fel, şi ai noştri. Faptul că i-am cunoscut este pentru mine o mare bucurie.

Îşi zâmbiră una alteia în lumina difuză a dimineţii. Apoi Roşie făcu o plecăciune, Hansie se aplecă şi el iar Maria murmură: „Îţi

mulţumesc aşa de mult!" Se întoarse apoi şi porni cu copiii în jos pe alee, spre şosea. Lisa îi însoţi până la capătul aleii şi le făcu cu mâna, înaintând câţiva paşi, iar ei se întorceau şi îi făceau semn cu mâna.

Când ajunseră atât de departe că nu mai puteau vedea decât gardul viu din jurul spitalului, Maria era sigură că sora Lisa este deja ocupată cu vizita de dimineaţă şi că infirmierele în curând se vor grăbi să aducă mâncarea bolnavilor şi să-i ajute să se spele. Şi în tot acest timp, Lisa se va ruga pentru ea şi pentru copii. Cu toate că e aşa de ocupată, se va furişa la locul ei de studiu şi va petrece un timp liniştit în prezenţa lui Dumnezeu.

119

Nicidecum părăsiţi

Ce ciudat, gândea Maria, ciudat şi providenţial, cum Dumnezeu i-a purtat de la o oază cu prieteni la alta, în acest deşert imens al existenţei lor fără cămin. O strânse de mână pe Rosie şi îşi aminti de sfatul Lisei să meargă încet, la pas.

Trecură în linişte prin oraşul vechi ce încă dormea, privind doar vitrinele goale ale magazinelor şi casele cu jaluzele trase. Când ajunseră în dreptul brutăriei, Maria observă că Hansie privea atent, cu ciudă, la rafturile goale.

— Cât timp aţi aşteptat săptămâna asta ca să primiţi porţia de mâncare? întrebă ea, cu blândeţe.

De mult timp nu mai avuseseră ocazia să stea de vorbă doar ei trei.

— Nu am primit-o deloc, mamă. Am vrut să venim la tine să-ţi spunem, dar sora Lisa nu ne-a lăsat.

— Ştiu că i-a fost teamă să nu mă întristez. Dar acum puteţi să-mi spuneţi toată povestea.

— Bine, începu Hansie, eu cred că sora Lisa are o inimă mare, dar când am vrut să-ţi spunem ce s-a întâmplat la coadă la pâine, ne-a trimis pe amândoi acasă. Ne-am simţit groaznic.

— Dar a doua zi s-a purtat din nou frumos, adăugă Roşie, căreia îi trecu necazul. Ne-a dat nişte ciorbă să ducem acasă la doamna Lucke pentru că nu aveam pâine.

— Dar de ce nu aţi avut? vru Maria să ştie. Nu aţi răbdat de foame prea mult săptămâna aceasta?

— Cred că am fi răbdat de foame, dacă n-am fi fost cu sora Lisa. Vezi, mamă, eu şi Roşie stăteam pe rând la coadă. Şi acum mă înfurii

când îmi aduc aminte. Mi-ar plăcea să trântesc la pământ câţiva – şmecheri.

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

— Hansie! Hans Penner, unde ai învăţat să vorbeşti aşa?

— Toţi băieţii de pe stradă zic la fel.

— Asta nu te îndreptăţeşte şi pe tine. Dar termină de povestit.

— Am ajuns acolo foarte devreme, mamă, şi nu am mers la şcoală, aşa ca să putem aştepta să ne primim porţia de mâncare. Doamna Luke nu s-a simţit destul de bine şi n-a putut să stea la rând. Am stat toată dimineaţa, până am obosit aşa de tare că nici nu-mi mai era foame şi atunci a venit Roşie să stea şi ea puţin. Oamenii se tot înghesuiau în faţa noastră, numai pentru că ei erau mari şi profitau de lucrul acesta. Atunci, un om care a văzut cum se poartă cu noi, a început să se certe cu altul…

— Omul celălalt mi-a tras o palmă, mamă, adăugă Roşie.

Hansie roşi şi continuă:

— Apoi, omul acela înalt, care a lovit-o pe Rosie, a zis către celălalt că dacă vrea să se bată, să iasă din rând. Omul a ieşit din rând, dar cel care l-a provocat, nu a ieşit. Atunci ceilalţi au început să strige la ei pentru că se băteau acolo, în rând şi o femeie din spatele Roşiei a leşinat şi a venit poliţia şi i-a luat pe amândoi.

— Da, şi după aceea, omul din magazin, brutarul, a ieşit şi ne-a spus că îi pare rău, dar pâinea s-a terminat.

— O, copii, chiar aşa de rău a fost?

Pe Maria o durea inima când se gândea la ei. Se întreba câte lucruri s-au mai întâmplat şi ei n-au avut ocazia să-i spună.

Merseră mai departe hotărâţi, fără să mai vorbească.

Nicidecum părăsiţi

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

deoarece conversaţia îi obosea. În curând realizară că sunt doar la mică distanţă de graniţă. Nici nu îşi dădură seama cât de mult umblaseră. Dar Maria înţelese că sunt aproape de ţel când începu să vadă oameni, refugiaţi ca şi ei, venind din direcţia opusă, cu dezamăgirea întipărită puternic pe faţă.

— N-are rost! le mărturisi o femeie, când se opriră puţin să se odihnească. Eu vin chiar de acolo. Nici nu ştiu de câte ori am încercat să trec. Mie nu mi-ar fi frică să trec pădurea, dar fiul meu care este de cealaltă parte, m-a rugat să nu fac aşa ceva.

— Şi nu vrei să mai încerci? întreba Maria.

— Dacă mai trăiesc vreau, spuse bătrâna cu vocea tremurândă. Am găsit omul de legătură. Dacă aş putea face rost de ceva produse de la o fermă sau de câteva pachete de ţigări, aş putea găsi ajutorul de care am nevoie.

Îşi întoarse capul într-o parte şi aruncă o ultimă privire spre ei.

— Dacă aş fi în locul tău, nu i-aş mai deranja pe soldaţii aceia. N-are rost!

Maria îşi îndemnă copiii să plece. Era vremea să se despartă de bătrâna pesimistă. Ar fi vrut să nu uite versetul ei, care o încurajase: „Întăreşte-te şi îmbărbătează-te… căci Domnul, Dumnezeul tău, este cu tine…”

— La revedere şi Domnul să vă binecuvânteze, îi spuse ea, privind peste umăr.

Nici următorul om, care apăru de după cotitură, n-o încuraja mai mult decât femeia.

— Sunt cel puţin şase patrule pe drum, doamnă. Cu copiii aceştia ar fi mai bine să pleci de aici.

— Sunt germani?

Văzând zâmbetul dispreţuitor de pe faţa lui, Maria se ruşina. N-ar fi vrut să arate unui străin că-i este teamă, dar trebuia să se asigure.

— Ruşii nu sunt de serviciu, dacă asta vrei să ştii. I-au lăsat pe germani să facă partea cea mai grea din lucru. Dar nu strică să fii atentă, doamnă.

Maria realiză din nou că grăbise pasul şi mergea prea repede pentru Roşie, care aproape alerga. Totuşi, încercarea aceasta trebuie să se termine. Maria voia să scape de ea cât mai repede. Cu şi mai multă hotărâre îşi îndreptă faţa spre vest.

Hansie era în acelaşi gând cu ea.

— Nu mi-e teamă de ei, spuse el, apoi îşi aminti de morcovi. Aşa e, dacă nu mă lovesc cu ciomagul.

Deodată se opri. Văzu şi Maria ceea ce observase Hansie şi se opri şi ea.

— O maşină, mamă! strigă Hansie. Vine o maşină! Roşie se apropie şi mai mult de Maria. „Domnul… este cu tine în tot ce vei face”. Anunţându-şi sosirea printr-un nor de praf şi un bârâit de motor, un Volkswagen mic opri lângă ei şi din el coborî un ofiţer. Cel puţin, avea

uniformă verde şi nu gri-albăstrui, observă imediat Maria. Totuşi, pe faţă avea cute adânci şi se uită la ei cu dezinteres profesional. Roşie începu să plângă, iar Hansie îl privea cu un amestec de teamă şi respect.

— Unde credeţi că mergeţi? întrebă aspru ofiţerul, iar Maria se simţit deodată ca un copil mic şi prostuţ care făcuse ceva ridicol. Uită de tot discursul ce şi-l pregătise şi, în clipa aceea, îi venea să cadă la picioarele omului.

123

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

dacă aceasta ar fi ajutat, să-l facă să înţeleagă în ce situaţie disperată este.

„Nu te teme… Domnul, Dumnezeul tău, este cu tine…

Nu spuse ceea ce hotărâse mai dinainte, ci bolborosi singurul lucru care era în stare.

— Vă rog domnule, nu aveţi şi dumneavoastră inimă? Omul privi la feţele stăruitoare ale celor doi copii şi la faţa slabă şi plânsă a femeii refugiate, surprinzător de încrezătoare pentru cineva într-o asemenea situaţie. Poate s-a gândit la copiii lui de acasă, sau poate a fost surprins de hotărârea cu care a făcut femeia această cerere, sau poate a obosit să întoarcă atâţia oameni din drum. A ridicat din umeri şi s-a întors în Volkswagen, trântind uşa după el.

— Bine, daţi-i drumul! Vocea lui se stinse în zgomotul motorului şi… dus a fost.

Maria ar fi putut să plângă. Îi venea să se oprească acolo, în mijlocul drumului şi să îngenuncheze ca să mulţumească, dar ştia că trebuie să se grăbească. Hansie se uita după maşina care se depărta în jos pe drum.

— Ne-a lăsat să trecem, mamă! strigă el. Nu ne-a întors înapoi!

Maria zâmbi printre lacrimi.

— Dar sunt mai mulţi. Hai să… O, Doamne, mai vine unul, spuse ea deodată.

Omul în uniformă se apropie brusc de ei. Era mare şi privea în jos spre ei cu nerăbdare şi dispreţ. Era clar că îi considera printre cei care îi fac numai necazuri.

— Şi încotro mergeţi? întrebă el. „Voi fi cu tine în tot ce vei face".

Cuvintele care avură efect înainte, îi veniră din nou în minte.

N-ar fi avut cum să le spună cu mai multă umilinţă.

— Vă rog, domnule, nu aveţi şi dumneavoastră inimă? Fără să o privească în ochi, le răspunse aspru:

— Mergeţi, dar grăbiţi-vă, înainte să-mi faceţi necazuri.

Şi cu asta, le întoarse spatele, întorcându-se din nou în lumea uniformei lui şi bătând din călcâie, ca să nu pară prea îngăduitor. Maria respiră uşurată când văzu că uniforma lui dispăruse pe drum în jos.

— O, Doamne Dumnezeule, murmură ea, nu mă lăsa să cad, nu mă lăsa să mă îndoiesc. Trebuie să trecem.

Maria nu va putea niciodată să explice minunea trecerii frontierei. O povesti de multe ori, căci era capitolul care încununa întreaga istorie a eliberării ei, sub grija lui Dumnezeu.

Mulţi au rămas cu gura căscată şi au fost uimiţi, alţii se îndoiau de cuvintele ei, dar acesta este adevărul, lucrul real ce i s-a întâmplat, mai ciudat decât o povestire fantastică. Micul lor grup, care abia se târa întâlni trei poliţişti înainte de a ajunge să respire în siguranţă de partea cealaltă. Şi fiecare ofiţer le-a făcut semn să treacă mai departe, ca răspuns la rugămintea Mariei: „Vă rog, aveţi inimă”. A fost ca şi când Dumnezeu i-ar fi paralizat pentru moment, aşa ca să nu se poată atinge de ea.

Probabil ultimul ofiţer, cel din vamă, a fost cel mai impresionat. Aprobarea lui era atât de importantă încât Maria era cuprinsă de fiori. O durea deja tot corpul, iar copiii erau şi ei tulburaţi. Credinţa aproape că a părăsit-o când a văzut uniforma aceea verde şi capul mare al ofiţerului. Încerca să

nu observe privirea trufaşă a ochilor curioşi. Aproape că ar fi preferat să lupte cu pericolul de a trece prin pădure, decât să vadă faţa aceea asemenea unei arme de foc psihologică. Nu te teme… Domnul, Dumnezeul tău…

— O inimă, doamnă? întrebă ofiţerul, izbucnind în râs. Ce-i aia? De mult am încetat să mai am inimă, în slujba aceasta.

Şi apoi, ei nu aveau acte, niciun fel de acte care să-i asigure ele trecerea prin Marea Diviziune.

Urma o pauză lungă, în care ea îl implora cu privirea şi apoi, se întâmplă din nou.

— Ia-ţi… copiii şi pleacă de aici înainte de a mă băga în bucluc. Şi

să-ţi ţii gura, ai înţeles?

Recunoscătoare, Maria dădu din cap şi scoase copiii aproape în fugă din adăpostul acela mic de lemn, trecu de steagul roşu şi pe sub observator. Merseră repede, căci de asta depindea viaţa lor, dar nu atât de repede, ca să nu pară prea nerăbdători şi ofiţerul să-şi schimbe pe loc decizia.

Nu se uitară deloc în urmă, căci nu voiau să-şi amintească de nimic. Trecură grăbiţi prin primul orăşel care le stătea în faţă, privind oamenii doar ca pe nişte obstacole necesare în calea lor şi astfel ajunseră în şoseaua principală, trecând de semnul care indica destinaţia lor.

Maria era bucuroasă că îi mai rămase o zi până când trebuia să ajungă în gara Schnaitheim, căci astăzi nu reuşiră să ajungă aşa de departe cum ar fi vrut. Dar aceasta nu mai conta. Nimic nu mai conta, afară de faptul că reuşiră să treacă în zona britanică, cel mai extraordinar loc al călătoriei lor spre vest.

Şi acolo, când se lăsa umbra înserării în acea zi de toamnă.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

micuţul grup se opri pe marginea drumului ca să înalţe în inimile lor un altar Domnului care îi adusese prin „Marea Roşie" la libertate. Dar Maria nu încheie rugăciunea înainte de a-L ruga pe Dumnezeu să aibă grijă de Hans care, după cum ştia ea, rămăsese dincolo de Cortina de Fier, care după război a separat partea de Est de cea de Vest a Germaniei.

f Capitolul 1 *5* J

Era deja dimineaţă, când micul camion roşu, cu platformă, ajunse la destinaţie în lagărul mennonit din Gronau, aducând familia Penner din gara Schnaitheim. Maria realiză repede că Schnaitheim era doar locul de întâlnire, iar ei trebuiau să ajungă la Gronau.

Începea să se lumineze şi cerul răspândea suficientă lumină încât să se zărească deja conturul vechilor case care erau îngrămădite pe străzile pustii din Gronau. Era devreme, aşa că geamurile erau încă acoperite cu jaluzele, iar oraşul părea lipsit de viaţă.

Deşi Gronau era la vreo trei kilometri de graniţa cu Olanda, vitrinele magazinelor erau la fel de goale ca toate celelalte din Germania de după război. Olanda începuse să se pună pe picioare şi magazinele erau acum încărcate din belşug, dar graniţa dintre cele două ţări era imposibil de trecut.

Maria, eliberată de încordarea şi stresul din ultimele zile, putea să se destindă, după ce scăpase de frică şi dormise cea mai mare parte din drum. Hansie era înghesuit între şofer şi Maria, în timp ce Roşie stătea comod pe genunchii mamei.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

Un singur gând îi umbrea Mariei bucuria de a călători, acela că Hans, Hans cel mare nu era părtaş la reuşita ei!

De la început, şoferul Wladimir Klassen le descrise complexul unde şi el găsise refugiul şi bunătatea mennoniţilor americani, care veniseră să facă aici o casă temporară pentru poporul lor. Vorbiră despre patria lor, despre călătorie, despre situaţia grea de a fi un popor nedorit, până ce Maria, deşi interesată de conversaţie, nu mai reuşi să rămână trează. Din când în când deschidea ochii şi vedea un alt oraş mutilat, mohorât, fără nicio urmă de viaţă, unde doar câteva lumini răspândite ici-colo pe străzi, dezvăluiau tragedia ce avusese loc cu numai câţiva ani în urmă. Pretutindeni se vedeau cărămizi şi moloz, bare de oţel strâmbe, răsucite din pereţii dărâmaţi. Era vechea privelişte pe care o cunoştea, aşa că prefera să închidă din nou ochii sperând să adoarmă.

Aşa se face că acum, după câteva ore de drum prin câmpiile liniştite şi prin oraşele distruse, opriră, în sfârşit, în faţa unei clădiri mari, dincolo de poarta grea de fier care o despărţea de şosea. Maria se trezi în clipa când şoferul frână şi coborî din camion. Zâmbind, veni de cealaltă parte, deschise uşa şi o ajută să coboare.

— Aceasta este clădirea administrativă, spuse el, arătând peste indicatorul simplu, de lemn, pe care era scris cu litere îngroşate şi negre: „Comitetul Central Mennonit din Statele Unite şi Canada".

— Aici sunt camerele funcţionarilor şi camerele de spital. Şi pentru că în complex toată lumea doarme, doamna directoare mi-a spus să vă dau aici un pat, ca să vă odihniţi până mai târziu.

Nicidecum părăsiţi

O ridică pe Rosie de pe genunchii Mariei şi îi dădu mâna ca să o ajute. Maria nici nu realiză cât de obosită era, atât fizic, cât şi sufleteşte, până ce coborî, făcu câteva mişcări ca să se dezmorţească şi se uită primprejur. Atâţia kilometri străbătuţi pe jos, atâtea lipsuri câte îndurase, oboseala datorată nesiguranţei în care trăia, absenţa celor dragi, toate acestea o storseseră de vlagă, îmbolnăvind-o grav. Când s-a sprijinit de braţul domnului Klassen ca să se ridice, se gândi că patul de

spital nu ar fi deloc rău pentru ea. Tot ce era în jur, vila, camionul roşu, gardul de fier, pomii, pământul şi aleea începură să se învârtă în faţa ochilor ei.

Apoi a fost primită în complex, i se dădu un pat şi a fost îngrijită fără ca ea să-şi fi dat seama măcar. Când se trezi, nu mai era de mult dimineaţa.

— Doamna Penner! Călătoria s-a sfârşit şi acum sunteţi în siguranţă aici, la Gronau. Vreţi să mâncaţi puţin? Poate supa aceasta v-ar ajuta, o întâmpină o tânără cu faţa plăcută, aplecându-se uşor peste patul ei.

Maria se uită la femeia îmbrăcată în uniforma proaspăt spălată. Apoi privi paturile din jur, observând că toate aveau saltele şi cearşafuri. Prin fereastră, razele soarelui ajungeau la ea ca o binecuvântare. Şi cuvintele care i-au fost adresate erau rostite în *Plattdeutsch*, dialectul drag al poporului ei. Luă o gură din supa cu miros picant ce-i fusese adusă.

— În siguranţă? spuse ea privind printre lacrimi; îi plăcea puterea ce izvorăşte din aceste cuvinte. Spre surprinderea ei, observă că şi ochii luminoşi care o priveau peste farfurie erau plini de lacrimi.

— Da, doamna Penner, în siguranţă printre prieteni.

— Dar Hansie şi Roşie? Unde sunt? Se ridică pe pat.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

apoi se lăsă din nou pe pernă, privind la fata din faţa ei şi continuă: I-am lăsat cu domnul Klassen, şoferul. Au primit şi ei mâncare? N-aş putea să mănânc dacă ei sunt flămânzi…

— E-n regulă, doamna Penner. Au mâncat azi dimineaţă, când aţi ajuns, apoi la amiază şi în curând vor servi cina. Dumneata ai fost prea slăbită şi obosită ca să poţi mânca. După ce serveşti supa şi chifla, va veni doctorul să te consulte şi apoi, înainte de a merge la culcare, vom aduce copiii.

Copiii erau în siguranţă şi ea de asemenea. „… *Domnul va fi. cu tine oriunde vei merge*”.

— El a fost cu mine, spuse ea în şoaptă. Nu se atinse de chiflă, ci se întinse din nou pe pat şi căzu într-un somn adânc.

Seara aceea rămase întipărită în mintea Mariei pentru totdeauna. Copiii sătui, odihniţi, îmbăiaţi şi îmbrăcaţi în haine călduroase stăteau lângă ea, vorbind despre camera în care locuiau împreună cu o altă familie mică, o cameră separată de a vecinilor

printr-o pătură în loc de perete. Hansie îi spuse despre mulţimea de oameni pe care îi văzuse în complex, despre băieţelul care locuia cu ei în cameră, despre rândul la care au stat ca să primească supa şi despre multe alte detalii care îl impresionaseră. Roşie îi arătă hăinuţele ei noi pe care i le dădu o doamnă drăguţă şi insistă ca Hansie să-şi ridice piciorul ca mama să poată vedea ce şosete frumoase poartă. Şi ce pantofi! Ochii lui Hansie erau plini de lacrimi când îi arătă pantofii care, în sfârşit, i se potriveau perfect.

De fapt, Maria auzea foarte puţin din ceea ce îi spuneau

Nicidecum părăsiţi copiii, sprijiniţi de pat, cu feţele flămânde de prezenţa ei, atingându-i cu drag mâinile care se odihneau pe pătură. Ştia doar că, în sfârşit, copiii ei sunt bine îngrijiţi, aşa cum visase de mulţi ani.

Apoi auzi nişte paşi grei coborând în hol şi, ridicând privirea, zări intrând în cameră un tânăr. Era înalt, cu umerii laţi şi răspândea încredere.

— Reprezint Comitetul Central Mennonit şi cred că sunteţi doamna Penner, spuse el cursiv, în Platt. Ne bucurăm că aţi ajuns cu bine.

Şi din felul în care vorbea, ea ştia că asta şi gândeşte.

— Când vă veţi simţi mai bine, aş vrea să ascult cum aţi călătorit şi multe alte lucruri. Dar medicul spune că trebuie s-o luaţi mai uşor la început. Cum vă simţiţi în seara aceasta?

— Mult mai bine, răspunse Maria cu greutate, încercând să înghită nodul care i se pusese în gât. Sunteţi foarte amabil. Nici nu ştiu cum să vă mulţumesc.

— Dumnezeu a fost bun cu noi, în Canada. Părinţii mei au făcut un drum lung din Rusia, în 1925, după revoluţie şi s-au stabilit în Canada. Aveam atunci doar cinci ani, dar îmi amintesc puţin de călătorie. De aceea, noi care am fost atât de binecuvântaţi suntem datori să-i ajutăm cât putem de mult pe fraţii şi surorile noastre.

Vorbea plin de convingere.

— Dar… dar cum aţi auzit de noi în Canada, la aşa mare distanţă?

Tânărul ridică din sprâncene, căutând un răspuns, apoi se lumină la faţă şi zise:

— Aşa cum am spus, am fost binecuvântaţi din belşug

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*”

În Statele Unite şi Canada, doamnă Penner. Cei mai mulţi dintre noi nu sunt bogaţi, dar nici săraci nu suntem. Casele noastre n-au fost distruse şi nici nu am fost despărţiţi de cei dragi. Poate emblema de pe mânecă mă va ajuta să vă povestesc.

Hansie, care asculta cu interes ceea ce spunea noul lor prieten, se apropie de el ca să vadă mai bine emblema colorată care era cusută cu îndemânare pe mâneca de la costumul lui gri.

Observară că era brodată o cruce galbenă pe fond roşu, iar pe margini, sub formă de cerc, erau scrise cuvintele: „Comitetul Central Mennonit de Ajutor". În prim plan erau două mâini unite într-un salut călduros.

— Datorită dragostei lui Dumnezeu pentru noi şi a darului care ni L-a făcut în persoana Domnului Iisus Hristos, continuă el, noi, mennoniţii din America ne-am unit să-i ajutăm pe cei a căror viaţă a fost distrusă de războiul îngrozitor. Mărturisim aceasta tuturor celor care sunt în nevoi, indiferent de origine sau credinţă. Dar nu ne-am imaginat că vom găsi mii de fraţi în credinţă răspândiţi şi părăsiţi peste tot în Europa de vest. În fiecare zi mulţumim lui Dumnezeu că putem să-i ajutăm şi pe ei! Aici cu adevărat e mâna lui Dumnezeu; noi n-avem niciun merit.

— Dar veţi avea o răsplată. Maria ar fi vrut să spună mult mai mult, dar minunea providenţei lui Dumnezeu umplu fiinţa ei şi rămase fără cuvinte.

Tânărul zâmbi.

— Suntem deja răsplătiţi, mai mult decât vă puteţi imagina şi mult mai mult decât meritäm.

Acesta se ridică să plece.

Nicidecum părăsiţi

— Cred că ar fi mai bine să-i duc acum pe copii înapoi în camera lor din *Lager*. Aveţi nevoie de odihnă.

Ascultător, Hansie se apropie de bărbatul acela, aşteptând să meargă în noua lui casă. Dar Roşie, înăbuşindu-şi un suspin, se aruncă spre mama ei şi îşi îngropa capul în pătură.

— Roşie dragă, ce s-a întâmplat? Suntem printre prieteni, în sfârşit în siguranţă şi ai un pat călduţ unde să dorim.

Cât e de bine, faţă de duşumeaua rece de ciment din gara Schnaitheim, unde dormiseră noaptea trecută!

— Vreau numai să te mai întreb ceva, mamă. Eşti sigură că… că

nu mai trebuie să ne fie frică? întrebă ea, într-un târziu, după ce vocea îi reveni.

(Capitolul 1 *6*

Maria puse mâna uşor pe cel de-al treilea pat şi se opri să cerceteze camera. Peste tot era ordine: paturile erau făcute, hainele erau aşezate ordonat, masa aspră şi singurul scaun erau şterse de praf, iar bucheţelul de flori de câmp al lui Rosie era aranjat frumos în mijlocul mesei. Ar mai fi trebuit doar să atârne ceva frumos pe perete; să vadă ce…

Ar fi mai bine să se odihnească până se întorc copii de la exerciţiile de dimineaţă, ca să fie în stare să facă cu ei turul pe care li-l promisese. Nu îşi imaginase că va obosi aşa de tare cu toate că lucrase atât de puţin; de ce oare? făcu doar paturile şi puţină ordine în odaia lor micuţă şi se simţea atât de obosită. Nu prea ţinu cont că doctorul îi spusese să se odihnească în prima săptămână după ce va ieşi din spital.

— După toate prin câte ai trecut mai înainte de a fi venit aici la Gronau şi după ce ai stat la pat şase luni, ar fi mai bine s-o iei mai uşor câtva timp, altfel te vei întoarce aici la infirmerie, îi poruncise el ferm, apoi mai îndulcise această poruncă, folosind umorul lui caracteristic: Nu vrem să te întorci aici… nu avem destule paturi!

— Dar mâinile leneşe sunt atelierul diavolului, spuse

Nicidecum părăsiţi ea.

— Nu cred că diavolul câştigă prea mult dacă depinde de atelierul tău, o întrerupse imediat medicul. Pe lângă asta, în caz că nu mai ai ce să faci pentru micuţii tăi, sunt nişte orfani de mamă pe acelaşi coridor cu voi, copiii lui Herr Fast. Şi mai sunt şi câteva doamne în vârstă care au nevoie de cineva cu care să vorbească. Dar acum, ţine minte, nici măcar să-i vizitezi prea mult în prima săptămână.

Ea promise că nu va face asta, pentru că nu avea de gând să fie lipsită de privilegiul de a fi din nou cu copiii ei. îi venise foarte greu să stea în pat primele şase luni după sosirea lor în Gronau, încercând să-şi revină din starea în care era şi văzându-şi copiii doar o dată pe zi, când se întorceau de la şcoală.

Şi ce fusese şi mai greu, era faptul că lucrătorii de la CCM

(Comitetul Central Mennonit) nu reuşiseră să-l găsească pe Hans, deşi, de când ajunsese Maria, găsiseră mulţi alţi mennoniţi răspândiţi pretutindeni în Germania de Vest. Din când în când, Maria trimitea copiii la birou, să verifice, dar răspunsul era mereu acelaşi.

Ieri fusese o zi pe care niciunul din ei nu avea să o uite, căci Maria ieşise din spital, oficial, şi primise haine noi de la CCM. Cu puţin ajutor, reuşi să ajungă „acasă".

— Vino, mamă, grăbeşte-te, altfel nu vom avea timp să ne întoarcem înainte de începerea orei de studiu. Cel care o întrerupse pe Maria din gândurile ei era Hansie. Privind în sus, Maria văzu copiii încântaţi, intrând pe uşa de la camera lor, făcută dintr-o perdea. Amândoi o luară de braţ şi aproape că o duseră pe sus. Spaţiul înconjurat de pături, în care locuia familia Panner, era doar una din multele

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

camere micuţe, din clădirea clubului, o clădire mare şi veche folosită altă dată ca sală de cultură de către oamenii din oraş.

Ca să poată oferi fiecărei familii puţină intimitate, cei de la CCM au delimitat aceste cămăruţe prin nişte pături atârnate de fire bine ancorate. Maria primi patru pături pentru fiecare membru al familiei, suficient cât să poată despărţi partea lor de a celorlalţi şi să pregătească un pat pentru fiecare. O reţea de cărări ca nişte străduţe treceau în zigzag prin labirintul de camere. Refugiaţii numiră fiecare aşa-zisă stradă după numele lucrătorilor de la CCM sau după numele altor persoane din complex, pentru care aveau mare respect.

Copiii alergară înainte şi acum o aşteptau pe Maria, care venea din urmă mult mai încet. Aveau atât de multe lucruri să-i arate: bucătăria, spălătoria, magazinul pantofarului, baia cu duşuri. Se opriră puţin pe verandă şi uitându-se la grupul de mame care stăteau în jurul unor conducte de apă şi curăţau cartofi, discutând în timp ce lucrau. Copiii alergau unul după altul în spaţiul acela liber, care era singurul lor loc dejoacă, căutând să folosească ultimele clipe înainte ca mamele lor să-i conducă în camerele lor pentru studiul de dimineaţă.

Pretutindeni pe unde mergeau, vocile care fredonau şi semnele evidente ale lucrului de dimineaţă se îmbinau cu razele plăcute ale soarelui de aprilie.

După ce au făcut un tur prin clădirea clubului şi-au vizitat aproape totul, au intrat pe uşa din faţă. Maria era bucuroasă că

plimbarea se terminase, căci trebuia să se odihnească.

— Dar mamă, nu ţi-am arătat geamul unde primim

Nicidecum părăsiţi porţia de mâncare şi nici biroul de unde am primit cărţile de identitate, spuse Roşie, dezamăgită.

— Este vremea ca mama să se întoarcă în pat, decretă Hansie şi Maria îl privi surprinsă. Maria suspină şi se întinse pe patul de jos care îl făcură pentru ea!

— Copii, acum e aproape ora nouă şi e vremea pentru studiu. Dacă aveţi nevoie de apă, du-te Hansie acuma să aduci.

În timp ce se urca în pat, auzi nemulţumiri cu privire la Hansie. Fusese văzut de câteva ori alergând în jurul sălii în timpul orelor de studiu. Bineînţeles, când stătu de vorbă cu el, o asigură că avusese o misiune importantă.

Copiii se aşezară în jurul mesei şi scoaseră materialele pe care le aveau: un Nou Testament, un creion şi un carneţel pentru fiecare. Până la reforma din 1948, toate şcolile fuseseră obligate să se descurce fără manuale, pentru că nu aveau suficientă hârtie pentru corectarea şi retipărirea celor scrise în timpul lui Hitler. De aceea, copiii îşi scriau cu atenţie notiţele în carneţel. Hansie rezolva o problemă de aritmetică; Roşie, neobosită, copia un verset din Noul Testament pe care l-a primit.

— De unde aţi zis că aţi primit Noul Testament? Maria vorbea în şoaptă pentru că observase că fiecare cuvânt rostit mai tare se auzea peste tot.

— Mamă, ni le-a trimis o clasă de la o şcoală duminicală din Canada.

— Învăţătoarea noastră ne-a spus că sunt de la dragii noştri fraţi şi surori în Domnul, spuse Roşie cu o voce mai puternică decât ar fi trebuit şi Maria îi făcu semn cu degetul să vorbească încet.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

— Mamă, crezi că vom auzi vreodată ceva despre neamurile noastre din Canada, aşa ca familia Ediger? întrebă Roşie cu o voce blândă, în timp ce, dusă pe gânduri, se frământa, jucându-se cu codiţa. Rita mi-a spus că au primit un pachet cu tot felul de lucruri, ciocolată, o rochiţă pentru ea şi nişte cafea pe care mama Ritei a schimbat-o pentru o pereche de ochelari. O, ce mult aş dori ca neamurile noastre să ne trimită şi nouă unul.

— Şşşt. Nu cumva să te audă cineva vorbind aşa, o dojeni Maria

ruşinată. Parcă Dumnezeu n-a fost destul de bun cu noi, că ne-a adus aici, m-a făcut sănătoasă şi ne-a dat haine aşa de frumoase. Să-ţi fie ruşine, Roşie!

— Da, ar trebui să-ţi fie ruşine. Să nu te mai auzim că vorbeşti aşa ceva.

— Nu-mi spune tu ce să fac!

— Copii!

Maria nu îşi dădu seama cât dormise, dar când se trezi Hansie era plecat să se spele pentru masă. Maria se îndreptă spre baia femeilor şi se simţea din nou demnă, ca o mamă adevărată într-o casă adevărată. Se uită în jos şi atinse cu degetele rochia ei cu imprimeuri frumoase care îi fusese adusă cu un transport de haine din America şi pe care chiar ieri o aranjase ca să-i vină bine. Ce bine arată, faţă de halatul pe care îl purtase atâta timp în spital.

— Dumnezeu să binecuvânteze pe cea care a trimis-o, indiferent cine ar fi, rosti ea în şoaptă şi se întreba cum o fi arătând, dacă e bogată sau a dăruit-o din puţinul ei.

— Hoopa! îmi pare rău, doamnă, n-am observat că veniţi de după colţ.

— Nu-i nimic. Nici eu nu mă uitam pe unde umblu.

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

Cred că visam cu ochii deschişi.

Se uită ţintă la tânărul care se plecase să-şi ceară scuze. Oare faţa lui… nu este el acelaşi băiat care a făcut-o să-şi amintească de cineva de demult? Şi cu cine seamănă? De ce s-a uitat la ea aşa de ciudat şi apoi s-a întors, ca şi când ar fi recunoscut-o şi el?

Ce-ar fi să-l strige? După ce îşi ceruse iertare, acesta se întoarse şi plecase mai departe.

— Stai puţin, fiule. N-ai vrea să-mi spui cine eşti? îmi pari atât de cunoscut.

— Aşa vi se pare şi dumneavoastră? începu să râdă şi zise: Mă numesc Franz Gaeddert şi sunt din Alexanderwohl.

Ea simţi cum i se umplu ochii de lacrimi. Deci acesta era fiul Giselei.

— Mama ta a fost Gisela Hiebert Gaeddert? îţi aminteşti de Maria Penner, verişoara ei, sau erai prea mic ca să-ţi mai poţi aduce aminte?

El îi puse mâna pe braţ:

— Verişoara Maria! Bineînţeles că-mi amintesc. Acum mă grăbesc la fabrică, dar vin deseară să stăm de vorbă. Uitaţi cum facem: îmi iau porţia de mâncare şi servim cina împreună.

— Minunat! Dar, Franz… ezită puţin, dar trebuia să întrebe încă un singur lucru. Mai este cineva din familia voastră… înviată?

Băiatul a lovit cu piciorul ceva imaginar şi încercă să dea informaţiile ca şi când ar fi fost doar o situaţie statistică.

— Mama, în Siberia; tata a murit înainte de plecarea mea, sora Elizabeth s-a căsătorit, a rămas văduvă şi acum este în complexul CCM din Backnang. S-ar putea să vină aici mai târziu. Ceilalţi… ei bine, cunoaşteţi situaţia. Numai Dumnezeu ştie pe unde sunt.

Rămaseră cu ochii aţintiţi pentru câteva momente. Apoi băiatul stânjenit, se întoarse şi plecă.

— Sper să poată veni Elizabeth.

— Şi eu, zâmbi, zicând: Nu uitaţi voi veni la cină!

Ea îl privi cum coboară grăbit pe culoarul îngust, cu o mână în buzunar, un băiat înalt, destul de voinic şi încrezător. Avea un fel de a fi, care îţi dădea impresia că e foarte sigur de el, aproape indiferent la tragediile prin care trecuse. Dar în clipa aceea, când anii se transformară într-un pod şi între ei se înălţă înţelegerea, Maria văzu în el aceeaşi teamă de copilaş pe care i-o detectase în ochii lui cu câţiva ani în urmă. Ce ciudat că nu-l recunoscuse când l-a văzut prima dată, când s-a uitat la ea în salonul spitalului.

Necazul nu vine niciodată singur, dar nici binecuvântările, se gândea Maria în timp ce se pregătea de masă şi se aşeză la rând lângă copii. Încă nu îşi revenise din surpriza întâlnirii cu Elfrieda, o fată încântătoare, care primise şi ea ajutor spiritual de la lucrătorul creştin din Cetatea de Piatră. Elfrieda se ocupa de stenografie la biroul de imigrări al CCM.

Franz îi completă prima zi după ieşirea din spital, căci el era o legătură umană între lumea ei veche şi cea nouă. Hansie avea nevoie de compania cuiva mai mare, iar ea avea nevoie de zâmbetul încurajator al lui Franz. Dar mai mult decât orice, Franz simboliza pentru Maria speranţa, speranţa de a-l găsi pe cel care-i era mult mai drag decât fiul verişoarei ei.

Capitolul 17

— Hansie, acum du-te direct la rând şi nu mai pierde vremea. Ştii că avem un musafir la cină.

Maria privea chipul băiatului preocupat care tocmai ieşea pe uşă cu vasul pentru mâncare într-o mână şi cartela în cealaltă. Se mira cât de mult crescuse de la începutul lui noiembrie, când păşiseră pe poarta spitalului din Gronau. Datorită mâncării suficiente pe care o aveau şi a îngrijirilor date de CCM, copiii s-au înzdrăvenit, erau plini de viaţă, dar odată cu această energie proaspătă, au început să apară noi probleme. Maria putea să se încreadă în Roşie în orice loc, iar Hansie era atât de curios, de sociabil şi de plin idei, că niciodată nu ştiai la ce să te aştepţi din partea lui. Maria îşi amintea de prima lui plimbare, când îl urmărise pas cu pas, ca nu cumva să se atingă de foc sau să cadă în grajd sub copitele cailor. Acum reuşea să-şi stăpânească mai bine emoţiile şi nu se mai neliniştea atât de uşor.

Roşie pregătea masa.

— Mamă, am o idee, zise ea deodată. Hai să punem pe masă lucrul de mână pe care mi l-a dat sora Lisa şi vasul cu flori de câmp în mijloc. Ar arăta ca pentru musafiri.

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…"

— Da, Roşie, este o idee bună. Dar ia spune-mi, cum este cu lucrarea ta de la şcoală? Ai găsit versetul pentru motto?

— O, mamă, nici măcar nu am început. Să vezi cum a fost: pentru că nu avem suficiente culori să lucrăm, învăţătoarea ne-a spus câtorva dintre noi să căutăm versete şi să ne facem bine planul, în timp ce alţii lucrează. Eu sunt în ultimul grup.

— Bine, mă bucur pentru că nu ai început încă, am eu un verset minunat şi sper să-ţi placă şi ţie. Nevrând să-şi destăinuie ideea pe care o avea cu privire la Rosie, Maria încerca să-şi păstreze vocea normală.

— Ce verset, mamă? Ce… O, stai o clipă, este cineva la uşă.

— Intră, te rog, intră.

Pe uşa făcută dintr-o pătură intră, cu o faţă veselă, Franz.

— Eu sunt. Cine merge după mâncare pentru voi?

— Hansie, a plecat deja. Franz, îmi cunoşti copiii?

— Am văzut de multe ori fetiţa aceasta împreună cu fratele ei, dar până acum n-am ştiut că sunt verişorii mei. Sigur, îl cunosc pe Hansie; mă duc să-l caut şi ne vom întoarce împreună.

— Bine!

— E drăguţ, mamă, nu-i aşa? Acum, spune-mi care este versetul.

— Mai bine să-l lăsăm să fie o surpriză. Maria se mai gândea la ceva.

— Îmi plac surprizele, spuse Roşie, punând ultimele lucruri pe masă. Surprizele bune, nu cele care vin la miezul

Nicidecum părăsiţi nopţii.

După ce puseră pe masă vasul cu ciorba de fasole şi cartofi aburind, cei doi băieţi şi Roşie se aşezară pe pat, traseră masa aproape de ei, plecară cu toţii capetele şi rostiră, ca de obicei, *Segne Vater*, *diese Speise*. Apoi Maria le turnă ciorba în farfuriile grele de porţelan. După aceasta, dădu copiilor lapte şi le împărţi pâinea şi brânza. Franz aduse şi porţia lui de hrană rece.

— Câţi ani ai acum, Franz? Cred că nu erai mai mare decât Hansie când te-am văzut ultima dată.

Parcă îl vedea în faţa ochilor pe băiatul care venea desculţ de la muls. Faţa era aceeaşi, atât doar că ochii au o privire mai înţeleaptă iar experienţa i-a creionat pe frunte câteva linii fine.

— Douăzeci.

— Pare aproape imposibil.

Se uită din nou la faţa lui şi observă pe obraz o cicatrice fină, care nu era acolo când îl văzuse ultima dată. Observă cămaşa lui albastră, curată, care îi încadra frumos chipul bine îngrijit.

— De atunci ni s-au întâmplat o mulţime de lucruri, fiecăruia din noi, zise el, apoi schimbă repede subiectul.

— Tocmai ai ieşit din spital, nu-i aşa?

— Da, este prima cină pe care o servesc împreună cu copiii. Iar tu ne ajuţi să fie o adevărată sărbătoare. Nici nu pot să vă explic cum mă simt… ca o pasăre scăpată din colivie. Mi-ar plăcea să fiu poetă, să pot scrie ce simt.

— Ştiu cum te simţi.

— Ai fost şi tu bolnav mai mult timp? vru Roşie să afle.

„Cei ce cunosc Numele Tău, *se încred în Tine…*

— A fost mai rău decât să fiu bolnav. Am fost prizonier de război

timp de doi ani.

— Cum a fost? întrebă Hansie, care stătea lângă el şi îl privea cu admiraţie.

Franz se uită la Maria şi hotărî să nu intre în detalii.

— O, n-a fost chiar plăcut. Când am fost eliberat, m-am simţit şi eu ca o pasăre scăpată din colivie. Dar mai bine să vorbim despre altceva. Hans, tu în ce clasă eşti?

— Numai în clasa a cincea, răspunse el sobru, privind în farfurie. Dacă nu aş fi întrerupt şcoala de atâtea ori, puteam fi într-a şaptea.

— Ştiu ce înseamnă asta, îl consolă Franz, înţelegător. Şi eu am terminat cu şcoala înainte de vreme. Dar tu trebuie să munceşti mai mult, şi vei recupera.

— Acum, pentru că sunt acasă, pot să-i ajut mai mult pe Hansie şi Roşie. Viaţa în lagăr e departe de viaţa normală, dar faptul că sunt cu copiii e ceva minunat.

De aici conversaţia devie spre lucruri care îi interesa pe Rosie şi pe Hans, subiect pe care Franz îl aduse în discuţie şi îl continua cu mult entuziasm. Părea el însuşi plin de bucurie, iar Maria medita şi se odihnea în timp ce asculta, încercând să ţină pasul cu activităţile şi gândurile copiilor. Ce frumos ar fi ca Hansie să aibă parte de un om ca Franz, în viaţă!

N-ar fi vrut să-i întrerupă, dar zăngănitul vaselor din camerele învecinate se stinse. Toţi se grăbeau la spălătoria de vase, unde fiecare îşi spăla vesela lui personală sau a familiei la cazanul cu abur.

— Roşie şi Hans, mergeţi voi să spălaţi vasele, ca la amiază? îi întrebă Maria cu blândeţe.

Nicidecum părăsiţi

— O, mamă, n-ar putea Roşie să se descurce singură? Eu am fost după mâncare.

— Nu, eu cred că e mai bine să mergeţi împreună.

— Dar când vom reuşi să ajungem la rând şi să le spălăm, va fi deja ora de culcare, obiectă iar Hansie.

— Ne vom vedea mult mai des, dragii mei, îl asigură Franz. Chiar mă gândeam dacă aţi putea veni cu mine la plimbare mâine după ce vă întoarceţi de la şcoală.

— Eu sigur pot! zise Hansie cu ochii strălucitori, în timp ce dispăru împreună cu Rosie, ducând cu grijă stiva de vase.

Maria se uită după ei, ca să fie sigură că au plecat, apoi trase

draperia şi se aşează în faţa lui Franz.

— Acum, Franz, până se întorc copiii, vreau să-ţi spun câteva lucruri despre noi şi apoi aş vrea să ştiu ce te-a adus pe tine aici.

În câteva cuvinte, Maria îi povestit sumar călătoria ei. îi descrise pe scurt cum s-au întâlnit şi cum s-au pierdut de Hans, moartea micuţei Lenie, trecerea frontierei şi călătoria cu camionul până au ajuns în siguranţă la Gronau.

— Şi să ştii, Franz, eu îl slăvesc pe Dumnezeu pentru toate acestea. Cum de nu am avut şi noi soarta lui tanti Ani? A scuturat din cap şi a continuat: Dumnezeu are un scop, asta-i tot ce aş putea spune. Dar tu, Franz! Povesteşte-mi repede, cât mai suntem singuri.

— E aproape la fel ca la voi, verişoară Maria, până în ziua când în Polonia a dispărut mama. Am stat împreună cu Elizabeth şi mama cât am putut. Dar ştii cum a fost. Întotdeauna am avut mâncare destulă ca să nu murim, dar nu destulă ca să trăim. La un moment dat, am fost nevoit

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

ca eu şi Elizabeth să ne căutăm de lucru. Ea avea douăzeci de ani, iar eu şaisprezece. În acel timp, Polonia era încă sub ocupaţie germană. Am găsit de lucru la vreo 75 de kilometri depărtare de mama. Apoi, într-o zi când m-am întors acasă de la serviciu, am găsit o scrisoare adresată mie. Te prezinţi la armata germană sau plăteşti cu viaţa. M-am prezentat.

Am ţinut legătura cu mama şi cu Elizabeth chiar şi după ce am fost duşi cu forţa în Germania. Dar curând după ocuparea Poloniei de către ruşi, Elizabeth a mers în vizită la mama dar aceasta a dispărut. N-ar fi plecat fără să ne lase un cuvânt, dacă nu s-ar fi întâmplat ceva. Elizabeth a căutat-o zile întregi, dar n-a găsit nicăieri nicio urmă.

Spre sfârşitul războiului, germanii nu mai erau atât de exigenţi în ce priveşte vârsta şi experienţa ce se cerea pentru oamenii din Serviciile Secrete. Într-o zi, fără să-mi ceară permisiunea, mi-au dat ordin să mă mut în S.S. Comandantului meu i-a plăcut cum arăt; eram puţin mai voinic decât acum şi le plăcea de mine că sunt bine făcut.

Franz se opri şi se uită stânjenit la Maria.

— Am pe braţ semnul marcat de S.S., Maria. Asta înseamnă că nu pot emigra în Canada, aşa cum fac cei mai mulţi.

Vorbea în şoaptă şi Maria dădu din cap că înţelege. Nu era un lucru despre care oamenii ar fi dorit să vorbească.

— Cred că munca ta la S.S. a fost foarte neplăcută, nu-i aşa Franz? întrebă ea.

— Mulţi tineri cred că e o aventură, dar unele lucruri pe care a trebuit să le facem au fost iadul pe pământ, Maria. Sunt sigur că ai văzut destule orori şi nu vreau să mai adaug şi eu la ele. În mai 1945, când războiul s-a terminat, am

Nicidecum părăsiţi fost, din fericire, trimis ca prizonier de război într-un lagăr american. Am spus din fericire, pentru că atunci când am trecut prin Berlin, am văzut o mulţime de prizonieri de război din Rusia, care s-au întors la familiile lor şi nu aş dori să trăiesc prin ce au trecut ei.

Maria ştia ce înseamnă aceasta, pentru că văzuse şi ea câţiva.

— Îmi amintesc de un om care îşi căuta, în Berlin, soţia şi cei doi copii, continuă Franz. Chiar dacă i-a găsit, a fost probabil un şoc teribil, pentru că a plecat de acasă un om puternic şi sănătos şi s-a întors o epavă atât din punct de vedere fizic cât şi psihic. Avea nevoie de două bastoane ca să poată umbla şchiopătând şi pantalonii abia stăteau pe el.

— Am văzut unul căzut în şanţ. Câţiva oameni stăteau şi se uitau la el. Curiozitatea ne-a împins şi ne-am oprit şi noi să ne uităm. Piciorul îi sângera şi avea o culoare galbenă, îngrozitoare. Doctorul i-a spus că are nevoie de odihnă şi hrană, ceea ce însemna mai mult decât ar putea el să-i ofere.

— Imediat după război, înainte ca americanii să aibă posibilitatea să facă lagăre pentru prizonierii de război, am fost un timp prizonier la Kreuznach, un loc care era cam dărăpănat. Dar n-am stat mult acolo. Cei mai mulţi de acolo au fost eliberaţi după şase luni. Dar eu, pentru că am fost în S.S., am fost transferat la Regensburg pentru o perioadă de doi sau trei ani.

— Când a fost asta, Franz?

— La sfârşitul anului 1945, spuse el grăbit, ca şi când ar fi vrut să termine povestirea cât mai repede.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

— În acele lagăre, moralul era la pământ, Maria. La Regensburg era hrană suficientă, dar era o monotonie care aproape ne-a dus la nebunie. Dacă tu crezi că viaţa aici e monotonă, ar trebui să vezi cum e într-un lagăr pentru prizonierii de război.

— Franz, cum arăta locuinţa ta de acolo? întrebă Maria.

— Erau nişte barăci pe care germanii le foloseau pentru prizonierii lor. Erau la fel de confortabile ca toate lagărele, spuse el zâmbind.

— Aşa cum ţi-am spus, Maria, cel mai rău lucru a fost lipsa de spirit şi de curaj. Tinerii care şi-au pierdut încrederea în nazism, au rămas fără nimic. Pentru ei viaţa nu mai avea sens. Dreptatea era de partea celor tari. Uneori mă întrebam, dacă este vreo diferenţă între bine şi rău. Oamenilor nu le păsa ce fac sau ce vorbesc, pentru că nu credeau în nimic şi nu aveau deloc speranţă în Dumnezeu. A fost îngrozitor.

Îşi trecu degetele prin păr, cu ochii aţintiţi spre pământ.

— Apoi, într-o zi s-a întâmplat cel mai uimitor lucru. Am venit de la lucru şi tocmai mergeam să mă spăl ca să iau cina, când, pe hol am întâlnit un ofiţer american. Mi-a spus că a venit cineva să mă vadă. S-a dat puţin la o parte şi a păşit în faţă un tânăr. Nu era mult mai mare decât mine. Mi-a dat mâna şi a vorbit cu mine în Platt. Nu-mi venea să cred. L-am chemat în cameră şi mi-a spus că îi reprezintă pe fraţii noştri din Statele Unite şi Canada.

Franz făcu o pauză şi Maria observă că roşi.

— Am vorbit câteva ore şi cred că am vărsat şi câteva lacrimi. Când a plecat mi-a spus că se va ruga pentru mine

Nicidecum părăsiţi şi că CCM va face demersuri ca să fiu eliberat mai repede, în şase luni am primit actele. Bineînţeles, am venit la Gronau.

— Cred că CCM a intervenit pentru mai mulţi băieţi mennoniţi din lagărul pentru prizonieri de război, spuse Maria, întrerupând tăcerea lui Franz. îi păru bine că povestirea se termină înainte de venirea copiilor, care plini de hărnicie aranjară cu grijă vasele la capătul mesei. Apoi se aşezară de o parte şi alta a lui Franz.

— Unde locuieşti, Franz? întrebă Roşie.

— O, locuiesc în camera burlacilor, spuse Franz râzând. Ştii, asta e sus, la etajul doi.

— De ce nu te-ai căsătorit? îl iscodi Roşie.

— Nu crezi că e o întrebare prea personală pentru verişorul Franz? o dojeni Maria zâmbind. Se gândea că Hansie ar fi fost în stare să pună o întrebare atât de neaşteptată, dar, cea care întrebase era Rosie! apoi se uită la Franz, aşteptând un răspuns. De fapt şi ea era curioasă să afle.

El zâmbea, era zâmbetul lipsit de griji dar care nu spunea oamenilor adevărul, că el n-ar fi avut niciun fel de probleme.

— Cine, eu? Niciodată! Eu urăsc femeile, aşa e, cu excepţia micuţei Roşie, care e aici.

Din fericire, gândi Maria, Hansie nu observă cum se schimbase Roşie la faţă.

— Şi eu, spuse Hansie ferm. Lăsaţi-mă în pace fetelor! Dar asta era prea mult pentru Roşie.

— Poate Franz e unul care urăşte femeile, spuse ea, dar nu tu, Hansie. Chiar azi după-masă te-am văzut cu Irm…

— Vrei să taci?

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

Hansie era deja în picioare şi o împingea pe Rosie spre peretele din vest. Urmă un ţipăt din partea cealaltă a draperiei şi o trosnitură. Cu Franz în frunte, alergară toţi în camera vecină. Maria era pe urmele lor. Ceru iertare celor doi bătrâni care adunau de pe jos un scaun şi câteva farfurii de tablă.

— Nu-i nimic, spuse râzând doctorul cel bătrân. Se sperie puţin mama, de altfel, doar s-a întrerupt monotonia serii.

Veseli, statură câteva minute de vorbă, apoi familia Mariei se întoarse în camera lor.

— Într-adevăr e mai bine să plec, spuse Franz, refuzând invitaţia de a mai lua loc. Dar nu vă necăjiţi, mă voi întoarce. Nici nu ştiţi ce mult înseamnă pentru mine să am din nou o familie.

— Nu uita de plimbarea noastră de mâine, strigă Hansie.

— Bineînţeles că nu!

— Mamă, spuse Roşie, după ce Franz plecă, cred că mâine trebuie să spun învăţătoarei care e versetul pentru motto. Poţi să-mi spui la care te-ai gândit?

Copiii veniră mai aproape de Maria când aceasta începu să citească din Psalmul 27:

Domnul este lumina şi mântuirea mea, de cine să mă tem? Domnul este sprijinitorul vieţii mele; de cine să-mi fie frică?

— E un verset bun la care să te gândeşti şi după care să

Nicidecum părăsiţi te călăuzeşti, şi toţi au aprobat. Apoi fiecare se urcă în pat conştienţi de bunătatea lui Dumnezeu, care nu numai că îi aduse din nou împreună şi le dărui un nou prieten, dar le promise că El însuşi va fi cu ei şi îi va păzi cu grijă. De cine să le fie frică?

Capitolul 18

Altă gară, alt capăt de linie din cauza bombardamentelor. Viaţa lui Hans, care e permanent în călătorie spre vest, pare presărată cu staţi de tren. De data aceasta a stat prea mult. A pierdut prea multe luni în Berlin, oraşul cu inima lui mare, zdrobită, oraş cu cozi la pâine fără capăt, plin de ruine dezolante şi de schelete ambulante. Nu-i pasă unde va merge, dar trebuia să iasă din Berlin.

Gările! Cât de mult le ura! Le ura pentru că îi aminteau de o mulţime de tragedii, de ziua în care tatăl lui a fost deportat în Siberia, de noaptea când a sărutat-o pe Maria şi, luându-şi rămas bun de la ea, a lăsat-o plângând şi a plecat la oaste, în armata germană; sau de drumul fatal pe care l-a parcurs cu micuţa Lenie şi de cel spre casă, cu mâinile goale, sfârşind în agonie.

Înghesuindu-se nepăsător la casa de bilete, cumpără un bilet şi verifică mersul trenurilor.

— Va pleca puţin mai târziu, îl avertiză un agent, apoi adăugă cu o privire acră: poate mai mult decât puţin. Cine ştie? Oricum, mai bine te-ai hotărî să stai jos şi să aştepţi.

Stai jos! Hans era deja obosit de atâta stat. Dar ce era el.

Nicidecum părăsiţi o femeie bătrână, sau un bărbat? îl ardeau mâinile să facă ceva, o muncă bună, stabilă! De când a venit în Berlin a reuşit să se angajeze de câteva ori temporar, la curăţat de cărămizi. Dar cea mai mare parte din timp a fost fără lucru şi umbla fără rost pe drum, vorbind cu alţi „vagabonzi" sau adunându-se în grup şi discutând despre singurul subiect care îl obseda, adică despre căi şi metode de a fugi peste graniţă.

Nu a trecut mult şi Hans şi-a dat seama că nu de bani are nevoie pentru a trece dincolo de graniţă, într-una din zonele vestice. Mărcile erau practic fără putere. Într-o economie unde elementele de baza necesare existenţei, cum ar fi, untul, ouăle, cartofii, pâinea, cafeaua şi aşa-numitele ţigări „esenţiale", valoarea mărcilor cu greu putea fi simţită. Avea nevoie, bineînţeles de câteva mărci ca să-şi poată plăti biletul, dar trebuia să aibă ceva mult mai substanţial decât banii ca să cumpere oamenii şi să obţină favorurile de care are nevoie pentru

drum.

Odată a încercat să-şi vândă ceasul pe câteva pachete de ţigări, crezând că le va putea folosi mai târziu pentru călătorie. Dar toţi cei cărora le-a oferit ceasul, i-au râs în faţă.

— Ce-am putea face cu ceasul, l-a întrebat odată un vânzător ambulant, când a vrut să se târguiască. Ceasul e un lux, domnule. Noi vrem mâncare.

Şi aşa, în disperarea lui a plecat pentru câtva timp din Berlin, ca să se angajeze la o fermă. Fermierul şi-a dat imediat seama că se pricepe la agricultură şi s-a bucurat că are un ajutor la recoltat. Când n-a mai avut nevoie de ajutorul lui Hans, l-a plătit cu generozitate.

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

Şi cât de bogat se simţea Hans când s-a întors la Berlin cu un sac greu de cartofi! Nu şi-ar fi luat nicio clipă privirea de la cartofi; noaptea erau perna lui, iar ziua o companie nelipsită.

Se aşează pe un scaun liber, luând poziţia lui obişnuită şi privind la mulţimea ce roia în jurul lui. O doamnă îmbrăcată cu grijă, probabil cu cele mai bune haine ale ei, caută în geantă şi scoase o chiflă neagră. Hans era şi el foarte flămând dar nu îndrăznea să dea banii pe mâncare, pentru că voia cu orice preţ să plece din Berlin. Pe uşă intră o mamă care trăgea după ea cinci copii mici. În braţe îl ţinea pe cel mai mic, dar ochii îi umblau ca un reflector în toate părţile. Era trasă la faţă. Hans îşi aminti de femeia care trăia într-un buncăr pe strada lui, puţin mai jos de el; era o văduvă bolnavă care locuia împreună cu copiii într-o cameră fără lumină, fără paturi şi aproape fără mâncare. Nu o dată i-a văzut pe copii căutând prin gunoaie sau îngrămădindu-se pe stradă ca să adune surcele.

Pe lângă aceasta, Berlinul postbelic, cu o populaţie de peste 3.000.000 de locuitori, cu puţine mijloace de transport dar cu suprafeţe mari acoperite de moloz, era un loc deprimant în care să locuieşti. Fizic era la pământ; politic era divizat între patru mari naţiuni şi era situat în centrul teritoriului ocupat de ruşi. Atmosfera era tensionată, oamenii abătuţi. De multe ori, Hans se simţea ca un copil mic, care s-a pierdut de mama lui, hoinărind fără casă, fără lucru, nedorit de nimeni şi singur.

Agitat, ieşi încet pe uşă. Nu voia să meargă departe, dar nu suporta să stea în gara aceea afumată. Mai bine să stea în stradă şi să privească mulţimea care umblă, oricât

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine!*

de plictisitor ar fi fost, decât să stea fără rost cu braţele încrucişate în depoul acela sufocant.

— Oh, îmi pare rău.

Nu o observă pe bătrânica uscăţivă decât când se lovi de unul din sacii grei pe care îi ducea în braţe. Ridică grăbit legătura de surcele, adunând cu atenţie toate bucăţelele care căzură prin deschizătură. Apoi se trezi privind-o mirat în faţă, gândindu-se că are cel puţin şaptezeci de ani şi ar fi putut să-i fie mamă. Lemnele erau prea grele pentru ea. Greutatea lor o dobora.

— Mulţumesc, zise ea zâmbind. Nu oricine e aşa amabil cu o bătrână.

După ce o asigură că o ajutase cu plăcere, ea îndrăzni să-i ceară un alt favor.

— Ai putea să-mi spui, domnule, cum pot ajunge de aici la Brenzstrasse? Lăsă sacii jos şi se aşeză pe unul din ei, gâfâind obosită.

— Nu-i departe, a patra stradă la stânga şi apoi a treia la dreapta.

Deodată pe Hans îl cuprinse un val de milă pentru sufletul acela bătrân de mamă.

— Sunteţi singură? era să spună „şi dumneavoastră".

— Nu. Am pierdut toţi copiii, dar tata şi eu ne avem încă unul pe celălalt. Ochii i se umplură de lacrimi. Nu putem ieşi de-odată amândoi, pentru că avem o singură pereche de pantofi pe care îi purtăm pe rând. Astăzi e rândul meu să îi port, şi tata se odihneşte.

După ce o ajută să ia sacii în spate, femeia plecă, lăsându-l din nou supărat; supărat pe Dumnezeul în care credea Maria, un Dumnezeu care lasă să se întâmple

asemenea lucruri.

Hans ştia că e încăpăţânat, că are şi el vina lui, dar nimeni nu

putea să-l acuze că e nepăsător faţă de durerea altora. Pe cât era de mândru şi de sceptic, pe atât de sensibil era la necazurile altora, care deveneau automat şi ale lui. Poate de asta era atât de dezamăgit de Dumnezeu, care rămâne departe de situaţiile grele prin care trec oamenii, care nu face nimic pentru cei ca sărmana bătrână. Hans era un simplu om, dar dacă ar fi avut puterea, pe care ei cred că o are Dumnezeu, era sigur că ar putea conduce mai bine universul.

Bineînţeles, trenul întârzia. Datorită crizei de combustibil, în Germania postbelică trenurile erau rare şi foarte aglomerate; ca urmare a dezbinării produse de război, staţionările erau lungi şi confuze. Trecu oră după oră şi Hans era tot afară, sprijinit de peretele gării, stând ca o pasăre: când pe un picior, când pe celălalt şi făgăduindu-şi că aceasta e ultima oră pe care o petrece în Berlin. În curând va gusta libertatea, libertatea, LIBERTATEA.

În acest timp urmărea omenirea care şchiopăta, un popor risipit cu picioare obosite, cu trupul slăbit şi duhul frânt. Idealurile şi idealismul zăceau la picioarele Berlinului, pentru că astăzi oamenii nu mai umblau gândind frumos, având gânduri de glorie. Nevoile elementare ale vieţii, o ladă de cărbuni, un sfert de kilogram de cafea, nişte ţigări, o bucată de pâine sau ceva îmbrăcăminte, erau cele mai mari probleme şi nu puţini erau cei îngrijoraţi de procurarea lor.

Şi după toate acestea, dacă există Dumnezeu, va putea El condamna un om care „face rost" de nişte cartofi pentru familia lui flămândă? Va pedepsi o mamă care a încercat

Nicidecum părăsiţi fără rost să găsească mâncare, când, îngheţată de frig şi cu dureri din cauza foamei, se hotărăşte să pună capăt tuturor acestor lucruri pentru ea şi copii?

Hans intră şi ieşi din gară de nenumărate ori, numai ca să rămână cu mintea limpede în mijlocul mulţimii gălăgioase cu care era înţesată clădirea. Dar când un şuierat lung, care nu putea fi confundat, anunţă de departe sosirea trenului, Hans sări pe peron ca o săgeată, pierzându-se în mulţime hotărât, fără niciun pic de politeţe, aşa cum obişnuia să fie în ultimele luni.

Să ajungi în tren era o problemă de supravieţuire a celor mai puternici.

Mii de oameni aşteptau trenul. Emoţiile erau puternice, femeile bătrâne se rugau de cei din jur să nu le strivească şi prin aer zburau ţipete şi înjurături. Hans, înghesuit într-un compartiment de opt locuri

în care erau douăzeci şi nouă de pasageri, simţea că este îngropat de viu. Când trenul porni, oamenii de afară ţipau, plângeau şi se jeleau. Cei din interior respirau uşuraţi. Ei erau în tren şi se îndreptau spre destinaţie, erau fericiţi că nu trebuie să stea agăţaţi pe afară, aşa cum mulţi alţi călători erau obligaţi să facă.

Ca să nu creeze suspiciuni, intrând în raza frontierei, Hans decise să coboare la jumătatea distanţei dintre Berlin şi zona de divizare ruso-americană. Trenul era o cursă locală şi oprea în toate staţiile, ca pasagerii să poată coborî şi orăşenii să poată cumpăra câţiva pui sau cartofi de la prietenii sau rudele lor care erau fermieri. La fiecare oprire aveau impresia că nu mai porneşte din loc. Astfel, pe la miezul nopţii, Hans coborî din tren după patru ore de călătorie. În această primă parte a drumului nimeni nu

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

verificase biletele.

Hans vorbi ore în şir cu oameni care primiseră scrisori de la prieteni din zona americană şi cea britanică, aflând lucruri care să-l ajute să fugă peste graniţă în siguranţă, îşi planifică bine ce trebuia să facă. Totuşi era agitat din cauza necunoscutului. Află că numai 40 de procente din refugiaţii care încearcă să treacă reuşesc să ajungă cu bine de partea cealaltă. Ajunge o singură greşeală în plan, un singur cuvânt rostit, un singur pas greşit pe drum ca să cadă în groapa pe care singur şi-a săpat-o.

Linia de frontieră care separă estul de vest fusese bine fortificată, cu turnuri din care soldaţii din zona de est puteau vedea la o distanţă de câţiva kilometri. Mai mult, soldaţii pedeştri şi câinii bine dresaţi erau permanent gata să prindă bărbaţii, femeile şi copiii care încearcă să treacă de cealaltă parte. Exista şi un loc pe unde se putea trece legal, dar cei care aveau actele necesare pentru a trece „Marea Roşie erau foarte puţini. Cea mai bună soluţie era să găsească un om de încredere, care a trăit în această zonă toată viaţa şi ştie pe ce cărări trebuie să meargă şi care este de acord să-l însoţească în schimbul unei plăţi. Hans nu reuşi să afle niciun nume, datorită secretului care trebuia păstrat, dar ştia că poate găsi asemenea oameni. Era hotărât să meargă la risc.

Dis de dimineaţă, în ziua următoare, pe când era deja în cel de-al doilea tren, Hans găsi primul indiciu. Nu mai era niciun oraş mare în apropiere şi în compartiment erau puţini oameni, iar Hans găsi un loc liber. Fiind foarte prevăzător cu străinii, nici măcar nu-l băgă în seamă pe colegul lui de călătorie, privind plictisit şi neliniştit prin fereastra prăfuită.

Totuşi, curând vecinul lui demonstra că este un om sociabil. Cât timp vorbi, Hans îl încuraja cu câte un zâmbet sau se arătă de acord cu el, dând din cap. Era un tinerel slăbuţ cu ochi ageri, un încrezut care le ştie pe toate.

Când se apropiară de staţie, se întâmplă inevitabilul. La o oprire obişnuită, trenul a fost înconjurat dintr-odată de soldaţii din Zona de Est, care verificau biletele pasagerilor şi motivul pentru care aceştia veniseră în zona de graniţă. Hans scoase biletul din buzunar şi, cu o expresie de nepăsare pe faţă, repeta în gând povestea pe care o ţesuse de-a lungul drumului de la Hengstfeld.

— Dumneata! strigă ofiţerul la Hans. Colegul de compartiment al lui Hans tocmai îi explicase că se întoarce

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…"

la Rager dintr-o călătorie de afaceri, pe care o făcuse la Berlin. Locuia la Rager şi avea actele doveditoare.

— Tu? Unde sunt actele tale?

— Nu am, domnule, dar eu locuiesc în Hengstfeld şi merg la unchiul meu bătrân, care m-a rugat să-i fac o vizită.

Soldatul ridică din sprâncene.

— Şi pot să te întreb cum îl cheamă pe unchiul tău?

— Arthur Baumann, răspunse Hans atât de convingător, că şi lui îi venea să creadă că e adevărat.

Dar soldatul nu era mulţumit.

— Care este adresa lui din Rager?

— Hauptstrase, numărul două sute treizeci şi doi. Aceasta era „Strada Principală" din fiecare oraş. Şi la asta se gândise Hans cu atenţie.

Pe faţa soldatului se citea un mare semn de întrebare. Tocmai

atunci a fost întrerupt de un alt controlor.

— Mă voi întoarce, spuse el, şi plecă împreună cu colegul lui, care se certa cu un pasager din compartimentul vecin.

Hans era cu sufletul la gură, dar soldatul nu se întoarse decât după vreo zece minute şi când ajunse, trecu la pasagerul care era în faţa lui Hans.

— Ce bine ştii să minţi, nu-i aşa? îl dojeni cel de lângă el, după ce soldaţii nu-l mai puteau auzi.

— Ce vrei să spui? întrebă Hans, supărat că tânărul îl cunoştea aşa de bine.

— O, nimic, doar că te-am văzut când ai urcat în alt tren, în Berlin.

Hans roşi.

— Cred că mă confunzi.

161

Nicidecum părăsiţi

Pe buze îi apăru un nou zâmbet.

— Încă ceva, întâmplător locuiesc pe Haupstrasse în Rager. Nu există numărul 232. Locuiesc la capătul străzii, la numărul 105.

În depărtare se zărea deja staţia Rager şi adversarul lui se pregătea să se ridice.

— Dar nu contează, continuă el, văzând că Hans dă înapoi. Nu te îngrijora.

Apoi adăugă, cu o voce scăzută:

— Dacă ai nevoie de cineva să te ajute să treci, ştiu eu un om care cunoaşte bine zona. A ajutat mulţi prieteni de-ai mei. Ce-mi dai în schimbul cărţii lui de vizită? Nu ştiu ce ai în sac, dar am putea face un târg.

Hans gândi repede. Oare îi spune adevărul acest tânăr sau vrea să câştige ceva de la el? Cine ştie, ar putea fi chiar un spion. Ezita.

— Uite, frate, nu te păcălesc. Am fost sincer cu tine. Ţi-am spus şi adresa mea. Nu-i nicio capcană.

— Bine, îmi dai cartea de vizită şi eu îţi torn două kilograme de cartofi în sacoşă. Atât îmi pot permite. E bine?

— S-a făcut!

Străinul îl urmări pe Hans cum cântărea cartofii, stabilind greutatea lor după experienţa pe care o avea. Cartofii erau mari şi amândoi au fost mulţumiţi cu cele două kilograme. Apoi îi dădu lui

Hans cartea de vizită, uitându-se la el cum o citeşte.

— Ei bine, succes, prietene. Vei avea nevoie de ea.

Şi plecă, lăsându-l pe Hans stupefiat de şansa care i se părea că îi ieşise în cale. Cred că Maria ar numi întâmplarea aceasta drept răspuns la rugăciune, se gândi el zâmbind singur.

apitolu! 20

I

Totuşi, când Hans coborî din tren, în gara Rager, gândurile lui erau umbrite de nesiguranţă. Până aici a fost bine, dar ce-i mai greu, abia acum începe. Mai mult, întrebările soldaţilor şi cercetarea făcută de vecinul curios, îl zdruncinară puţin.

Punând preţioasa sa carte de vizită în buzunar, trecu repede prin gara mică şi ajunse afară în aerul proaspăt. Era important să umble încrezător, să lase impresia că merge undeva anume. Dacă hoinăreşte fără sens, poate atrage atenţia asupra lui; nu putea fi sigur că nu îi va întâlni din nou pe acei soldaţi din tren.

Rager părea destul de mic şi a rămas nebombardat în timpul războiului. Nu era diferit de alte oraşe germane pe care le-a văzut: străzile înguste erau pavate, turnul bisericii se înălţa spre cer, mult deasupra coşurilor modeste ale căsuţelor aliniate de-a lungul străzii, cu ferestrele deschise şi cu hainele de pat atârnând să se aerisească. Copiii cu feţe palide se jucau visători pe străzi; oamenii bătrâni stăteau şi priveau trecătorii, mame tinere mergeau grăbite spre centru ca să stea la rând la pâine sau în piaţă să cumpere de la

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

negustori şi ţărani hrana de care aveau nevoie pentru cei de acasă.

Hans îşi aranja sacul de cartofipe spate şi, dezmorţindu-şi muşchii înţepeniţi, făcu o plimbare în jos pe Bahnhofstrasse. Pe cartea de vizită din buzunar era scrisă adresa atelierului unui pantofar de pe

Moerickestrasse.

Hans se gândea că aceasta e munca pe care o face în timpul zilei, ca pretext pentru afacerile lui.

Se opri puţin ca să-şi studieze pantofii. Bineînţeles că aveau nevoie urgentă de reparaţie. Nici nu voia să-şi amintească de iarna trecută din Berlin, umblând pe străzile înzăpezite, cu degetele aproape îngheţate. Un singur gând îl frământa în timp ce căuta atelierul. Se poate încrede în străinul din tren? Cum ar putea fi sigur că nu e o capcană demonică? Există o mulţime de oameni josnici care se joacă cu inimile şi sufletele oamenilor doar ca să îi piardă.

Până când se deschiseră magazinele, Hans a avut timp destul să studieze bine oraşul şi să-şi formeze o idee corectă despre locul unde este aşezat. Era dimineaţa târziu când pornise spre Moerickestrasse. Îşi şterse stropii de transpiraţie de pe frunte, bucuros că Rager nu era prea mare şi că magazinul nu este situat în centrul comercial al oraşului. Dimpotrivă, Moerickestrasse trecea printr-un parc liniştit. Sub ulmii răsfiraţi găsi firma „Reynold Bresher, Reparaţii de încălţăminte".

Cu siguranţă, este un pantofar întreprinzător, medita el, în timp ce căuta să pară nepăsător, încetinindu-şi mersul din cauza căldurii.

— Doamna Bresher? întrebă el, sperând că omul pe care îl caută nu este acest tânăr ucenic care îl întâmpină când intră.

— În spatele magazinului, domnule, îl îndrumă băiatul, ridicând unealta şi începând să fluiere, în timp ce îşi relua lucrul.

Hans porni printre sculele puse dezordonat şi ajunse într-o încăpere întunecoasă, unde abia putea să vadă. Când ochii i se obişnuiră cu întunericul, a văzut un om scund, de vârstă mijlocie, bine clădit, cu privire perspicace. Aşteptă până când Bresher termină de explicat ceva despre pantoful pe care îl reparase.

— Îmi pare rău, dar asta e tot ce am putut face. Am lucrat cât am putut de bine. Vei putea să-i porţi încă şase luni.

Clientul ridică din umerii lui încovoiaţi şi se încruntă.

— Dacă asta-i tot ce puteţi face, n-am ce să mai zic, dar probabil şase luni voi umbla desculţ.

Bresher se făcu că nu aude nemulţumirea omului şi se întoarse brusc spre Hans, privindu-l ca şi când ar fi spus: „Cu ce vă pot ajuta?"

— Pantofii, răspunse el repede, văzând că omul celălalt mai poate încă să-l audă. Ştiu că sunt foarte stricaţi, dar mai am nevoie de

ei mult timp. Cât îmi cereţi ca să-i reparaţi?

Celălalt client se îndepărtă şi Hans îşi scoase pantoful ca să-l poată arăta mai bine.

…! Măi băiete, voi îmi aduceţi pantofii când ar trebui aruncaţi şi vă supăraţi dacă nu pot să-i fac să arate ca noi. Să văd ce pot face, dar trebuie să te mulţumeşti cu ei cum vor fi.

Îşi ridică privirea de la pantof la faţa lui Hans.

— Prefer plata în natură. Ai ţigări?

I

Nicidecum părăsiţi

Hans respiră adânc. Trebuie să clarifice situaţia înainte de a veni alţi clienţi.

— Am un sac de cartofi mari aici, spuse el, arătând spre bagajul de la picioarele lui. Aş vrea să-mi reparaţi pantofii, dar cineva mi-a dat cartea dumneavoastră de vizită pe tren, când veneam spre Rager. Aş vrea şi…

Prudent, îl urmări cu atenţie.

Bresher lăsă jos din mână bucata de piele.

— Pot să văd cartea de vizită? spuse el încet, în şoaptă, privind să nu fie nimeni înjur.

Apoi bătură palma.

— Da, da, da! Eu sunt omul care te poate ajuta. Se apropie ca să fie sigur că nu vorbeşte prea tare.

— Deseară?

— Cât se poate de repede, domnule!

— Câţi cartofi poţi să-mi dai?

— Pe toţi!

— Frumos. Poţi să-i laşi acum. Deseară nu vom avea vreme de plată. Cunoşti oraşul?

— M-am plimbat prin el azi dimineaţă.

— Îţi voi explica cât mai simplu. Cobori pe Bahnhofstrasse, cinci străzi dincolo de depou. Uite aici un creion. Mai bine scrie. Te întorci pe Panoramweg şi mergi pe stradă cam un kilometru. Ai înţeles? în zona rezidenţială. Ne întâlnim la pâlcul de pomi de pe partea dreaptă pe Panoramweg. La ora nouă. Da?

— Da.

Bresher se sprijini pe tejghea şi se uita la Hans.

— Ai înţeles bine indicaţiile?

— Da, sunt sigur.

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

— Atunci ne întâlnim deseară.

Dădu mâna cu Hans în semn de încheiere şi se întoarse spre următorul client. După felul în care îi dădu drumul, Hans ştia că uitase cu desăvârşire de repararea pantofilor. Dar nu-i mai păsa. Nici măcar nu s-ar fi gândit să-şi repare pantofii, dacă nu ar fi avut nevoie de un pretext pentru discuţia cu Bresher.

Ziua trecu încet. Hans avu mult timp să se gândească, mult prea mult timp, deşi era deja obişnuit cu lenea. Se retrase în parcul mic, pitoresc şi acolo îşi mâncă porţia de pâine. Într-un târziu, plictisit de un bătrân din parc, care avea chef de vorbă, plecă prin oraş, căutând Panoramaweg, apoi citi un ziar într-o librărie.

Orice, numai să treacă timpul. Hans încerca din greu să-şi potolească neliniştea interioară, căutând să pară stăpân pe sine. Încercă chiar să se gândească la alte lucruri, dar ca un bumerang, gândurile i se întorceau din nou la aventura din noaptea următoare. Oare poate avea încredere în Bresher? Va veni oare pe Panoramaweg, acum, după ce a primit deja cartofii de la Hans?

În sfârşit, sosi şi ora stabilită. Hans nu întârzie la întâlnirea aceea misterioasă. Şi Bresher era acolo! Bătrânul îi aruncă o privire rapidă, pătrunzătoare, care îl făcu să se simtă naiv şi complexat.

— Ştii să înoţi?

— Nu prea bine.

— Hmmm. Atunci asta o excludem. Bresher se sprijini de un pom, privind dincolo de ghetele lui pline de praf.

— Cunosc două rute. Cred că amândouă sunt sigure. Una este mai departe de turnul de control decât cealaltă.

167

Nicidecum părăsiţi

Ar trebui să fii un înotător foarte bun ca să poţi trece pe acolo. În locul acela este un râu care separă cele două zone. Altfel trebuie să treci printr-o mlaştină. Plină de obstacole, îţi asumi riscul?

Hans dădu din cap sobru. Nu avea ce să piardă.

Călăuza lui îşi strânse bine şireturile.

— Atunci, e mai bine să pornim. E o noapte bună. Gărzile nu pot vedea la distanţă mare din cauza ceţii.

Se opri emoţionat.

— Dar sunt mult mai vigilente, aşa că trebuie să fim foarte atenţi.

— Vii cu mine tot drumul? întrebă Hans pe când ieşeau din oraş. După ce puse întrebarea, realiză că aceasta suna ca şi când Hansie ar avea nevoie de protecţia tatălui.

— Asculţi tot ce îţi spun şi nu mă bagi în încurcătură şi atunci te duc cea mai mare parte din drum. Restul vei putea merge singur.

Hans şi-ar fi dorit să nu fi întrebat. Suna prosteşte, ca şi când i-ar fi fost frică. Cred că am slăbit, se gândi el, amintindu-şi de lunile petrecute în armata germană. A fost o perioadă de disciplină severă, zile întregi în care se ferea de gloanţele care şuierau în jurul lui şi pe deasupra capului, nopţi în care înţepenea în tranşee, ore lungi, în care nu avea nimic de mâncare, minute cât munţii pline de teamă şi teroare.

Deodată liniştea nopţii a fost întreruptă de două împuşcături, nu prea depărtate.

— Hei, prietene, adună-te! Eşti tare fricos.

— Îmi pare rău.

— Ţie nu ţi se va întâmpla. Îţi garantez. Probabil sunt

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

nişte nătărăi care au încercat să treacă singuri. Şi gloanţele probabil nu i-a nimerit.

Dar se poate să-i fi nimerit. Hans ştia mai bine. Aruncă o privire în direcţia din care se auziră împuşcăturile şi încercă să cerceteze locul.

— Nu par a fi venit dinspre turn, nu-i aşa? spuse el cu voce tare, păşind în urma călăuzei lui pe câmpul pustiu. După cum realiză, erau cam la un kilometru depărtare de turn.

— Fii atent pe unde calci, îl sfătui omul, fără să ţină cont de întrebarea lui. E cam alunecos. Ocoleşte noroiul. Ţine-te aproape.

Cei doi se opriră de multe ori, cercetând întunericul şi ascultând cu atenţie până să ajungă la şopronul improvizat în spatele unei mici case ţărăneşti. Observând lumină prin jaluzele, Hans îşi dădu seama că este cineva acolo. Bresher traversă paj ştea pustie din faţă, fiind atent la toate semnalele şi se opri lângă şopronul protector.

— Aici locuiesc doi bătrâni, explică el, ca din întâmplare, ca şi când ar fi citit gândul lui Hans. Nevinovaţi ca porumbeii. M-am jucat mult aici când eram copil.

Apoi se târî cu grijă pe lângă şopron, privind cu atenţie câmpul

din faţa lui. Vorbea doar în şoaptă şi Hans simţea aerul lui cald în spate, pe gât.

— Vezi pădurea de dincolo de lanul acesta de grâu? Când lumina farului este în cealaltă parte, o luăm la fugă. Ai înţeles?

Ochii lui pătrunzători îl cercetară din nou pe Hans.

— Fugi ca o căprioară, ai înţeles? Uşor şi repede. Fără niciun zgomot. Dacă strănuţi îţi rup gâtul. Gata, pornim!

Nicidecum părăsiţi

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

Deşi Hans fugea repede în împrejurări obişnuite, acum nu-i venea să creadă că în noaptea aceea a reuşit să fugă atât de repede peste câmp, fără să fie văzut. Fără să-l avertizeze, călăuza se opri, chiar în faţa lui şi, ca să nu cadă peste el, se aruncă într-o tufă.

Bresher se îngrozi.

— Ce… ai păţit? a înjurat el. Încă un zgomot ca acesta şi vom fi amândoi morţi.

Pe măsură ce înaintau pe poteca îngustă din pădure, trecând peste obstacole şi ferindu-se de crengile care atârnau, admiraţia lui Hans faţă de călăuza lui creştea tot mai mult. Bresher însuşi avea o mulţumire negrăită pentru vitejia sa, pentru felul în care cunoştea locurile, pentru abilitatea de a găsi potecile, pentru încrederea şi cutezanţa de a-şi făuri drumul prin labirintul de gropi şi ascunzători. În sfârşit, ieşiră din pădure şi ajunseră în iarba înaltă şi umedă a mlaştinilor.

Deodată Hans simţi că-i alunecă pământul de sub picioare. Bresher ajunse în impas şi fără îndoială era foarte alarmat. Fără niciun cuvânt se aruncă la pământ cu faţa în jos, camuflat fiind de iarba înaltă. împietrit de frică, Hans procedă la fel, dar nu înainte de a vedea ceea ce îl îngrozise pe Bresher.

La vreo cinci metri distanţă Hans văzu nu o lumină, ci două. Aveau lanternele aprinse, vorbeau tare şi mergeau cu pas greoi prin mlaştină. Paşii se apropiară. Erau din ce în ce mai aproape. Ajunseră atât de aproape, încât Hans era sigur că ofiţerii se vor împiedica de trupurile lor. Apoi se întoarseră.

Ar fi vrut să se uite după ei, când era sigur că sunt destul de departe, dar urmă exemplul lui Bresher, care stătea perfect nemişcat, atent să nu se clintească, deşi erau la distanţă destul de mare faţă de ei. Mai târziu, călăuza se ridică în picioare, privi cu atenţie înjur şi se

întinse.

— A fost un raid foarte aproape de noi. De mult n-au mai fost aşa de aproape. Şi încă nu am scăpat de pericol. Au lanterne şi sunt înarmaţi. Încă nu e prea târziu să-ţi zboare creierii.

Apoi mai făcu câţiva paşi şi se uită în toate părţile, ascultând şi privind spre mlaştină ca un animal urmărit.

— Aruncă-te în iarbă din nou, spuse el în şoaptă, lăsându-se pe genunchi.

— Vine lumina de la turn. Cred că ar fi mai bine să ne târâm tot restul drumului. Nu mai este mult. E mai sigur.

— În coate şi în genunchi?

— Ai auzit ce-am spus!

Aşa că se târâră ca nişte copii mici, mergând când într-o parte, când în cealaltă, furişându-se şi din când în când alergând în galop pe distanţe mici, aceasta aducându-le uşurare.

Apoi, deodată totul se termină. Bresher se opri încă o dată şi îi arătă câteva luminiţe slabe, dincolo de câmpul în care erau.

— Ei bine, prietene, ai reuşit. Ţi-ai câştigat libertatea. Ascultă sfatul meu şi fugi până treci de acest câmp şi de oraşul de acolo. Dacă aş fi în locul tău, nu m-aş opri până la Kassel.

Apoi se întoarse, iar Hans era mult prea ocupat cu sfaturile ce i-au fost date, ca să ia în seamă direcţia în care a plecat. Aproape se revărsau zorile când intră în Kassel.

Nicidecum părăsiţi târându-se mai mult decât în toată viaţa lui. Sub stratul de sânge şi noroi care îl acoperea, carnea lui era numai răni şi vânătăi. îl durea fiecare încheietură; prin găurile de la pantaloni i se vedeau rănile din genunchi; tot trupul îl durea de la căzăturile ce le suportase şi de la obstacolele pe care nu reuşise să le ocolească.

Dar nu se plângea de nimic, pentru că respira aerul răcoros şi curat al libertăţii. Şi nu oricine avea o asemenea şansă, medita el gândindu-se la sărmanii oameni care au încercat să treacă dar au fost ucişi exact de cei de care se ascunseră el şi Bresher.

Hans simţi dintr-odată nevoia să se roage. Dar cui ar fi putut să se roage? Nu putea mulţumi unui Dumnezeu în care nu credea. Încurcat, se aşeză pe marginea drumului, în iarbă, adormind ghemuit.

Capitolul 21

Obosită, Maria îşi îndreptă umerii şi se ridică să se întindă puţin. Era deja întuneric şi nu mai putea coase. Aşeză cu grijă rochiţa pe pat, aranjând-o cu satisfacţie, în timp ce şi-o imagina pe Rosie îmbrăcată cu ea duminică, împlinindu-şi astfel visul pe care-l avusese de când lucrătorii de la CCM i-au dat Mariei cele două rochii vechi.

— E o rochiţă frumoasă, dar este puţin prea scurtă pentru Roşie, îi spuse Mariei când era rândul ei să primească ceva haine noi.

— Avem aici şi o rochie veche, cu care nu ştim ce să facem. Crezi că ai putea să le combini aşa încât să faci o rochie pentru fetiţă?

Cele două materiale se potrivesc bine, gândise Maria, observând că le poate combina, punând o fâşie din materialul mai închis în talie şi alta adăugând-o în partea de jos, aşa încât să-i fie destul de lungă. Maria transformase rochiţa folosindu-se de toată imaginaţia ei, astfel încât să arate cât se poate de bine. Şi, dintr-o altă parte bună a rochiei vechi, cârpise o cămaşă pentru Hansie. Când se întoarse în camera ei cu rochia, Maria era încântată că reuşise să coase toată

Nicidecum părăsiţi ziua, astfel ca seara să fie gata de probă.

N-a lucrat singură; sătulă de singurătate, a mers pe verandă unde erau croitoresele şi a discutat cu ele despre reparatul hainelor, primind astfel multe informaţii utile şi povestind vesele toată după-masa. Doamna Krahn a desfăcut de tot un costum pentru fiul său, ca să întoarcă materialul pe partea cealaltă.

— De multă vreme era aşa jerpelit, spuse ea, şi tăie repede cu o foarfecă toate cusăturile. Am să fac tot ce pot ca să arate bine duminică, la biserică.

— Cred că un copil ajunge să-şi piardă respectul de sine dacă umblă prea mult timp îmbrăcat mai rău decât ceilalţi, acceptă doamna Isaak, făcând o pauză mare ca să poată număra ochiurile la bluza de lână din Canada pe care o tricota.

— Oare ce se va întâmpla cu Irmgart, în ce priveşte respectul de sine, dacă va fi nevoită să poarte asta când umblă pe afară? – întrebă mama acesteia râzând, din celălalt colţ al mesei.

Toate începură să râdă când se uitară la sărmanul combinezon

pe care îl ridicase ea. Susie Dyck cârpise de atâtea ori combinezonul fiicei ei, încât cu greu puteai spune care era culoarea lui iniţială. Dar era încă un combinezon şi Irmgart avea să-l poarte până se va uza complet.

Da. Fusese o după-masă plăcută şi Maria abia aştepta să o vadă pe Rosie în rochia nouă pe care aproape o terminase, împături haina preţioasă, o aşeză lângă ea întrebându-se de ce copiii nu s-au întors de la şcoală. Ar fi dorit mult ca ei să vadă în viaţa acesteia versetul de pe perete, pe care Roşie îl scrisese cu atenţie. Dar, parcă după pierderea Leniei şi a lui

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…"

Hans se simţea mai legată de copii şi se îngrijora pentru ei mai mult decât ar fi trebuit. Uneori lupta mult ca să poată rosti „facă-se voia Ta" atunci când se ruga.

Auzi o bătaie uşoară în perdeaua de la intrare şi o voce de bărbat, chiar în faţa camerei.

— Poştaşul! anunţă Franz nedumerit ivindu-se de după perdea. Am trecut pe la poştă şi m-au rugat să-ţi aduc scrisoarea aceasta. Cred că oamenii au început să se obişnuiască cu faptul că suntem din aceeaşi familie.

Zâmbi din nou, aşa cum numai el ştia.

— Mulţumesc, Franz. Oare cine îmi scrie? Se uită repede la timbru şi la adresa expeditorului.

— Nu… nu se poate…

Se aşeză pe pat şi, cu degetele tremurând, deschise scrisoarea.

— Franz, Franz, strigă ea, când văzu semnătura, după ce citise deja primul paragraf. Tanti Erika din Canada încă mai trăieşte! Ea a plecat din Chortitza în 1926. Şi n-am mai auzit de ea de la începutul războiului. Ştiu că tu nu ai cum să-ţi aminteşti de ea, dar e stră-mătuşa ta şi mătuşa mea. Nu ne-am văzut prea des în Rusia, pentru că a locuit departe de satul nostru. Iar acum s-a interesat la CCM să afle dacă rudele ei mai sunt în viaţă şi ei i-au spus despre noi.

Citi în fugă conţinutul scrisorii, apoi se uită din nou la adresa de pe plic.

— De la tanti Erika, draga mea tanti Erika. Nu era prea bătrână când a plecat din Chortitza; copiii ei nu erau prea mari. Ni-a-ga-ra, On-ta-ri-o, Canada.

Pentru că mulţi făceau caz de scrisorile primite din America, în

Maria a început să încolţească dorinţa de a

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*”

primi şi ea măcar o scrisoare. De multe ori se întrebase dacă mai trăieşte tanti Erika sau cineva din familia ei. Şi nu odată trebuise să-i potolească pe copiii ei care-i spuneau cât de mult şi-ar dori să primească şi ei un pachet din Canada. Nici în cele mai ascunse vise nu sperase să primească vreo scrisoare, deoarece pierduse adresa mătuşii Erika din Canada.

— Ei bine, te las cu scrisoarea ta. Eu trebuie să plec, spuse Franz, răsucind în mâini şapca şi îndreptându-se spre uşă.

— Nu, te rog, rămâi, Franz. Hai să vedem ce scrie tanti Erika. Vreau să împărtăşesc cu tine această surpriză.

Maria observă că el se aşează din nou, bucuros şi se întinse pe pat, relaxat ca la el acasă. Ea ştia că scuza că are de lucru era doar un pretext, dar, de fapt, de multe ori se plictisea în colţul lui întunecos din camera burlacilor.

Scrisoarea era scrisă simplu, de mână, dar era greu de citit pentru că tanti Erika era bătrână şi degetele îi tremurau. Mai scria că toţi copiii ei sunt căsătoriţi: Jacob era contabil la o companie de cherestea; Helmuth era angajat la o lăptărie; Kate s-a căsătorit cu un fermier bogat şi are trei copii. Ea, tanti Erika, locuieşte într-un apartament confortabil în casa spaţioasă de la fermă. Maria citea cu voce tare, comentând cu Franz printre rânduri, bucuroasă de şansa pe care o avusese mătuşa lor.

— Comitetul Central Mennonit mi-a trimis o scrisoare ca răspuns la întrebările mele, prin care m-a anunţat că tu, dragă Maria şi cei doi copii ai tăi sunteţi chiar acum în lagăr. Kate şi soţul ei de mult se gândeau că trebuie să ajute pe cineva să vină în această ţară, cineva dintre fraţii şi surorile noastre care au rămas în Europa. John are mare nevoie de ajutor la fermă. Nici măcar nu am îndrăznit să sperăm că vom găsi pe cineva din rudele noastre atât de apropiate. Ai vrea să emigrezi în Canada, să locuieşti cu noi aici, în Ontario şi să-ţi creşti copiii aici?

— Franz! exclamă Maria cu un oftat. Îţi dai seama ce înseamnă scrisoarea asta? Canada, nici nu îndrăzneam să visez aşa ceva!

Imediat, zâmbetul i se stinse.

— Dar, ar fi imposibil cât timp nu ştiu nimic de Hans. Dacă aş şti

că e în Siberia, ar fi altceva. Însă, refuz să cred aşa ceva. Dacă ar ajunge aici, am putea merge împreună! O, Franz ce minunat ar fi!

Se uită la faţa tânărului de dincolo de masă, care o studia cu atenţie.

— Poate vei putea să mergi şi tu, Franz, în Canada. Să-i scriu lui tanti Erika despre tine, că eşti şi tu aici? Vrei să mergi în Canada, ca o rudă apropiată de-a noastră?

Maria nu-l mai văzuse pe Franz niciodată aşa; era gata să izbucnească în plâns.

— Mi-e teamă, Maria, că nu mă va primi Canada. Se uită la el nedumerită.

— De ce, Franz? N-ai nicio problemă din punct de vedere fizic, nu-i aşa?

— Ştii ce ţi-am spus mai înainte. Au respins deja doi băieţi în ultimele zile. În curând voi fi şi eu examinat de Organizaţia Internaţională pentru Refugiaţi şi de oficialităţile Canadiene şi ei îmi vor pune tot felul de întrebări. N-am nicio dovadă că am fost obligat să lupt în armata germană, cu cât mai puţin pentru Serviciul Secret.

Nicidecum părăsiţi

La fel s-a întâmplat cu cei doi băieţi. Au fost refuzaţi politic.

Scutură puţin noroi de pe manşeta pantalonului. Maria simţea pentru el o milă părintească. Oare de ce bucuria trebuie să fie amestecată cu întristare? Şi dacă Franz nu poate merge în Canada, bucuria ei părea nejustificată.

Şi deodată, ca un trăsnet o săgeta un gând – Hans a fost şi el în armata germană. Să presupunem, să presupunem doar că ea merge în Canada şi el ajunge la Gronau, doar ca să afle că nu o poate urma!

Franz simţi norul pe care îl aruncase peste revelaţia ce o luminase pe Maria, dar nu se putea exprima cât de rău îi părea.

— Haide, verişoară Maria, să ne îmbărbătăm şi să mergem la biroul de emigrări să vedem ce vor zice cei de la CCM, despre scrisoare. E prea bună ca să putem fi aşa de uşor descurajaţi.

Aşa era Franz. Experienţele prin care trecuse, chiar şi viitorul lui nesigur, n-au reuşit să-i şteargă pentru mult timp bucuria. Dacă viaţa

n-a fost prea darnică cu el, îşi procurase singur mici plăceri, cum ar fi cioplitul unei jucării pentru un copil, schimbul de impresii cu cineva din lagăr sau privitul absent şi zdrăngănitul la chitară. Spulberă repede în vânt propriile lui necazuri şi, luând-o pe Maria de braţ, o conduse aşa cum mergea ea, nu prea încrezătoare, spre birourile CCM.

— Ce plăcut este afară, nu-i aşa, zise Maria cu sufletul respirând parcă frumuseţea pomilor aliniaţi pe marginea străzii. Dar să revin la subiect, Franz; ce crezi că ar trebui să spun când ajungem acolo? Să iau lucrul acesta ca un semn de la Dumnezeu sau să-l aştept pe Hans? Nu mi-am pierdut

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

speranţa… nu pot… cu toate că nu am nicio dovadă că nu a plecat în Siberia să ne caute.

— Spune-le doar despre scrisoare şi cere-le sfatul.

— Dar… oh, uite-o pe Frieda. E una din stenografele de la birou…

Maria îi făcu semn cu mâna tinerei care traversa strada spre ei.

— Elfrieda, eşti chiar persoana pe care aş fi vrut să o întâlnesc.

Elfrieda pare foarte drăguţă astăzi, se gândi Maria. Ce bine arată acum, după ce a mai pus puţin în greutate, aici în lagăr. Părul îi era împletit împrejurul capului şi hainele ei erau fără nicio pată. Şi zâmbetul acela…

— Maria, mi-e ruşine că nu am fost pe la tine de când ai ieşit din spital. Să-ţi spun sincer, am avut foarte mult de lucru la birou. Săptămâna aceasta am lucrat până la miezul nopţii în fiecare zi. Dar sunt atât de mulţumită, când ştiu că săptămâna viitoare va pleca spre Paraguay, cu vaporul, un alt transport.

— Aşa e. Te invidiez, Frieda, pentru sentimentul tău de împlinire. Oh, scuză-mă, îl cunoşti pe Franz, verişorul meu? Cred că v-aţi mai întâlnit.

Deodată, Maria realiză că Franz este stânjenit, pentru că se muta nesigur de pe un picior pe celălalt, întorcându-şi repede privirea de la Elfrieda când ea observă că se uită atent la fată.

— Bineînţeles, ne cunoaştem, răspunse Elfrieda. Cântăm împreună în cor.

— Vrei să zici că tu cânţi în cor, zise el râzând. Eu sunt acolo doar fizic, dar nu ştiu dacă sunt bun la altceva, decât

Nicidecum părăsiţi

să vă ridic moralul.

Din nou o privi pe Elfrieda atât de insistent, că fata începu să roşească. Maria le veni în ajutor.

— Frieda, tocmai am primit o scrisoare prin care sunt invitată să emigrez în Canada la o verişoară care are o fermă. E bine să o arăt celor de la CCM?

Elfrieda radia de bucurie. îi explică Mariei că ar trebui să meargă cu scrisoarea la domnul Peters, managerul de la biroul pentru refugiaţi, pe care toţi îl cunoşteau şi îl iubeau; ea se grăbea să ajungă la lagărul de refugiaţi, iar Franz a plecat şi el înspre oraş ca să-şi rezolve nişte probleme personale.

Maria trecu strada spre vilă, cu scrisoarea în mână, scrisoare ce era o dovadă concretă că nu visează. Inima îi bătea cu putere şi o nouă speranţă îi umplu pieptul. Îşi imagina că va putea duce copiii într-o casă nouă, că vor putea creşte normal, departe de acest continent plin de nenorocire. Îşi imagina că Rosie se căsătoreşte bine, se va stabili la o fermă şi va avea trei copii, iar Hansie…

Se trezi la realitate când îl văzu pe domnul Peters rezemat de birou, când auzi zgomotul celor patru maşini de scris şi văzu stenografele discutând asupra unei scrisori, încet îşi recapătă vocea şi aşeză scrisoarea pe birou, sub privirea amabilă a domnului Peters.

— Este de la rudele din Canada. Ei vor ca noi să locuim la ei.

Ecoul vocii îi răsună în urechi şi ceea ce spuse îi dădu un fior ciudat în tot corpul. Ei ne vor… ei ne vor… cineva vrea un om fără cămin, un refugiat nedorit de nimeni. Ei ne vor…

— …

(apito! ul 22

Ziua înmiresmată de mai era superbă, numai bună să încălzească sufletele şi oasele celor care aveau fericirea să poată sta afară; era o zi minunată în care puteai sta pe scaun sub pom şi să cureţi cartofi. Cel puţin asta părea să fie opinia grupului de femei care stăteau în cerc, în jurul conductei mari de apă, curăţând cartofii în timp ce povesteau şi râdeau împreună.

Maria era bucuroasă că avea din nou de lucru şi era cuprinsă de emoţie la gândul că poate să-şi aducă şi ea contribuţia, chiar dacă aceasta era mică, la viaţa comunităţii în care trăia. În sfârşit, doctorul îi permise să lucreze iar şeful lagărului de refugiaţi îi dădu pentru început o muncă uşoară. De când ieşise din spital, în urmă cu câteva săptămâni, Maria urmărise cu viu interes comunitatea aceasta neobişnuită în mijlocul căreia trăia. Era o comunitate născută nu numai din nevoi sociale şi economice, nu numai pentru că membrilor ei le făcea plăcere să locuiască împreună datorită moştenirii lor religioase, ci era rezultatul iubirii… a iubirii ce o aveau pentru prietenii şi rudele lor din altă ţară.

Simţea pulsul acestei comunităţi şi observa cum

Nicidecum părăsiţi administratorul lagărului canaliza abilităţile lor diferite într-o mulţime de activităţi care făceau ca totul să meargă bine. Echipele de la curăţenie lucrau neîncetat. În demisol, spălătoresele transpirau din greu întinzându-se peste scândurile vechi de spălat şi la maşinile de lemn care se întorceau manual. În spitalul proaspăt amenajat al CCM, asistentele, îmbrăcate în uniforme albastre, alergau din salon în salon, îndeplinindu-şi cu conştiinciozitate datoria. Doi pantofari lucrau cât puteau de bine, într-un atelier sărăcăcios echipat, iar doi băieţi şi doi oameni mai în vârstă reparau scaune şi mobilier, într-un atelier la fel de primitiv. Croitoresele reparau şi recondiţionau haine pe verandă, în timp ce discutau între ele. Bucătarii erau foarte ocupaţi datorită celor trei mese pe care le pregăteau în fiecare zi, ca astfel să poată ţine vie şi activă această comunitate imensă.

La birou, lucrătorii primeau oameni noi, luptau cu diferite probleme materiale cum ar fi: distribuirea porţiilor de mâncare,

aprovizionarea după nevoile celor din lagăr sau repartizarea oamenilor pentru lucrările specifice acestei comunităţi.

Cei de la biroul CCM lucrau până noaptea târziu ca să poată pregăti documentele şi scrisorile necesare pentru emigrarea unui şir continuu de persoane spre Canada, Statele Unite şi Paraguay.

Şi acum, după câteva săptămâni în care Maria se mai întărise, doctorul îi spuse, în sfârşit, că are voie să lucreze ceva uşor. Era mare nevoie de ajutor pentru că mulţi refugiaţi din alte părţi ale zonei britanice şi americane veneau aici ca să fie duşi la Bremerhaven, de unde plecau

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…"

apoi spre Paraguay cu nava *S.S. Charloton Monarch*. Lagărul, amenajat pentru cel mult 900 de persoane era plin, iar cei 1.000 de musafiri dormeau împreună pe duşumeaua acoperită cu paie, în clădirea şcolii care fusese eliberată de locuitorii oraşului în acest scop. Bineînţeles că aceşti nou-veniţi trebuiau şi ei hrăniţi şi, pentru a face faţă situaţiei de urgenţă, era nevoie ca personalul de la bucătărie să-şi dubleze forţele.

Maria privea cu plăcere la şorţul care-i acoperea genunchii şi la degetele ei atât de ocupate. Simţea o viaţă nouă izvorând din ea şi aerul proaspăt al primăverii îi umplea plămânii. În mâna ei, cuţitul aluneca îndemânatic în jurul cartofului. Era atât de mulţumită că aproape uită de cercul de prietene din jurul ei.

Deodată, conversaţia se întrerupse datorită paşilor ce se auzeau şi îmbulzelii copiilor, căci fiecare mamă se întoarse să vadă şcolarii care veneau din capătul casei clubului. Privirea Mariei o întâlni pe a lui Susie Dyck şi zâmbiră amândouă. Copiii lor vorbeau în şoaptă în timp ce veneau împreună dinspre clădirea şcolii. Hansie şi frumoasa Irmgart deveniseră prieteni, în ciuda tachinărilor din partea prietenilor şi a insinuărilor surioarei lui.

— Uite-l pe Guenther, copilul, spuse doamna Ducrksen, arătând spre o siluetă mică şi slabă din capătul rândului. Ei s-au certat din nou astă-noapte, iar azi-dimineaţă a fost îngrozitor.

— Crezi că toţi cei care au avut şansa să aibă familia cu ei se pot descurca bine?

Doamna Enns vorbea pe un ton sever şi aruncă alt cartof în vas. Maria vedea amărăciunea în liniile adânc brăzdate

Nicidecum părăsiţi

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…”

de pe faţa ei. Doamna Enns nu fusese îmblânzită nici de pierderea soţului, nici a celor doi copii; resentimentul faţă de viaţă, adânc înrădăcinat, izbucnea de multe ori prin cuvintele ei critice, în mânie şi sarcasm.

Maria ura cearta. Ar fi vrut să schimbe cursul discuţiei, dar n-a avut curajul s-o facă. Era prea nouă printre ele, ca să poată avea vreo influenţă.

Şi, mai mult, doamna Ducrksen voia să termine ceea ce începuse. Bătăile dintre tâmplar şi soţia lui erau întotdeauna un subiect excelent pentru bârfă.

— Nici măcar nu încearcă să vorbească încet, când se ceartă. Cred că jumătate dintre oamenii din casa clubului au auzit ce i-a zis azi-dimineaţă.

De ce trebuia să repete şi ea ceea ce auziseră aşa de mulţi oameni? Din nefericire, pereţii subţiri din pături erau orice altceva, numai izolatori fonici nu. Dificultăţile din familie care puteau fi uşor rezolvate erau aproape imposibil de soluţionat după ce fuseseră aduse la cunoştinţa atâtor oameni de afară. Maria încerca din greu să scape de sentimentul de dezgust care o cuprinse. Se uită neajutorată la mama lui Irmgart. Se vedea bine că şi ea era necăjită.

Maria nu o cunoştea încă pe doamna Dyck aşa de bine cum o cunoştea Hansie pe Irmgart, dar observă că Susie Dyck este o persoană interesantă, plină de duh, care nu lasă ca singurătatea vieţii ei de văduvă să o doboare prea adânc în mocirla deznădejdii.

Susie Dyck aruncă un cartof curăţat în oală şi se ridică să se întindă.

Toate se uitau la ea, surprinse de energia cu care schimbă subiectul.

— Vai, ce mă mai dor oasele în dimineaţa aceasta, spuse ea. Mă gândesc cum se simt oamenii aceia care au dormit pe duşumeaua din şcoală astă-noapte?

— Mai ales cei bătrâni, adăugă doamna Neufeld. Doamna Enns nu mai era aşa încruntată şi ochii i se umplură de lacrimi.

— N-am să pot uita cum am luptat să-l ţin pe tata în viaţă, în drum spre Germania. Făcu o pauză, uitând de lucrul ce îl avea în mână, apoi adăugă cu durere: a murit pe drum; el şi singurul meu fiu.

Din nou, Susie Dyck a fost cea care schimbă subiectul

conversaţiei. Odată începută o temă ca aceasta, vor ajunge să plângă toate lângă oala de cartofi. Şi nu pentru doamna Enns, ci pentru durerea lor, pentru multele dureri din inima fiecăreia dintre ele. Maria pentru Hans şi Lenie, pentru mama, tata, unchii şi mătuşile ei; doamna Ducrksen pentru fiul pierdut în luptă, pentru soţul deportat în Siberia şi pentru mama pierdută în timpul călătoriei. Susie Dyck pentru fratele mai mic al lui Irmgart care murise de foame când fugiseră din Rusia în Polonia; doamna Neufeld pentru părinţii, care fuseseră ucişi chiar în faţa ei.

— Cel mai rău lucru, continuă Susie Dyck, este că oamenii aceştia sunt aici de atâta timp şi se gândesc mereu că *Charleton Monarch* va porni, că CCM obţine aprobarea de la oficialităţi, iar aceştia îi tot duc cu vorba.

— Şi epidemia de pojar din lagăr nu ajută deloc, spuse doamna Wiebe din colţul unde era. Era normal să aflu. Fiica mea lucrează la birou şi cred că au fost puşi în mare încurcătură. După ce obţin toate aprobările pentru o familie, după ce au trecut examenul fizic şi toate celelalte, deodată.

185

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…”

Înainte de plecarea navei, unul din copii se îmbolnăveşte de pojar şi ei trebuie să trimită pe altcineva în locul lor.

Maria îşi aminti ce îi spusese Elfrieda chiar seara trecută, când se întorcea de la birou, cu ochii obosiţi după atâtea ore de lucru.

— Dacă ar avea la dispoziţie un izolator bun, probabil CCM ar reuşi să ţină sub control epidemia, continuă doamna Wiebe. Margaretha, fiica mea, a spus că medicul caută cu disperare locuri în care să poată izola copiii bolnavi de pojar.

Se opri dintr-odată, ca şi când şi-ar fi amintit ceva.

— Oh, probabil nu trebuia să vorbesc. Margaretha mi-a spus să nu discut despre lucrurile de la birou.

Nimănui nu-i plăcea de doamna Wiebe, care de multe ori începea să spună câte un lucru interesant, dar cu multă zgârcenie şi cu spirit de superioritate. Dar toate ascultau cu interes frânturile de informaţii care le spunea, în speranţa că vor auzi ceva ce poate aduce lumină în „cazul” lor.

În ciuda remuşcărilor ce le avea, doamna Wiebe ar fi spus ceva

mai mult din ceea ce ştia, dacă nu ar fi intrat chiar atunci, pe uşa de la verandă, domnul Peters.

— Domnule Peters, domnule Peters, vreţi să veniţi o clipă? îl întâmpină Susie Dyck cu ochii scânteind ştrengăreşte. Maria privea cu admiraţie la înfăţişarea ei slabă şi se gândea la două lucruri în acelaşi timp. Susie acţionează la primul impuls şi Irmgart cu siguranţă îi seamănă mamei.

Domnul Peters se simţi obligat să răspundă şi, stând în picioare, privea cercul de femei de la o înălţime care îl avantaja, cu un amestec plăcut de responsabilitate şi grijă părintească. Era bine clădit şi, datorită puterii caracterului şi personalităţii lui, devenise un bun conducător.

— Şi cu ce pot să vă ajut?

Susie radia, bucuroasă că poate obţine informaţii mai noi decât cele care de obicei le aducea doamna Wiebe.

— E adevărat că *Charleton Monarch* pleacă miercurea viitoare?

Domnul Peters izbucni în hohote şi râdea, râdea cu toată faţa. Era o privelişte plăcută.

— E specific femeilor să pună întrebări la care numai Domnul şi Organizaţia Internaţională a refugiaţilor ar putea răspunde. Draga mea, când vei afla răspunsul, spune-mi şi mie.

Toate privirile se îndreptară spre Susie, dar n-avea de ce să-i fie ruşine. Glumele domnului Peters nu erau răutăcioase. Gustul lui pentru umor, la fel ca şi credinţa în Dumnezeu, era elementul care îl salvase din multe situaţii grele pe care le întâmpinase.

— Mie îmi pare bine că merg în Canada, spuse ea râzând. Dacă tot nu răspundeţi la întrebări, când pleacă vaporul meu?

— Oh, cândva, anul viitor, dacă eşti cuminte.

— Ce ziceţi, domnule Peters, sări doamna Neufeld din colţul de unde asculta tăcută, chiar ieri am primit o scrisoare de la nepotul meu care a mers în Canada şi ce credeţi? E acolo de şase luni şi are deja o maşină!

— O maşină! în şase luni! Toţi rămaseră cu gura căscată. În Europa aveau maşini doar câţiva oameni înstăriţi.

Totuşi, doamna Enns nu părea surprinsă. Dădu din cap serioasă.

— Bineînţeles, în Canada şi în Statele Unite au tot ce îşi 187

Nicidecum părăsiţi doresc. Aici sunt puţini bogaţi, acolo sunt puţini săraci.

Zâmbetul domnului Peters se transformă în încruntare.

— Uite ce e, trebuie să mă întorc la birou, dar înainte de a pleca, vreau să mă ascultaţi cu atenţie. E o idee greşită pe care mulţi dintre noi o au. Fraţii noştri din America au fost într-adevăr binecuvântaţi; ei nu au văzut bombe, nici masacru, nu şi-au pierdut casele sau comunităţile. Se descurcă bine, dar cei mai mulţi dintre ei nu sunt bogaţi.

Se încruntă.

Dacă mergeţi în Canada cu gândul că totul vine de la sine, veţi fi complet dezamăgite. Vă spun asta, pentru că unii dintre noi, nu mulţi, slavă Domnului, au gândit la fel şi au fost profund dezamăgiţi şi decepţionaţi. E nevoie de mult lucru, de credinţă şi de harul lui Dumnezeu ca să o poţi lua de la capăt în orice ţară.

Maria urmărea reacţia celorlalte femei, toate adâncite în propriile gânduri. Toate aveau un profund respect faţă de managerul care, la fel ca şi ele, fugise dintr-o ţară în alta şi îşi pierduse cei doi fii în război.

Domnul Peters le privi pătrunzător pentru ultima dată şi zise:

— Acum, când veţi emigra, să nu uitaţi cel mai important lucru: Canada nu este raiul.

(apitoiu!

Era o nouă zi plăcută de primăvară. Cu douăzeci de minute înainte de începerea serviciului, Maria, Hansie şi Roşie intrau cu capetele plecate şi profundă reverenţă în clădirea închiriată de CCM pentru serviciile bisericii şi aproape că se pierdură unul de celălalt în mulţimea celor care veniseră să se închine.

Refugiaţii, flămânzi după hrană spirituală şi după părtăşia creştină, umplură sala cu mult înainte de serviciu. De multe ori începeau să cânte cu jumătate de oră înainte de ora stabilită pentru începerea serviciului.

Şi de data aceasta nu era un serviciu obişnuit, era unul de rămas-bun pentru că un grup mare de bărbaţi, femei şi copii urma să plece, în sfârşit, pe mare cu vasul *Charleton Monarch* spre îndepărtatul Paraguay.

Maria se bucură că mai găsi în spate câteva locuri libere. Nu se

simţea în stare să stea în picioare, deşi era de a angajată la curăţat cartofi. Roşie, cochetă în rochia ei nouă făcută de cei doi bătrâni lipindu-se uşor de Maria. Hansie observă că erau câteva femei în picioare şi, politicos, oferi locul lui. Nu era nicio problemă pentru el să stea în picioare.

189

Nicidecum părăsiţi

— Ne întâlnim în colţ, şopti el repede şi plecă înainte ca Maria să-i poată răspunde.

Domnul Reimer, cel care dicta cântările, văzând sala plină, era deja nerăbdător să înceapă să cânte. Stând în faţa amvonului improvizat, anunţă că, în timp ce ceilalţi se adună, vor cânta „*Grossen Gott*, *wir loben Dich*!" Fiecare era atent să audă cuvintele în timp ce el citea primul vers: „Doamne mare Te slăvim, ne-nchinăm puterii Tale". Apoi toată adunarea cânta după el. Lipsa cărţilor de cântări a condus la o tradiţie a mennoniţilor din Ucraina care cântau în acest fel. Cel care conducea citea înainte câte un rând din cântare, iar ceilalţi cântau după el.

Maria se uită în jur ca să vadă dacă recunoaşte pe cineva din grupul celor care vor pleca spre Paraguay. Erau câteva din prietenele ei şi multe femei cu care făcuse cunoştinţă, dintre cei care au locuit în clădirea şcolii.

În faţa ei era doamna Hamm. îi părea rău pentru ea, căci şchiopăta şi, din familia ei cu trei copii, rămăsese cu un singur fiu. Doamna Hamm discutase cu Maria cu câteva zile în urmă, când se întâlniseră în parc.

— Fiul meu este atât de sceptic, spuse ea. Era într-o stare sufletească rea, când a aflat că plecarea a fost amânată, iar eu i-am spus că rugăciunea e singurul lucru care poate ajuta. Şi ştii ce mi-a răspuns? „Rugăciunea nu m-a mai ajutat de mult, mamă". Să ştii că mi-a rănit inima mai mult decât pot să spun. Avea ochii în lacrimi.

— Ce mult aş vrea să-L găsească pe Dumnezeu şi să se boteze înainte de a pleca.

Lângă doamna Hamm era un rând de bunici pe care Maria le văzuse cu siguranţă la reşedinţa temporară. Gândiţi-vă.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

să începi o nouă viaţă pe alt continent la vârsta de şaizeci, şaptezeci sau chiar mai mulţi ani! Şi CCM a spus clar că viaţa nu va fi

uşoară, că acolo vor fi jungle de curăţat, va trebui să-i faci pe indieni prieteni, vor fi de construit case, de săpat fântâni şi de semănat grădini.

Privind la Rosie, care era lângă ea, Maria se gândea dacă ea şi copiii vor putea trece examenul medical pentru a merge în Canada. După ce discutase de mai multe ori cu cei de la CCM, a ajuns la concluzia că scrisoarea de la tanti Erika este sub călăuzirea lui Dumnezeu. Aşa că se hotărâseră să depună actele pentru plecarea în Canada. În acelaşi timp, spera ca Hans să ajungă şi el la Gronau şi să poată emigra în Canada, deoarece nu a fost niciodată în S.S., ci numai în trupele germane din armata germană. Dar ce vor face dacă pentru ei se va închide uşa spre Canada? Vor putea ei, oare cu ajutorul celorlalţi din colonie să suporte greutăţile din Paraguay? Maria nu ar putea face un asemenea pas înainte de a fi sigură că Hans nu este undeva în Germania.

Se înfiora gândindu-se la cele trei familii care se vor reîntregi în Paraguay, odată cu sosirea vasului *Charleton Monarch* şi parcurgerea drumului prin ţara aceea mică. În toate aceste cazuri, unul din membri a mers în Paraguay în 1947 cu vasul Volendam, convins fiind că partenerul său murise. Acum, datorită eforturilor CCM, soţii lor au fost găsiţi şi vor merge să-i întâlnească. Mariei nu-i era greu să-şi imagineze cât de dramatică este o asemenea întâlnire.

— Dragi fraţi şi surori în Domnul.

Maria se opri din cugetări când pastorul lagărului urcă în faţă, împreună cu doi lucrători de la CCM şi începu serviciul.

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

— Dragi fraţi şi surori în Domnul, vorbi el uşor, ne-am întâlnit aici ca să aducem slavă lui Dumnezeu şi să ne luăm rămas bun de la un grup mare dintre noi, pe care îi iubim şi pentru care se vor înălţa rugăciunile noastre spre Tatăl Ceresc, acum când se îndreaptă spre un viitor necunoscut.

Pastorul în vârstă îşi aranja ochelarii şi ridică Biblia într-o poziţie mai bună.

— Dar ei nu vor emigra singuri. Nimeni dintre noi nu merge singur, indiferent dacă Dumnezeu ne duce în Canada, în S.U.A. În Paraguay sau dacă rămânem în această ţară. Căci noi avem un Păstor al sufletelor, un Tată iubitor, o Călăuză şi un Mângâietor, un Dumnezeu în

care ne putem încrede.

Fratele Thiessen ţinea Biblia tot mai strâns, ca nu cumva ascultătorii să observe cum îi tremură mâna. Apoi, printre lacrimi, citi rar şi răspicat Psalmul 23 în frumoasa traducere a lui Luther.

— Să ne rugăm, spuse el simplu, când termină de citit, privind spre ascultători, care aveau lacrimi în ochi.

O linişte profundă, în care se auzeau doar câteva suspine, domnea în încăpere, în timp ce bătrânul pastor credincios se ruga şi pronunţa cuvintele de mulţumire profundă pentru călăuzirea providenţială a lui Dumnezeu în trecut, pentru prezentul în siguranţă şi pentru speranţa pe care o au în viitorul atât cel temporar cât şi cel veşnic. Apoi se rugă individual, pentru fiecare din cei care vor începe ultima parte a călătoriei din est spre locul unde apune soarele, în vest şi pentru fiecare familie care va începe o viaţă nouă în acea ţară îndepărtată. A fost o rugăciune lungă, dar nu se auzi niciun sunet, nici măcar un scâncet de copil care să fi întrerupt liniştea impresionantă.

Când Maria şi-a ridicat privirea, după ce fratele Thiessen termină rugăciunea, văzu că doamna Hamm şi alte femei se mai roagă, încă. Tinerii din cor se ridicară de la locul lor din colţul de vest. O zări în primul rând pe Elfrieda, care se uita atentă la tânărul din faţa lor care stătea cu braţele ridicate, gata să înceapă cântarea. îl văzu şi pe Franz, pe rândul din spate, cu ochii negri, care păreau şi mai întunecaţi pe faţa lui palidă.

„Când voi fi acasă, când voi fi acasă Orice furtună se va linişti, când voi fi acasă". Grupul fredona încet, vocea clară de tenor a dirijorului care cânta solo distingându-se dintre celelalte. Întotdeauna corul cântă despre casă, se gândea Maria. Şi cântă cu atâta nostalgie, cum numai refugiaţii fără cămin ar putea cânta. Chiar şi copiii au fost profund impresionaţi. O fetiţă de nouă ani încercă să spună o poezie scrisă de mama ei pentru această ocazie. Venise în lagăr împreună cu mama ei şi urma să plece odată cu acest grup. Nu reuşi să recite decât primele două versuri. Nu îi era greu să memoreze cuvintele, care descriau durerea simţită pe drum şi la pierderea tatălui, însă fetiţei i-a fost aproape imposibil să recite.

Deoarece programul a ţinut până după-amiază, lucrătorii de la CCM s-au adresat ascultătorilor care priveau fermecaţi, împărtăşindu-le din experienţa grupurilor care au plecat mai înainte cu vasele *Volendam* şi *General Situat Heintzelmann*. Au descris lucrarea

de pionierat în acele locuri şi nevoia de credinţă în Dumnezeu şi de cooperare frăţească pentru a avea succes în noua colonie. Terenul, pentru care CCM a primit permisiunea guvernului să aducă mennoniţi, oferă

193

Nicidecum părăsiţi siguranţă şi ospitalitate celor care au fost atât de mult persecutaţi, lucruri pe care Germania suprapopulată nu le poate da. Locuinţele şi transportul sunt primitive, dar în cele din urmă, fiecare poate sta sub viţa şi smochinul lui, figurat vorbind. Menoniţilor, cunoscuţi în întreaga lume pentru experienţa lor de secole în agricultură, li s-a promis libertate de conştiinţă, chiar şi scutire de armată, dacă se vor stabili şi vor lucra ţinutul sălbatic Chaco.

Dar aşa cum au accentuat cei de la CCM, totul depinde de felul în care îşi vor purta sarcinile unii altora, de dragostea frăţească şi de credinţa biruitoare în Dumnezeu.

După rugăciunea finală pentru călătoria în siguranţă a celor care vor pleca, Maria şi Roşie îl găsiră în colţ pe Hansie, gânditor. Au hotărât să meargă spre clădirea clubului pe un drum mai lung, prin frumosul parc al oraşului.

În timp ce mergeau în linişte, fiecare absorbit în propriile lui gânduri, Hansie izbucni dintr-odată:

— Spune, mamă, chiar trebuie să mergem în Canada?

— De ce, fiule? Poate că nici nu vom putea merge, dar nu vrei să mergem dacă se poate? întrebă ea surprinsă.

— Oh, nu ştiu. Am învăţat atâtea despre sudul Americii şi despre Paraguay, de când se pregătesc aşa de mulţi oameni să meargă acolo.

— Da, profesoara a spus că ea crede că noi, copiii refugiaţi înţelegem mai bine geografia decât alţi copii de vârsta noastră, pentru că am fost în aşa de multe locuri şi avem multe cunoştinţe, adăugă Roşie cu mândrie.

Maria zâmbi.

— Dar, Hansie, tu de ce vrei să mergem în Paraguay?

— Nu ştiu. N-aş putea spune exact motivul.

Cei ce cunosc Numele Tău, *se încred în Tine*…"

Îşi vârî mâna în buzunar, obicei pe care îl împrumutase de la Franz.

— Eu cred că trebuie să fii un om viteaz ca să te descurci în sălbăticia de acolo. Aşa mi-a spus Franz ieri. Tu şti că trebuie să-i faci

pe indieni prieteni, să scoţi buturugi, să omori animale sălbatice şi tot felul de aventuri. Sunt sigur că mi-ar plăcea.

Trecură podul peste râu şi merseră pe aleea din zona parcului unde se afla micuţa grădină zoologică. Oprindu-se să admire păunii, Roşie întrebă:

— În Paraguay sunt păuni?

— Nu, nu mai ştii, Roşie? Păunii sunt din India. Dar sunt o mulţime de animale şi păsări în Paraguay. Mi-ar plăcea să pot câştiga destul ca să-mi cumpăr o puşcă, dacă vom merge acolo.

Maria zâmbi. Se temea că nu va putea împărtăşi ambiţia băiatului de a-şi arăta vitejia în faţa animalelor sălbatice din Chaco. Nu fără Hans, cel puţin. Dar îi plăcea bărbăţia de care dădea dovadă fiul ei, de când îl cunoscuse pe Franz. Râdea singură când îl vedea că umblă ca Franz, când cita cuvintele vărului lui mai mare sau când încerca să-şi controleze vocea în schimbare.

— Şi ştii, mamă, spuse Roşie, bucuroasă că are ocazia să arate ce ştie ea despre ţara aceea îndepărtată, acolo nu se mănâncă cartofi; nici măcar nu îi cultivă. Ei cresc o plantă numită „mandata" sau aşa ceva.

— Nu „mandata" ci „mandioca", o corectă Hansie. Cam încurci lucrurile…

Hans se opri brusc, cu mâinile pe şolduri.

— Îi spun eu… urăşte femeile; îi spun… urăşte femeile!

Nicidecum părăsiţi zise el şocat, pe un ton de dezgust. Uită-te la ei!

Dar Franz şi Elfrieda, nici nu observară măcar spectatorii; părea că trăiau într-o altă lume.

1 …

Ce zi tristă! în primele luni, când Maria a ajuns la Gronau şi a trebuit să stea în spital, Katharina a stat în patul de lângă ea. Katharina era şi ea foarte bolnavă. Era şi ea o mamă refugiată, care a suferit multe vitregii având slabe speranţe că va ajunge în Canada. Acum, Katharina a murit. Nu va mai emigra spre o nouă casă, în America, pentru că şi-a încheiat lunga călătorie ajungând cu adevărat Acasă.

Moartea, vechiul monstru, atât de familiar, lua încă una din prietenele Mariei. O iubise pe Katharina. Îşi împărtăşiseră una alteia o mulţime de lucruri; au avut încredere una în cealaltă. Dar cu toate acestea, azi, cei trei copilaşi ai Katharinei, cel mai mare având doar nouă ani, stăteau tăcuţi pe prima bancă din capelă fără să înţeleagă ce se întâmplă.

Clădirea mică în care se ţinea serviciul funerar era departe de drum, aproape ascunsă după tufele de pomi, într-un loc liniştit, retras, cu intrarea făcută simbolic din lemn, arătând parcă spre cer. De la pereţii exteriori, acoperiţi de iederă, până la interiorul nefinisat, dar graţios, capela părea că şopteşte uşor cuvinte de mângâiere. În faţă era zugrăvită în

Nicidecum părăsiţi auriu promisiunea: „Dumnezeu este adăpostul şi sprijinul nostru, un ajutor care nu lipseşte niciodată în nevoi”.

Maria merse încet până în faţă, ca să se mai uite o dată la cea care fusese prietena ei. Sicriul nefinisat, florile rare şi rochia ei neagră de crep cu guler alb, erau dovadă că femeia aceasta fără casă murise în sărăcie. Dar Maria îşi amintea de generozitatea prietenei ei şi era sigură că acum ea este bogată cu Dumnezeu.

Corul cântă din nou cântări despre casa cerească, cum procedase în urmă cu câteva zile, la serviciul de rămas bun al celor ce plecaseră cu vasul *Charleton Monarch*. Dar de data aceasta era ceva cu totul diferit; cuvintele aveau un sens nou. Maria se gândea: oare nu cumva refugiaţii petrec prea mult timp visând la trecutul lor sau la casele pe care le vor avea pe pământ, uitând astfel de casa cerească? Căminul nu este un lucru, îşi zise ea, ci, de fapt, el este locul unde sunt cei dragi. Când realiză că, dintre cei dragi ai ei, cei mai mulţi sunt în cer, ochii i se umplură de lacrimi. Acolo este mama, tatăl, fratele şi sora ei, apoi Lenie. Hans? Nu, ea simţea că Hans este viu. Dar unde, oare?

Moartea Katharinei părea prematură; dacă nu ar fi fost această tragedie, ea ar fi putut avea grijă de copii încă mulţi ani. Dar aşa cum şi-o amintea Maria, Katharina era o femeie bătrână. Stând acolo, pe patul spitalului îi povestise cum, în timpul călătoriei, într-o zi groaznică, îngheţase, fiind aproape de moarte. De atunci n-a mai rămas decât o umbră a persoanei ei reale, dar şi-ar fi dorit atât de mult să fie din nou acea persoană.

Maria privea cu inima strânsă serviciul acesta, deoarece pentru

refugiaţi înmormântările sunt momente grele.

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine!*

acestea amintindu-le scene pe care timpul le-a acoperit şi deschizând răni care păreau deja vindecate. Dar când pastorul citi cuvintele triumfătoare despre speranţa învierii din 1 Corinteni 15, Maria simţi că acestea sunt, cu adevărat, o mângâiere pentru ea. Aproape că uitase că „Moartea va fi înghiţită de viaţă".

Formară un cortegiu lung în urma carului funebru tras de cai, îndreptându-se spre cimitir pe un drum cu pietriş cam jumătate de kilometru, trecând pe lângă marea Biserică Lutherană. Aşa cum era obiceiul, când ajunseră la vreo treizeci de metri de Biserică, începură să tragă clopotele. La mormânt, serviciul n-a ţinut mult, iar Maria a început să caute pe cineva să o însoţească în drum spre casă.

În capelă, observă o femeie şi se întreba de ce o fi singură. Văzând că prietenele ei plecară şi că străina aceea cu umerii încovoiaţi era doar puţin mai în faţă, Maria se grăbi să o ajungă.

— Pot să merg cu dumneata? Văd că eşti singură, spuse ea zâmbind printre lacrimi.

Femeia se uită la ea mirată.

— Oh, desigur, dacă vrei.

— Cum să nu, bineînţeles că vreau.

Accentuase cuvântul „vrei" într-un mod aşa de ciudat, încât Maria simţi că trebuie să o asigure încă o dată.

— Te-am mai văzut de câteva ori, dar nu cred că ştiu cine eşti. Cum te cheamă?

— Taisa Braun. Nu ies prea des. De obicei, după mâncare merge Anton, fiul meu. Soţul meu lucrează la fabrică. Mi s-a dat ceva de cusut, dar lucrez de cele mai multe ori în cameră. Cred că de asta nu mă vezi prea des.

— Câţi ani are fiul tău? Şi eu am un fiu.

— Are patrusprezece, dar este numai în clasa a cincea. A întrerupt de multe ori şcoala şi nu a putut ţine pasul.

— Ştiu ce înseamnă asta. Maria îi zâmbi din nou, dându-şi seama că este stânjenită din cauză că vorbeşte foarte rău limba germană. Dar doamna Braun nu răspunse la fel. Dimpotrivă, continuă aproape ca şi când ar fi vorbit singură.

— Nu îi place să fie în aceeaşi clasă cu copii mult mai mici decât el. E mic de statură pentru vârsta lui, dar cu toate acestea nu se simte bine acolo. Nici profesoarei nu-i place de el.

Abia atunci Maria îşi dădu seama cine este doamna Braun. Chiar azi-dimineaţă, când conversaţia lor se transformase în ceartă la curăţatul cartofilor, venise vorba despre familia Braun. Domnul Braun era căsătorit cu o rusoaică şi numai el era mennonit. Femeia, spuneau ele, este leneşă şi nu este prietenoasă. Mariei i-a fost ruşine de lucrurile rele care s-au spus despre ea.

— Doamna Bartel pare o profesoară drăguţă. Poate dacă vă obişnuiţi cu ea…

Doamna Braun ridică din umeri. Ajunseră la casa clubului şi se întoarse să meargă în camera ei, prin verandă.

— Nu mă pot obişnui uşor. Voi sunteţi toţi mennoniţi. Aveţi dialectul vostru; eu nu-l pot înţelege, nici nu-l pot vorbi. Voi aveţi obiceiurile voastre. Eu nu le înţeleg. Aşa că nu sunt una dintre voi.

Plecă, fără să mai spună un cuvânt. Maria se uita după ea neajutorată, gândindu-se ce ar fi trebuit să spună. Nici nu l-a observat pe fiul ei, până ce

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

acesta nu o bătu pe umăr.

— Mamă! Nu ştii cine e asta? De ce vorbeşti cu ea, mamă?

— De ce? E doamna Braun. Ce vrei să spui?

Se uită mirată la ochii lui neînduplecaţi şi căuta să-i explice. Dar, colţul străzii nu era scena potrivită pentru o ceartă de cuvinte, dacă s-ar fi întâmplat să fie una. Apoi îl conduse până la camera lor.

— E mama lui Anton. Şi este rusoaică. Anton e cel mai rău băiat din clasă. Nu vrea să coopereze; sâcâie fetele, el…

Maria auzi destul. Nu putea face prea mult împotriva discriminării acestei femei sărmane, dar nici nu putea să accepte atâta lipsă de amabilitate în familia ei.

— Ascultă fiule. Nu e nimic rău cu doamna Braun, iar puţină bunătate ajută. Are nevoie de o prietenă şi într-o zi voi merge la ea şi îi voi oferi prietenia mea. Şi mai mult decât atât, tu ar trebui să te porţi frumos cu Anton.

Roşie intră în cameră. Ascultase curioasă şi deodată izbucni:

— Îţi spun eu de ce nu-i place lui Hansie de Anton. Îţi spun eu. Profesoara l-a pus lângă Irmgart şi…

Hansie s-a încruntat şi prinse una din cozile Roşiei, dar ea continuă:

— Irmgart şi Anton vorbesc în clasă şi azi au venit împreună acasă.

Apoi, ieşi pe uşă ca o săgeată, iar Hansie era chiar pe urmele ei.

— De asta nu-i place de el. Acesta e întregul adevăr, grozav adevăr.

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*"

apito în

— Roşie, spune-mi încă o dată. Ai fost în oraş şi pe cine crezi că ai văzut?

Maria era în genunchi lângă fetiţa care stătea cu capul plecat şi cu umerii adunaţi, mângâind-o pe cozile pufoase şi încercând să-i ridice faţa îngropată în pătură.

— Pe cine ai văzut, Roşie?

— Pe el. Pe tata!

— Roşie, unde? Unde l-ai văzut?

— Nu l-am văzut.

— Dar ai zis că l-ai văzut.

— Am… am crezut că e el. Din spate semăna cu tata. M-am bucurat atât de mult, încât l-am urmărit până pe cealaltă stradă.

Se opri şi suspină adânc.

— O, sunt aşa-a-a de e-emoţionată! Am fugit după el şi l-am strigat. Dar nu era tata. S-a întors şi s-a uitat la mine de parcă eram o nebună.

— Şi apoi ce ai făcut?

— Am început să plâng. Nu m-am mai putut stăpâni. Niciodată n-am fost atât de dezamăgită. El s-a oprit şi s-a uitat după mine cum fug plângând în jos pe stradă. A fost îngrozitor.

Maria o îmbrăţişa, căutând cuvinte de mângâiere. De câte ori nu se uitase şi ea la feţele de pe stradă, sperând să-l zărească pe Hans! Cu siguranţă, nimeni nu ştia mai bine decât ea cum te simţi când ai impresia că l-ai văzut şi când, uitându-te încă o dată, îţi dai seama că este un străin. Dar era sigură că se va uita mai departe la feţele

oamenilor ca să îl găsească, aşa cum domnul şi doamna Peters se uită după fiii lor şi cum ceilalţi din lagăr continuă să caute, plini de speranţă.

Discutară împreună, până când Roşie îşi ridică faţa din pătură. Începu să se pieptene pentru cină, uitându-se într-o bucată mică de oglindă pe care o găsise în drum spre şcoală.

— Ce zici mamă? se auzi vocea lui Hansie, care umflă pătura de la intrare, lăsând să i se vadă faţa prin deschizătură.

— Mamă, Franz vrea să merg cu el la plimbare. Vrea să-mi arate un hornar care curăţă un coş lângă parc.

Se întoarse şi îi făcu semn celuilalt băiat să intre. Franz se aşeză cu picioarele încrucişate pe scaunul care i-a fost oferit şi o admira pe „sora lui mai mică" aşa cum îi plăcea să-i zică lui Rosie. Când o văzu cu ochii umflaţi, se uită la Maria.

— Roşie a fost foarte dezamăgită astăzi după-masă, explică Maria, ca răspuns la privirea lui întrebătoare. A avut impresia că l-a văzut pe tata.

Ezită puţin, apoi continuă:

— De multe ori am păţit şi eu la fel. Dar încă mai am

speranţă. Odată, când vom avea impresia că îl vedem, s-ar putea să fie el cu adevărat.

— Hansie, haide să o luăm şi pe Rosie în parc, sugeră Franz, ridicându-se.

— Of, Franz. Era rândul lui Hansie să fie dezamăgit. Chiar trebuie? Nu-i destul de rău că eşti întotdeauna cu Frieda; şi aşa nu te văd prea des. Acum, când am putea merge numai noi doi, vrei să luăm şi o fată.

— Dar tu vii acasă cu Irmgart. Nu îţi pasă prea mult de fete, i-o întoarse Roşie.

— Are dreptate. Nu fi acum egoist cu Franz, Hansie. Şi alţi oameni se simt bine cu el, spuse Maria râzând.

— Şi nu trebuie să-l acuzi pentru că vrea să fie cu Elfrieda, izbucni Roşie, cu voce tare şi clară.

— Ş-ş-l, Roşie.

Maria se temea că remarca ei ar putea fi auzită de mai multe

perechi de urechi.

— Am auzit cumva numele meu?

Se auzi un râs vesel şi Elfrieda apăru în uşă. Urmă un moment penibil, căci nu ştia că Franz este acolo.

Dar îi trecu imediat. După puţin timp, Maria şi Elfrieda erau singure, tânăra fată fiind încă roşie în obraji.

— Frieda, pentru că sunteţi mult timp împreună, spuse Maria după ce plecară cei trei, Hansie este puţin gelos pe tine. Cred că trăia cu impresia că Franz îi aparţine numai lui, până când v-a văzut plimbându-vă, în drum spre casă, de la serviciul de rămas bun.

— Îmi pare rău, Maria, dar după cum vorbeşte Franz, îl vede destul de mult pe „fratele lui".

— Aşa este. Nu vorbeam serios. De fapt toţi suntem

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

Încântaţi, pentru că amândoi sunteţi ai noştri.

Elfrieda roşi din nou şi iubirea o făcea şi mai frumoasă.

— E drăguţ din partea ta, Maria.

Apoi, plină de sobrietate, se întinse pe patul Roşiei.

— E foarte drăguţ din partea ta, dar uneori aş vrea să nu-l fi întâlnit pe Franz.

Maria ridică un ciorap de-al Roşiei ca să îl repare. Acum îl lăsă în poală şi se uita la Elfrieda, aşteptând să continue.

Fata închise ochii, frecându-se pe frunte, ca şi când ar fi durut-o capul.

— Totul era perfect, într-adevăr perfect, până astăzi. Ştii că Herta, eu, Abram, mama şi micuţa Sarah ne-am reîntâlnit într-un mod miraculos. Toţi ne-am gândit că vom merge împreună la Saskatchewan în Canada. Dar acum…

— Vrei să spui că dacă te căsătoreşti cu Franz ei vor merge în Saskatchewan iar tu vei merge în Ontario cu Franz?

— Nu am zis că mă voi căsători cu Franz, Maria. El nici măcar nu m-a întrebat… încă. Dar, pentru că lucrez la birou, am aflat astăzi că Franz nu va merge în Ontario. Nu a fost acceptat de funcţionarii canadieni.

Cuvintele ei erau pline de durere.

— Nu pot să îi spun. N-aş vrea să fie nimeni în jurul lui când va afla. Oh, Maria, îmi pare atât de rău pentru el.

Maria nu ştia ce să spună.

— Frieda, Dumnezeu există şi în Paraguay.

— Da, dar mama, fratele şi surorile mele nu vor fi.

— Începi să te destăinui, draga mea. Regretul tău nu este îndreptat numai spre Franz.

Elfrieda zâmbi printre lacrimi.

205

Nicidecum părăsiţi

— Mă bucur aşa de mult că te am pe tine, Maria, spuse ea. N-aş fi putut sta de vorbă cu ai mei. Şi sunt aşa de încurcată. Nu mi-am imaginat că voi ajunge vreodată într-o asemenea situaţie.

Maria stătea fără să spună nimic; înţelegea că Elfrieda voia de la ea mai mult să o înţeleagă, decât să îi dea sfaturi, îşi aminti cum s-au întâlnit în Polonia şi cum au ajuns să se cunoască una pe cealaltă, de parcă ar fi fost surori.

Când erau la Cetatea de Piatră timpul trecea încet, pentru că nu aveau nimic de făcut şi locuiau într-un loc sufocant şi îngrămădit cu teama permanentă că se apropie armata comunistă. Într-o zi, când stăteau împreună într-un colţ în camera mare şi respingătoare, Elfrieda le povestise viaţa ei.

Născută într-un sat frumos din Ucraina, Elfrieda a avut o copilărie normală, fericită. Îşi amintea cum mergea desculţă la o mare biserică mennonită, împreună cu mama ei. Îşi amintea cum sărbătoreau Crăciunul şi cadourile frumoase pe care le primeau.

Dar anul 1930 a marcat începutul unei perioade grele pentru toţi. Bisericile au fost închise, predicatorii deportaţi în Siberia, pământurile confiscate, proprietăţile lor transformate în colectiv şi prietenii şi rudele trimise la lucru în nord.

Au fost trimişi şi bunicii Elfriedei din partea mamei, dar cei din partea tatălui au rămas cu ei şi au trăit din porţiile sărace de mâncare pe care le primea familia, căci nu erau pensii pentru bătrâni. Părinţii Elfriedei, ca şi alţi adulţi, au fost obligaţi să lucreze multe ore la colectiv, iar cei bătrâni aveau grijă de copii. Bunicul ei era un sfânt şi nu a vrut să

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*”

renunţe la credinţă. Până în ziua când a murit, a citit Biblia în secret şi i-a învăţat pe copii să cânte şi să se roage.

Mulţi taţi au fost răpiţi de lângă familiile lor care rămâneau plângând. Sperau să nu li se întâmple şi lor, dar s-a întâmplat. În 21

martie 1938, la ora două noaptea, în faţa casei a oprit o maşină şi un om a bătut, nu la uşă, ci la fereastră.

— Fii gata! Trebuie să pleci repede, a strigat o voce de om fără inimă. Plânsul nu-i folosea la nimic. Mama a împachetat repede ceva de mâncare şi tata i-a şoptit la ureche: „roagă-te pentru mine; poate că bunul Salvator va face să mă întorc la voi".

Apoi a urcat în maşină şi nu a mai fost văzut, nici nu s-a mai auzit vreodată despre el. În paturile lor, fiecare plângea; tristeţea îi apăsa greu pe toţi. Mama s-a încrezut în Domnul şi a îngenuncheat împreună cu bunica şi s-au rugat mult, până dimineaţa. Apoi s-a născut un bebeluş, unul mic şi plăpând care a trăit în ciuda tuturor celor întâmplate.

Anii care au urmat au fost foarte grei. Mama a muncit din greu, mai departe. Elfrieda a vrut să meargă la liceu, dar nu a putut.

În 1941 a izbucnit războiul ruso-german şi toţi bărbaţii între şaisprezece ani şi şaizeci şi patru de ani au fost adunaţi şi duşi sub escorta poliţiei. Pe 2 octombrie, toţi copiii şi femeile care vorbeau limba germană, între şapte şi opt mii de oameni, au fost încărcaţi într-o oră cu toate bagajele şi duşi în gară. Sub privirea comuniştilor, cântau cântări creştine ca să-şi păstreze starea de spirit. Au fost ţinuţi în gară patru zile şi patru nopţi, pline de teamă, iar germanii se apropiau din ce în ce mai mult. Luminile sporadice din

Nicidecum părăsiţi câmpul apropiat luminau întunericul gării. A cincea zi, când comuniştii au fost alungaţi, femeilor şi copiilor li s-a permis să se întoarcă acasă.

În acest timp, Elfrieda nu era la gară cu ceilalţi. Ea a fost obligată să sape tranşee în altă parte a ţării. S-au bucurat mult când a venit acasă şi i-a găsit acolo pe toţi ai ei.

— Nu trebuie să ne mai rugăm pentru Elfrieda. Mai trebuie să ne rugăm doar pentru tata, au spus ei.

După ce teritoriul lor a fost ocupat de germani, viaţa s-a schimbat. Dar perioada aceasta bună nu a durat mult. Pe 11 septembrie 1943, Elfrieda, împreună cu mii de oameni care vorbeau germana, au fugit pe urmele armatei germane care se retrăgea spre vest. Aşa a început călătoria lor lungă şi obositoare, un drum lung, picioare îngheţate şi boli fatale. După ce au parcurs ultima parte a drumului cu trenul, familia a ajuns într-un lagăr la graniţa Poloniei, unde a rămas peste iarnă.

De acolo, Elfrieda şi familia ei a fost trimisă cu trenul la Cetatea de Piatră, unde, cu toată diferenţa de vârstă dintre ele, Mana şi Elfrieda au devenit prietene bune. Maria a rămas acolo până când comuniştii au ajuns foarte aproape, dar Elfrieda şi mama ei au plecat înainte spre vest, sperând ca aceasta să fie ultima parte din călătoria lor. Mama şi mătuşa ei au început să lucreze la o fermă, fetiţa cea mică mergea la şcoală, sora era la o şcoală agricolă şi fratele lucra în apropiere la o fermă, aşa că Elfrieda s-a hotărât din nou să studieze. S-a înscris la un curs de secretare. Atunci au avut ultimul Crăciun fericit, împreună cu toată familia, căci pe 10 ianuarie 1945 s-au despărţit din nou.

Apoi s-a întâmplat iarăşi. Veneau comuniştii şi ei nu

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

aveau altceva de făcut decât să fugă. Sperând că va putea să se întoarcă la studii, Elfrieda şi-a împachetat lucrurile care le avea şi împreună cu alţi studenţi au fugit spre vest, cu trenul, din faţa armatei care se apropia. Nu aveau galoşi şi picioarele le erau numai băşici, dar în spatele lor bubuiau tunurile iar ei înaintau cu mare greutate. Mama ei era doar la zece kilometri şi Elfrieda ar fi vrut mult să poată merge la ea, dar nu mai era timp. A pornit cu trenul spre Berlin, pentru că erau hotărâţi ca toată şcoala să rămână împreună şi să meargă în Alpii Germani din sud, unde ar fi putut lucra la fermieri. Nu-i de mirare, gândea Maria, că pentru Elfrieda e greu să se despartă din nou de familie, a durat atât de mult până a reuşit să-i găsească. Cei mai mulţi oameni nu au avut şansa ei. A găsit-o pe Herta în zona americană şi a însoţit-o în zona britanică, unde s-au confruntat cu funcţionarii comunişti care îi îndemnau să se întoarcă în ţara lor natală. Având o mică speranţă că vor putea trece frontiera olandeză, au pornit imediat spre Gronau, dar au văzut că trecerea frontierei este imposibilă.

Acolo s-a stabilit CCM. Mulţi alţi mennoniţi ca Elfrieda ştiau că strămoşii lor, care s-au stabilit în Ucraina erau de origine olandeză şi au încercat să treacă frontiera, dar nu au reuşit. De fapt cei care au venit în Gronau cu acest gând erau atât de mulţi, că fraţii lor americani, care i-au găsit, au înfiinţat un lagăr pentru congregaţia de acolo. Din acest lagăr au lucrat în zonele din vest.

Herta şi Elfrieda au reuşit să ţină legătura cu mama şi cu surioara lor, când treceau prin momente grele în Polonia. Abram, care a ajuns în zona britanică, coresponda şi el cu mama. Când a aflat că surorile lui sunt în Gronau, le-a

Nicidecum părăsiţi căutat. Îngrijoraţi de mama lor, cei trei au discutat problema aceasta cu CCM care a luat legătura cu reprezentanţii lor din Polonia. Cu ajutorul lor, mama Elfriedei a ajuns în final în Germania. Elfrieda era profund impresionată de fiecare dată când se gândea la faptul că toată familia, cu excepţia tatălui, era din nou împreună.

Amintindu-şi de trecutul Elfriedei, Maria o privea, aşa cum stătea pe marginea patului şi simţea pentru ea o durere imensă. Pentru ea, fericirea părea o jucărie colorată ţinută în faţa unui bebeluş, pe care o trage cineva înapoi de fiecare dată când e gata să o apuce.

— Maria, îţi dai seama ce înseamnă aceasta? o întrebă fata direct, cu faţa zbuciumată de lupta care se ducea înăuntrul ei.

— Problema este că ne iubim unul pe celălalt. îl iubesc pe Franz şi nu mi-e greu să recunosc în faţa ta. Franz va fi în stare să-şi construiască repede o casă în Paraguay. E puternic, sigur de el şi curajos. Dar după toţi anii aceştia zbuciumaţi, în care am încercat să păstrăm familia unită, între noi va fi un ocean şi un continent.

Elfrieda se ridică în picioare la capătul patului, iar Maria o strânse în braţele ei.

— Ştiu de ce nu mi-a vorbit până acum. Nu era sigur de viitorul lui şi nu ar fi vrut să discutăm înainte de a şti ce va face. Dar va veni şi aceasta şi cred că în curând.

olul 26

(Capit

Pentru Hans ziua era întunecoasă şi tristă în baraca posomorâtă a armatei, pe care el o numea casă. Descurajat şi deprimat, se aşează pe patul lui de campanie, încercând să îşi trateze durerea de spate. El spera că, dacă ar fi găsit de lucru, durerea de spate i-ar trece într-o clipă, pentru că nesiguranţa în care trăia de când a ajuns în lagărul guvernamental din Kassel era mult mai grea decât o zi de lucru.

Erau deja două luni de când fugise peste graniţă, dar încă nu avea de lucru. Nu aveau nevoie de refugiaţi şi erau nedoriţi într-o societate atât de numeroasă. Ei erau ultimii care ar fi fost angajaţi şi

primii care să fie daţi afară. Colegii săi de lagăr şi mizerie, plictisiţi şi fără niciun ţel, stăteau pe coridoare, intrau şi ieşeau din camere bombănind fie singuri, fie cu ceilalţi.

Ieri fusese şi mai rău. Într-o cameră din apropiere, de pe acelaşi coridor, doi oameni care băuseră cam mult se bătură cu cuţitele. Amândoi erau părinţi şi se bătură în faţa soţiilor şi a copiilor care îi priveau neputincioşi. Cum de astfel de oameni au copiii cu ei, când ei nu sunt vrednici de

Nicidecum părăsiţi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încredin Tine*…

O asemenea binecuvântare! Cât de nedrept este Dumnezeu, dacă există un Dumnezeu, să smulgă o femeie delicată ca Maria şi s-o arunce într-un iad pământesc, iar, în acelaşi timp, alte familii să rămână împreună şi să trăiască permanent în ceartă; bărbaţii să-şi bată soţiile şi să-şi neglijeze copiii.

Bineînţeles, nu toţi erau aşa. Hans recunoştea că sunt multe familii care au încercat din greu să-şi păstreze curăţia şi integritatea, în ciuda condiţiilor de viaţă în care erau obligaţi să trăiască.

Pe partea cealaltă a culoarului era doamna Burkert, o văduvă tânără cu doi copii mici. Era greu să-şi păstreze cineva respectul de sine când trebuia să locuiască în aceeaşi încăpere cu douăzeci de persoane diferite, de ambele sexe şi de toate vârstele. Totuşi, ea avea grijă de copii şi era indiferentă faţă de bărbaţii curioşi, cum era August, care locuia în patul de deasupra lui Hans. Hans ar fi vrut ca August să o lase în pace.

De partea cealaltă a patului lui Hans, la câţiva metri de doamna Burkert locuia o familie în vârstă; Hans nu ştia cum îi cheamă. Dar în zilele şi nopţile nesfârşite stăteau de vorbă unul cu altul, şi se plimbau pe coridoare în sus şi în jos. De mult timp, Hans realizase că omul este redus mintal şi unii locatari nu prea înţelepţi, repetau cu plăcere vorbele lui fără sens.

De partea cealaltă a acestei perechi în vârstă se afla o familie ce avea nu mai puţină suferinţă. Dacă domnul Reutzel ar fi trăit timpurile bune şi casa nu i-ar fi fost distrusă în timpul bombardamentelor când el era pe câmpul de luptă din Rusia, ar fi fost un om respectabil. Dar morala şi principiile creştine, norme de conduită atât de obişnuite în vremuri bune, sunt cu totul neglijate în vreme de război. Domnul Reutzel, ca mulţi alţii, a simţit că binele şi răul trebuie să facă loc

avantajului când familia lui este flămândă. Aşa a ajuns el pentru un an în închisoare, de unde de curând a fost eliberat, pentru că a furat o maşină de scris pe care a vândut-o la negru în piaţă, ca să cumpere mâncare pentru soţie şi copii. Era hotărât să se îndrepte acum, dar era foarte greu să găsească o slujbă. Soţia lui stătea lângă el şi înfăşa bebeluşul într-un scutec făcut dintr-o bucată de perdea zdrenţuită. Copilul s-a născut cu ceva timp înainte de a intră la închisoare.

Lui Hans îi părea rău de copiii din lagăr. Jucăriile erau rare, iar când ploua, curtea, plină de noroi, era pustie şi goală. Cărţile erau şi mai rare şi era aproape imposibil să găseşti ceva bun.

Unii copii au ajuns în lagăr cu păduchi sau pureci, râie sau multe alte boli de piele, cu dinţii distruşi de carii până la gingie. Mulţi dintre ei tuşeau şi erau mereu gata să plângă din orice. Toată viaţa au fost daţi la o parte şi zeci dintre ei au pierdut unul sau amândoi părinţii. Nu-i de mirare că erau supărăcioşi şi dezagreabili, geloşi şi nesociabili.

Hans simţi că patul se mişcă şi se feri de picioarele celui ce cobora din patul de deasupra. Apoi se întinse din nou pe pat, lăsând impresia că doarme.

Bucuros că a scăpat din zona răsăriteană şi a ajuns în zona ocupată de americani, dar Hans nu chiar îşi dorise acest lucru. Din prima zi când a pus piciorul în Kassel, oraşul ruinelor, distrus în proporţie de 85%, şi-a dat seama că şi aici este tot un refugiat nedorit, un hoinar fără legături de familie, fără prieteni, fără loc de muncă şi fără niciun

Nicidecum părăsiţi fel de siguranţă. Umblând printre miile de metri pătraţi de oţel îndoit şi de cărămizi pulverizate, a ajuns la un centru de refugiaţi şi a fost repartizat într-o baracă în lagărul de la marginea oraşului. Acolo a aşteptat să găsească de lucru, poate la curăţat moloz sau cărămizi, dar această ofertă nu a venit niciodată.

Cel care coborî îl scutură şi îi aruncă o privire pe care Hans o cunoştea bine.

— Ce-i cu tine, arăţi de parcă ţi-ar fi murit bunica. Tu ai nevoie de o femeie, zise el.

Aruncă o privire cu subînţeles spre doamna Burkert, care dădea celui mai mic copil ultimele linguri de supă. Femeia, evită atentă orice schimbare a expresiei feţei, se ridică şi ieşi din cameră, ducând un copil în braţe şi târându-l după ea pe celălalt.

— Sunt căsătorit, îi răspunse tăios Hans. Ţi-am mai spus!

— Aşa, deci! Vrei să trăieşti toată viaţa într-un castel clădit din vise, cu o femeie care s-ar putea să fie moartă? Şi ce dacă nu e? Ai dreptul să ceri ceva de la viaţă. Dumnezeu ştie cât de deprimant este aici!

Nu avea şanse. Hans era hotărât să scape în acelaşi fel cum a făcut-o doamna Burkert, ieşind în coridorul plin de praf. Astăzi au adus un transport de peşte urât mirositor, care în cazuri normale nu ar fi fost dorit de nimeni dar acuma era binevenit pentru deţinuţi din lagăr a căror apetit nu a fost satisfăcut niciodată.

Ce îl oprea oare pe el să nu se poarte la fel ca toţi ceilalţi? Hans se întreba singur în timp ce cobora scările, încercând să scape atât de gândurile lui, cât şi de August.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine…*

Erau momente când simţea că s-ar duce la sărmana văduvă de vizavi atât să o scape de August, cât şi să scape el de singurătate. Nu arăta rău şi lui Hans, sincer, îi plăcea de ea. Dar în adâncul inimii ştia răspunsul. Era Maria. Amintirea ei l-a scăpat de la sinucidere atât din punct de vedere fizic cât şi moral. Pe de o parte era din cauza ei şi a copiilor, pentru că îi era imposibil să-i elibereze, pe de altă parte singurătatea îl tortura, aşa că de multe ori simţea că îi vine să termine cu toate.

Hans trecu pe lângă un grup de copii din hol. Erau nişte delincvenţi tineri care aveau la dispoziţie timp nelimitat pe care numai ei ştiau cum îl folosesc, născocind lucruri amuzante, acţionând pe piaţa la negru, culegând resturi de ţigări de pe stradă sau intrând în bucluc. îl durea inima pentru ei, căci în fiecare vedea un Hansie şi o Rosie. Oare nu cumva au ajuns şi copiii lui în asemenea situaţie?

Cu siguranţă, mâine va găsi ceva de lucru! Poate ei s-au uitat peste cererea lui. În neliniştea sa, Hans se hotărî să se plimbe prin alte barăci. Orice, pentru o schimbare!

Barăcile erau foarte asemănătoare. Coridoare fără nicio culoare, de unde, de pe margine, din dormitoare, apăreau feţe tinere, feţe bătrâne, feţe obosite şi câteva cu puţină speranţă.

Deodată, Hans se opri brusc. Oare e adevărat ce aude? Avu impresia că e Rosie, când auzi vocea aceea subţire ca de flaut vorbind într-o germană veche, specifică locului. Inima începu să-i bată mai repede. Intră pe uşă într-un dormitor aproape gol, unde o familie servea cina într-un colţ. Un cuplu de vârstă mijlocie şi un adolescent

stăteau în jurul mesei, atenţi la ceea ce spunea fetiţa.

215

Nicidecum părăsiţi

Nu mai era nicio îndoială. Erau mennoniţi, mennoniţi, mennoniţi! Prieteni! Nu s-a întâlnit cu niciunul din ei înainte, se gândi el, să fie aşa simpli şi sinceri, ca Maria, Hansie şi Roşie.

— Pot să vă întrerup? întrebă el în germana lui veche, după ce tuşi ca să-şi cureţe gâtul şi să-şi anunţe prezenţa. Sunt atât de bucuros că pot găsi nişte mennoniţi aici. Eram disperat în singurătatea mea nenorocită.

Omul în vârstă sări în picioare, dădu mâna cu Hans şi îi oferi singurul scaun pe care îl aveau liber.

— Minunat, minunat, minunat! exclamă el, bătând din palme bucuros.

Hans se prezentă pe scurt, în timp ce tata îşi răsucea mustaţa, mama aduna masa, începând apoi să deşire firele dintr-un sac vechi, iar copiii se uitau în linişte, plini de interes.

— Noi suntem familia David Martens din Marienthal şi aceasta este Eva, soţia mea, fiul nostru David şi fiica, Eunice, continuă tata, ca purtător de cuvânt al membrilor mai timizi din familie.

Se uită o clipă, sobru, iar ochii soţiei se umplură de lacrimi.

— Am avut încă două fiice, mai mari decât David, dar ele sunt pierdute.

Urmară alte momente de tăcere şi, când Hans îşi ridică privirea, toţi ochii erau aţintiţi asupra lui.

— Tu ai familie? întrebă Martens simplu, cu vocea tremurând, plin de frică, de parcă ar fi ştiut deja răspunsul lui Hans.

Hans se uită ţintă la Martens cel mare strâmbându-şi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

buzele.

— Am avut o soţie şi trei copii, numai cu un an şi jumătate în urmă. Eram atât de fericiţi… Apoi, în timp ce am dus fetiţa cea mică la spital, ruşii au răpit-o pe Maria, pe Hans, care avea zece ani şi pe Rosie de opt ani. Între timp, Lenie a murit. Aşa că sunt singur.

Privind-o pe soţia lui Martens, Hans regretă că îşi deschise inima. Ştia că are nevoie de afecţiune, dar nu împovărând pe alţii, a căror durere este la fel de mare.

— Îmi pare rău, îşi ceru el scuze cu stângăcie; vă ajung

necazurile voastre.

— Nu te necăji, îi răspunse Eva repede; Hans observă că aceasta avea acelaşi fel de curaj pe care îl avea şi Maria întotdeauna. Te înţelegem. E bine pentru noi să ne împărtăşim poverile.

— Ţi-ar fi fost de folos să fi auzit musafirii noştri de săptămâna trecută, vorbind despre purtarea poverilor, spuse Martens, luminându-se la faţă. Puse mâna pe genunchiul lui Hans şi îl întrebă: Ştii că avem fraţi în Statele Unite şi Canada, oameni care au auzit de necazurile noastre şi care încearcă să ne ajute?

— Nu!

Hans era prea uimit ca să răspundă.

— Da, câţiva dintre reprezentaţii lor au fost aici săptămâna trecută. îi cheamă Warkentin şi vorbesc limba noastră, vechea germană, desigur cu un accent străin.

— Un accent diferit, dar uşor de înţeles, completă tânărul David, plin de entuziasm.

— Dar… dar cum au aflat că sunteţi aici?

— Am scris unor rude din zona britanică. Ei au luat

Nicidecum părăsiţi legătura cu câţiva lucrători din comitetul american de ajutor. Comitetul Central Mennonit, aşa se numesc fraţii noştri din America, împărţiau alimente şi haine populaţiei germane când au dat peste refugiaţii mennoniţi. Ei s-au interesat dacă verişorii noştri ştiu despre alţi mennoniţi, din alte locuri şi ea le-a dat numele nostru. Apoi, când familia Warkentin a ajuns aici, au trecut pe la noi.

— Cum sunt aceşti Warkentin şi ce şi-au propus să facă pentru noi? Hans simţea cum inima îi bate mai repede, când se gândea la orice fel de ajutor – ajutor să găsească o slujbă, ajutor să poată ieşi din acest lagăr nenorocit sau ceva mâncare.

— Era un cuplu mai în vârstă care a fost trimis ca să ajute refugiaţii din punct de vedere spiritual, preciza Martens gânditor.

— Şi aşa au făcut, adăugă Eva, liniştită, luând o Biblie neagră nouă dintr-o cutie de sub masă.

— Vreţi să spuneţi că au făcut un drum aşa de lung, au trecut oceanul doar ca să aducă nişte Biblii? Hans nu-şi putea ascunde dezamăgirea. Şi ce, el avea deja o Biblie şi nu i-a folosit la nimic, deşi a cărat-o după el cu toate lucrurile pe care le avea, de când i-a dat-o doamna Schmidt, în Krauter. A citit o singură dată din ea şi, văzând că nu-i foloseşte, nu s-a mai chinuit să o deschidă.

Eva îl privi înţelegătoare.

— O, nu, asta nu-i tot, deşi ar fi fost suficient dacă ar fi venit numai pentru asta, răspunse ea.

— Ne-au explicat totul, interveni tânărul David entuziasmat. Mai întâi, ei au venit în Europa „în Numele Domnului Iisus Hristos" ca să împartă mâncare şi haine

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…"

victimelor de război şi să ajute în orice fel ar putea. Nu a trecut mult până au descoperit un număr mare de fraţi în nordul Germaniei, care încercau să treacă în Olanda. Când au văzut ce mulţi sunt acolo, mii de oameni, au făcut un lagăr la Gronau, în zona britanică.

— Şi acum mai au un lagăr la Backnang, în zona americană, îl întrerupse bătrânul David.

— Da, şi din aceste lagăre, încearcă în toate felurile să ajute refugiaţii să plece în alte părţi. Nu pot lua foarte mulţi în lagăr, dar au spus că vor ţine cont de noi şi vor încerca să ne ia acolo, sau să ne repartizeze la o fermă în apropiere de Gronau.

— Dar ai uitat partea cea mai importantă, fiule, îl întrerupse din nou tatăl. Deşi ceea ce pot face pentru noi din punct de vedere material este limitat, încearcă să ne ajute să emigrăm în Canada, dacă este posibil, alţii în S.U.A. Şi restul în Paraguay. Pare de necrezut.

Şi de necrezut îi părea şi lui Hans ceea ce auzea, în timp ce Martens căuta să-şi amintească fiecare cuvânt din conversaţie. îi descrise cum CCM caută sponsori canadieni şi americani pentru unii mennoniţi, pe alţii îi trimit în Canada după „Schema muncitorilor" ca muncitori forestieri, agricultori sau în fabrici.

— Nu a fost Domnul bun cu noi, frate? întrebă Martens, aşa cum stătea cu Biblia primită de la Warkentins în mână. Şi noi suntem aşa de nevrednici de binefacerile Lui.

Amărăciunea adânc înrădăcinată în inima lui Hans ieşi la iveală prin cuvintele care le rosti înainte de a se putea controla.

— Ce binefaceri? Cred că ar trebui să-i mulţumim că

Nicidecum părăsiţi ne-a jefuit casele, soţiile, copiii şi judecata sănătoasă! Cred că ar trebui să-L slăvim pentru că a îngăduit ca oraşele noastre să fie arse, pământul să fie udat cu sânge, femeile noastre luate cu sila şi copiii făcuţi nişte hoţi mici, plini de ură. Cred…

— Martens îl asculta, privindu-l uimit.

— Şi de ce, permite-mi să te întreb, îl condamni pe Dumnezeu

pentru mizeria care este în lume?

Hans îşi ridică faţa, întâlnind privirea lui provocatoare.

— Pentru că, dacă cred în Dumnezeu, El trebuie să fie un Dumnezeu al dragostei. Nu ar putea permite nedreptatea pe care am văzut-o de-a lungul vieţii. Simplu, nu ar permite aceste lucruri. Maria crede în El şi ce lucru bun i-a făcut? Eu nu cred că există Dumnezeu.

— Dar tu ai uitat ceva, Hans, îi răspunse Martens liniştit, zicându-i pentru prima dată pe numele mic. Ai uitat că pe lângă Dumnezeu, în univers există o altă forţă, o forţă diabolică. Nu trebuie să-L condamni pe Dumnezeu pentru ceea ce face Satan.

Deschise cartea pe care o ţinea pe genunchi.

— Aş vrea să asculţi câteva versete care ne-au ajutat să ieşim din acelaşi fel de îndoieli pe care le ai şi tu.

Începu să citească:

„Pentru ce se întărâtă neamurile

Şi pentru ce cugetă popoarele lucruri deşarte?

Împăraţii pământului se răscoală.

Şi domnitorii se sfătuiesc împreună împotriva Domnului şi împotriva Unsului Său, zicând:

„Să le rupem legăturile

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…”

şi să scăpăm de laţurile lor!" – Cel ce şade în ceruri râde.
Domnul îşi bate joc de ei.
Apoi, în mânia Lui, le vorbeşte, şi-i îngrozeşte cu urgia
Să…"
Făcu o pauză din citit, privindu-l din nou pe Hans.
— Dumnezeu încă nu a terminat cu lumea, Hans. El doar îi oferă timpul Lui. În alt loc spune: „A mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul".
— Şi acum aş vrea să asculţi un alt pasaj, care este speranţa noastră. Fratele şi sora Warkentin ni l-au citit când au fost aici şi noi l-am recitit de multe ori de atunci:
„Veţi auzi de războaie şi veşti de războaie: Vedeţi să nu vă înspăimântaţi, căci toate aceste lucruri trebuie să se întâmple. Dar sfârşitul tot nu va fi atunci.
Un neam se va scula împotriva altui neam, şi o împărăţie împotriva altei împărăţii; şi, pe alocurea, vor fi cutremure de pământ, foamete şi ciumă.
Dar toate aceste lucruri nu vor fi decât începutul durerilor".
„Dar, cine va răbda până la sfârşit, va fi mântuit".
— Acestea sunt cuvintele Domnului nostru.
Hans privi în jur la familia adunată în jurul lui, ştiind că şi ei trecuseră prin aceleaşi necazuri, că experimentaseră aceleaşi lucruri cumplite pe care le îndurase şi el. Dar în ei nu era nicio urmă de înfrângere. Ei erau aşa cum scrie în versetul pe care i-l spusese Maria în noaptea aceea, ceva
221
Nicidecum părăsiţi despre a fi persecutat, dar nicidecum părăsiţi. Doar atât îşi putea aduce aminte. În nenorocirea lui, de multe ori ar fi dorit să-şi amintească mai mult, dar nu ştia cum să caute versetul.
Ar fi vrut să aibă şi el ceea ce avea familia Martens. Dar nu va putea niciodată. Deodată atmosfera îi păru închisă, sufocantă şi din diferite motive ar fi vrut să plece, să fugă de oamenii aceştia binevoitori cu credinţa lor. Fără să-şi dea seama cum, se simţea pus la colţ.
— Acum chiar trebuie să plec, spuse el ezitând, încercând să se ridice, dar s-a ridicat doar pe jumătate. Aş vrea să vă mai întreb ceva: credeţi că acest Comitet Central Mennonit mă va ajuta să emigrez? Nu

sunt un bun mennonit, dacă e vorba de credinţă, dar pe de altă parte nu sunt nici foarte rău.

— Îţi vom da adresa, zise bătrânul Martens, amabil. Hans continua să gândească cu voce tare.

— Dacă aş găsi de lucru, poate în câteva luni aş putea să-mi plătesc biletul până la Gronau, după ce îmi voi cumpăra o pereche de pantofi.

De data aceasta, chiar se ridică.

— A fost minunat să vă întâlnesc. Voi mai veni. Martens îl luă de mână.

— Aşa să faci, prietene. Şi… şi dacă vrei îţi împrumut Biblia noastră ca să citeşti, ar fi bine să faci aşa.

Ce poate fi cu familia aceasta de îl face să se simtă aşa de nenorocit? Hans, agitat, îşi aranja gulerul.

— Am una, a mea, dar nu prea am citit în ea.

— Ai o Biblie şi nu o citeşti? Martens strânse puternic mâna lui Hans. Te rog, te rog, promite că vei începe, chiar

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

dacă citeşti numai puţin o dată. Nu îţi poţi permite să trăieşti fără ea.

De ce îi promisese? se întreba Hans în drum spre casă. Să fi fost sinceritatea familiei Martens sau chinul lui care striga după ajutor? N-ar fi putut răspunde. Dar era sigur că în seara aceea va despacheta Noul Testament şi va începe să citească, deşi era greu să-şi dea seama cum l-ar putea ajuta în singurătatea lui nenorocită.

„Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…"

—… – c… C-Clapitolul 27

Elfrieda avea de obicei faţa luminoasă, dar în ziua nunţii strălucea de fericire. Totuşi, Maria ştia că sub seninătatea şi graţia înfăţişării ei, era bine tăinuită tristeţea care o copleşea din cauza mamei ei, o femeie de vârstă mijlocie, care era în sală.

Elfrieda luptase zile în şir cu dorinţa chinuitoare de a sta împreună cu familia ei. În timp ce Maria vorbea cu ea, era parcă absentă şi undeva departe. Dar într-o zi, cei doi, Elfrieda şi Franz

veniseră mână-n mână să îi anunţe despre căsătorie. Şi Maria observase faţa prietenei ei plină de pace. Se părea că peste noapte, Elfrieda se maturizase.

— Mi-am spus bine partea? întrebă Roşie, când, împreună cu Maria şi Hansie, se întorceau în cameră să se schimbe de hainele de duminică.

— Ţi-am mai spus, Roşie, o încuraja Maria cu căldură, că ai recitat foarte bine. Poate ai spus puţin cam repede; toţi păţim aşa când suntem emoţionaţi. Dar, Roşie, am fost tare fericită!

— Nu-i aşa că a arătat bine? Roşie pomeni des despre rochia Elfriedei, venind pe drum spre clădirea lagărului, de la sala unde se ţinuse cununia. Şi era adevărat că rochia pe care o împrumutase Elfrieda nu putea să i se potrivească mai bine nici dacă era a ei însăşi. Maria o ajutase să o modifice puţin în talie, dar cu atenţie ca nu cumva să o strice, pentru că trebuia înapoiată imediat după nuntă.

— Copii, v-a plăcut predica fratelui Thiessen? întrebă Maria. Discutară despre ceremonia simplă, dar impresionantă, despre cântările corului, despre scaunele decorate cu ramuri de brad, pe care au stat mirii în timpul serviciului, dar nu pomeniră nimic despre cuvintele pline de har pe care fratele Thiessen le-a adresat celor doi.

Roşie începu să râdă:

— Să-ţi spun drept, mamă, n-am auzit niciun cuvânt din ce a spus fratele Thiessen. Tot timpul am repetat poezia. Îmi era aşa de teamă, încât nu m-am gândit la nimic altceva.

Maria zâmbi. În Rusia era obiceiul ca la nunţile mennonite, imediat după ceremonie, fetele mici sau prietenele mai mari să recite poezii cu urări pentru miri. Roşie şi Sarah, sora mai mică a Friedei, au avut această onoare şi amândouă au fost foarte emoţionate. Mariei îi păru rău pentru Sarah, care, dându-şi seama că această căsătorie înseamnă despărţirea de familie, nu a mai fost în stare să termine de recitat poezia.

În tot acest timp, Hansie era foarte tăcut. Maria observă acest lucru şi în drum spre casă; iar acum, văzându-l cum stă tăcut şi posomorât într-un colţ, încercă să pătrundă prin pojghiţa subţire a tăcerii lui.

— Hansie, de ce eşti trist? Te porţi de parcă ai fi fost la înmormântare, nu la nuntă.

— Da, chiar, ce s-a întâmplat cu tine? întrebă Roşie.

Nicidecum părăsiţi

— Roşie, termină! întotdeauna vrei să îţi bagi nasul unde nu e treaba ta.

— Ce-i asta, Hansie?

Băiatul însă se uita trist la şirul de ceşti şi farfurii aşezate în partea opusă a camerei.

— Nu ştiu de ce, dintr-odată totul merge rău. Franz se căsătoreşte, iar tu trebuie să mergi din nou la spital şi…

— Sper că de data aceasta nu va trebui să stau mult în spital. Maria era hotărâtă să nu plângă, dar nodul care i se puse în gât nu o lăsa în pace.

— E spre binele nostru, pentru călătorie, copii. Domnul Peters a spus că dacă aş putea să mă întăresc, poate data viitoare când oficialităţile Canadiene vor veni voi trece şi eu examenul medical. Trebuie să fim recunoscători pentru că voi, copii, sunteţi sănătoşi.

— Ştiu, răspunse Hansie, dar ce vom face noi cât timp vei lipsi?

— Copii aţi putea locui cu familia Guenthers, mi-a spus responsabilul lagărului astăzi. Ei sunt în vârstă şi nu au copii. Şi bineînţeles Hansie, tu, ca un frate bun, vei avea grijă de Rosie.

Maria zâmbi dându-i un bobârnac uşor peste ureche.

— Ştiu că te cerţi cu Rosie când sunteţi singuri, dar orice ar zice alţii despre sora ta, tu trebuie să fii cel mai bun prieten al ei.

Şi totuşi, în noaptea aceea, când toate luminile erau stinse şi Maria stătea întinsă în pat, nu se mai simţea la fel de sigură. Oare ce se va întâmpla cu copiii cât timp ea va fi internată? îi era greu să înţeleagă de ce a trebuit să fie respinsă la examenul medical pentru Canada şi de ce

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

trebuie să fie încă o dată despărţită de copii.

Pentru Roşie nu avea de ce să se îngrijoreze. Era conştiincioasă şi punctuală. Ea se va trezi la timp, se va spăla pe faţă şi se va pieptăna singură şi va fi atentă să-şi facă lecţiile.

Dar cu Hansie era diferit. Hrana bună şi sănătoasă precum şi stabilitatea în ce priveşte mediul din lagăr, l-au ajutat să devină un băiat voinic, de la care te poţi aştepta la orice, aşa cum îşi dorea el să fie. Nu erau două zile la fel unde era el prezent, căci era curios şi impulsiv şi predispoziţia lui spre a cunoaşte îl determina uneori să cerceteze lucruri în care nu ar fi trebuit să se amestece.

Şi pentru ca lucrurile să fie şi mai dificile, a trebuit să apară acest triunghi ridicol. Ca să îi facă în ciudă lui Hansie, Roşie îi spunea Mariei cu care dintre băieţi, Anton sau Hansie a venit Irmgart de la şcoală. Apoi Hansie a început să spună cuvinte nepoliticoase despre băiatul pe jumătate rus. Şi Hansie încă nu o iertase pe Maria pentru încercarea de a se împrieteni cu mama lui Anton.

Ar fi fost cu totul altceva dacă Franz nu s-ar fi căsătorit. Chiar şi aşa, Maria ar fi putut să vorbească cu Franz şi Elfrieda să-l urmărească pe băiat, dar pentru că familia Elfriedei va porni cu vaporul spre Canada peste două săptămâni şi probabil niciodată nu vor mai întâlni tânărul cuplu, nu ar fi corect din partea ei să le răpească din acest timp preţios.

Credinţa Mariei străbătuse un drum lung, din noaptea aceea groaznică din Komrade, când a aflat de moartea Leniei; după ce a luptat pe genunchi, într-un târziu a predat-o pe Lenie lui Dumnezeu, atunci când, la fel ca

Nicidecum părăsiţi

Iov, a acceptat înţelepciunea măreaţă a unui Tată ceresc iubitor. De atunci nu a mai rătăcit niciodată atât de departe de cărarea încrederii şi dependenţei de Dumnezeu, ca în noaptea aceea, în Komrade. Totuşi au mai fost momente, ca în seara aceasta, când îi era greu să se încreadă în Dumnezeu, să-i predea Lui totul şi să-L lase să conducă toate dorinţele ei după planul Său.

Şi apoi, ştia de unde vine necazul.

Era din nou, propria ei voinţă.

Încă nu renunţase.

Inima ei bătea pentru Canada, casa care i-ar fi plăcut să o facă în timp ce îl aştepta pe Hans, fermierul cu care se va mărita Roşie, educaţia lui Hansie, hainele noi care i-ar fi plăcut să le aibă. O casă adevărată, siguranţă, stabilitate, odihnă.

Această speranţă nu i-o predase niciodată lui Dumnezeu.

Şi nici prezentul nu îl lăsase în mâinile Lui credincioase. Teama, la fel ca mercurul din termometru, creştea în lagăr chiar dacă lumea din afară nu prevestea nimic bun. Maria trebuia să admită că se lăsase influenţată de isteria câtorva dintre vecine.

Oare nu va putea Dumnezeu, care a vegheat până acum asupra-i, să aibă în continuare grijă şi de copiii ei? îşi aminti din nou cuvintele înţelepte spuse de domnul Peters: „Canada nu este Cerul”. Nu poţi fugi

să scapi de tine în Canada, pentru că trebuie să porţi acelaşi sine pretutindeni, aşa jalnic şi plin de îndoieli cum este. Maria ştia că dacă nu se poate încrede în Dumnezeu într-un lagăr de refugiaţi din Germania postbelică, nu va fi în stare să trăiască prin

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

credinţă nici în lumea nouă.

Poate nerăbdarea cu care îl aştepta pe Hans era o parte din necazul ei. Nu trecea o zi fără ca ea să nu se roage ca el să vină. Gândul că ar putea fi în Siberia să-i caute acolo era mult prea dureros şi îi era teamă să privească în faţă această posibilitate. Era vremea să se oprească şi să nu mai permită ca teama să-i controleze mintea, trebuia să-i facă faţă cu demnitate. „Iată, sunt aici de aproape un an şi CCM nu a reuşit să dea de urma soţului meu". Dragostea lui pentru familie putea să-l ducă până acolo încât să-şi dea viaţa încercând să-i scape pe ei.

Deodată Maria se ridică din pat. Îngrijorarea, de fapt, era o fugă din faţa realităţii. A îngăduit Dumnezeu să vină asupra ei vreo experienţă fără să-i fi dat şi har să o poată îndura? Nu, niciodată şi nici nu va face aşa ceva.

Închizând ochii, se abandonă în braţele puternice ale Tatălui şi o nouă pace puse stăpânire pe inima ei. Va trăi fiecare zi la timpul ei, cu Dumnezeu; va înceta să se ferească de temerile ei şi le va face faţă.

Şi în noaptea aceea somnul i-a fost dulce.

229 Şcolarilor ce repetaseră în fiecare zi partea lor pentru cea mai frumoasă sărbătoare din an li se părea că ziua de Crăciun nu mai vine. Pentru mulţi, acesta era primul Crăciun adevărat. Pentru Mariechen, fetiţa cârlionţată care recita acum partea ei, trecuseră şapte Crăciunuri tragice, fiecare fără pace şi fără bună învoire între oameni. Şi pentru Dietrich, micuţul blond, viaţa părea că abia acum începe. În gând, trecu de partea cea mai grea, fiind întotdeauna atent la audienţa numeroasă care va auzi ce spune el păstorilor. Cu greu şi-ar putea cineva da seama că numai cu două luni în urmă Dietrich şi mama lui tremurau groaznic de frig şi teamă într-un şopron, unde au fost alungaţi de un fermier egoist.

Copiii uită repede. Privind în sala unde copiii refugiaţilor făceau repetiţii pentru marea sărbătoare, vedeai aceeaşi bucurie şi aşteptare care este pe feţele tuturor copiilor când se apropie Crăciunul.

Hansie trecu din nou peste partea unde era rolul lui, repetând

cu exactitate scena în care urma să spună: „Duceţi-vă de cercetaţi cu de-amănuntul despre prunc: şi când îl

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*”

veţi găsi, daţi-mi şi mie de ştire, ca să vin şi eu să mă închin Lui”.

Rolul acesta al omului rău îl intriga, pentru că, deşi dorea să fie bun ca mama lui, acest rol dădea pe faţă starea de spirit răzbunătoare care o simţea în adâncul lui.

Aşteptă liniştit până ce au intrat pe uşă, cu pas domol, cei trei magi, cu mâinile lipite strâns de corp. Cât de inexpresiv puse Anton întrebarea: „Unde este împăratul de curând născut al iudeilor?” Hansie ar fi putut-o rosti mult mai bine.

Aruncă o privire aproape furioasă spre partea din faţă a clasei, legănându-se mândru şi parcă poruncind întregii clase să fie atentă. Mama lui îi citise istorisirea şi acum ştia că trebuie să fie tulburat şi foarte provocator prin felul în care vorbeşte. Aruncându-şi umerii în spate, lăsând în jos capul, cu obrăznicia şi nerușinarea conducătorului rău pe care îl imita, porunci magilor să găsească copilul, pentru că şi el vrea să i se închine. Vocea lui suna fals şi ipocrit. Cei trei magi rămaseră înmărmuriţi în prima clipă. Se uitară la domnişoara Bartel, întrebându-se dacă nu cumva Hansie şi-a depăşit atribuţiile. Dar spiritul ei umoristic păzit cu atenţie ca semn al demnităţi, era foarte bine ţinut sub control.

Anton îşi arătă pe faţă furia. Spera ca profesoara să-i facă un semn lui Hansie, dar acum ea era ocupată, cu îngerii, să-i ajute să stea mai drepţi şi să o ajute pe Agatha, cea naivă, să-şi spună partea ei. Plin de speranţă privi feţele celor din clasă, dar, ca de obicei, eroul era Hansie. Nu era nicio urmă de amuzare sau dispreţ. Irmgart, cu faţa ei frumoasă, strălucind, din rândul unde era, între îngeri, îi şoptea ceva lui Hansie, îl felicita, cu siguranţă.

Nicidecum părăsiţi

Apoi, lui Anton îi veni o idee. Îşi interpretă partea slăbuţ, bineînţeles, dar nu-i era greu să imite pe altcineva. Stând acolo, în spatele magilor, cu fruntea încreţită, aştepta să-i apară o şansă. Şi aceasta veni mai repede decât ar fi crezut. Domnişoara Bartel scoase din sală îngerii pentru a le da ultimele indicaţii, de a intra în aşa fel încât să poată începe cântecul exact la momentul potrivit.

Azvârlind umerii în spate, printr-un gest exagerat, Anton ridică braţul spunând: „Duceţi-vă şi cercetaţi cu de-amănuntul despre prunc”.

Toată clasa începu să râdă. îl imitase perfect. Hansie, care era acum la locul lui, simţea cum roşeşte tot şi că, de mânie, inima îi bate mai repede; simţea cum, de ruşine, ochii i se umplu de lacrimi, dar nu cedă. N-a plâns din ziua când, în zona de Est, copiii au râs de pantofii lui şi era nespus de supărat. Dar pantofii erau nimic faţă de mândria lui, care acum zăcea sfărâmată în faţa clasei. Nici măcar nu îndrăzni să se uite la Anton, cel care a distrus tot ce era frumos şi minunat în viaţa lui. Cum va mai putea el să joace rolul împăratului Irod, după ce îşi bătuse joc de el tocmai Anton, pe care îl ura? îl ura… îl ura pe băiatul acesta pe jumătate rus. Cu siguranţă, jumătatea mennonită din el era slab reprezentată.

Uitându-se fix în jos la suprafaţa solidă a mesei, Hans nu o văzu pe domnişoara Bartel intrând.

— Ce se întâmplă aici?

Nu era ceva obişnuit ca domnişoara Bartel să vorbească cu atâta asprime. Se făcu linişte.

— Hans Penner, pari vinovat. Vrei te rog să-mi spui ce „*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…" s-a întâmplat în timp ce eram afară din sală?

Linişte deplină. Domnişoara Bartel se uita nedumerită. Ţinea la băiatul acesta viteaz, plin de viaţă şi abia acum observă că ochii îi erau plini de lacrimi.

— Ei bine, nu vom putea continua până nu aflu ce s-a întâmplat. Vrei, te rog, să-mi spui tu, Irmgart?

Şi mai multă linişte.

Apoi, Irmgart nu se mai putu abţine. Dintre toţi admiratorii lui Hansie, probabil ea îi era cea mai credincioasă. Ea nu a râs împreună cu ceilalţi din clasă, ci a rămas într-o stare de şoc.

— El… Anton… a râs de partea lui Hansie. Nu a fost drept.

— Hans şi Anton, după ce se termină orele, vreţi să mergeţi cu mine pe drum spre clădirea lagărului? Trebuie să discutăm câteva lucruri. Dar până atunci, să repetăm totul încă o dată, încheie domnişoara Bartel cu fermitate.

Dar nu era chiar aşa de simplu. Hansie stătea ca paralizat, căzut în dizgraţie. Cât de atent studiase împreună cu mama această parte! Ce bine îşi interpretase rolul! Dar nu va mai putea spune partea aceasta niciodată!

Îngerii cântară păstorilor şi aceştia plecară să se închine

pruncului Iisus; micuţa Maria îşi juca rolul cu o nevinovăţie plăcută. Iosif privea şi el cu drag în jos spre pruncul imaginar din iesle. Domnişoara Bartel lucrase din greu ca să poată aduna materialele necesare pentru costume şi să aranjeze scena şi era mulţumită de rezultatele obţinute. În sfârşit, ajunseră la sceneta cu magii din răsărit; unul dintre ei era mult mai sobru şi mai înţelept decât cu cinci minute în urmă.

Nicidecum părăsiţi

Cu respiraţia întretăiată, toată clasa aştepta partea lui Hansie. Nu a fost niciun cap blond care să nu întoarcă privirea către scaunul al patrulea din rândul al treilea când falnicul împărat Irod trebuia să apară. Dar locul rămase mai departe ocupat şi ocupantul lui stătea cu faţa îngropată în mâinile umede, cu trupul nemişcat.

Domnişoara Bartel rosti cu o voce blândă: – Ţi-ai jucat bine rolul, Hans… Hans, te aşteptăm. Dar Hansie nu se ridică. împăratul Irod murise înăuntrul lui, iar el rămase doar un şcolar ce a fost umilit în faţa colegilor. Realizând că băiatul a fost rănit şi cunoscându-i încăpăţânarea, domnişoara Bartel trecu mai departe şi le ajută pe Rosie, pe Sarah şi pe Agatha să spună poeziile, schimbă din nou locul îngerilor şi îl ajută pe micuţul Dietrich să recite poezia lui grea.

Ziua se terminase, în sfârşit, iar copiii au început să plece. Hansie îşi adună atent carneţelul şi creionul şi stătea ca un soldat, lângă bancă. Anton se uita pe fereastră, cu mâinile în buzunar, supărat şi gelos pe Irmgart care-i ţinuse partea lui Hansie. Domnişoara Bartel suspina şi se ruga pentru înţelepciune, în timp ce îşi aduna cărţile uzate, apoi aranja sala pentru a doua zi, pentru clasa din oraş care va avea ore acolo. îl îndemnă pe Anton să treacă în faţa ei şi îi făcu semn lui Hansie să o urmeze; şi toţi trei au coborât pe poteca murdară spre şosea.

Hansie făgăduise în sine să nu spună nimic. El nu voia şi nu putea să-i mărturisească nimic domnişoarei Bartel de faţă cu Anton. În loc să se gândească la păcatele lui aşa cum, fără îndoială, se aştepta Bartel de la el, mergea cu ochii pironiţi în pământ şi de două ori se lovi de nişte

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*"

bătrâne care abia îşi târau picioarele prin oraşul Gronau. Se gândea ce i-ar putea face lui Anton dacă s-ar ivi o ocazie; periculoase gânduri, gânduri care ar şoca-o pe mama şi pe Rosie. La un moment

dat o văzu pe Rosie cu Agatha şi cu Irmgart; o văzu cum se uita în urmă cu drag, dar neliniştită. Hansie se întreba ce va fi dacă ea se va duce la spital şi îi va povesti mamei ce se întâmplase. Aruncă pe furiş o privire duşmanului lui, care mergea mândru şi încăpăţânat, în siguranţă, protejat parcă de domnişoara Bartel care mergea între ei. Aştepta ca ea să înceapă să vorbească.

Într-un târziu începu, cu ochii obosiţi, privind grav când la unul, când la celălalt, cu o seriozitate la care nu s-ar fi aşteptat.

— Am observat, Anton şi Hansie că nu vă prea înţelegeţi. Ce anume vă face să vă purtaţi aşa?

Nu şi-ar fi imaginat că va începe chiar cu aşa ceva. Niciunul nu răspunse la această constatare nu prea delicată şi evident, adevărată.

— Hans, spune-mi ce ai împotriva lui Anton? Se apropie Crăciunul şi noi citim cântarea îngerilor: „… pace pe pământ între oamenii plăcuţi Lui". De asta a venit Domnul Iisus. Cum puteţi voi băieţi să vă certaţi şi să vă răniţi unul pe celălalt, când Domnul Iisus Hristos a venit să aducă iubire şi bunătate?

Hansie nu voia să vorbească despre iubire şi bunătate. I se făcu o nedreptate; va vorbi despre iubire şi bunătate când dreptatea va ieşi la iveală. Şi îi era foarte greu să aştepte ca Domnul să facă pentru el această dreptate. Aceasta este treaba lui. Şi nu o va face cu ajutorul domnişoarei Bartel. El este bărbat. Îşi muşcă buza de jos, hotărât să nu spună

Nicidecum părăsiţi nimic. Indiferent ce gândea, băiatul din partea cealaltă refuza şi el să vorbească. Într-un târziu, domnişoara Bartel renunţă. Conduse băieţii la camerele lor şi se îndreptă şi ea spre camera ei mică. Se hotărî să se roage pentru problema ei şi să vadă dacă ar putea cere ajutor de la domnişoara Siemens. Scările pe care urca erau mai urâte ca de obicei, erau goale, excepţie făcând bucăţile de noroi care au fost aduse înăuntru de unele picioare pe care le-a auzit târându-se ici şi colo prin lagăr.

Când şi-a dat seama că ea nu-l mai vede, Hansie răspunse cu un „uf" la toate întrebările pline de nerăbdare pe care i le-a pus Roşie şi ieşi repede pe verandă. Trecu pe lângă un grup de copii care se jucau, pe lângă nişte bunicuţe care încă tricotau, liniştite şi mulţumite, la lumina pe care o mai aveau în după-masa aceea târzie. Făcu colţul după casa clubului, spionându-l pe Anton. Băiatul era acolo unde ştia că îl va găsi, învârtindu-se fără scop în propria lui companie rea.

Hansie nu se mai bătuse cu nimeni şi nu prea ştia cum trebuie să procedeze. Dar lucrul acesta trebuia făcut şi el era cel care trebuia să îl facă.

Prudent, aruncă o privire spre terasă, în partea aceea mai liniştită a clădirii lagărului, ca să fie sigur că nu are spectatori. Irmgart apăru şi apoi dispăru, iar el aşteptă liniştit până când a fost sigur că ea plecase. La un moment dat, aproape că i se opri inima în loc, văzând simbolul roşu şi auriu de pe braţul unui lucrător de la CCM, care se grăbea spre lagăr. Încercă să alunge din memorie imaginea crucii şi a strângerii de mână despre care mama lui îi spusese că simbolizează iubirea şi pacea sau cam aşa ceva. Lucrurile acelea nu sunt de pe tărâmul dreptăţii şi a pedepsirii celor

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*"

răi.

În sfârşit, nu mai era nicio primejdie. Nici Irmgart, nici cei de la CCM, nici părinţi sau copiii nu erau acolo să-l vadă.

Jumătate de ceas mai târziu, pe când stătea suspinând plin de sânge pe un pătuţ, iar Roşie se îngrijea de el aplecată asupra lui, se întreba de unde au venit şi cum au ajuns acolo aşa de repede toţi acei oameni. În mintea lui se învârtea mulţimea care se adunase: bunici, mame, copii mai mici, colegi de şcoală, Irmgart şi lucrătorii de la CCM.

Apoi începu să plângă, fără să-i fie ruşine, gândindu-se ce simte Anton în capul său (el nu avea de gând să-l lovească aşa de rău) şi se întreba dacă nasul lui va mai fi ca înainte. La fel de puternic ca şi zgomotul luptei era în mintea lui teama de ce se va întâmpla cu mama, care stătea liniştită în spital, de partea cealaltă a curţii. Cuvintele pe care şeful lagărului i le spuse îi reveneau tot mereu în minte:

— Nu îi vom spune noi mamei; trebuie să îi spui tu, singur.

Pentru Maria, ziua aceasta n-a fost prea bogată în evenimente. Internată din ordinul doctorului, ea se odihnea, sperând să treacă următorul examen pentru intrarea în Canada, ţara visurilor ei. Singura fereastră a camerei era îndreptată spre vest, spre ţara promisă, acolo unde toţi refugiaţii doresc să ajungă. Ce minunat era cerul; soarele era

aproape de apus şi Dumnezeu făcuse ca lumina lui să scadă foarte încet. Cele două clădiri din apropierea spitalului îi ofereau însă în seara aceasta o imagine dezolantă. Cea mai apropiată de tabără, probabil a fost foarte frumoasă înainte de bombardament, dar acum, cu excepţia câtorva rame şi a unor pereţi de rezistenţă, devenise un morman de ruine. Lângă clădirea aceasta care practic nu mai exista, se afla o alta, proprietatea unui om înstărit din oraş, complet neatinsă, care parcă întorcea spatele nepăsătoare spre vecina ei care era în mari lipsuri.

Unul va fi luat, altul va fi lăsat, se gândea Maria în timp ce medita la versetul acela care, luat din context, se împlinise în viaţa ei şi a celorlalţi copii ai războiului. Cine ar putea spune de ce destinul a lovit aşa, lăsând de multe

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…"

ori un om vinovat şi luând pe cei nevinovaţi? Cu siguranţă, la revenirea Domnului Iisus Hristos, când unul va fi luat şi altul va fi lăsat, aceasta va avea loc fără pic de părtinire.

Seara trecu încet şi într-un târziu sosi ora mesei. Domnişoara Sawatzky intră aducând supa fierbinte pe un platou, cu multă grijă ca să nu o verse. Era tipul de fată musculoasă, care putea duce uşor un platou. Oricine putea să observe că era mai obişnuită cu muncile grele decât alte fete de vârsta ei. Şi totuşi ochii ei scânteiau, iar pe faţa ei se vedea un zâmbet.

— Surpriză, în seara aceasta: găluşte pentru locuitorii spitalului, anunţă ea veselă, punând o tavă cu supă şi chifle pe genunchii celui mai apropiat pacient.

Apoi a aprins lumina slabă din colţ unde doamna Loewen încerca să citească şi ieşi grăbită ca să aducă cina pentru ceilalţi.

Afară era deja întuneric; lumina mică din colţul camerei arunca un spectru de raze pe pereţi. Doamna Loewen care stătea în scaunul ei cu rotile, era ca un portret interesant la lumina lămpii, cum ţinea în mâna cea sănătoasă Biblia. Maria se uita cu milă la mâna ei neputincioasă care atârna fără rost. Observă că umbra braţului apărea pe peretele din spatele ei, mare, ca bastonul unui gentleman sau ca gâtul unei lebede. Uşa se deschise din nou şi doamna aceea sfântă, imobilizată, puse deoparte Biblia ca să poată lua tava pe genunchi; ochii îi erau umezi de recunoştinţă pentru felul în care erau trataţi în seara aceasta.

Orele petrecute la lumina lămpii erau plăcute. În timp ce mânca,

Maria se gândea la ce se întâmplă în singura casă pe care o are, cămăruţa lor, înconjurată de pături. Copii ca

Nicidecum părăsiţi şi ai ei se bucurau să stea împreună seara şi să povestească despre lucrurile plăcute de la şcoală sau să spună lecţiile pe care le-au învăţat bine. Şi în special, acum, în preajma Crăciunului, repetă şi iar repetă până când îşi ştiu foarte bine rolurile lor. Mai trebuie corectaţi, dar ochii celor mici strălucesc de bucurie şi părinţii lor îi ascultă cu drag.

Da, timpul petrecut la lumina lămpii e impresionant. Pentru Maria era o perioadă de consacrare, de recunoştinţă pentru încă o zi petrecută în siguranţă, un timp în care să adune curaj şi să se roage. Curând după cină, uşa se va deschide şi se vor ivi copiii ei, la vizita de seară, Hansie, care de obicei intră năvalnic şi Roşie, timidă, în vârful picioarelor.

— Nu-i încă vremea să vină copiii să te vadă? întrebă doamna Loewen, după ce termină supa şi infirmiera adună farfuriile goale pe tavă.

— Au întârziat, nu-i aşa? Cât e ora, domnişoară Sawatzky?

— E 7: 30 doamna Penner, dar, poate ar trebui…

— Ce ar trebui? S-a… s-a întâmplat ceva rău cu copiii?

— N-am vrut să te sperii. Nu-i nimic grav. Doar că Hansie a dat de bucluc în seara asta. Dar nu-i nimic grav sau serios. Dacă nu vine acum, va veni cu siguranţă mâine.

Dar când se uită la faţa Mariei, Emma Sawatzky regretă că pomenise despre Hansie.

— Nu te frământa doamna Penner, nu-i nimic grav… doar o bătaie între copii. Dar Hansie a căzut în dizgraţia şefului de lagăr, dacă înţelegi ce vreau să spun. O, va veni el, mai devreme sau mai târziu şi îţi va spune. Te rog, nu te îngrijora.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

Probabil unii ar putea să facă aşa, dacă nu e vorba de propriul lor copil, gândi Maria. De fapt, ce a făcut Hansie? I se părea că au trecut ore întregi până când se deschise uşa. Şi atunci intră doar Roşie.

Roşie ştia ce întrebare va urma şi tot timpul cât urcă scările, se gândi cum să formuleze răspunsul. Dar când mama întrebă unde este Hansie, răspunsul parcă i se opri în gât.

— El… oh, mamă, Hansie a dat de bucluc. Asistenta îl spală la ochi la parter. Va veni şi el imediat.

Părea foarte dezamăgită.

— Nu te îngrijora, Roşie. îl vom lăsa pe Hansie să explice când va veni. Cum a fost azi la şcoală?

— Mamă, eu mi-am învăţat bine partea. Vrei să mă asculţi? Roşie se lumină la faţă şi stătea dreaptă, văzând admiraţia ce se citea în ochii tuturor femeilor. Se întoarse pe jumătate către doamna Loewen, uitându-se când la ea, când la Maria.

— E o poezie foarte tristă, nu-i aşa, mamă? spuse ea, în liniştea ce se lăsase. Femeile în vârstă plângeau toate, iar Maria, în loc să-i spună cuvinte încurajatoare cum obişnuia, se uita mirată la Rosie şi nu putea să priceapă cum a fost în stare un copil să pună atâta suflet într-o poezie.

— Ai spus-o minunat, zise Maria. E într-adevăr foarte tristă, dar adevărată. Îmi pare bine că are aşa sfârşit frumos. Ţie nu?

Se pare că Hansie alese bine momentul psihologic în care să-şi facă apariţia. Intră ca paralizat şi groaznic de înfricoşat, ezitând când ajunse la uşă, iar faţa lui vânătă şi vinovată apăru cu grijă de după colţ. Apoi se îndreptă exact

Nicidecum părăsiţi spre patul mamei, evitând privirea celor ce nu făceau parte din familie. Cât de mult şi-ar fi dorit să nu fie acolo! Era destul de rău şi aşa.

Văzându-şi fiul rătăcit, Maria, se ridică instinctiv puţin mai sus, dând-o la o parte pe Rosie, care mai avea de lucru cu poezia.

— Bună, Hansie!

Urmă o linişte adâncă în care toată încăpăţânarea lui Hansie părea a fi ieşit la suprafaţă, făcându-i smocul de păr din vârful capului să pară mai zbârlit, cum stătea aşa, cu braţele ţepene şi spatele drept. Numai tremurul uşor al buzei îi trăda sentimentele. Mariei îi era mai drag acum, când îl vedea punând atâta patos în vinovăţia lui, decât în zilele lui „bune".

— Hansie, nu ştiu ce s-a întâmplat, dar ceva nu e în regulă. Vino aici, fiule, spuse ea în şoaptă, făcându-i semn să vină lângă ea.

— De unde ştii?

Se ghemui bucuros lângă mama lui, care stătea ca de obicei la căldură sub pătură. Aici era oaza lui într-o lume duşmănoasă; ea era singura persoană care îl înţelegea.

— Cineva mi-a spus că ai avut necazuri cu şeful lagărului. Spune-mi despre ce este vorba. N-am să te cert.

— Hansie se uită în jur ca să fie sigur că nimeni nu-l aude. Observă că domnişoara Sawatzky veni să o ajute pe doamna Loewen să urce în pat; femeia bătrână de lângă mama stătea cu ochii închişi şi părea la fel de interesată de problemele lui ca un cadavru. Se duse în colţul camerei şi luă un scaun.

— Mama, e vorba de Anton!

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

— Tu şi Anton nu vă înţelegeţi prea bine, nu-i aşa.

Hansie?

Se gândea cum să-l ajute, să-i fie mai uşor. La o privire atentă, pe faţa lui se vedeau câteva zgârieturi pe care nu le observase când băiatul intrase în salon, o tăietură pe nas şi alta pe buză.

— A râs de rolul meu, în faţa clasei, mamă. N-am putut să îl mai spun. Niciodată nu voi mai putea. La… la toţi le-a plăcut cum am spus, dar când profesoara a ieşit din clasă şi toţi o aşteptam să se întoarcă, deodată şi-a bătut joc de rolul meu… şi…

Povesti totul cât putu de repede. Deodată îşi ascunse faţa ca să nu i se vadă lacrimile, aşa cum procedase atunci când Hans, tatăl său îngenunchease lângă el, când a fost vorba de pantofi. Nu putea să nu-şi dea seama că în amândouă cazurile era vorba de mândria lui rănită. Amândoi Hans erau atât de mândri.

— Ceilalţi colegi au fost de acord cu Anton?

— Ei… ei au râs, mamă!

— Dar asta nu ţi-a stricat rolul tău, Hansie. Copiilor le place să râdă; dar sunt sigură că au şi uitat.

Vocea lui era plină de amărăciune.

— Niciodată nu va mai fi la fel. De câte ori mă vor auzi, nu vor mai asculta ca mai înainte. Îşi vor ascunde feţele şi vor începe să râdă, pentru că el şi-a bătut joc de tot ce am făcut eu. Rolul său era lamentabil, mamă. Era gelos!

Urmă o linişte profundă. Maria ştia că, pentru Hansie, partea cea mai grea a întâmplării nu era nedreptatea ce i se făcuse, ci felul în care reacţionase el.

— Nu ai terminat de spus, Hansie. Trebuie să-mi spui

Nicidecum părăsiţi tot, altfel nu vei putea dormi.

Se uită la faţa lui tulburată şi văzu că pe frunte îi apărură câteva

cute.

— Spune-mi, de ce ai ochiul vânăt şi rănile de pe faţă? El deschise gura, apoi o închise din nou. Apoi, privind atent la lumina slabă de jos din stradă, începu:

— Am să-ţi spun tot ce s-a întâmplat. După cum am zis, Anton şi-a bătut joc de rolul meu, apoi profesoara a intrat în clasă şi a vrut să ştie ce s-a întâmplat; aşa că a întrebat-o pe Irmgart şi ea mi-a ţinut mie partea şi i-a spus tot. Profesoara ne-a luat pe amândoi cu ea de la şcoală şi of… da, am uitat, ne-a pus pe toţi să zicem de la început şi când am ajuns la partea mea, eu nu am putut să mă ridic, mamă. Niciodată nu voi mai putea spune partea aceasta din rol!

— Şi aşa, ei au continuat fără tine?

— La început am simţit o durere, ca şi când niciodată n-aş mai putea să-i privesc în faţă. Apoi, am început să mă înfurii, mamă, puteam…

O privire de-a mamei îl făcu să se oprească. Schimbă ceea ce a vrut să zică.

— E rus, mamă, de asta e aşa de rău. Ruşii i-au nenorocit pe toţi. De asta plângi tu, mamă, de asta plângi întotdeauna, din cauza ruşilor. De asta sunt toţi îngroziţi şi bătrâna doamnă Arndt nu poate dormi noaptea. De asta noi nu suntem acum cu tata sau cu tanti Anni, sau cu bunica şi bunicul Maier.

— Hansie!

— Când voi creşte mare, mamă şi vom merge în Canada, şi când voi fi bogat, voi merge în armată şi voi veni înapoi.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

Niciodată nu mai susţinuse ceva cu atâta putere şi îndrăzneală.

— Îi urăsc pe ruşi; îl urăsc pe Anton.

Maria se uita la el uimită şi nu-i venea să creadă.

— Spune-mi mai departe, înainte de a vorbi despre ruşi. Cum de ai pe faţă urmele astea?

— Când ne-am întors în lagăr, Anton şi domnişoara Bartel şi eu, ea a urcat în camera ei, iar eu am intrat puţin în camera noastră. Apoi, am mers afară unde ştiam că se joacă Anton. Când nu mai era nimeni care să mă vadă, am pedepsit rusul din el, asta am făcut. L-am bătut ca să-i dau o lecţie. Dar ne-a văzut un copil şi a spus la toţi şi…

Aici se opri din nou.

— Deci, toţi au văzut cum v-aţi bătut, iar şeful lagărului a venit

să vă oprească?

— Da, ne-a oprit domnul Toews.

— Cât de rău e lovit Anton?

— Are vreo importanţă?

— Hans, are mare importanţă!

Hansie tăcu mult, înainte de a încerca să vorbească din nou. Atunci intră Emma Sawatzky sub pretext că trebuie să vadă dacă toţi se simt bine.

— Domnişoara Sawatzky, Anton Braun este rănit grav?

Infirmiera aruncă o privire care spunea, „copii sunt copii" şi răspunse:

— O, trăieşte, are doar o rană uşoară la cap, cum a căzut când l-a lovit Hansie. Cred că s-a încăierat cu Hansie înainte de a fi ajuns domnul Toews să-i oprească.

Aruncă o privire spre băiat şi ieşi grăbită ca să-şi facă

Nicidecum părăsiţi datoria în celelalte camere.

— N-a fost chiar aşa, mamă. El m-a lovit mai întâi în bărbie şi apoi am încercat să-l împing şi s-a împiedicat de o piatră şi…

— Dar tu ai început totul, fiule. Ai zis că tu ai început.

— Da, ştiu.

— Hansie, ai spus că Anton e rus şi că ruşii sunt cauza tuturor relelor din lume. Nu mi-am dat seama până acum că tu ai asemenea gânduri de răzbunare. Îţi aminteşti cum înainte de a fi venit la spital am stat de vorbă cu mama lui Anton? Ţie nu ţi-a plăcut deloc, nu-i aşa?

— Eu nu ştiu de ce te-ai purtat aşa. Nicio femeie din tabără nu a mai făcut asta.

— Hansie, mama lui Anton este foarte singură. Tatăl lui este mennonit, dar s-a căsătorit cu o doamnă care nu ştie prea multe despre noi şi nu a reuşit să înveţe limba, nici credinţa noastră. Ea nu este o femeie rea, dar ştie că femeilor din tabără nu le place de ea ceea ce-o face să fie mai fricoasă şi asta o determină să facă lucruri care nu plac altora. Cum te-ai simţi tu, dacă nimănui nu i-ar plăcea de tine? Aşa că, Hansie, chiar dacă Anton ţi-a făcut o mică nedreptate, nimic nu se poate compara cu felul în care a fost tratată doamna Baun, chiar dacă ai fost ofensat. Hansie, ştii ce a făcut când am vizitat-o? A început să plângă, pentru că există o persoană care se interesează de ea. Mi-a povestit toate necazurile şi totul despre casa ei din Rusia, despre căsătoria ei cu tatăl lui Anton. Mi-a spus că motivul pentru care Anton

are o asemenea comportare este că şi el se simte rău că nu le place copiilor de el. Îţi poţi imagina cum ai trata tu oamenii dacă ai şti că te urăsc?

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine…*"

— De asta crezi că face totdeauna haz de ceilalţi şi se poartă aşa de urât?

— Da, acesta e motivul. De mult am vrut să vorbesc cu tine despre el, să încerci să-l ajuţi, dar tu nu m-ai lăsat niciodată să discut despre acest subiect. Şi Hansie, ştii că eu nu aş mai fi astăzi aici, dacă nu ar fi fost o rusoaică să-mi salveze viaţa? Nu după mult timp după ce a fost distrusă casa noastră ne-am împotmolit într-un oraş mic şi eram îngrozitor de bolnavă. Ţi-am mai spus despre asta, cum o rusoaică, o mamă bătrână, m-a luat la ea acasă şi m-a îngrijit cu mult drag şi cu multă bunătate, până m-am vindecat.

— E adevărat că Partidul Comunist este crud şi fără frică de Dumnezeu, dar asta nu înseamnă că oamenii din Rusia sunt în mod natural răi. De fapt, cei mai mulţi ruşi pe care i-am cunoscut aveau inima bună, erau sensibili, ospitalieri, le plăcea mult muzica şi să cânte. Şi ei se tem de Partidul Comunist. Cred că ar trebui să ne rugăm pentru ei, Hans!

— Vezi fiule, în orice ţară sunt şi oameni buni şi oameni răi, cu toate că de multe ori guvernul este corupt. Când am ajuns în Germania ne-am gândit: „ce bine că am scăpat din Rusia!" Dar foarte repede am cunoscut germani egoişti şi am aflat că în timpul războiului naziştii au făcut o mulţime de lucruri fără inimă. Apoi, Hansie, când am ajuns în zona de vest a Germaniei, am văzut că nu toate lucrurile se fac după standarde creştine. Cred că aşa se întâmplă oriunde ajungem.

— Războiul, fiule, este rău, oriunde ar fi şi oricine l-ar face. Nimic nu îl poate justifica. Bărbaţi, femei şi copii nevinovaţi mor de ambele părţi. Biblia ne învaţă să îi iubim pe oameni, nu să îi urâm. Acesta este motivul pentru care

Nicidecum părăsiţi fraţii noştri din America au venit să ne ajute. Ei împart bunurile lor cu toţi, indiferent de naţionalitate, rasă sau credinţă, în Numele Domnului Iisus Hristos. Luă mâna lui într-a ei.

— De asta a venit Domnul Iisus în lume ca un copilaş, să împartă pacea şi buna înţelegere pretutindeni printre oameni, Hans.

Uimit, Hansie stătea şi se uita la persoana aceasta dragă din pat, care era mama lui. Se gândi la Crăciun, la păstori şi la magi. Realiză cât

de frumoasă era povestirea spusă de mama lui şi pentru prima dată o înţelese în acest an.

Avu un moment plăcut de meditaţie.

— M-ai auzit povestind altora, Hansie, cât de nefericită am fost înainte ca pastorul Jung să-mi fi arătat că Iisus Hristos este răspunsul pentru singurătatea mea disperată. Bineînţeles, ştiam despre Domnul Iisus şi mai înainte, dar nu am acceptat niciodată iubirea Lui în viaţa mea. Dar aceasta trebuie să facă fiecare din noi, să accepte iubirea Lui pentru el însuşi.

— Dar, mamă, eu sunt prea tânăr ca să devin creştin, dacă asta vrei să spui.

— Mi se pare că băieţii care sunt destul de mari ca să aibă ură şi răzbunare în inima lor sunt destul de mari şi să accepte iubirea lui Dumnezeu.

Nu se gândise la aceasta mai înainte.

— Ar trebui să-i spun lui Anton că îmi pare rău, nu-i aşa? zise el cu vocea-i răguşită.

— Tu ce crezi, Hansie?

— Va fi greu.

Nu-l forţă, pentru că ar fi fost la fel de nefolositor să

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

Încerce să-l tragă pe Hansie în împărăţie, cum ar fi fost să-l împingă pe iubitul ei Hans. Amândoi sunt oameni care trebuie să hotărască singuri pentru ei.

Deodată, liniştea stânjenitoare a fost risipită de muzica dulce, plăcută, din hol, de unde vocile bine armonizate ale femeilor cuprindeau cu blândeţe inimile pacienţilor. Era una din surprizele asistentelor, care cântau grupate în jurul câtorva partituri. În seara aceea răsuna peste tot, „O noapte preasfinţită" cântată în limba germană, limbă în care cântecul a fost scris.

Toate acestea erau prea mult pentru Hansie. Când se întoarse în lagăr, povara urii lui se transformă într-o pace adâncă. Totuşi mai erau două lucruri care îl apăsau, amândouă grele. Cât de greu îi va fi să spună partea împăratului Irod în scenetă şi cât de greu va fi să îşi ceară iertare!

(Capitolu

Un strat fin de zăpadă acoperea străzile pietruite din faţa gării din Gronau. Din uşă, se vedea oraşul acoperit de zăpadă, ce crea o

imagine încântătoare pentru Hans care, fermecat, urma să-l exploreze la lumina lunii. Agentul de la casa de bilete îl informă unde îi poate găsi pe mennoniţi şi îl urmări cu privirea plin de afecţiune prietenească cum îşi aranjează bagajul şi îşi ridică valiza de lemn pe care şi-o făcuse pentru călătorie.

— Vii de departe?

— Hans îl privi rapid, plin de suspiciune. Dar când întâlni privirea lui plăcută, prin ochelarii cu sticlă groasă, i-a fost ruşine. Zâmbi şi îi răspunse:

— De foarte departe, domnule.

— Ei bine, îţi doresc un Crăciun fericit.

Hans se opri, lăsă valiza pe duşumea şi se întoarse spre el spunând:

— Chiar, este seara de ajun, nu-i aşa? Apoi, văzând ce mirat era celălalt om, se grăbi să adauge:

— Bineînţeles, ştiam că se apropie Crăciunul, dar am aşa de multe în minte, că nici nu mi-am dat seama că e

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…”

seara de ajun.

Agentul a zâmbit.

— Nu-i nimic. Crăciun fericit! zise el, când văzu ce emoţionat este Hans.

Hans se îndreptă spre uşă.

— Să văd, aţi spus că tabăra este a patra stradă la sud şi apoi a doua la vest? Mulţumesc. Crăciun fericit!

Ieşi afară, gândindu-se dacă se simte atât de rău pentru că abia a ajuns cu picioarele pe pământ şi simţea că acesta se clatină sau din cauză că a mâncat o singură dată în acea zi sau poate pentru că sărbătoarea Crăciunului stârnea gânduri despre casă, despre Maria şi copii. Oare cum îşi petrec ei Crăciunul? După o asemenea călătorie, chiar dacă a ajuns într-un loc unde erau şi alţi oameni în situaţia lui, Hans nu putea fi fericit, când îşi amintea de familia lui. Nu, el nu va mai putea să aibă o inimă uşoară atât timp cât nu ştia nimic de cei dragi ai lui care s-ar putea să fie flămânzi, în frig şi poate că lucrează din greu. Din noaptea aceea îngrozitoare, în urmă cu aproape doi ani, un singur lucru i-a mai adus puţină speranţă; îşi duse mâna la buzunar, ca să fie sigur că preţioasa lui carte mai este acolo. În ultimele luni, aceasta a ajuns să fie pentru el mai importantă decât cartea de identitate. Doi

ani: Maria are aproape patruzeci de ani, Hans doisprezece şi Roşie zece. Dacă ar fi trăit Lenie, ar avea…

Hans grăbi pasul. Nu-şi putea opri gândurile; îşi amintea de ultimul Crăciun petrecut împreună, săraci din punct de vedere material, dar împreună. Se opri să-şi sufle nasul în batista zdrenţăroasă pe care o spălase când se pregătise pentru călătorie.

Nicidecum părăsiţi

Strada nu era prea bine luminată, dar prin ferestrele caselor de pe marginea drumului vedea că era sărbătoare, adevărată viaţă de familie. Era râs şi voie bună, deşi, aşa cum ştia Hans, nu aveau nici prăjituri delicioase, nici cadouri frumoase de dăruit la acest Crăciun. Una din ferestre radia atât de mult de veselia dinlăuntru, încât Hans se opri o clipă să se odihnească. Deşi ştia că nu ar trebui să procedeze aşa, se apropie pe vârfuri şi se uită înăuntru. Văzu familia adunată împrejurul tatălui, ascultând atenţi cum le citea povestea sfântă.

La bisericile din oraş băteau clopotele, răspândind melodii de mult uitate. În oraş, luminile de pe străzi făceau ca zăpada să strălucească sub picioarele lui Hans şi ici-colo vedea câte un străin care se grăbea acasă. Nimeni nu voia să fie pe stradă în această noapte a anului.

Cu excepţia câtorva străzi luminate, Gronau părea un oraş părăsit, întunecat şi însingurat, cu străzile întortocheate în zona comercială. În sfârşit, Hans ajunse în şoseaua principală şi trecu de colţ aşa cum i-a spus. Parcă zbura, când realiză ce aproape este de destinaţie.

Oare într-adevăr oamenilor de acolo le va păsa de el? Va găsi acolo iubirea adevărată la care visează? Uneori, de fapt de multe ori, avea impresia că nimănui nu-i pasă de sufletul lui. Dar acum e seara de ajun.

Apoi văzu un semn, unul simplu de lemn şi, ca să fie sigur se apropie să-l vadă mai bine. Pe el erau scrise cu litere negre, îngroşate, cuvintele: *Comitetul Central Mennonit din Statele Unite şi Canada*. Trecu prin poarta grea de fier şi urcă uşor cele câteva trepte până în verandă. Era linişte, ca şi când nu ar fi fost nimeni acolo. Înăuntru, la intrare era

„*Cei ce cunosc Numele Tău, se încred în Tine*…”

lumină şi când bătu, un tânăr veni la uşă.

Hans intră. Era sigur că băiatul era mennonit; Hans îi spuse în

dialectul german despre drumul lung pe care-l parcursese în speranţa că va fi primit în tabără. În timp ce vorbea, observă că băiatul, care nu avea mai mult de optsprezece ani, avea pe un braţ o banderolă simplă: „Garda CCM" iar cealaltă mânecă era pusă cu grijă în buzunar. Mai târziu Hans a fost amuzat de absurditatea de a avea o gardă neînarmată, cu un singur braţ, dar pe moment, nevoia lui de companie şi de un sfat prietenesc îl copleşi în faţa unor detalii atât de neînsemnate.

— Nu pot să vă primesc în tabără sau altceva de felul acesta, dar puteţi să vă plimbaţi în jur până se vor întoarce directorul sau conducătorul taberei de la program, îi sugeră băiatul binevoitor.

— Toţi de aici sunt la programul de Crăciun. Aş fi vrut să pot merge şi eu, dar cineva trebuia să rămână şi eu am posibilitatea să merg mâine. Dar ia spuneţi, nu cumva vă este foame?

Hans se ridică şi urcă scările şi dintr-odată simţi cât era de slăbit. Dar îi era ruşine că recunoscuse acest lucru.

— Uite, Penner, aşa ai spus că te cheamă, nu? Astăzi, de Crăciun, am primit o porţie mai mare de la guvern. Serveşte. Eu am mâncat supă.

Garda vârî mâna cea sănătoasă în buzunarul drept şi scoase o ciocolată.

— Eşti… eşti sigur?

Oferta aceasta generoasă era deja prea mult pentru Hans. Prieteni, din nou prieteni. În timp ce mânca ciocolata, prima din ultimii şase ani, îi povesti tânărului Heinrich

Nicidecum părăsiţi

Hilderbrandt cum a trecut frontiera şi cum a auzit pentru prima dată despre această tabără.

Băiatul asculta cu viu interes. Deşi istorisirile erau asemănătoare, fiecare avea propriile variaţii de suspans şi pericole, de escapade şi minuni. Nici ziua în care a trăit el minunea nu era prea depărtată, aşa că Heinrich putea înţelege fiecare emoţie care scutura trupul omului mai în etate din faţa lui. Încercă să-i ghicească vârsta şi se gândi că nu trecuse cu mult de treizeci de ani, deşi părul îi albise înainte de vreme.

— Ascultă, ce zici? zise Heinrich deodată, când Hans termină ciocolata şi povestea pe scurt istoria ultimilor ani a vieţii lui. La ora aceasta programul abia a început, probabil nu au trecut de serviciul de

închinare. Nu te-ar interesa să mergi şi tu? Ţi-ar face bine. Şi apoi, e Ajunul Crăciunului.

— Da, nici măcar nu mi-am dat seama până când am ajuns în gară şi agentul mi-a urat Crăciun fericit.

— Ai avut familie?

Nici nu termină bine întrebarea, că Heinrich şi regretă că o puse. Desigur, un om de vârsta lui Hans trebuie să aibă o familie. Cum a putut fi atât de lipsit de tact încât să întrebe aşa ceva? Acceptând înclinarea capului ca răspuns, Heinrich începu să-i spună repede cum poate ajunge la teatrul cel vechi unde se ţine serviciul.

Când Hans ajunse la teatru, care era la câteva străzi depărtare de tabără, în direcţia de unde venise, vântul se înteţi, ridicând zăpada în vârtejuri. Îşi ridică şi el gulerul în jurul gâtului şi intră repede pe uşă. Apoi se opri, plecându-şi capul, în timp ce asculta cântarea „Se nimm denn meine Haende" (O ia-mi Tu, Doamne, mâna şi mă condu; Acum

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

şi-ntotdeauna precum vrei Tu, Căci singur nu pot face un singur pas, De Tine Doamne sfinte, eu nu mă las.)

Oare visa? Oare acestea sunt cu adevărat vocile fraţilor lui? Oare pot cânta fără să se ascundă? Să fie acesta Cerul? Piciorul cu care şchiopăta şi stomacul gol erau dovadă că încă nu ajunsese în Cer. Discret, se aşeză pe ultimul rând privind uimit în faţă la frumuseţea decoraţiilor de Crăciun care se revărsa peste scenă.

Hans privi în jur şi discută în dialectul german vechi cu vecinul lui, care îl informă că în sală sunt vreo şase sute de persoane. Apoi începu programul cu trei băieţaşi care recitară tare şi clar câte o poezie, stând cu mâinile pe lângă ei şi cu spatele drept. Când terminară de recitat poezioarele despre Crăciun, despre Dumnezeu şi casă, plecară capul politicoşi, unii chiar prea mult şi ieşiră repede de pe scenă. Unul din băieţi s-a încurcat şi şi-a plecat capul mai repede decât trebuia, atât de comic, că băieţii şi ascultătorii începură să râdă. Nişte fetiţe îşi spuseră şi ele partea, fără să se intimideze deloc şi terminară cu o reverenţă graţioasă.

După vreo douăzeci de minute de recitat, profesoara anunţă că vor cânta cu toţii „O noapte preasfinţită". Hans nu putea să cânte, dar în fiorul acelor momente simţea prezenţa lui Hristos, copil alături de el şi parcă auzea fâlfâitul aripilor de îngeri deasupra lui. Cântecele tinerilor din dreapta scenei erau la fel de plăcute şi lui Hans îi părea că

sunt de-a dreptul cereşti.

După ce terminară de cântat, Hans observă că pe scenă era mare agitaţie, copiii costumaţi încercând să se aşeze la locurile lor. Se înclină în faţă, cu bărbia sprijinită în palme, urmărind mişcările încântătoare ale copiilor. Oare de unde

Nicidecum părăsiţi au aceste costume atât de originale? Fără îndoială, robele păstorilor erau făcute din păturile refugiaţilor, aduse cu ei din răsărit. Un înger mic era să se răstoarne cu lumânarea.

Hans îşi schimbă poziţia, neliniştit. Ar fi vrut să nu fie aşa departe. Un băiat mai mare, care stătea mândru pe scenă, în rolul împăratului Irod, prin felul în care, cu o cruzime dramatică, rostea cuvintele acelui împărat rău, îi amintea de Hansie. Bineînţeles, Hansie avea vocea ca o fată, în timp ce acest băiat avea o voce groasă, nesigură, aproape profundă. Dar prin felul în care se purtase, în costumul acela greu, îi amintea omului însingurat de fiul lui.

Sceneta se termină cam după cincisprezece minute şi urmară alte câteva selecţii corale. Hans se lăsă pe spate şi parcă sorbea cuvintele. De mult foamea fizică făcu loc nevoii sufletului, care acum a fost hrănit într-un fel cum nici nu ar fi visat. îi păru rău când vocile încetară să mai cânte, deşi poeziile copiilor erau minunate şi i-au atins sufletul. Închise ochii şi ascultă trei şcolăriţe care recitară pe rând versuri dintr-o poezie simplă, plină de dorinţe ale refugiaţilor.

Deodată, Hans deschise ochii. Vocea aceea nu era exact ca a ei, dar aproape. O fetiţă pistruiată (era sigur că avea pistrui) cu codiţe lungi, castanii ieşi dintre celelalte şi îşi spuse versurile. Felul în care pronunţa cuvintele, rar şi ritmul plăcut al vocii îl făcură pe Hans să se ridice în picioare. Făcându-şi loc pe culoar, se apropie s-o vadă mai bine. Era Roşie! Oh, cu siguranţă! Se aşeză pe un loc liber, ascultând mai departe:

Deşi casa noastră e aşa departe.

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

Deşi de dureri zilnic avem parte, Crăciunul ne-aduce acum a lui pace.

Apoi îşi plecă capul şi începu să plângă; plângea ca şi femeile din spatele lui, care au fost mişcate de poezie. Poate le părea ciudat că un bărbat poate fi atât de impresionat de versuri, dar ele erau absorbite de propriile lor gânduri şi nu-i acordau prea multă atenţie.

Hans începu să se uite după Maria, în timp ce se străduia să

găsească băiatul despre care credea că seamănă cu Hansie. Dar nu vedea decât chipuri anonime în lumina slabă a lumânărilor şi avea impresia că îşi va pierde minţile dacă nu îi găseşte. Roşie era chiar în primul rând şi dacă ar fi mers la ea, ar fi deranjat tot programul, iar ea ar fi leşinat sau ar fi strigat. Era sigur.

Totuşi, căutarea lui a fost deodată întreruptă de o schimbare în program. Aparent, copiii terminaseră partea lor din serviciul de seară. Doi bărbaţi cu Bibliile în mână, păşiră cu sobrietate pe scenă. Inima lui Hans bătea puternic în timp ce pastorul mai bătrân citea nişte versete din Biblie, iar cel mai tânăr îndemna la câteva momente de rugăciune, în linişte. Apoi, corul cântă din nou, frumos, dar părea că nu se mai termină. Hans s-a grăbit spre uşă, fără să ţină cont că benedicţia nu fusese rostită încă.

Se opri afară, chiar la intrare, cu inima zvâcnind puternic. Apoi uşa se deschise şi o mulţime de copii ieşiră din clădire, unii îşi aşteptau mamele, alţii o porniră în grupuri spre casa CCM. Pentru o clipă avu impresia că se pierde împins de mulţime. Dar nu putea să permită aşa ceva. Stătea în picioare, uitându-se la fiecare faţă care ieşea din clădire.

Nicidecum părăsiţi

Şi deodată, îi văzu venind pe cealaltă parte de la intrare. Răzbătu prin mulţime şi se opri la câţiva paşi în faţa lor. Hansie şi Roşie trecură pe lângă el, dar Maria ajunse chiar în braţele lui.

— Oh, scuză-mă, încercă ea să-şi ceară iertare, roşindu-se la faţă. Apoi se uită încă o dată la el. El o trase mai aproape şi o sărută acolo, în văzul tuturor, fără să-i pese de cei din jur.

— Ai venit! Ai venit, cu adevărat! Maria abia putea vorbi de plâns. Am dorit atât de mult, şi-am sperat tot timpul.

Apoi, copiii, dându-şi seama că mama lor lipseşte, s-au întors să o caute. Şi plânsul, strigătele de bucurie şi săruturile începură din nou, fără să se sfiască vreunul din cauza lacrimilor.

Drumul înapoi spre lagărul de refugiaţi îl făcură toţi patru, împreună, mână în mână, vorbind toţi odată putea fi un spectacol pe care ei nu l-au plănuit dacă n-ar fi folosit o cale mai ascunsă. Abia după ce ajunseră în cameră, continuând să vorbească în şoaptă, la mult timp după ce ceilalţi adormiseră, începură să-şi dea seama ce se întâmplase.

— Vedeţi, spunea Hans cel mare încercând să-i îmbrăţişeze pe toţi deodată: „Întâi l-am găsit pe Dumnezeu, apoi pe voi". Nu credeam că vă voi mai găsi, după ceea ce mi-a spus doamna Schmidt. Eram la

capătul puterilor, când am început să citesc Noul Testament, care trebuia să ajungă la tine, Maria.

— Dragul meu, vrei să spui că dacă nu ne-ai fi pierdut pe noi, probabil nu L-ai fi găsit niciodată pe Dumnezeu?

— Mă tem că aşa ar fi fost. Vreau să zic nu că nu aş fi

„*Cei ce cunosc Numele Tău*, *se încred în Tine*…"

putut crede, dar eram într-adevăr foarte încăpăţânat ca să cred. Dar nu pot înţelege, cum de v-am găsit iar, fără să merit asta. Cred că niciodată nu voi putea pricepe.

Povestiră mult; Hans descrise viaţa lui din Berlin, teama cu care trecuse frontiera, experienţa plictisitoare de la Kassel. Le povesti despre Martens şi cum a început el o viaţă nouă cu Dumnezeu. Apoi, Maria, Hansie şi Roşie se întrerupeau unul pe celălalt, căutând să-l informeze pe Hans cât mai bine despre toate întâmplările de care a avut parte pe drum. Încheiară informându-l despre ultima vizită medicală şi dezamăgirea lor când au aflat că, din cauza bolii, Maria a fost refuzată de canadieni.

Dar acum nu mai era o dezamăgire să meargă în Paraguay, deoarece Hans cel mare era cu ei. N-are importanţă unde locuieşte cineva, dacă oamenii pot fi împreună, trăind în dragoste unul cu altul. Ce bucurie să fie pionieri cu un partener ca şi Hans.

Roşie, cu codiţele ei lungi, căzu de oboseală, adormind pe genunchii lui Hans. Maria stătea între cei doi Hans ai ei şi din nou se minuna de asemănarea uimitoare dintre aceştia, privind liniile puternice ale feţei, şi expresia îndârjită vizibile la lumina pâlpâitoare a lămpii. Dar acum aveau amândoi o nouă expresie pe faţă, o pace profundă, acea pace care pe pământ începe din inimile oamenilor.

De fapt, era singurul fel de pace pe care îl cunoscuse şi de care a avut parte Maria, în viaţa ei atât de zbuciumată.

Nicidecum părăsiţi

GL05AK

Bahnhof, *Bahnhofen* – staţie de tren, gară

Blitz – raid aerian

Evanghelische – luteran sau reformat, biserică protestantă din Germania *Frâu* – doamnă

Fräulein – domnişoară, sau doamnă tânără, abreviat Frl. *Gut* – proprietate mare *Guten Appetit* – salut obişnuit la vremea mesei, literar „poftă bună" *Hausvater* – tatăl casei, responsabil sau

supraveghetor al unei tabere

Herr – domn

Klompen – pantofi de lemn *Klubhaus* – club, clădire mare pentru auditoriu (în Gronau) folosită de către CCM, (Comitetul Central Mennonit) transformată în locuinţe pentru refugiaţi; de asemenea, referitor la tabără *Kollectiv* – colectiv *Lager* – clădirea din tabără *Lagerleiter* – conducătorul taberei *Mark* – unitate monetară în Germania; înainte de război era echivalentul a 0, 238$

Plattdeutsch – dialect din nordul Germaniei, abreviat Platt *SS* – abreviere pentru Schutzstaffel, trape de război naziste *Schul-Ranzen* – ghiozdan *Strasse* – stradă *Verschleppt* – literar „târât înapoi" obligat la muncă silnică în nordul Rusiei, în Siberia *Wehrmacht* – armata germană

Mulţumiri

Doresc să-mi exprim recunoştinţa pentru prietenii care m-au încurajat să scriu această povestire şi care m-au ajutat în diferite feluri. Povestirile despre viaţa refugiaţilor care s-au stabilit în Canada şi în Paraguay mi-au fost de mare ajutor. Mulţumesc de asemenea prietenilor mei germani şi de asemenea celor ce au imigrat în ultima perioadă în această ţară, care mi-au răspuns la întrebări şi care au citit manuscrisul. Dintre cei care mi-au oferit sugestii valoroase, doresc să mulţumesc în special următoarelor persoane: Peter J. Dyck, administrator principal al programului pentru refugiaţi al CCM; A. Grace Wenger, de la Colegiul Mennonit de Est din Harrisonburg, Virginia; Melvin Gingerich, Ph. D., de la Colegiul Goshen din Indiana; Miriam Sieber Lind din Scottdale, Pennsylvania.